

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

Cansu ERTUĞRUL

TÜRKİYE BASININDA ALMANYA (1939-1945)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUŞ-2023

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

Cansu ERTUĞRUL

TÜRKİYE BASININDA ALMANYA (1939-1945)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Ercan ÇAĞLAYAN

MUŞ-2023

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖZET.....	III
ABSTRACT	IV
ÖN SÖZ.....	V
KISALTMALAR DİZİNİ	VI
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ALMANYA'NIN DOĞU VE KUZEY AVRUPA İŞGALLERİ

1.1. ALMANYA'NIN POLONYA İŞGALİ	11
1.2. ALMANYA'NIN NORVEÇ VE DANİMARKA İŞGALLERİ	18
1.3. ALMANYA'NIN HOLLANDA VE BELÇİKA İŞGALLERİ.....	31

İKİNCİ BÖLÜM

ALMANYA'NIN BALKAN ÜLKELERİ İŞGALLERİ

2.1. ALMANYA'NIN ROMANYA İŞGALİ.....	37
2.2. ALMANYA'NIN BULGARİSTAN İŞGALİ.....	48
2.3. ALMANYA'NIN YUGOSLAVYA İŞGALİ.....	52
2.4. ALMANYA'NIN YUNANİSTAN İŞGALİ	58

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ALMANYA'NIN BÜYÜK GÜÇLERLE SAVAŞI: FRANSA, İNGİLTERE, ABD- JAPONYA VE SSCB

3.1. ALMANYA'NIN FRANSA İLE MÜCADELESİ.....	67
3.2. ALMANYA'NIN İNGİLTERE İLE MÜCADELESİ	82
3.3. ALMANYA, ABD VE JAPONYA İLİŞKİLERİ	91
3.4. ALMANYA'NIN SOVYET SOSYALİST CUMHURİYETLER BİRLİĞİ (SSCB) İLE MÜCADELESİ.....	97
3.4.1. Stalingrad Yenilgisi	101
3.4.2. Hitlerin Bolşevizm'le Mücadelesi.....	104
3.4.3. Hitlere Suikast Girişimi.....	106
3.4.4. Hitlerin Ölümü ve Almanya'nın Teslimi	108
SONUÇ.....	112
KAYNAKÇA	118

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYE BASININDA ALMANYA (1939-1945)

Cansu ERTUĞRUL

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ercan ÇAĞLAYAN

2023, 151 sayfa

Çeşitli yönleriyle insanlık tarihinin en büyük savaşlarından biri olan İkinci Dünya Savaşı, başta Avrupa olmak üzere yerkürenin farklı coğrafyalarında yıkıcı etkileriyle derin izler bırakmıştır. Savaşın tarafları büyük güçler, Türkiye'yi de savaşa dâhil etme girişiminde bulunmuşsa da Türkiye dengede kalma ve aktif tarafsızlık savunma siyasetini benimsemiştir. Ancak Türkiye, savaş boyunca tarafsızlık ilkesiyle hareket etse de; hem savaş sürecinde hem de savaştan sonra ekonomik, siyasi ve sosyal çalkantıların etkisi altında kalmıştır. Türkiye, savaşa aktif olarak katılmamakla birlikte savaşa dâhil olan ülkedeki gelişmeleri yakından takip etmiştir. Bunu, savaşla ilgili haber ve gelişmelerin Türkiye basınında geniş yer bulmasından anlamak mümkün olabilmektedir. Savaş süresince özellikle Almanya'nın Doğu Avrupa ve Balkanları işgali ile büyük devletlerle mücadelesi Türkiye basınına günbegün yansımıştır. Bu cari durumdan hareketle tez çalışması, dönemin *Cumhuriyet*, *Ulus*, *Tan*, *Akşam*, *Yeni Sabah* ve *İkdam* gibi ana akım gazeteleri referans alarak İkinci Dünya Savaşı süresince Almanya'nın Türkiye basınına yansımalarına odaklanmaktadır. Bahse konu ulusal gazetelerin içerik analizi yöntemiyle tarandığı bu tez çalışması; savaşın nedenlerini, savaşı başlatan gelişmeleri, savaş sırasında Almanya'da yaşananları, savaşın Almanya'nın iç ve dış politikasına etkilerini ve en nihayetinde savaşın Almanya'da neden olduğu değişim ve dönüşümleri Türkiye basını üzerinden okumayı deneyimlemektedir. Kısacası, tezin amacı, dönemin güçlü ve kilit ülkelerinden biri olan Almanya'nın, Türkiye ulusal basınında nasıl ve ne şekilde ele alındığını bütüncül bir perspektifle açığa çıkarmaktır.

Anahtar Kelimeler: İkinci Dünya Savaşı, Almanya, Avrupa, Balkanlar ve Türkiye Basını.

ABSTRACT
MASTER'S THESIS
GERMANY IN THE PRESS OF TURKEY (1939-1945)

Cansu ERTUĞRUL

Advisor: Assistant Prof. Ercan ÇAĞLAYAN

2023, Page: 151

The Second World War, one of the greatest wars in human history with its various aspects, has left deep traces of its devastating effects in different parts of the globe, particularly in Europe. Although the major powers attempted to involve Turkey in the war, Turkey adopted a policy of maintaining balance and active neutrality. However, despite Turkey's neutrality during the war, it was affected by economic, political, and social turmoil both during and after the war. Although Turkey did not actively participate in the war, it closely monitored the developments in the countries involved. This can be understood from the extensive coverage of war-related news and developments in the Turkish press. Throughout the war, the Turkish press reflected Germany's occupation of Eastern Europe and the Balkans and its struggle with major powers on a daily basis. Based on this current situation, this thesis focuses on how Germany was portrayed in the Turkish press during the Second World War, using mainstream newspapers such as *Cumhuriyet*, *Ulus*, *Tan*, *Akşam*, *Yeni Sabah*, and *İkdam* as references. Through the content analysis method of these national newspapers, this thesis aims to experience reading about the reasons for the war, the developments that triggered the war, what happened in Germany during the war, the effects of the war on Germany's domestic and foreign policies, and ultimately, the changes and transformations caused by the war in Germany through the lens of the Turkish press. In short, the aim of this thesis is to reveal how Germany, as one of the most powerful and key countries of the time, was comprehensively addressed in the Turkish national press.

Key Words: World War II, Germany, Europe, The Balkans, and The Turkish Press.

ÖN SÖZ

1939-1945 yılları arasında devam eden İkinci Dünya Savaşı insanlık tarihinin en kanlı savaşlarından biri olmuş ve yıkıcı etkileri tüm dünyada süregelen bir iz bırakmıştır. Savaşın çok geniş bir coğrafyada cereyan etmesi ve büyük etkiler yaratması hasebiyle savaş ve savaşa dair tüm gelişmeler, ülkelerin ulusal basınında geniş bir yer bulmuştur. Kuşkusuz, İkinci Dünya Savaşı'nın geniş bir yer bulduğu ulusal basından biri de Türkiye basınıdır. Türkiye basınında çok sayıda haber ve yazının yayımlandığı ülkelerin başında Almanya gelmektedir. Diğer bir ifadeyle, savaşın aktif olarak devam ettiği yıllarda Almanya, Türkiye basınında yoğun bir biçimde yer bulmuştur. Bu tez çalışmasında dönemin ana akım gazeteleri arasında yer alan *Akşam*, *Cumhuriyet*, *İkdam*, *Tan*, *Ulus* ve *Yeni Sabah* gibi gazeteler referans alınarak Almanya'nın Türkiye basınında nasıl ve ne şekilde yer aldığı ortaya konulmuştur. Bu çalışma sayesinde Almanya'nın savaşı başlatması ve işgal ettiği ülkeler, savaş boyunca Almanya'da yaşanan gelişmeler, Almanya'nın iç ve dış politikası ve sonuçları ile ilgili Türkiye basınında geniş bir biçimde yürütülen tartışmalar, bütüncül bir perspektifle okuyucuya arz edilmiştir. Tez çalışmasında kaynak olarak kullanılan dönemin gazetelerine Ankara ve İstanbul üniversitelerinin veri tabanlarından erişim sağlanmıştır.

Tez konusunun belirlenmesinden gazete ve diğer kaynaklara erişime, tezin yazımından kompozisyonuna dek birçok konuda beni bilgisiyle, önerileriyle destekleyen ve tez yazım süresince konu hakkındaki sorularımı sabırla yanıtlayan saygıdeğer danışmanım Doç. Dr. Ercan ÇAĞLAYAN'a çok teşekkür ederim. Ayrıca, eğitim hayatım boyunca bana her türlü fedakârlığı gösteren ve bu günlere gelmemde karşılığı ödenemeyecek emekleri olan sevgili anneme; en sıkıntılı zamanlarımda varlığı ile bana destek olan sevgili eşim İshak ERTUĞRUL'a yürekten teşekkürlerimi sunarım.

Muş-2023

Cansu ERTUĞRUL

KISALTMALAR DİZİNİ

ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
NO	:	Numara
ÇEV	:	Çeviri
ÇTTAD	:	Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi
S	:	Sayfa
SSCB	:	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TBMM	:	Türkiye Büyük Millet Meclisi

GİRİŞ

Bu tez çalışması, 1939-1945 yılları arasında Türkiye basınında Almanya ile ilgili olarak yapılan haberleri, yazıları, makaleleri ve her türden yayını ele almaktadır. Her ne kadar savaşın tarafları olan Mihver (Almanya, Japonya ve İtalya) ve Müttefik devletler (ABD, Birleşik Krallık, Fransa, Sovyetler Birliği ve Çin) Türkiye'yi kendi yanlarında savaşa sokmak için büyük çaba göstermişse de Milli Şef İsmet İnönü'nün idaresindeki Türkiye savaşın sonuna dek savaş dışında kalmayı ve toprak bütünlüğünü korumayı başarmıştır. Türkiye, İkinci Dünya Savaşı döneminde tarafsız bir ülke konumunda bulunmuş olsa da, o dönemde Türkiye basını Almanya ve Nazi rejimi hakkında oldukça yoğun bir şekilde haberler ve yayınlar yapmıştır. Bu araştırma, Türkiye basınındaki Almanya haberlerinin ve yayınlarının içerik analizini yaparak, dönemin siyasi, sosyal ve entelektüel atmosferinde yazılı Türk medyasının Almanya'ya bakış açısını ve tutumunu incelemeyi amaçlamaktadır. Bu minvalde tez çalışması, Türkiye basınına Almanya'ya yönelik haberlerinde hangi tür haberlerin yer aldığı, haberlerin nasıl sunulduğunun ve hangi görüşlerin öne çıktığının açığa çıkarılmasına odaklanmaktadır. Açıkçası tez çalışması, İkinci Dünya Savaşı yıllarında Türkiye'deki ana akım yazılı basının Almanya'ya yönelik tutumunu, Türk-Alman ilişkilerinin seyrini ve Almanya'nın diğer devletlerle olan ilişkilerinin Türkiye'deki yansımalarını ortaya koymayı hedeflemektedir. Aynı şekilde bu çalışma, Türkiye basınındaki Almanya haberlerinin yanı sıra, o dönemde Türkiye basınında Almanya'ya yönelik olarak yapılan propaganda faaliyetlerini de ele almaktadır. Çalışmada referans olarak kullanılan gazeteler *Akşam*, *Cumhuriyet*, *İkdam*, *Tan*, *Ulus* ve *Yeni Sabah* gazeteleriyle sınırlandırılmıştır.

Malum olduğu üzere, bilhassa modern zamanlarda, medya ve basın organları, siyasi, sosyal, kültürel, ekonomik ve diplomatik olayların ve gelişmelerin aktarımında etkili bir araç olarak kullanılmıştır. Özellikle 20. yüzyılın başından itibaren, teknolojik gelişmelerle birlikte basın organlarının, bahse konu hususlardaki önemi daha da artmıştır. İkinci Dünya Savaşı dönemi, dünya tarihindeki en önemli olaylardan biri olarak kabul edilmekte ve medya/basın organlarının bu dönemdeki rolü büyük bir önem arz etmektedir. Aynı şekilde bu dönemde Türkiye basınına da önemi ve rolü bilinmektedir. Türkiye basınına bu önemi ve rolünü daha yakından görmek için savaş yılları boyunca basının Almanya ile ilgili yayınlarına mercek tutmaya çalıştık. Tez boyunca karşılaştığımız zorlukların başında dönemin gazetelerinin tüm nüshalarını ayrı

kütüphane ve platformlardan temin etmek oldu. Bunun yanı sıra, Türk dili o dönemde yeni bir oluşum süreci geçirdiğinden, bazı gazetecilerin yeni türetilen ve daha sonra kullanılmayan kelimeleri kullanmaları ve yazım kurallarına dikkat etmemeleri gibi nedenler de tez yazım sürecinde karşılaşılan güçlüklerden biridir.

Bu tez çalışmasında İkinci Dünya Savaşı'nın sürdüğü 1939-1945 yılları arasında Türkiye'de yayımlanan *Akşam*, *Cumhuriyet*, *İkdam*, *Tan*, *Ulus* ve *Yeni Sabah* gazetelerinden hareketle aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- *İkinci Dünya Savaşı'nın hemen öncesinde Türkiye'deki basın mensuplarının Almanya'ya bakış açısı nasıl olmuştur? Bu bakış açısında farklılıklar ve benzerlikler nelerdir?*

Türkiye basın mensuplarının tutumu oldukça farklı olmuştur. Bazı gazeteler Almanya'nın artan gücünden endişe duyarken, bazıları bu yükselişten memnuniyet duyarak Almanya'yı bir dost ve Müttefik olarak görmüştür. Ancak, bu tutum savaşın başlamasına kadar herhangi bir değişikliğe uğramamıştır. Bazı gazeteler Almanya'nın politikalarını desteklemiş ve Nazi Almanya'sının ideolojik ilkelerini benimsemişti. Örneğin, 1939 yılında bazı gazeteler, Nazi Almanya'sının Polonya'ya saldırısını desteklemiş ve hatta Almanya'nın bu savaşı kazanacağına inandıklarını yazmışlardır.

- *1939-1945 dönemi boyunca Türkiye'deki basın mensuplarının Almanya'ya karşı tutumunda farklılıklar ve benzerlikler neler olmuştur?*

İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte, Türkiye'nin savaşa katılmama kararı Türkiye basını tarafından geniş çapta desteklenmiştir. Ancak, bu destek Türkiye basınının Almanya'ya karşı olumsuz bir tutum sergilediği anlamına gelmemektedir. Tam tersine Türkiye basını, genellikle Almanya'yı övmüş ve Nazi ideolojisini övgü dolu sözlerle anmıştır.

Revizyonist politikalar sonucu silahlanma ve saldırgan tutum içine giren Almanya ve İtalya gibi devletlerin mevcudiyetine karşılık bahse konu politikalara karşı Türkiye ve İngiltere gibi devletler anti revizyonist politikalar izlemiş ve kendi güvenliklerini sağlamaya dönük politikalar benimsemiştir. İtalya'nın Arnavutluk'u, Almanya'nın Çekoslovakya'yı işgali üzerine, bu durum Türkiye'yi Akdeniz'de savaşa neden olacak saldırıları bertaraf etmek adına İngiliz ve Fransız anlaşmaları imzalamaya mecbur

bırakmıştır (Weisband, 2002: 50-65). Böylece Türkiye, her iki devletle iki savaş arası dönemde müttefik olmuş ve taraflar bu statüyü belli bir müddet sürdürmüştür. Jeopolitik ve stratejik konumundan dolayı Türkiye diğer taraftan da Alman ve Sovyet tehdidini bertaraf etmeye çalışmış, bu dönemde Cumhurbaşkanı İsmet İnönü tarafsızlık politikasına göre savaş sürecini değişen koşullara göre yönetmiştir (Oran, 2001: 147). İnönü'nün tam olarak bu dönemdeki konjonktürü çok iyi okuması ve Birinci Dünya Savaşı'ndan henüz çıkmış olan Türkiye'nin ve dünya devletlerinin iç ve dış politikadaki nabzını çok iyi ölçebiliyor olması ve buna göre müzakere süreçlerini iyi yönetebiliyor olmasından kaynaklanıyordu (Tekeli ve İlkin, 2014: 23).

Müttefiklerin diretmelerine rağmen İnönü çok yönlü bir politika izleyerek, Türkiye'yi sıcak savaşa dâhil etmemeyi başarmıştır. Diğer taraftan İnönü, Sovyet Rusya'nın boğazlarla ilgili taleplerinden kaynaklanan baskıları da yönetmeye çalışmıştır. İki arada kalan Türkiye bu kriz sürecini bitaraflık ilkesi dâhilinde aşmaya çalışmıştır (Çelik, 2018). Çünkü Türkiye, bu savaşın getireceği olumsuz koşulları ekarte etmek için hazır değildi. Türkiye zaten Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra sağlanan barış ortamının devamını sağlamanın önemli olduğunu ve sağlanan barışın bozulmasının Lozan Antlaşması'nı da tehlike altında bırakacağını da bilmekteydi. Bu yüzden savaşın sonuçlarının ne olacağından çok, savaşa dâhil olmanın mihver devletler veya Müttefik devletlerde yer alan büyük devletlerin yarar ve hesabına ahval olacağını tasavvur etmiş, her ne kadar bitaraflık olarak isimlendirilse de taraf tutan; ancak fiili olarak sıcak savaş harici olmayı öngören politikasını yürütmeyi uygun bulmuştur (Çelik, 2018: 321). Tekeli ve İlkin, İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'nin takındığı aktif tarafsızlık politikasını savaşın taraflarını ötekileştirmemek, ancak tam anlamı ile kendini soyutlamadan kayıtsız olmamak olarak nitelendirmiştir. Mezkûr yazarlar, Türkiye'nin seçmiş olduğu aktif tarafsızlık statüsünde kalma durumunun yalnızca Türkiye'nin kararından kaynaklanmadığını sahip olduğu jeopolitik konum sebebi ile diğer savaşan tarafların bu statüye rıza göstermesinden kaynaklandığını da ileri sürmektedir (Tekeli ve İlkin, 2014: 24).

Almanya'nın savaşı galip olarak sürdürdüğü ve ilerleyişinin durdurulmadığı dönemde İngiltere Başbakanı Winston Churchill ve İsmet İnönü arasında Türkiye'nin savaşa katılması konusunda görüşmeler yapıldıysa da Türkiye Nisan 1945'e kadar tarafsızlığını korumayı başarmıştır. Sıcak savaşa hiç dâhil olmayan Türkiye, Nisan

1945'te Almanya ve Japonya'ya savaş ilan etmiştir. Çünkü müttefik devletler, San Francisco'da konferanslarla şekillendirilecek yeni bir Birleşmiş Milletler gibi uluslararası bir oluşuma katılma şartı olarak mihver devletlere savaş açmış olma şartı koşmuştur (Oran, 2001: 154). Dünya siyasetinin dışında kalmak istemeyen Türkiye, formalite olarak Almanya ve Japonya'ya savaş açmış olsa da fiili olarak tarafsızlığını korumayı başarmış ve sıcak savaşa dâhil olmamıştır.

Türkiye izlemiş olduğu aktif tarafsızlık politikası ile savaşın öznesi olmasa da bu savaştan etkilenen diğer devletler gibi siyasal, sosyal, ekonomik ve diplomatik ekseninde çatışmanın etkilerini iliklerine kadar hissetmiştir. İkinci Dünya Savaşı sırasında Türkiye çıkardığı yasalarla basını da kontrol altında tutmaya çalışmıştır. Bu kontrol mekanizması muhalefete tahammülün olmadığı, yasaların ve hükümetin verdiği meşruiyetle gazeteci mebuslar eliyle baskı altına alınmış, savaş süresince hükümetçe izlenen politikalar hakkında halk tarafından kabul görmesi açısından meşru zemin hazırlanmış ve bu politikaların desteklenmesi sağlanmıştır. Çünkü hükümet; bir toplumu yönlendirmek, halkı etkilemek ve bilgilendirmek için kullanılan en etkin yolun her dönemde olduğu gibi İkinci Dünya Savaşı'nda da basın araçlarını kullanmak olduğu kanısındadır (Çelik, 2018: 323). Bunu İkinci Dünya Savaşı boyunca basın-iktidar ilişkilerinde gözlemek mümkündür. Savaş süresince *Ulus* gazetesi hükümetin yasal yayın organı şeklinde yayın yaparken; *Yeni Sabah*, *Tan* ve *Vatan* gazeteleri müttefik kanadın hilafına; *Cumhuriyet* gazetesi ise Almanya hilafına yayınlar yapmıştır (Korkmazcan, 2017: 248).

İkinci Dünya Savaşı dönemi, Türkiye için hem iç politika hem de dış ilişkiler açısından önemli bir dönem olmuştur. Bu dönemde Türkiye'de basının rolü ve ilişkisi, savaşın etkileriyle birlikte önem kazanmıştır. Bu dönemde Türkiye'de basın ile iktidar arasındaki ilişki, derin ve karmaşık bir süreç içerisinde şekillenmiştir. Türk hükümeti, barış çabalarını desteklemek, milli birlik ve beraberlik duygularını güçlendirmek ve ülkenin ulusal güvenliğini korumak amacıyla basını etkin bir biçimde denetlemek istemiştir. Bu dönemde basın organları, iktidarın propagandalarını desteklemek ve kamuoyunu yönlendirmek amacıyla etkin bir araç olarak kullanılmıştır. İkinci Dünya Savaşı döneminde Türkiye'de basın ile iktidar arasındaki bu ilişki, savaşın etkileriyle birleşerek, Türk medya tarihinde önemli bir dönüm noktası olarak değerlendirilmiştir (Çelik, 2018: 330).

İkinci Dünya Savaşı öncesinde Türkiye basınının Almanya'ya karşı tutumunu belirleyen birçok faktör olmuştur. Bunlardan biri, Türk-Alman yakınlaşmasıydı. Almanya, Türkiye'nin modernize olması için Türkiye'ye ekonomik ve askeri yardım sağlamıştır. Bu yakınlaşma, Türkiye basınında Almanya'ya olan sempatiyi artırmıştır. Diğer bir faktör ise İngiliz sömürgelerine ve diğer Avrupa ülkelerine yapılan işgal eylemlerine karşı Türkiye basınının duyduğu rahatsızlıktır. Türkiye basını, İngilizlerin dünya çapındaki sömürgelerinin yönetimini sorguluyor ve işgali eleştiriyordu. Bu nedenle, Türkiye basını genellikle Almanya'nın politikalarını destekliyordu. Ancak Türkiye basınının Almanya'ya karşı tutumu İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte değişmiştir. Almanya'nın Polonya'yı işgali ve savaşın genişlemesi, Türkiye basınında da olumsuz bir etki yaratmıştır. Türkiye basını, Almanya'nın işgallerine artık sessiz kalmamaya başlamış ve Nazi ideolojisini eleştirmeye başlamıştır. Ancak yine de Türkiye basını, Almanya'nın başarılarından bahsetmeyi ve Türk-Alman yakınlaşmasını övmeyi sürdürmüştür. Kuşkusuz Türkiye basınının, Almanya'ya olan bakış açısındaki değişiklikler, iktidarın manevralarındaki hali hazırdaki değişikliklerden etkilenmiştir. Özellikle savaşın başlamasından hemen sonra, dönemin hükümeti tarafından yönlendirilen Türkiye basını, Türkiye'nin tarafsız kalmak ve Almanya'ya karşı olumsuz bir tutum sergilemek konusundaki politikasına uygun olarak hareket etmiştir.

Türkiye basınının Hitler Almanya'sına bakış açısı üzerine yapılan araştırmalar, genel olarak Türkiye'nin dış politikasından bağımsız olarak tutum belirlemede başarılı olmadığını göstermiştir. Dönemin koşullarına ve gazetelerin politik görüşlerine göre değişiklik gösteren bu tutum, genellikle Türkiye'nin İngiltere ve Fransa gibi Müttefiklerine yakın durmayı tercih etmesi sebebiyle oluşmuştur. Ancak bazı dönemlerde Türkiye basınında Hitler ve Nazi Almanya'sına dair olumlu görüşler de dile getirilmiştir. Bu görüşlerin nedenleri arasında Türkiye'nin ekonomik sıkıntıları ve Almanya'nın sunduğu işbirliği fırsatları gibi etkenler yer almıştır. Bununla birlikte, bu tutumun sadece belli bir kesimde görüldüğü ve genel olarak Türkiye basınının Nazi Almanya'sına karşı tavır aldığı da unutulmamalıdır. Özellikle İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte Türkiye basınında Hitler ve Nazi Almanya'sına karşı olumsuz bir tutum benimsenmiştir. Bu tutum, Türkiye'nin savaşa doğrudan dâhil olmamasına rağmen Almanya'ya karşı tavır alınması gerektiği yönündeki düşüncelerin yaygınlaşmasına yol açmıştır. Ancak savaşın sonlarına doğru Türkiye basınında

Almanya'ya yönelik eleştiriler azalmış ve daha çok Sovyetler Birliği'ne karşı olumsuz görüşler dile getirilmiştir. Türkiye basınının Hitler Almanya'sına bakış açısı üzerine yapılan araştırmalar, iktidarın etkisi altında kalmadan bağımsız bir tutum sergilemek konusunda zorlandığını göstermiştir. Ancak bu tutumun zaman zaman değişebildiği ve Türkiye basınının genel olarak Hitler ve Nazi Almanya'sına karşı olumsuz bir tavır aldığı da göz önünde bulundurulmalıdır.

Bu tez çalışmasının önemini birçok yönden sıralamak mümkündür. İlk olarak, Türkiye basınının tarihi açısından, çalışmanın amacı, Türkiye'nin medya tarihinde önemli bir döneme ışık tutmaktır. İkinci Dünya Savaşı dönemi, Türkiye basını için oldukça önemli bir dönemdir. Bu dönemde, Türkiye gazeteleri sadece iç politikaya değil, aynı zamanda uluslararası konulara da ilgi göstermiştir. Bu nedenle, çalışma Türkiye basınına dair birçok açıdan önemli bilgiler sağlayacaktır. İkinci olarak, tez çalışması, Türkiye'nin tarafsızlık politikası açısından da önemli olacaktır. Türkiye, İkinci Dünya Savaşı sırasında tarafsız kalmayı başarmıştır. Bu tarafsızlık politikası, Türkiye'nin dünya sahnesindeki konumunu belirleyen önemli bir faktördür. Bu nedenle, çalışma, Türkiye'nin tarafsızlık politikasını anlamak ve değerlendirmek isteyenler için de yararlı olacaktır. Üçüncü olarak, Türk-Alman ilişkileri açısından da önemli bir kaynak olacaktır. İkinci Dünya Savaşı döneminde Türk-Alman ilişkileri oldukça gergin bir seyir izlemiştir. Bu dönemde Türkiye, Almanya'nın baskılarına karşı koymak zorunda kalmıştır. Bu nedenle, çalışma Türk-Alman ilişkilerinin tarihçesi hakkında da önemli bilgiler sunacaktır. Son olarak, bu tez çalışması, medya/basın tarihi araştırmalarına da katkı sağlayacağı düşünülmektedir. İkinci Dünya Savaşı dönemi Türk medyasının işleyişini anlamak, Türkiye basın tarihi araştırmalarına yeni bir boyut kazandıracaktır. Tüm bu nedenlerden dolayı çalışmanın Türkiye basın tarihi, Türkiye-Almanya ilişkileri, Türkiye'nin tarafsızlık politikası ve medya/basın tarihi araştırmaları açısından büyük bir öneme sahip olacağı umut edilmektedir.

Bu çalışmada, İkinci Dünya Savaşı süresince Türkiye basınında Almanya ile ilgili haberler ve yazılar incelenmiştir. Bu minvalde, İkinci Dünya Savaşı döneminde Türkiye'de yayımlanan ulusal gazeteler arasında yer alan *Cumhuriyet*, *Ulus*, *Tan*, *Yeni Sabah*, *Akşam* ve *İkdam* gazeteleri savaş boyunca Almanya ile ilgili haberleri ve tartışmaları takip etmek amacıyla taranmıştır. Türkiye'deki ulusal gazetelerin savaş boyunca Almanya'ya ilişkin yayınlarından hareketle dönemin Türkiye basınındaki

Almanya algısı açığa çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu araştırma, İkinci Dünya Savaşı döneminde Türkiye basınının Almanya hakkındaki bakış açısını ve tutumunu incelemek amacıyla yapılmıştır. Bu tez çalışması, Türkiye basınının Almanya hakkındaki algılarını ve tutumlarını daha iyi anlamak için dönemin farklı gazetelerini kullanarak bir analiz sunacaktır. Bu analiz, Türkiye basınının Almanya'yı nasıl gördüğünü ve bu görüşlerin zamanla nasıl değiştiğini ortaya koyacaktır.

Son tahlilde, bu tez çalışması üç ana bölüm şeklinde ele alınmıştır. Birinci bölümde, Almanya'nın Doğu ve Kuzey Avrupa işgalleri ile ilgili haber ve yazılara yer verilmiştir. Bu bölümde Almanya'nın Polonya, Norveç, Danimarka, Hollanda ve Belçika'yı işgali ile ilgili yapılan haber ve yazılara yer verilmiş ve söz konusu haberlerin analizi yapılmıştır. İkinci bölümde, Almanya'nın Balkan ülkelerini işgali ve Türkiye basınına yansımaları ele alınmıştır. Bu minvalde bu bölümde, Almanya'nın Romanya, Bulgaristan, Yugoslavya ve Yunanistan'ı işgalinin basına yansımaları teferruatlı bir biçimde incelenmiştir. Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde ise Almanya'nın ABD, SSCB, İngiltere ve Fransa gibi büyük güçlerle savaşı ile ilgili yazı ve haberlere yer verilmiştir. Kısacası, Türkiye'de 1939-1945 yılları arasında yayımlanan *Akşam*, *Cumhuriyet*, *İkdam*, *Tan*, *Ulus* ve *Yeni Sabah* gibi gazetelerin İkinci Dünya Savaşı yıllarında Almanya'yı nasıl gördükleri gün yüzüne çıkarılmıştır. Çalışmanın, Türkiye basın tarihine olduğu kadar Türkiye-Almanya ilişkileri çalışmalarına, mütevazı da olsa, bir katkı sağlayacağını umuyorum.

BİRİNCİ BÖLÜM

ALMANYA'NIN DOĞU VE KUZHEY AVRUPA İŞGALLERİ

İkinci Dünya Savaşı, insanlık tarihindeki en büyük çatışmalardan biridir. Alman ordularının Polonya'ya saldırmasıyla 1 Eylül 1939'da başlayan savaş, yaklaşık altı yıl süren mücadelelerin ardından 2 Eylül 1945'te Japonya'nın teslim olmasıyla son bulmuştur. Bu savaşın yaklaşık altı yıl sürmesiyle, ortalama yüz milyon insan hayatını kaybetmiş ve bu ölümlerin neredeyse yarısı sivil insanlardan oluşmuştur. Bu trajik kayıplar, savaşın yıkıcı etkisini ve insanlık için ne kadar büyük bir felaket olduğunu göstermektedir.

Almanya'nın Polonya'yı işgali, Almanya'nın Doğu Avrupa'daki genişleme politikalarının bir parçasıydı ve Alman Lider Adolf Hitler'in "Lebensraum" (yaşam alanı) politikasına hizmet etmekteydi. Polonya işgali; sivillerin katledilmesi, toplama kamplarının kurulması ve Yahudi soykırımının başlaması gibi insanlık dışı uygulamaların yapıldığı bir dönemi başlatmıştır. Bu işgal, dünya tarihinin en acımasız savaşlarından biri olan İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasına yol açmış ve milyonlarca insanın hayatını kaybetmesine neden olmuştur.

İkinci Dünya Savaşı'nın başlama sebeplerinden biri, Almanya'nın Polonya'ya saldırmasıdır. Savaşı başlatan olay olarak Hitlerin topraklarını birbirine bağlayan koridorda inşa edilmek istenen otoban teklifinin kabul edilmemesi bahane edilmiştir. Polonya'nın ele geçirilmesi Almanya açısından yeni nizam doktrinin pratiğe dökülmesi olarak da algılanabilmektedir. Polonya'nın Almanya tarafından ele geçirilmesindeki amaç; bir taraftan Versay Antlaşması ile kaybettiği yerleri yani Danzing ve Silezya'yı ele geçirmek; diğer taraftan bu bölgeye hâkim olarak verimli topraklar elde etmek böylece gıda ihtiyacını gidermek, bu bölgedeki maden ve sanayiye sahip olmaktır (Tekeli ve İlkin, 2014: 136-138).

Alman saldırısı, tarihin en kanlı ve yıkıcı olaylarından biriydi. Bu olayın ardından, İngiltere, Polonya'ya verdiği garantiyi yerine getirmek adına Fransa ile birlikte Almanya'ya savaş ilan ettiklerini açıklamışlardır. Diğer yandan, İtalya ve ABD ise tarafsızlıklarını ilan ederek savaşa dâhil olmadılar (Tekeli ve İlkin, 2014: 138-139).

Almanya, Polonya'ya karşı Yıldırım Savaşı taktiğiyle saldırmak için 52 tümenlik bir orduyu kullanmıştır. Ancak Polonya'nın silah gücü sadece 30 tûmendi ve İngiltere ve Fransa'nın yardım taahhütlerine rağmen Polonya yalnız kalmıştı. Almanya'nın üstünlüğü nedeniyle Polonya kısa sürede çökmüş ve Varşova kuşatılmıştı. Sovyetler Birliği, Ukraynalılar ve Beyaz Ruslar'ı koruma bahanesiyle Polonya'ya girerek Varşova'nın teslim olmasıyla Polonya haritadan silinmişti. Bu olay, İkinci Dünya Savaşı'nın başlangıcında önemli bir dönüm noktası olmuştur; çünkü savaşın daha geniş bir çatışmaya dönüşmesine neden olmuştur (Armaoğlu, 2005:361).

Alman kuvvetleri, Polonya sınırını geçerek kısa sürede Varşova'ya ilerleyerek, Polonya ordusunu geri çekilmeye zorlamıştır. Almanya, Sovyetler Birliği ile gizli bir anlaşma yaparak Polonya'nın doğusundaki toprakların kontrolünü Sovyetler Birliği'ne bırakmıştı. Polonya'nın işgali, Almanya'nın hızlı bir zafer kazanmasına neden olmuş ve Avrupa'da yaygın bir şok etkisi yaratmıştı. İngiltere ve Fransa, Polonya'nın Alman işgaline karşı koymak için savaş ilan etmişler ve bu durum İkinci Dünya Savaşı'nın başlangıcını oluşturmuştur (Tekeli ve İlkin, 2014: 140-141).

Liddell Hart'ın *II. Dünya Savaşı Tarihi* kitabına göre, Almanya'nın Polonya'ya karşı kazandığı zaferde Polonyalı liderlerin hatalı stratejisi ve Alman ordusunun doğru taktikleri kullanarak hareket etmesinin önemi büyüktü. Almanların mekanize birlikleri, Polonya ordusunun yetersiz savunma stratejisi ve silahları karşısında etkili bir şekilde hareket etmişti. Polonyalı liderlerin savaş stratejisi, savunmaya odaklanmak yerine karşı saldırı üzerine kurulu olduğundan Almanya'nın yarma harekâtını kolayca gerçekleştirdi. Alman ordusu, mekanize birlikleri sayesinde düşman savunmasını hızla aşarak Polonya'nın iç kesimlerine ilerlemişti. Ancak Polonya ordusu, Almanya'nın hızlı ve etkili hareketlerine karşı savunma stratejisi geliştirememiş ve yetersiz silahlarla donatılmıştı. Polonya'nın karşı saldırıları, Almanların hızlı hareketlerine ve mekanize birliklerine karşı neredeyse hiçbir etki yapamamıştı. Sonuç olarak, Polonyalı liderlerin yanlış stratejisi ve Alman ordusunun uygun taktikleri kullanarak hareket etmesi, Almanya'nın Polonya'ya karşı kazandığı zaferde büyük bir rol oynamıştır (Hart, 2002:37).

İkinci Dünya Savaşı, insanlık tarihinin en büyük çatışmalarından biridir. Savaşın seyrini etkileyen birçok faktör vardır; ancak, Almanya'nın Blitzkrieg taktiği, savaşın ilk

yıllarında büyük bir etki yaratmıştır. Bu taktik, Almanya'nın hızlı bir şekilde Avrupa'nın çoğunu işgal etmesine ve savaşın seyrini değiştirmesine neden olmuştur. Blitzkrieg, Almanya tarafından İkinci Dünya Savaşı sırasında kullanılan bir askeri stratejidir. Bu taktik, “yıldırım savaşı” olarak da adlandırılmaktadır. Ayrıca hızlı, koordineli ve toplu saldırılarla düşman savunmasının kırılması esasına dayanmaktadır. Blitzkrieg taktığının en önemli özelliklerinden biri, hava gücünün kullanılmasıdır. Almanya, hava gücüyle düşmanın savunmasını kırarak, Alman birliklerinin ilerlemesini kolaylaştırmıştır. Alman tankları, düşman savunmasını delmek için kullanılan ana araçlardan olmuştur. Bu taktığın bir diğer önemli özelliği de kuşatma taktığının kullanılmasıdır.

Blitzkrieg taktiği, 1 Eylül 1939'da Almanya'nın Polonya'yı işgal etmesiyle savaşın başlangıcında kullanılmıştır. Almanya, Blitzkrieg taktiğiyle Polonya'yı kısa bir süre içinde işgal etmiştir. Bu, Blitzkrieg taktığının başarısının bir göstergesi olmuştur. Ardından; Almanya, Norveç, Danimarka, Belçika, Hollanda, Fransa ve diğer birçok Avrupa ülkesini bozguna uğratmıştır. Blitzkrieg taktiği, Almanya'nın hızlı bir şekilde ilerlemesine ve savaşın seyrini değiştirmesine neden olmuştur (Çınar ve Yalçinkaya, 2009: 77-96).

Sadri Ertem, *Tan gazetesinde* yayınlanan, “Her Memlekette Nazilerin Sıkı Bir Surette Kontrolü Lazımdır”, başlıklı yazısında, Almanya'nın Batı Avrupa'yı işgali sırasında bu ülkelerde faaliyet gösteren Nazilerin ilgili olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Nazi tehdidi altındaki diğer ülkelerin bu faaliyetleri kontrol altında tutarak bu Nazi tehdidini engellemeleri gerektiğini ve bu şekilde savaşın ilerleyişini durdurabileceğini savunmuştur (Ertem, 1940).

Haziran 1941'de; Almanya, Sovyetler Birliği'ne karşı büyük bir askeri harekât başlatmıştır. Bu harekât, Almanya'nın Doğu cephesindeki en büyük askeri harekâttır ve Barbarossa Operasyonu olarak bilinmektedir. Almanya'nın Sovyetler Birliği'ne karşı başlattığı bu saldırı, savaşın seyrinde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Alman birlikleri, Sovyetler Birliği'nin topraklarına girerek hızlı bir ilerleme kaydetmiştir. Ancak, Sovyet askerleri, Alman ilerleyişini durdurmak için direnç göstermiş ve Moskova'ya doğru olan ilerleyişlerini durdurmayı başarmışlardır. Sovyet ordusu, kış şartlarından da yararlanarak Alman askerlerini geri püskürtmüş ve Sovyetler Birliği'nin savunma savaşında önemli bir zafer kazanmıştır. Ancak, Almanya, Sovyetler Birliği'ne

karşı savaşı sürdürmeye kararlıydı ve 1942'de ikinci bir saldırı başlatmıştır. Bu kez, Alman birlikleri Volga Nehri'nin kıyılarına ve Stalingrad şehrine kadar ilerlemiştir. Ancak, Sovyetler Birliği, İngiliz ve Amerikan güçleriyle birleşerek Stalingrad savaşında kesin bir dönüm noktası yaratmıştır. Sovyetler Birliği, Alman birliklerini geri püskürtmüş ve Stalingrad zaferi, savaşın seyrini değiştirmiştir. Stalingrad'daki zaferin ardından, Sovyetler Birliği, Almanya'nın Doğu cephesindeki diğer birçok askeri harekâta karşı da başarılı olmuştur. Alman birlikleri geri çekilmek zorunda kalmış ve Sovyet ordusu, Polonya, Romanya ve Macaristan'a kadar ilerlemiştir. Batı cephesinde ise, Müttefik güçler 6 Haziran 1944'te Normandiya Bölgesi'ne çıkarma yapmıştır. İki milyondan fazla Müttefik askeri, Fransa'ya akın etmiş ve Temmuz'da Normandiya kıyı mevziilerinden saldırıya geçmiştir. Müttefiklerin Almanya'ya doğru saldırısı devam etmiş ve Mart 1945'te, Müttefik güçler Almanya'nın kalbine doğru ilerleyerek, Ren Nehri'ni geçmiştir. Nazi Almanya'sı Mayıs 1945'te teslim olmuş ve İkinci Dünya Savaşı sona ermiştir (Çınar, 2014: 156).

1.1. ALMANYA'NIN POLONYA İŞGALİ

Almanya'nın Polonya'yı işgali, İkinci Dünya Savaşı'nın başlangıcını oluşturan bir olay olarak değerlendirilmiştir. 1 Eylül 1939 tarihinde Nazi Almanyası, Polonya'ya saldırarak bu işgali gerçekleştirmiş ve böylelikle dünya tarihindeki en kanlı ve yıkıcı savaşlardan biri olan II. Dünya Savaşı'nın başlangıcını tetiklemiştir. Polonya'nın işgali, Adolf Hitler'in genişleme politikalarının bir parçası olarak ortaya çıkmıştır. Hitler, "Lebensraum" kavramı doğrultusunda Alman nüfusunun genişleyeceği bir yaşam alanı elde etmek amacıyla Polonya'yı ele geçirme hedefi gütmüştür. Ayrıca, Nazi rejimi, Polonya'nın Slav kökenli halkını, ırkçı bir ideolojiyle aşağılamış ve Alman nüfusunun yerine geçecek olan "üstün ırk" olarak görmemiştir. Almanya'nın Polonya'ya yönelik saldırısı, Blitzkrieg stratejisini kullanarak gerçekleştirilmiştir. Alman hava saldırıları, hızlı tank birliklerinin ilerleyişi ve Polonya ordusunun direncinin kırılmasıyla sonuçlanmıştır. Bu hızlı işgal, Polonya ordusunun dağılmasına ve ülkenin Alman kontrolü altına girmesine yol açmıştır (Hart, 2002: 34-39).

Almanya'nın Polonya'yı işgal etmesi, Türkiye basınında büyük yankı uyandıran bir olay olup, birçok gazete bu dönemde savaşla ilgili haberlere yer vermiştir. Ulus gazetesi, "Harp başladı" manşetiyle bu olayı duyurmuştur. Gazete, Almanların

Polonya'ya saldırdığını ve İngiltere ile Fransa'nın bunu bir savaş ilanı olarak gördüğünü belirtmiştir (Ulus gazetesi, 2 Eylül 1939).

Tan gazetesinde Ömer Rıza Doğrul ise “Harp!” başlıklı Yazısında savaşın başlamasını yorumlamış, Almanya-Polonya arasındaki başlayan bu savaşta Almanya'nın işgalci tutum sergilediğini öne sürmüştü, her ne kadar Almanya için istila sayılsa da Polonya açısından bu savaşın Kurtuluş Savaşı niteliğinde olduğunu belirtmiştir. Eğer Almanya Polonya topraklarındaki işgal hareketini sürdürürse de İngiltere ve Fransa'nın bu savaşa dâhil olacağını an meselesi olduğunu da altını çizmiştir. Sözlerinde : “*Bugün Almanya'nın yaptığı harp, bir ihtiras harbidir. Milletleri çiğneyerek ihtirasları tatmin etmek devrinin geçtiğine Almanya'nın kendisi de şahittir. Onun için Almanya'nın bu harp ile alacağı biricik netice, bu hakikati, fakat çok ağır fedakârlıklar pahasına, bir kere daha öğrenmek olacaktır.*” Şeklinde yer vererek bu savaşın Almanya'nın ihtiraslarının bir sonucu olduğu ve bunun sonunda hakikati ağır bir şekilde öğreneceğini belirterek Almanya'nın işgalini sert bir dille eleştirmiştir (Doğrul, 1939).

Yunus Nadi, *Cumhuriyet gazetesinde* yayınlanan “Avrupa harbi patlak verdi”, başlıklı yazısında, genel olarak Almanya'nın işgaline kadar geniş bir değerlendirme ele alınmıştır. Birinci Dünya Savaşı sonrası Almanya'nın karşılanamayan talepleri karşısında Müttefik diğer devletlerin de etkisiyle Polonya'nın işgali Almanya açısından kaçınılmaz olduğu ve bu süreç tamamı ele alındığında saldırgan politikasının olağan olduğunu vurgulamıştır (Nadi, 1939).

Falih Rıfki Atay, *Ulus gazetesinde* yayınlanan "Harp" başlıklı yazısında Almanya'nın Polonya'yı işgalini anlatırken, Almanya'nın Danzing ve koridor davasını kendi diktası altında çözmek istediğini, ancak Leh mukavemeti karşısında büyük bir sorumluluk üstlendiğini belirtmiştir. Alman ordularının, gamalı haç bayrağı altında Leh topraklarına girdiğini haber veren Atay, yazısının devamında Almanların Sovyetlerle yaptığı paktın harbi önlemek değil, tam tersine harbe teşvik etmek amacı taşıdığını vurgulamıştır. Atay, İngiltere ve Fransa'nın Polonya'nın tek başına nihai zaferi kazanmasına imkan vermeyen, ancak hava ve kara orduları ile önemli bir güç oluşturan ülkenin sahneden çekilmesine izin verip vermeyeceklerini sorgulamıştır. Bu soruya

cevap olarak Atay, İngiltere ve Fransa'nın Polonya'nın yok olmasına izin vermeyeceğini ummayarak yeni bir cihan harbinin başlayacağı öngörüsünde bulunmuştur (Atay, 1939).

Savaşın başlamasıyla yaşanan gelişmeler ve nedenleri Türkiye basınında tartışılmaya başlanmış; Cumhuriyet gazetesi yazarı Abidin Daver, "Sulh Köprüleri Yıkılmadı Amma" başlıklı yazısında, Almanya'nın 1 Eylül 1935 yılında Polonya'ya saldırıda bulunmasıyla başlayan işgalci politikayı izlemesinde, Sovyetler Birliği'nin tutumunun birincil derecede rol oynadığını vurgulamıştır. Şöyle ki: Daver'e göre, İngiltere ve Fransa'nın Nazi tehdidine karşı taraf olma teklifinin boşa çıkması üzerine, Nazi Almanya'sının Doğu Avrupa'daki çıkarlarını korumak için Sovyetler'e sunduğu Saldırmazlık Paketi'ni imzalaması; onun olası bir Sovyet tehdidini ortadan kaldırarak daha rahat hareket etmesini sağlamış ve saldırgan politikasını hızlandırmıştır. Yani en azından Sovyetler'in tarafsız duruş sergilemesi bir nebze olsun Nazi ilerleyişini durdurmaya yeteceği görüşünü savunmuştur (Daver, 1939).

Ulus gazetesi'nin aynı tarihte Charles Wilson Woodside' in kaleme aldığı yazıda, "İngiliz- Fransız Kuvvetleri Karşısında Almanya Harbi Kaybedecek" sürmanşeti ile Yıldırım Harbi planını eleştirmiş havada sağlanan üstünlüğün işe yaramayacağını belirtmiştir. Polonya'nın işgalinin akabinde mihverin durmayacağı ve ilerleyişi neticesinde Yıldırım Planı'nın işlemeyeceği ve Almanya'nın sonunda kaybedeceği yönünde tez ileri sürmüştür (Woodside, 1939).

Savaşın ilk başladığı zamanlarda Ulus gazetesinde yayınlanan "Alman tecavüzü ve bunun akisleri" başlıklı haberde, Almanya'nın Polonya' ya yapmış olduğu hava bombardımanlarını ve Polonya'nın bu hava akınlarını bertaraf ettiğini yüzlerce sivilin hayatını kaybettiği bildirilmiştir (Ulus gazetesi, 3 Eylül 1939).

Savaşın başında, Polonya ordusuna dair yapılan olumlu yazılar, ordunun gücü ve kahramanlığı hakkında okuyuculara bilgi vererek, Polonya'nın savaşta verdiği mücadeleyi ve askerlerinin vatanları için gösterdikleri fedakârlıkları vurgulamayı amaçlamıştır. Özellikle, Akşam gazetesinin manşetinde 4 Eylül 1939'da yayınlanan "Polonya 7 Milyon Asker Çıkarabilir" başlıklı makalede, Polonya ordusunun hareket harbi stratejisinin kullanılması ve düşmanı şaşkırtmak ve etkisiz hale getirmek için saldırgan taktikler kullanılması vurgulanmıştır. Yazı ayrıca, Polonya askerlerinin kanaatkâr kişiler oldukları ve vatanları için her türlü zorluğa katlanabilecekleri

vurgulanarak, okuyucuların saygısını kazanmayı hedeflemiştir. Polonya ordusunun kara, hava ve deniz kuvvetlerinin yüksek düzeyde eğitilmiş ve donanımlı olduğu da yazıda övgüyle belirtilmiştir. Bu yazılar, savaşın ilk günlerinde Polonya'nın karşılaştığı güçlükleri ve zorlukları aşma mücadelesinde moral ve motivasyon sağlamıştır. Ayrıca, Polonya askerlerinin cesaretini ve kararlılığını yansıtan bu yazılar, savaşın ilerleyen dönemlerinde de Polonya'nın direnişine ve halkının dayanıklılığına dair umut verici bir mesaj taşımıştır (Akşam gazetesi, 4 Eylül 1939).

Alman saldırılarının sürekli arttığı bir zamanda Polonya'nın, Almanya'nın taarruzuna karşı üstünlük arz eden bir bakış açısı geliştiren gazete manşetleri:

Ulus gazetesi "*Polonya düştü*" söylentileri üzerine Polonya'nın Alman saldırılarına karşı sağlam bir vaziyette ayakta durduğunu göstermek amacıyla "*Varşova Kahramanca Dayanıyor*" şeklinde ilk sayfada manşet atmıştır. Bu haberde Varşova radyosundan yapılan yayınlardan alıntı yapılmıştır. Polonya Ordusu Başkumandanının sözleri: "*Artık yeter! Bir adım ileri atamazsınız. Eğer düşman geçerse, bu son leh askerinin alman tankları tarafından ezilmesi ile mümkün olacaktır. Vatanperverliğini bir kere daha göstermek vazifesi bugün ilk hatta olan ve bununla müftechir bulunan Varşova'ya terettiip etmektedir.*" Şeklinde açıklamalarıyla var güçleri ile savaşacaklarının sinyalini vermektedir (Ulus gazetesi, 9 Eylül 1939).

Ulus gazetesi 13 Eylül 1939 tarihinde "*Polonyalılar Alman ilerleyişini durdurdular*" başlıklı haberi, "*Varşova'ya doğru yapılan hareket akim kaldı. Kanlı çarpışmalar devam ediyor*" şeklinde açıklamıştır (Ulus gazetesi, 13 Eylül 1939).

Akşam gazetesinin 13 Eylül 1939 tarihindeki sayısında, "*Polonya Ordusu Büyük Mukavemet Gösteriyor*" ana manşeti yer almıştır ve ardından "*Varşova'da halk eski tramvay arabaları ve şemendifer vagonlar ile barikatlar yapıyor. Alman Mahafili endişe etmeğe başladı. Almanlar mühim zaiyat veriyor*" açıklaması verilmiştir (Akşam gazetesi, 13 Eylül 1939, no.5606/1).

Yine Akşam gazetesinin aynı gün yayınlanan sayısında "*Polonyalılar dün akşam Lodz'u geri aldılar*" manşetinde "*Alman tayareleri mühim zaiyat verdiğiinden hava faaliyeti azaldı*" açıklaması yer almıştır (Akşam gazetesi, 13 Eylül 1939).

Nadir Nadi, İkinci Dünya Savaşı'nın başlangıcında Varşova'da bulunduğu için, savaşın başladığı tarihten itibaren ilk makalesini ancak 10 Eylül 1939'da "*Polonya'nın*

Kararı” başlığıyla yayımlayabilmiştir. Bu yazısında, öncelikle Varşova şehrinin tarihini kısaca özetlemiş ve daha sonra Polonya'nın Alman saldırılarına karşı kendisini savunacağını ve bu savaşta mücadele azminin artacağını belirtmiştir. Ayrıca, Polonya'nın geri çekilmek zorunda kalmış olmasına rağmen, mücadele azminin giderek büyüdüğüne vurgu yapmıştır. Nadi, yazısında ayrıca Polonya'nın uluslararası alanda daha güçlü bir konuma gelmesi için dünyanın dört bir yanındaki dostlarının Polonya'yı desteklediğini belirtmiştir. Bu desteklerin Polonya'nın savaşta daha güçlü olmasına yardımcı olacağına inanmaktadır. Ayrıca, Polonya'nın Almanya ile savaşının tüm dünyanın barışı için yapıldığını da ifade etmiştir. Nadir Nadi'nin yazısı, savaşın başında Polonya'nın mücadelesine duyulan saygıyı ve destek duygusunu yansıtmaktadır (Nadi, 1939).

Polonya'nın Nazi Almanya'sı ve Sovyetler Birliği tarafından işgal edilmesi öncesinde, Polonya Hükümeti Romanya'ya kaçmadan bir gün önce "Ulus gazetesinde yayınlanan bir manşet, “Polonyalılar Kahramanca Karşı Koyuyor”, Polonyalıların işgalcilere karşı kahramanca direnişine işaret etmiştir. Bu manşet, o dönemde Polonyalıların büyük bir çoğunluğunun işgallere karşı direndiğini ve ülkelerini savunmak için mücadele ettiklerini göstermektedir (Ulus gazetesi, 16 Eylül 1939).

Necmeddin Sadak, 17 Eylül 1939 tarihinde Akşam gazetesinde yayınlanan “Macaristan da mı Harekete Gececek?” başlıklı yazısında, Polonya'nın savunması konusunda önemli bir farkındalık yarattığını belirtmiştir. Yazar, Polonya'nın zor günler yaşadığını ve yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu belirtirken, ülkenin savunmasının sadece kendisini değil, aynı zamanda savaşın geleceğini de etkileyeceğine dikkat çekmiştir. Sadak'a göre, Polonya'nın direnebilmesi için İngiltere ve Fransa'nın yardımı gerekmektedir ve eğer ülke bu direnişi gösterebilirse savaşın kısa sürebileceği mümkündür. Ancak Polonya'nın dayanamaması durumunda savaşın daha da yayılma riskinin artacağı uyarısında bulunmuştur. Ayrıca Sadak, Macaristan'ın Almanya'ya sadık kalacağı ve Romanya ile arasındaki itilafları yeniden gündeme getirdiği konusuna da dikkat çekmiştir. Bu durumda Macaristan'ın da Polonya'ya harekete geçip geçmeyeceği sorusu akıllara gelmektedir. Bu yazı, o dönemin siyasi ve askeri gerilimini yansıtmakta ve Polonya'nın savunması tüm dünyada büyük bir önem arz etmektedir. Sonuç olarak, Necmeddin Sadak'ın bu yazısı, savaşın seyrini belirleyebilecek bir faktör haline gelen Polonya'nın savunmasının önemine işaret etmektedir (Sadak, 1939).

Nadir Nadi'nin “Harp Kısa Sürebilir mi?” başlıklı yazısında, Almanya-Polonya savaşını bir pehlivanın genç bir delikanlıyla dövüşmesine benzetmesi oldukça çarpıcı bir benzetmedir. Bu benzetmeyle, Polonya'nın Almanya'ya karşı verdiği mücadelenin güçsüz olduğunu ve Alman ordularının güçlü olduğunu vurgulamıştır. Nadi'nin bu yazısına göre, Polonya'nın savaşta başarılı olduğunun en önemli göstergesi kısa bir süre bile olsa Alman akınlarını durdurabilmesidir. Polonya'nın Almanya'ya karşı savaşa girme kararını, baştan yenilgiyi kabul etmemekle eşdeğer görerek, savaşın onur ve cesaret gerektiren bir mücadele olduğunu savunmuştur. Ancak, bu kararın sonuçları ağır olacağını belirtip, Polonya'nın direnişi Almanya'nın güçlü ordularına karşı sadece birkaç ay dayanabileceğini söylemiştir. Nadir Nadi, ayrıca İngiltere ve Fransa'nın savaşa henüz girmemesinin nedeninin, sadece Polonya'nın güzel gözleri olmadığını, daha geniş stratejik düşünceleri olduğunu düşünmektedir. İngiltere ve Fransa'nın savaşa hazırlıklı olduklarını ve bu savaşın uzun soluklu olacağını bilmeleriyle birlikte, savaşın sonucunu belirleyecek faktörlerin tam olarak netleşmediğini vurgulamıştır. Nadi, Polonya'yı desteklemenin savaşı daha da uzatabileceği endişesiyle, İngiltere ve Fransa'nın savaşa girmek konusunda tedbirli davrandığını belirtmiştir. Ayrıca, savaşın uzamasının her iki ülkenin ekonomisine de zarar verebileceği düşüncesini dile getirmiştir. Nadir Nadi'nin düşünceleri, İngiltere ve Fransa'nın savaşa girmek için doğru zamana karar verirken, sadece kendi ülkelerinin değil, aynı zamanda Polonya'nın ve savaşın tüm sonuçlarının da farkında olduklarını göstermiştir (Nadi, 1939).

Akşam gazetesinde yayınlanan “Garp cepesinde harp faaliyeti artıyor” başlıklı makalede, Almanların yapmış olduğu hücumun hepsinin püskürtüldüğünü “*Almanlar yeniden birçok hücumlar yaptılar, hepsi tardedildi*” şeklinde haber yapmışlar ve Alman denizaltılarının beşte birinin batırıldığını buna mukabil tahtelbahir faaliyetlerinin azaldığını da dile getirilmiştir. Yapılan bu haberlerde Akşam gazetesi bağlamında bakıldığında Polonya’da verilen bu mücadelede Alman saldırıları karşısında Polonya toprakları üzerinde gösterilen direniş açısından optimistik bir bakış açısı hâkimdir (Akşam gazetesi, 25 Eylül 1939).

Nadir Nadi'nin "Varşova Niçin Mukavemet Ediyor?" başlıklı yazısı, Polonyalıların ülkelerini savunmaya devam etmelerinin övgüsü ve cesaretiyle doludur. Nadi, yazısında Polonyalıların vatanlarına olan sadakatini ve özgürlüklerine olan inançlarını yansıtan sözler kullanmıştır. Nadi'nin ifade ettiği düşünce, insanların hürriyet

için can atabileceği ve bu amaç uğruna ölüme bile gidebileceği gerçeğine dayanmaktadır. Bu özgürlük tutkusu, Polonyalıların Varşova'da yarattıkları kahramanlık destanının hatırasıyla beslendiğini vurgulamaktadır. Nadi, Polonyalıların savaşlarının sadece askeri bir yenilgi olduğunu, ancak ruhlarının teslim olmadığını belirtmiştir. Nadi'nin sözleri, Polonyalıların tarihteki mücadelesine olan saygısını ve takdirini göstermektedir. Bu sözler, idealin ruhun bir parçası olduğunu ve öldürülemeyeceğini vurgulayarak, Polonyalıların inançlarının gücünü yansıtmaktadır. Nadi, Polonyalıların özgürlüğe olan tutkusunun, felaketler karşısında bile hayatta kalabilecek bir güç olduğunu ifade etmiştir. Bu nedenle, Nadi'nin yazısı, Polonyalıların kahramanlık destanını hatırlatırken aynı zamanda tüm insanların özgürlük için savaşma isteklerinin ve bu amaç uğruna gösterdikleri cesaretin önemini vurgulamaktadır. Bu kahramanlık destanı, Polonyalıların özgürlük için mücadelesinin bir sembolü haline gelmiştir ve Nadi'nin yazısı da bu sembolün önemine işaret etmektedir (Nadi, 1939).

Akşam gazetesi yenilginin ayak izlerini “Varşova şehri bir harabeye döndü” manşeti ile bildirmiş ve “*Cesetlerden ve enkaz yığınlarından geçmek kabil değil*” diyerek sokaklardaki Alman ordularının vahşetinin büyüklüğünü ortaya koymuştur (Akşam gazetesi, 27 Eylül 1939).

Akşam gazetesinin bir sonraki gün yayınında, Polonya'nın teslimiyetini diğer bir ifade ile Polonya'nın düşüşünü “Varşova Dün Alman Kumandanlığı'na teslim oldu” manşeti ile bildirmiştir. Hitler Alman zaferi sonrası askeri bir idare kurulmasını emretmiştir. Tespiti imkânsız birçok lehin hayatını kaybettiğini belirtmiştir (Akşam gazetesi, 28 Eylül 1939).

Polonya yenilgisi *Ulus gazetesinde* “Varşova yerine- bir yığın harabe taş enkaz ve ceset teslim edildi” manşeti ile yer almıştır. Yazının devamında: “*Hitler Alman işgali altında bulunan eski Polonya topraklarında bir askeri idarenin teşkilini emretmiş ve bu idarenin başına General Rundstet getirilmiştir. Şark Kumandanlığı'na mülki idare amiri olarak Nazır Frank tayin edilmiştir. Varşova bugün Alman Kumandanlığı'na teslim olmuştur*” şeklinde Polonya'da askeri idarenin kurulmasını teslimiyet olarak değerlendirmiştir (Ulus gazetesi, 28 Eylül 1939).

Falih Rıfki Atay'ın *Ulus gazetesindeki* “Varşova düşerken” adlı yazısında “*Varşova 22 gün kahramanca döğüşti. Yandı, yıkıldı; nihayet aç ve susuz, harabelerini*

ve mezarlarını düşmana teslim ediyor. Leh milletinin hürriyet ve namus şehitlerini hürmetle analım” diyerek Lehistan’ın Almanya’ya karşı göstermiş olduğu mücadelesini, bunun sonucunda teslimiyetini epik bir anlatımla dile getirmiştir (Atay, 1939).

1.2. ALMANYA’NIN NORVEÇ VE DANİMARKA İŞGALLERİ

1940 baharında gerçekleşecek olan Almanya'nın taarruzu, tarihin akışını değiştirecek bir olay olup, tüm dünya bu harekâtı yakından takip etmiştir. Hitler, savaşın sonucunu barış yoluyla elde edemeyeceğini anlamıştır ve amacı, dünya çapında Almanya'nın gücünü göstererek zafer elde etmek olmuştur. Ancak taarruzun hedefi belirsiz karakterde olduğundan, bu durum tüm dünyayı endişelendirmiştir. Kuzey Avrupa’da, Fin-Rus savaşı sonrası büyük bir gerilim yaşanmıştır. İsveç, Norveç ve Danimarka gibi ülkeler, Finlandiya'ya yeterli yardımı sağlayamamış ve Müttefik askerlerine ülkelerinde geçiş izni vermemişlerdir. Bu durum, Kuzey Avrupa devletlerinin Almanya'nın tepkisinden korkarak tarafsız kalmayı tercih etmelerine neden olmuştur. Ancak Almanya'nın, hedefi Norveç ve Danimarka olan bir Yıldırım Harbi ile saldırması, Kuzey Avrupa devletlerinin umutlarını suya düşürmüştür. Almanya, savaşın tam kontrolünü ele geçirmek için tüm gücünü kullanmıştı ve bu harekât, Kuzey Avrupa devletleri tarafından beklenmeyen bir gelişme olmuştur.

Müttefiklerin ablukayı sıkılaştırmasıyla birlikte Almanya işgal teşebbüsüne girişmiştir. Almanya'nın işgalinden bir gün önce Norveç Karasularına mayın dökmesi Oslo hükümeti tarafından nota verilmiştir (Cumhuriyet gazetesi, 9 Nisan 1940). Zekeriya Sertel, *Tan gazetesinde* yayınlanan “Sıkı Ablukanın ilk Neticeleri” başlıklı yazısında, Hitlerin bu işgalinin sebebinin Avrupa’yı da Hayat Sahası olarak görmesi olarak belirtmiştir. Yazar, bu sahaya siyaseten olmasa bile en azından iktisaden hâkim olma emeli ve Müttefiklerin bu teşebbüslerini püskürtmek maksadı ile işgale giriştiğini yazmıştır. Sertel böylece Avrupa üzerinde hâkimiyet kurma yolunda büyük bir adım atmış olacağını ifade etmiştir (Sertel, 1940).

Almanya abluka tedbirlerinin akabinde Müttefiklerin Norveç Karasularına mayın dökmesi sonucu bu bölgenin Müttefik Cephesi tarafından ele geçirileceği korkusuyla 9 Nisan 1940 tarihinde Yıldırım Harbi taktiği ile saldırıya başlamıştır. Almanya işgali ile

birlikte Danimarka hemen teslim olmuş, Norveç'in işgali ise Müttefiklerin de dâhil olması ile bir ay süren bir ay sürmüştür (Armaoğlu, 2005:366).

Danimarka ve Norveç'e yönelik hava saldırısı, Almanya'nın beklenmedik bir hamlesi olarak basında yer almış ve Almanlar tarafından taktiksel bir başarı olarak değerlendirilmiştir. Ancak Almanya, bu saldırı sırasında Müttefiklerin de savaşa dâhil olabileceğini göz ardı etmiştir.

İkdam gazetesi yazarlarından Abidin Daver; "Almanya Danimarka ve Norveç'e neden saldırdı" adlı yazısında:

"Alman Hariciye Nazırının kimseyi inandırmayan gülünç ve çürük iddialarına rağmen Almanya, Danimarka ile Norveç'i sırf sevkülceyşi maksatlarla ve kendi menfaatleri bakımından işgal etmiştir. Yarın ihtiyaç hissedince bugün riyakarane yüzüne güldüğü İsveç'i de istilada bir an tereddüt etmeyecektir."

İfadelerini kullanarak Almanya'nın Danimarka ve Norveç istilasını kınayan bir dille eleştirmiş, altı doldurulamayan menfaat güden bir amaçla işgalci bir tutum sergilediğini vurgulamıştır (Daver 1940).

Ulus gazetesinden Rahmi Apak'ın "Norveç hareketinin bir tetkiki" adlı yazısında; Norveç'in işgalinden bir süre sonra şekillenen Norveç Baskınının saikleri incelenmiş ve bu saiklerin ne kadarının gerçekleşip gerçekleşmediği konusu tartışmalı bir biçimde ele alınmıştır. Apak'a göre; bu baskının üç sebebi bulunmaktadır:

- Narvik yolu ile taşınan İsveç demir madenlerini elde etmek,
- Trondheimden Skajerrak'a kadar olan Norveç Garp Sahillerinde yerleşerek burada İngiltere'ye saldırmayı mümkün kılan deniz ve hava üslerini kurmak,
- Üç dört aydan beri devam eden atalet ve durgunluğu gidererek yeni hareketler ve bu arada şişirtilecek zaferlerle kendi memleketindeki maneviyatı parçalamaktır (Apak, 1940).

Ulus gazetesinde A.R. Erem'in "Norveç muharebelerinin neticeleri ne olabilir?" başlıklı köşe yazısında Almanların Norveç ve Danimarka baskınlarını Almanya'nın Norveç'i terke mecbur olması ve orada muvaffak olması bakımından ihtimalli olarak sırf askeri, siyasi, ekonomik ve manevi bakımdan incelemiştir. Erem yazısının devamında savaşı kimin kazanacağı konusunda da bir tahminde bulunmuştur:

“ ... Dünyada herhalde 600 milyonu geçen bir nüfus kaynağına ve o nispette geniş ekonomik iklimlere sahip, bütün deniz yollarına hâkim olan; bu nispette hasmını ve hasımlarını deniz yollarından tamamıyla mahrum ve ekonomik ablukaya mahkûm edebilen Müttefiklerin temin edebileceği hiç kimsenin şüphesi olmamak lazım gelir.”

İfadelerinde bulunarak bu baskın sonrasında Müttefiklerin galip geleceği öngörüsünde bulunmuştur (Erem, 1940).

3 Nisan 1940 tarihinde Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan “Hem Nalına Hem Mihına” başlıklı köşe yazısı, Almanya'nın Kuzey Ülkelerine deniz saldırısı yapma imkânının olmadığını vurgulamıştır. Makale, Alman Donanmasının limanlarda yatması ve deniz taarruzu yapmamasının Almanların umutsuzluğuna işaret ettiğine dikkat çekmiştir. Almanların gücü, Fransız gemileri ile takviye edilmiş İngiliz Donanması karşısında yetersiz kalmış ve gazete yazısı bu durumda Almanların ancak intihara karar vererek şerefli bir ölümü kabul edebileceklerini ifade etmiştir. Bu yazıda, Alman donanmasının savaş gücüne dair önemli ipuçları vermiştir. Almanların Kuzey Ülkelerine deniz saldırısı yapma olasılığı düşük görünmüştür ve donanmanın limanlarda beklemesi, Almanların savaşta başarısızlığa uğrayabileceğini belirtmiştir. Bu makale, dönemin siyasi ve askeri atmosferine dair önemli bir kaynak olarak değerlendirilebilir (Cumhuriyet gazetesi, 3 Nisan 1940).

Tan gazetesi yazarlarından Ömer Rıza Doğrul “Müttefiklerin Pençeleri” makalesinde; Müttefiklerin Norveç Karasularında mayın döşeme hadisesini değerlendirmiş, bitaraflığını ilan etmiş İskandinav Ülkelerinin haklarını ihlal eden ve kendi menfaati çerçevesinde yönlendiren tek devletin Almanya olduğunu ileri sürmüştür. Hatta bu yüzden takınılan tavrın yani bitaraflık olgusunun Almanya lehine olduğunu, daha doğrusu Almanya gazabına uğramamak için tarafı bir tarafsızlık teşkil ettiğini; çünkü bitaraflık terimi Doğrul 'a göre ancak iki taraf tarafından tam tarafsızlık olarak algılandığında geçerli bir durum olabileceğini belirtmiştir. Müttefiklerin bu bölgeye mayın döşemesinin de Almanya'nın demir almasını engellemek ve savaş faaliyetlerine ket vurmak amacıyla yapıldığını ileri sürmüştür. Müttefiklerin asıl amacının İskandinav Ülkelerinin bağımsızlığı değil Almanya'ya dışını göstermek, savaşa dâhil olacağını sinyallerini vermiştir (Doğrul, 1940).

Yunus Nadi, 4 Nisan 1940 tarihinde *Cumhuriyet gazetesi*nde yayınlanan “Feci Bir Vaziyet” başlıklı yazısında, tarafsızlığa güvenmenin küçük devletler için riskli

olduğunu belirtmiştir. Norveç'in asker toplama çabalarının İngiltere ve Fransa'nın tehditlerine karşı bir önlem olduğunu ifade etmiş, ancak asıl düşmanın Almanya olduğuna dikkat çekmiştir. Nadi, tarafsızlığın işgal riskini engelleyemeyeceğini ve savaşın sonucundan küçük ve orta ölçekli devletlerin en çok etkilenecekleri konusunda uyarıda bulunmuştur. Makalesinde, Müttefiklerin başarısız olması durumunda Avrupa'da tarafsız devletlerin kalmayacağına dikkat çeken Nadi, tarafsız devletlerin Müttefiklerin yanında yer almasının kendi çıkarları için olduğunu vurgulamıştır. Tarafsızlığın tek çözüm olmadığını ve küçük devletlerin işgal riskine karşı askeri hazırlıklar yapmaları gerektiğini de belirtmiştir (Nadi, 1940).

Cumhuriyet gazetesi 9 Nisan 1940 tarihinde “Norveç Karasuları Ablukada” ana manşeti ve “Şimalde Korku” alt başlığı ile Almanya'nın İskandinavya'ya yapacağı taarruzdan endişe edildiği, Almanya'nın şimal sahillerinde tahşidat yaptığı bu durumun Almanya tarafından Şimalde planlarının olduğu konusunda endişe yarattığı belirtilmiştir (Cumhuriyet gazetesi, 9 Nisan 1940).

Cumhuriyet gazetesi, Almanya'nın Norveç ve Danimarka'ya saldırmasının haberini 10 Nisan 1940 tarihli sayısında manşetten duyurmuştur. Manşetin tam metni “Almanya İskandinavya'ya saldırdı” şeklinde olmuştur. Alt başlıkta ise "Dün şafakla ansızın harekete geçen ordu ve donanma, Danimarka'yı tamamen istila etti ve Oslo ile birlikte Norveç Sahillerinin tamamını işgal etti." cümlesi yer almıştır. Bu haber, Almanya'nın İkinci Dünya Savaşı'nda İskandinavya'yı işgal etmesinin önemli bir aşamasını temsil etmiştir. Almanya'nın bu saldırısı, Norveç'in önemli limanlarından biri olan Narvikteki demir madenlerinin kontrolünü ele geçirmeyi ve İngiltere'ye erzak ve petrol tedarik etme yollarını kesmeyi amaçlamıştır. Bu nedenle, Almanya'nın Norveç ve Danimarka'yı işgal etmesi, İkinci Dünya Savaşı'nın seyrinde önemli bir dönüm noktası olmuştur (Cumhuriyet gazetesi, 10 Nisan 1940).

Cumhuriyet gazetesi yazarlarından Yunus Nadi, “Yeni Bir Safha: Şimalde Harb” başlıklı asıl harbin şimdi başladığını ve Almanya'nın Batı Avrupa'ya doğru ilerlemesinin başarılı olması durumunda Almanya'nın büyük tehlike yaratacağını şu sözlerle belirtmiştir: “Her yeni vaziyet, bu harbin hakiki mahiyetini daha ziyade ortaya koyan bir derstir. Bir tek milletin kendi başına bütün Avrupayı istila ve tahakküm altına alması düşüncesi bizzat Almanların dahi kolay kolay kabul ve hazmedebilecekleri bir iş

olmasa gerektir. Bitarafların inkişaf eden yeni vaziyet önünde derin düşünerek esas kararlar alacaklarını da hesaba katmak lazımdır.” Bu değerlendirmede Norveç ve Danimarka istilasını sonrası büyüyen Alman tehlikesine karşı diğer tarafsızların bir nebze düşünmesinin gerekliliğini ortaya koymuştur (Nadi, 1940).

Falih Rıfki Atay, Ulus gazetesinde 10 Nisan 1940 tarihinde yayınlanan “Kıyamet Şimalde Koptu” başlıklı yazısında, Almanya'nın Danimarka ve Norveç'e saldırmasının ardından insanların zihninde dolaşan sorulara yanıt aramıştır. Atay'ın ilk sorusu, Norveç'in Almanya'ya karşı direnişini Müttefiklerin askeri yardımı gelene kadar sürdürebileceği hakkındadır. İkinci soruda ise, Müttefiklerin Norveç'te Almanlara karşı bir cephe oluşturabileceği ve bu cephenin devamı için gerekli yardımı sağlayabileceği konusu ele alınmıştır. Üçüncü soruda ise, İsveç'in bu durumda ne yapacağına dair bir soru sorulmuş ve Atay, İsveç'in nötr politikası nedeniyle Norveç'teki çatışmalara müdahil olmayabileceğini düşünmüştür. Dördüncü soruda ise, Müttefiklerin başka bir hücum istikameti arayıp aramayacakları merak edilmiştir. Atay, İngiltere ve Fransa'nın Norveç meselesine yavaş davranmayacaklarını düşünerek, Finlandiya barışının etkisi henüz sönmeden Norveç'in durumunun Müttefikler için son derece önemli olduğunu vurgulamıştır. Atay'ın bu sorularıyla, Norveç'in işgalinin sadece Norveç için değil, tüm dünya için bir tehdit oluşturduğu ve bu tehdide karşı mücadele edilmesi gerektiği mesajı verilmiştir (Atay, 1940).

Falih Rıfki Atay, 11 Nisan 1940 tarihinde yayınlanan “Üç İhtimalden Hangisi ?” başlıklı yazısında, Almanya'nın Danimarka ve Norveç'e saldırısının olası sonuçlarını üç farklı ihtimal üzerinden detaylandırmıştır. İlk ihtimalde; Almanya'nın Norveç'i ve kısa bir süre sonra İsveç'i istila etmesi durumunda, Almanya'nın gücü artacak ve bu iki ülkenin zenginlikleri de Almanların kontrolüne geçecektir. İkinci ihtimalde, Müttefiklerin Norveç'e bir cephe açmayı başararak İsveç'in de Müttefiklere katılması durumunda, Müttefiklerin İskandinavya'da üstünlüğü oluşacak ve Almanya'nın gücü azalacaktır. Üçüncü ihtimalde ise, Müttefiklerin İskandinavya'yı ele geçirmesi durumunda, Almanya'nın savaşta elde edebileceği kazanımlar azalacak ve Müttefiklerin gücü artacaktır. Atay ayrıca, Almanya'nın Norveç ve İsveç'teki maden ve sanayi zenginliklerine olan ilgisine de dikkat çekmiştir. İngiltere ve Fransa'nın hızlı hareket etmesi gerektiğine dikkat çeken Atay, bu ihtimallerin ortaya çıkabileceğine ve bu nedenle ülkelerin dikkatli olması gerektiğine işaret etmiştir (Atay, 1940).

Necmeddin Sadak, 10 Nisan 1940 tarihli Akşam gazetesinde yayınlanan “Almanya’nın Yeni Taarruzları” başlıklı yazısında, Norveç’in Almanya’ya karşı direniş konusundaki düşüncelerini açıklamıştır. Sadak, Norveç’in Almanya’ya karşı koyabilmesinin tek yolunun Müttefiklerin yardımı olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle, Müttefiklerin Norveç’e yardım etmesi gerektiğini düşünmüştür. Yazısında, İsveç’in de Norveç’in geleceğini etkileyeceğini belirten Sadak, İsveç’in Norveç’e yardım etmesi durumunda, Norveç’in direnişinin daha da güçleneceğini ifade etmiştir. Ancak İsveç sessiz kalırsa, Norveç’in geleceği tehlikeye girecektir. Sadak, Sovyet Rusya’nın Norveç çıkarmasına katılması konusunda da dikkat çekmiştir. Rusların Almanlara karşı Norveç’e yardımda bulunması durumunda, Norveç’in direnişinin daha da güçleneceğini vurgulamıştır. Ancak Ruslar yardım etmezlerse, iki devlet arasındaki bağın olmadığını açığa çıkacağını belirtmiştir. Bu nedenle Sadak, Norveç’in geleceği için Müttefiklerin ve Sovyet Rusya’nın yardımının önemine vurgu yapmıştır (Sadak, 1940).

13 Nisan 1940 tarihinde yayınlanan Akşam gazetesinin köşe yazısında, tarafsızların kendi sonlarını hazırladıkları ima edilmiştir. Yazının yanında yer alan bir karikatürde ise “Besle kargayı oysun gözünü!” ismi verilen bir sahne tasvir edilmiştir. Karikatürde, Nazi Damalı haçı simgeleyen bir sembolün üzerinde yer aldığı karga, tarafsız bir adam tarafından beslenmiştir. Ancak sonunda karga, adamın gözünü oyarak ona zarar vermiştir. Bu yazı ve karikatür, II. Dünya Savaşı’nın başlangıcında tarafsız kalan ülkelerin tavrını eleştirmek için yazılmıştır. Nazi Almanya’sı, savaşa hazırlanırken, tarafsız ülkeleri kendi tarafına çekmek veya onları etkisiz hale getirmek istiyordu. Bu nedenle, tarafsız ülkelerin savaşa müdahale etmemeleri, Nazi Almanya’sının çıkarına olabilirdi. Ancak, yazıda tarafsızların kendi sonlarını hazırladıkları ima edilerek, tarafsız kalmalarının da bir tehlike olabileceği vurgulanmıştır (Akşam gazetesi, 13 Nisan 1940).

Nadir Nadi’nin 11 Nisan 1940 tarihli Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan “Şimaldeki Harb ve Hadiselerin Muhtemel Neticeleri” başlıklı yazısında, Almanya’nın Norveç ve Danimarka’ya saldırmasının ablukanın kendisi açısından büyük bir sorun yaratacağını düşüncesini açıklamıştır. Nadir Nadi, Almanya’nın ablukayı etkili bir silah olarak gördüğünü ve bu nedenle Müttefiklerin Norveç sahillerine torpil döşemesi sonrası Almanya’nın hızla harekete geçtiğini belirtmiştir. İngiliz gemilerinin bu girişimine karşın Almanya’nın hızlı bir şekilde tepki vermesi, birçok kişi tarafından

önceden hazırlanmış olabileceğini düşündürse de, Nadir Nadi buna katılmamaktadır. Ayrıca, Nadir Nadi, ablukanın Almanya'nın yeni bir cephe açma pahasına etkili bir silah olduğunu düşünmektedir. Bu nedenle, Almanya'nın Norveç ve Danimarka'ya saldırması ablukanın kendisi açısından büyük bir sorun oluşturmaktadır. Nadir Nadi'nin yazısında, İngiliz gemilerinin Norveç sahillerine torpil döşemesi sonrası Almanya'nın hızlı tepkisi ve başarısı da vurgulanmıştır (Nadi, 1940).

Cumhuriyet gazetesi'nin "Hem Nalına Hem Mıhına" köşesindeki yazısında; "İki devlet daha gitti!" başlığı ile Norveç ve Danimarka işgalini ele almıştır. "*Almanların, Müttefiklerin Norveç karasularına mayın dökmelerinden daha evvel harekete geçtikleri muhakkaktır. Çünkü başka türlü, aynı 8 Nisan günü, Rio de Janiero vapurunun Alman askerlerini hamilen, Norveç; sularına gelmesine ve orada batırılmasına imkan yoktur. Bu, Almanya'nın tahammüdünü ispat eder.*" şeklinde Almanların Müttefiklerin hamlesinden hemen sonra bu işgal girişiminde bulunmasını, daha önce böyle bir tasarısının olduğunu gösterdiği değerlendirmesinde bulunmaktadır (Cumhuriyet gazetesi, 11 Nisan 1940)

Nadir Nadi, 12 Nisan 1940 tarihinde Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan "Almanya İskandinavya'yı kaybederse..." başlıklı makalesinde; Almanya'nın İskandinavya'yı kontrol altına almasının savaşın sonucu açısından büyük bir etkiye sahip olmayacağını; ancak İskandinavya'yı kaybetmesi durumunda, Almanya'nın hem maddi hem de manevi kayıplar yaşayacağını belirtmiştir. Bu sonucun, taraflar açısından da önemli olacağını vurgulamıştır. Nadi'ye göre, Almanya Norveç çıkarmasında başarısız olursa ardından İsveç'e saldıracaktır; çünkü İskandinav demiri, Almanya'nın denizlerde hâkim olmadığı bir devlet olmasından dolayı hayati önem taşımaktadır. Eğer Almanya, İsveç'te de istediği başarıyı elde edemezse, ham madde arayışından dolayı başka cepheler açmak zorunda kalacaktır. Nadi, "*Durmak, Almanya için ölmek demektir*" diyerek Almanya'nın yeni arayışlar içine gireceğini ifade etmiştir (Nadi, 1940).

Yunus Nadi, 15 Nisan 1940'ta Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan "Norveç'in Büyük ehemmiyeti" başlıklı makalesinde, Norveç'in stratejik önemine ve Almanya'nın Norveç'i ele geçirme niyetinin İngiltere için ne kadar büyük bir tehdit oluşturduğuna dikkat çekmiştir. Nadir Nadi'nin aksine, Yunus Nadi Norveç'in İngiltere ve Fransa için

son derece önemli olduğunu savunarak, Norveç'in kıyılarının uzunluğu ve sayısız denizaltı üslerine sahip olmasının İskandinav Yarımadası'nın ele geçirilmesinin İngiltere için ölüm-kalım meselesi haline geldiğini ifade etmiştir. Yunus Nadi, Norveç'in Almanya tarafından ele geçirilmesinin İngiltere'yi tehlikeye sokacağına ve İngiltere'nin Norveç'e tüm imkânlarıyla yardım edeceğine inandığını belirtmiştir. Makalesinde, Norveç'in stratejik önemi detaylı bir şekilde ele alınmıştır ve Norveç'in denizaltı üsleri ve stratejik konumu, Almanya'nın Norveç'i ele geçirme niyetinin İngiltere için ne kadar büyük bir tehdit olduğunu açıkça ortaya koymuştur. Bu nedenle, Yunus Nadi İngiltere'nin Norveç'i koruma konusundaki kararlılığını vurgulayarak Norveç'teki denizaltı üsleri ile stratejik konumunun önemini bir kez daha vurgulamıştır. Nadir Nadi'nin farklı bir görüşüne rağmen, Yunus Nadi'nin makalesi, Norveç'in stratejik öneminin İngiltere için ne kadar büyük bir mesele olduğunu ve Norveç'in Almanya tarafından ele geçirilmesinin İngiltere için bir ölüm-kalım meselesi olduğunu net bir şekilde ifade etmiştir (Nadi, 1940).

İkdam gazetesi yazarlarından Abidin Daver; “Geliyoruz dediler ve geldiler” başlıklı makalesinde; Almanların 9 Nisan gecesindeki yaptığı baskın sonrası 15 Nisan günü İngiliz Donanması'nın Norveç sahillerine girerek Müttefiklerin yapmış olduğu hava ve denizden yapmış olduğu girişimin sonuçlarını değerlendirmiştir:

- *“Norveç'te karaya çıkan Alman ordusunun muvasalasını keserek buna yardıma koşan Alman nakliye gemilerini batırmak,*
- *Bütün Norveç ve Baltık Limanına mayın dökerek kendi ihtiyaç hareketlerinin emniyetini temin etmek,*
- *Norveçlilere maddeten ve manen yardım ederek Almanların, Norveç'i işgal etmelerine mani olmak ve gafil avlanan Norveç'in seferberliğini kolaylaştırmak.”* (Daver, 1940).

Almanya'nın Norveç'e yönelik ilk saldırısı, İkinci Dünya Savaşı'nın seyrini değiştirebilecek önemli bir olay olarak görülmekteydi. Bu nedenle, medya bu konuya geniş yer vermiş ve saldırının sonuçlarıyla ilgili ayrıntılı haberler yapmıştır. Almanya'nın Norveç'i ele geçirme girişimleri, askeri, stratejik ve ekonomik açıdan büyük bir öneme sahipti. Norveç'in sahip olduğu zengin petrol rezervleri ve stratejik konumu, Almanya'nın bu ülkeye olan ilgisini artırmıştı. Ancak, Norveç Ordusu ve halkı,

Almanya'nın bu saldırısına karşı zorlu bir direniş göstermiştir. Bu direniş, Alman Ordusunun önemli kayıplar yaşamasına neden olmuştur. Basında yer alan haberlerde, Norveç halkının ve askerlerinin kahramanlıkları övgüyle bahsedilmiştir. Bu kahramanlıklar, savaşın seyrinde etkili bir faktör olarak görülmüş ve insanların Norveç'e olan ilgisini artırmıştır. Bu durum, Almanya'nın Norveç'i ele geçirme planlarına engel olmuştur. Almanya'nın Norveç'e yönelik saldırısında yaşadığı kayıplar, medyanın olaya bakış açısını da değiştirmiştir. Bu kayıplar, Almanya'nın gücünü sorgulatan ve Norveç'in direniş gücünü takdirle karşılanan bir durum yaratmıştır.

12 Nisan 1940 tarihinde, Akşam gazetesi tarafından “Almanya Donanma Tonajı Mecmuunun Onda Birini Kaybetti” başlığıyla bir manşet yayınlanmıştır. Bu manşet, Almanya'nın donanmasının önemli bir kayıp verdiği konusunda bilgi vermektedir. Ayrıca manşet, Müttefiklerin Norveçlilerle işbirliği yaparak savaşı sonuna kadar götüreceği konusunda bir vurgu yapmıştır. Bu, Müttefiklerin kararlılığını ve savaşta ısrarlı olduklarını göstermiştir (Akşam gazetesi, 12 Nisan 1940).

11 Nisan 1940 tarihinde Ulus gazetesi, “Müttefik Filoları Birçok Yerlerde Almanları Muhasaraya Aldılar” başlığıyla manşet atarak, İkinci Dünya Savaşı'nın başladığı dönemde Almanya'nın başarısızlıkları ve Müttefiklerin ilerleyişi hakkında bilgi vermiştir. Haberde, Norveç'e yönelik gerçekleştirilen 600 uçaklı saldırı ve Almanya'nın Blucher ve Karlsruhe kruvazörlerinin batırılması gibi önemli içerikler de yer almıştır. Ayrıca, Müttefiklerin Norveç'te Almanya'ya karşı başarılı bir saldırı gerçekleştirdiğine ve denizde de üstünlük sağladığına dair bilgiler haberde sunulmuştur (Ulus gazetesi, 11 Nisan 1940).

11 Nisan 1940 tarihinde Cumhuriyet gazetesi, “Skajerakta Alman Donanması Müthiş Bir Hezimete Uğradı” başlığıyla manşet atarak Alman donanmasının büyük kayıpları ile ilgili bilgi vermiştir. Cumhuriyet gazetesi bu manşetiyle, Skajerak adı verilen bölgede Alman Donanması'nın büyük bir yenilgi yaşadığını ve İngilizler tarafından Bergen ve Trondjhem şehirlerinin işgal edildiğini bildirmiştir. Ayrıca, Britanya Donanması'nın Oslo'ya girdiği ve şehrin derhal teslim edilmesi için talepte bulunduğu bilgisi de verilmiştir (Cumhuriyet gazetesi, 11 Nisan 1940).

17 Nisan 1940 tarihinde İkdam gazetesi, II. Dünya Savaşı'nın Norveç cephesinde yaşanan önemli bir gelişme hakkında haber yapmıştır. Ana başlıkta “Almanlar

Norveç'te zayıf veriyor” ifadesiyle okuyucuların Alman ordusunun kayıplarını öğrenmelerini sağlamıştır. Bu da, savaşın Norveç cephesinde gidişatı hakkında önemli bir ipucu vermektedir. Alt başlıkta ise “Skajarakta büyük bir deniz muharebesi görülüyor” ifadesi kullanılmıştır. Bu ifade, Norveç kıyılarındaki Skajerak bölgesinde İngiliz ve Alman donanmaları arasında yaşanan önemli bir çatışmayı vurgulamıştır. Haberde bu çatışmaya dair detaylı bilgiler yer almıştır. İngiliz donanması, Alman donanmasını büyük bir yenilgiye uğratmış ve Norveç'in Bergen ve Trondjhem şehirlerini işgal etmiştir (İkdam gazetesi, 17 Nisan 1940).

Falih Rıfkı Atay, 15 Nisan 1940 tarihinde Ulus gazetesinde yayınlanan “Şimal Darbesine Karşı Hareketler” başlıklı yazısında Norveç'e yapılan yardım girişimine ilişkin değerlendirmelerde bulunmuştur. Yazar, İngilizlerin göstermiş oldukları cesur ve kahramanca mücadeleleri ile öne çıktığını belirtirken, İngiliz denizciliğinin mükemmelliğine işaret etmiştir. Ancak, yazar aynı zamanda Hitler'in yakın çevresinde yer alan birisiyle yapılan bir görüşmede ifade edilen "havacılıkta korkulacak kadar ciddi tek rakibimiz, İngilizlerdir" ifadesine de atıfta bulunmuştur. Bu sözün doğruluğuna dikkat çeken Atay, Alman Tayyarecilerinin, tecrübe sahibi ve yetenekli Fransız havacıları ile birlikte etkili rakipler olduğunu da belirtmiştir. Atay'ın sözleri, dönemin savaş koşullarına ilişkin çarpıcı bir değerlendirme sunarken, İngilizlerin savaştaki rolüne işaret etmektedir. Bununla birlikte, Almanların da savaşta etkin bir güç olduğunu göstermektedir. Bu durum, savaşın iki tarafının da üstün savaş becerilerine sahip olduğunu ve sonucun belirsiz olduğunu vurgulamaktadır (Atay, 1940).

Nadir Nadi, 6 Nisan 1940'ta Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan “Tersine Dönen Roller” başlıklı yazısında, Norveç konusunda Müttefiklerin Almanya'ya karşı savaştığını, ancak İngiltere ve Fransa'nın Almanya'ya karşı müdahalesinin geç kaldığını belirterek eleştirmiştir. Ayrıca, Almanya'nın tutumunun değiştiğini savunmuştur. O zamanki demokratik ülkelerin tavrını kör topal yürüyen barışseverler olarak tanımlayan Nadir Nadi, bu ülkelerin bugün mücadele için her türlü gayreti gösterdiğini ve Nazi liderlerinin artık ne isterlerse yaptıklarını söylemiştir. O dönemlerde, Almanya korkusuz ve tereddütsüz olarak ülkeleri fethedebileceklerine inanırken, bugün ise rollerin tersine döndüğünü ve Nazi liderlerinin artık güçsüz olduklarını belirtmiştir (Nadi, Nisan 1940).

Yunus Nadi, 1940 yılının 16 Nisan tarihli Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan “Bu Harbde Büyükler ve Küçükler” adlı makalesinde, modern savaşın pahalı teknik araçlarına sahip olmayan küçük devletlerin vatanlarını savunmalarının mümkün olmadığını ve bu nedenle Müttefiklerin yanında yer almaları gerektiğini savunmuştur. Nadi'ye göre, savaşın eşiğinde olan devletlerin tarafsız kalması bir aldatmacadan başka bir şey değildir ve küçük devletlerin Müttefiklerle birleşerek bir cephe oluşturması, savaşın sonucunu olumlu yönde etkileyecektir. Ayrıca, küçük devletlerin tarafsız kalması kendi kendini aldatmadan başka bir işe yaramayacak ve daha büyük sorunlara yol açacaktır. Nadi, Müttefikleriyle birleşen küçük devletlerin, demokrasi cephesinin askeri yükünü hafifleteceğini ve savaşın sonucuna olumlu etki yapacağını iddia etmiştir (Nadi, 16 Nisan 1940).

Almanya'nın Norveç'teki işgaline karşı çıkan Müttefik güçleri, işgalin başlangıcında Almanlara önemli zayıflıklar verdirerek başarılı olmuşlardır. Bu başarı, Almanların Norveç'teki kontrolünü zayıflatmış ve Müttefiklerin Norveç'teki direnişini desteklemiştir. Ancak, Almanya'nın askeri gücü ve stratejik planlaması sayesinde, Norveç'in kontrolü Mayıs ayının ilk haftasında tamamen Almanya'nın eline geçmiştir. Almanya'nın etkili stratejileri ve askeri gücü, Müttefiklerin Norveç'teki direnişini zayıflatmıştır. Buna rağmen, basında hala Müttefiklerin Norveç'teki Almanlara karşı kazandığı muvaffakiyetler hakkında konuşulduğu görülmüştür. Bu durum, Müttefiklerin Norveç'teki direnişini destekleyen insanları cesaretlendirmiş ve Almanya'nın Norveç'teki işgalinin ne kadar etkili olduğunu göstermiştir. Aynı zamanda, Müttefiklerin Norveç'teki direnişi hakkında da farkındalık yaratmıştır.

Necmeddin Sadak, 6 Mayıs 1940 tarihli Akşam gazetesinde yayınlanan “Almanya İçin Mağlubiyet Mukadderdir” başlıklı makalesinde; Norveç'teki Alman işgalinin aslında Almanya için bir hezimet olduğunu belirtmiştir. Sadak, İngiliz ve Fransız kuvvetlerinin Alman askerlerini Norveç'ten atamamalarının nedeninin kuvvet farkı olmadığı, ancak Norveç'in Almanya'ya direnememesinin sebebi olduğunu ifade etmiştir. Sadak ayrıca, İngiltere'nin Narvik'te 8 Alman gemisini batırmasının bir zafer olduğunu belirtmiş, ancak Almanya'nın Norveç'i işgalinin uzun vadede demir kaynaklarına tamamen mahrum kalmasıyla birlikte Almanya için mağlubiyetin kaçınılmaz olduğunu savunmuştur. Sadak'ın bu görüşleri, o dönemde yaşanan savaşın stratejik ve ekonomik boyutlarına dair önemli bir perspektif sunmuştur. Sadak, Almanya'nın Norveç'i işgalinin

kısa vadeli askeri kazançlar sağlamasına rağmen, uzun vadeli ekonomik kayıplara neden olduğunu vurgulamıştır. Bu nedenle, Sadak'a göre Almanya için mağlubiyet kaçınılmazdır. Bu görüş, Almanya'nın savaş stratejisi ve ekonomik kaynaklarına yönelik bir eleştiri niteliği taşımaktadır (Sadak, 1940).

Necmeddin Sadak, Akşam gazetesinde yayınlanan “Daha Evvel Davranmak” başlıklı haberinde, İngiltere'nin Norveç işgaline ilişkin tartışmalı konuda görüşlerini dile getirmiştir. Eski İngiliz Başbakanı Lloyd George'un Norveç harekâtı hakkındaki eleştirilerine karşı çıkan Sadak, George'un İngiltere'nin Norveç'te başarısız olmasını, Norveç'i Almanlardan önce işgal etmemesine bağlamasına karşı çıkmıştır. Sadak, İngiltere'nin bu tarz bir harekâtı benimsemesinin doğru olmadığını savunmuştur. Çünkü İngiltere, ulusların bağımsızlığı için savaşı bir ülke olarak prensiplerine uygun hareket etmesi gerektiğini belirtmiştir. Ancak bu tarz bir harekât, İngiltere'yi Almanya'nın işgalci bir devleti olmaktan farklı hale getirmeyeceğini dile getirmiştir. İngiltere, prensiplerine uygun olarak, Almanya'ya karşı mücadeleyi sürdürmesi gerektiğini de yazısında vurgulamıştır. Yazar, İngiltere'nin daha önce Romanya ve Yugoslavya'yı işgal etmesiyle benzer bir düşünce olacağını da ifade etmiştir. Sonuç olarak, Sadak İngiltere'nin Norveç'teki başarısızlığına rağmen prensiplere bağlı kalarak Almanya'ya karşı mücadeleyi sürdürmesi gerektiğini vurgulamıştır (Sadak, 1940).

Ahmet Şükrü Esmer, 2 Mayıs 1940 tarihinde Ulus gazetesinde yayınlanan “Norveç'te Vaziyet ve İtalya” başlıklı haberinde, Norveç'in Almanya'nın totaliter muharebe ile ele geçirilmesinin amaçlandığı ancak Müttefiklerin dâhil olmasıyla başarısızlıkla sonuçlandığı yorumunu yapmıştır. Ayrıca yazar, Norveç'in işgalinin İtalya'nın savaşa katılımına neden olabileceğini ve "Size Norveç'te muvaffak olacağımı söylemişim. İşte muvaffak oldum. İngiliz donanmasını da mağlup ettim. Artık harekete geçebilirsin" şeklinde propaganda yaparak İtalya'ya mesaj gönderildiğini belirtmiştir (Esmer, 1940).

Ulus gazetesinde Mümtaz Faik Fenik “Norveç 'te yeni hadiselerden sonra son vaziyet” yazısında Norveç istilasının Ribbentrop'un iddia ettiği gibi Müttefiklerin işgal edeceğinden bahisle bir günde verilmiş bir karar olmadığını, bilakis Almanların daha önce düşünülmüş, planlanmış ve tatbik edilmiş olduğunu ileri sürmüştür. Yazısını;

“...Almanlar Norveç'e saldırmakla büyük bir strateji hatasına düştüler. Müttefiklere yeni imkanlar verdiler ...İngiliz bahriye birinci lordunun bu sözü şimdi tahakkuk etmiş bulunuyor. Ama, Müttefiklerin bu üstün vaziyetine rağmen Almanların Norveç'te hava hakimiyetini kurduklarını ve İngiltere'ye çok yaklaştıklarını iddia edenler bulunabilir. Gene tekrar edelim ki, Norveç'te hava muharebeleri devam etmektedir. İngiliz hava filosu Norveç'teki büyük hava üslerini mütemadi bombardımanlarla delik deşik etmiş birçok alman tayyarelerini hiç işe yaramaz bir hale getirmiştir. Bu müddet zarfında Almanların yaptıkları, bir kaç ufak hava nümayişinden ibarettir. İngiliz hava üstünlüğü muhakkaktır. Norveç'teki hareket bunu isabet etmiştir. Kendi üslerinden kalkamayacak hale gelen alman tayyarelerine mukabil İngiliz tayyareleri kilometrelerce mesafeden gelerek düşmanı yuvasında imhaya devam etmektedir.”

Şeklilde devam ettirerek İngilizlerin Almanlara karşı havada ve denizlerde sanılanın aksine üstünlük sağladığı tespitlerinde bulunmuştur (Fenik, 1940).

Nadir Nadi, 6 Mayıs 1940 tarihinde Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan “Norveç Hadisesinden Öğrendiklerimiz” adlı makalesinde; Norveç'in Almanya işgaline uğramasının sebeplerini ve Norveç'in işgale karşı gösterdiği tutumu ele almıştır. Makalede, Norveç'in tarafsız politikasıyla işgalden kaçınabileceği düşüncesine rağmen, Polonya ve Finlandiya'nın başına gelenlerden sonra bile Alman tehdidini ciddiye almadığına ve limanlarının Almanların üs olarak kullanılmasına göz yumduğuna dikkat çekmiştir. Nadi, Müttefiklerin Norveç'e yardım etmesine rağmen işgalin engellenememesinin sebebinin Norveç'in Almanya'nın merkezinden uzaklaşmış olması ve ekonomik açıdan zayıflamış olması olduğunu savunmuştur. Ayrıca, Norveç'teki hava muharebelerinde Müttefiklerin başarılı olmasına rağmen, Almanya'nın uzak üslerden gelen Müttefik hava kuvvetleri karşısında zor durumda kaldığını ve hava saldırılarında başarılı olamadığını belirtmiştir. Bu nedenlerden dolayı, Nadi Norveç'in Almanya işgaline uğramasında mesuliyetinin olduğunu ve Norveç'in kendini korumak için daha fazla çaba göstermesi gerektiğini ifade etmiştir (Nadi, 1940).

İkinci Dünya Savaşı tarihçisi Liddell Hart, İngiliz hükümetinin Norveç'e yönelik başarısız çıkarma operasyonlarına ilişkin olarak, Hitler'in zaferi konusunda yanlış olduklarını ve bu yanlışın bir göstergesi olarak da Deniz Kuvvetleri Bakanı Churchill'in Avam Kamarası'nda yaptığı konuşmaya dikkat çekmiştir. Hart, İngiliz hükümetinin Norveç konusunda aldığı kararların yanlış olduğunu düşünmüş ve bu yanlış kararların Almanya'nın savaşta elini güçlendirdiğini savunmuştur. Bu bağlamda, Churchill'in konuşması da hükümetin yanlış stratejilerine işaret ettiğini belirtmiştir.

Hart, Alman hezimetini sonrası; Norveç başarısızlığına rağmen, Chamberlain halk ve parlamento nezdinde güvenoyu almayı başarmıştır. Chamberlain muhafazakârlar tarafından tenkit edilmiş; ancak büyük bir oy kaybına uğramamıştır (Hart, 2002).

1.3. ALMANYA’NIN HOLLANDA VE BELÇİKA İŞGALLERİ

Almanya'nın Hollanda ve Belçika'yı işgali, II. Dünya Savaşı'nın Avrupa'da seyrini önemli ölçüde değiştiren bir olay olmuştur. Bu saldırı, Almanya'nın Batı Avrupa'yı fethetme planının bir parçası olarak gerçekleşmiştir. Almanya, teknolojik üstünlüğü kullanarak, kısa sürede bu ülkeleri ele geçirmeyi başarmıştır. Hollanda, savaşta tarafsız bir ülke olarak kalmak istese de Almanya'nın hava ve kara kuvvetleri tarafından bombalanmıştır. Belçika ise, kısa süren bir direnişin ardından Almanlar tarafından ele geçirilmiştir. Almanya, bu ülkeleri ele geçirdikten sonra Fransa'ya doğru ilerleyip, Avrupa'yı kontrol etmek için çabalamıştır.

10 Mayıs 1940 tarihinde *Akşam gazetesinde* “Almanlar, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg’a bu sabah hücum ettiler.” başlıklı bir manşet yayınlanmıştır. Bu manşette Almanya’nın Hollanda, Belçika ve Lüksemburg işgali ile ilgili bilgi verilmiştir. Almanya’nın teknolojisi ve savaş taktikleri hakkında yorumda bulunmuştur (*Akşam gazetesi*, 10 Mayıs 1940).

Yine sonraki gün yayınlanan *Ulus gazetesi* ise çok daha sert dille “Almanlar dün Belçika ve Hollanda’ya tecavüz ettiler Lüksemburg’u aldılar” başlığıyla bu savaşı manşetinde vermiştir (*Ulus gazetesi*, 11 Mayıs 1940).

Almanların Norveç istilası sonrası takip ettiği planı tamamlamak amacıyla Almanya Hollanda ve Belçika’yı işgal girişiminde bulunmuştur. *Tan gazetesi* 11 Mayıs 1940 tarihinde yayınlanan sayısında, bu taarruzu “Naziler, Hollanda ve Belçika’yı istilaya başladı” ana manşeti ile vermiştir (*Tan gazetesi*, 11 Mayıs 1940).

Zekeriya Sertel, 11 Mayıs 1940 tarihinde *Tan gazetesinde* yayınlanan “Yıldırım Harbi başladı” başlıklı makalesinde Norveç başarısının sonuçları ve Hollanda ile Belçika’yı işgalinin sebeplerini değerlendirmiştir. Sertel; Norveç başarısı ile Norveç’in tüm deniz ve hava üslerini ele geçirerek, Danimarka ve Norveç sahillerinde hâkimiyet, İngiltere’ye yapılacak deniz ve hava taarruzlarında mevzi elde etmek gibi üstünlükler elde ettiği değerlendirmesinde bulunmuştur. Bu başarıyı perçinlemek ve İngiltere’ye karşı olan iki memleketi ele geçirerek Avrupa’daki merkezi durumunu kullanıp

İngiltere'yi kolayca tehdit edebileceğini ifade etmiştir. Bulunduğu bu konumundan faydalanarak böylece İtalya ile birleşerek Balkanlara ve Akdeniz'e kolaylıkla ulaşabileceğini ileri sürmüştür (Sertel, 1940).

Bu taarruz beklendiğinden Müttefik cephesi, Almanya'nın Belçika üzerinden Fransa'ya saldırı ihtimalinden dolayı Belçika'ya asker yağma girişiminde bulunmuşlar. Ancak; Belçika tarafından bitarafılık sebebi ile bu istemin reddedilmesi üzerine Belçika sınırında bulunan Kuzey Fransa'ya asker yağmak zorunda kalmışlardır Almanya, Hollanda'ya saldırıya başladığında Müttefiklerin gönderdiği askerler sayesinde biraz daha dayanabilmiş ancak 27 Mayıs'ta teslim olmuşlardır (Armaoğlu, 2005:367).

Savaşın başladığı sıralarda Almanların üstünlük sağlayamadığı bakış açısına sahip Tan gazetesinde 12 Mayıs 1940 tarihinde "Müttefik Ordular, Hollanda ve Belçikalılarla Birleştiler" ana manşeti ve "Harp Bütün Şiddet ile Devam Ediyor, Almanlar Mühim Bir İlerleme Kaydedemediler" alt başlığı yayınlanmıştır. Müttefik ordunun Belçika hududundan geçerek yardım edilmesini önlemek amacıyla Almanların hava taarruzunun durdurmaya yeterli olmadığı şeklinde haber yer almıştır (Tan gazetesi, 12 Mayıs 1940).

Tan gazetesi ertesi günkü baskısında "Belçikalılar, Albert Kanalı Üzerinde Bir Taarruza Geçerek Almanları Püskürttüler" manşeti ile Belçika'nın Alman tayyarelerini düşürdüğünü durumlarını düzeltme eğiliminde olduğu şeklinde yer almıştır (Tan gazetesi, 13 Mayıs 1940).

Ömer Rıza Doğrul, 15 Mayıs 1940 tarihinde Tan gazetesinde yayınlanan "Alman Taarruzu" isimli makalesinde; Nazilerin üç milletin daha canına kıydığını her ne kadar Müttefiklerin yardımı olsa da İngiltere ve Fransa ile kafa kafaya çarpıştığı ilk muharebe olarak değerlendiriyor. Hitler, bu harbi mukadderat harbi olarak adlandırmaktadır. Doğrul, bu harbin hayat memat meselesi olmasının sebebi ya bu istila siyasetine herkesin boyun eğeceğini ve bu siyaset yayılacak ya da bu tecavüz siyaseti iflas edeceğini, Bu tecavüz siyasetini benimseyenlerin bu harbin neticesine göre şekilleneceğini ileri sürmektedir (Doğrul, 1940).

Necip Ali Küçüka, 11 Mayıs 1940 tarihinde Ulus gazetesinde yayınlanan "Yeni Vaziyet İçinde" başlıklı haberinde, Hollanda ve Belçika'ya yapılan saldırıyı kastederek son Alman işgalinin diğer Alman işgallerinden farkının sürpriz mahiyetinde olmadığını ileri sürmektedir. Küçüka; bu defa Almanya Norveç gibi harp görmemiş bir memleketle

değil, kahramanlık sayfalarına adını yazdırmış bir memleket ile karşılaşacağını bu yüzden kanlı geçeceğini ve yilsonuna kadar bitirmeyi düşündüğü için tüm gayretiyle savaşağını düşünmektedir. Küçüka, Almanya'nın propagandasını yaptığı kadar da güçlü olmadığını, Müttefiklerin zaten bu coğrafya üzerinde uygun şartları elde edemediğinden başarılı olamadığını yıldırım hızı ile aldığı bölgelerin şu anda kesin bir sonuca etkisinin olmadığını asıl verilecek hükmün şimdiden sonra başlayacağı değerlendirmesinde bulunmuştur (Küçüka, 1940).

“Hem Nalina Hem Mıhına” adlı köşedeki 9 Mayıs 1940 tarihli Cumhuriyet gazetesinde yer alan yazıda, Hollanda'nın Almanya tarafından işgal edilebileceği uyarısı yapılarak, ülkenin Alman tehditlerine karşı yeterince hazırlıksız olduğu ve daha önce Belçika ile ittifak oluşturmamasının eleştirildiği belirtilmiştir. Yazıda ayrıca, işgal durumunda Müttefiklerden yardım istemenin işe yaramayacağı ve Hollanda'nın savunmasız olduğu vurgulanmıştır. Deniz yoluyla yardımın da zor olduğu ve Hollanda'nın deniz sınırlarının Alman donanması tarafından kontrol edilebileceği anlatılarak, ülkenin işgali için önceden alınacak önlemlere ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir (Cumhuriyet gazetesi, 9 Mayıs 1940).

Kemal Ünal, 12 Mayıs 1940'ta Ulus gazetesinde yayınlanan “Son Taarruz” başlıklı yazısında, Belçika ve Hollanda'ya yapılan saldırıların diğer saldırılardan iki açıdan farklı olduğunu belirtmiştir. Birincisi, artık kimsenin Alman saldırılarının haklı olup olmadığı konusunda tartışma yapmadığıdır. İkincisi ise, açık şehirlere yapılan hava saldırıları sonucu hastaneler, okullar ve evlerin zarar gördüğü ve birçok savunmasız insanın zarar gördüğü için her yerde büyük öfke yaratmıştır. Ünal, Almanya'nın insanlık değerlerini hiçe sayarak hareket ettiği bir intikam eyleminin tehlikesine dikkat çekmiş ve öfke ile hareket etmek yerine daha insani bir yaklaşım benimsemeyi eleştirmiştir (Ünal, 1940).

Yunus Nadi, Cumhuriyet gazetesinde 11 Mayıs 1940'ta yayınlanan “Varan Altı, Yedi, Sekiz! ...” başlıklı yazısında, Almanya'nın Batı Avrupa'daki ciddi ilerleyişinin vahametini ele almış ve Alman işgaline uğrayan ülkelerin tarafsızlık politikasının yersiz olduğuna dikkat çekmiştir. Yazısında, “İsviçre, Balkanlar ve Tuna Havzasının diğer ülkeleri de tarafsızlık rejimi uyguluyorlar. Ancak adım adım ilerletilen taarruz ve istila politikasının acımasız uygulaması karşısında, tarafsızlık bir bakıma facia, diğer bakıma

iğrenç bir komedi haline gelmiştir. Tarafsızlık kelimesi insanı kusacak hale getiriyor. Bugüne kadar sıkı sıkıya taraf olduklarını iddia eden devletler, hala bu garip iddialarında ısrar edecekler mi?" diyerek tarafsız kalmayı sürdürmenin anlamsızlığına ve saldırılara karşı tavır almanın gerekliliğine işaret etmiştir. Nadi, taarruzun kaynağının Almanya olduğunu ve İngilizlerle Fransızlardan Hollanda ve Belçika'ya zarar gelmeyeceğini bile bile, ülkelerin birleşerek saldırıları bertaraf edebilecekleri birlik oluşturmaları gerektiğini savunmuştur (Nadi, 1940).

Hollanda'nın tamamı Belçika'nın büyük bir kısmının işgal edilmesi üzerine Ömer Rıza Doğrul devam eden Alman taarruzunun tüm dünya tarafından büyük bir dikkat ile takip edildiğini "Taarruzun Tesiri" başlıklı yazısıyla vurgulamıştır. Almanların bir başka amacının ise göz yıldırma politikasıyla düşmanın maneviyatını bozarak mukavemetini eritmek olduğunu bunu rahatlıkla korku salarak gerçekleştirdiğini dile getirmiştir. Müttefikler uzun bir savaşı göze almış olsa da Almanların amacı harbi türlü taktiksel varyasyonları kullanarak savaşı kısıdan bitirmek olduğunu ileri sürmektedir (Doğrul, 1940).

Almanların Hollanda'nın teslimiyeti sonrası Belçika'nın büyük bir kısmının işgali ile Fransa sınırına doğru ilerlemesi üzerine Tan gazetesinde "Almanlar Şimali Fransa'da ilerliyorlar-Paris'ten 135 Kilometredeki Mevki Dün İşgal Edildi" başlığı ile yer almıştır (Tan gazetesi, 20 Mayıs 1940). Belçika'nın teslimiyeti ise "Belçika Ordusu Teslim oldu" ana manşeti ile yer almıştır (Tan gazetesi, 29 Mayıs 1940).

İkdam gazetesi yazarlarından Abidin Daver'in "Son Alman taarruzunun saiki" adlı makalesinde Almanların ya ha hep ya hiç prensibi ile 10 Mayıs'ta taarruza giriştiğini tüm varını yokunu bu taarruza koyduğunu, Müttefiklerin direncini kırdığı takdirde Almanya'nın ümitlerinin kırılacağını belirtmiştir. Daver'e göre; Almanya'nın düşüncesi, "*Harbin uzaması aleyhimizedir. Düşmanlarımız güçleniyor bu yüzen vakit kaybetmemeliyiz. İtalya'nın cesaretini kaybetmeyerek harbe girmesini temin mümkün kılınmalı, Majino hattını doğrudan doğruya bir taarruzla yaramayız. Bu yüzden en zayıf noktadan taarruz etmeliyiz. Bu zayıf nokta, Hollanda - Belçika - Lüksemburg'dur. Bu memleketleri istila hem hammadde ihtiyacını karşılayacak hem de Alman ordularını İngiltere'nin yanına başına getirecektir. Bu memleketlerin işgali İngiltere ordusunun hava hücumlarına karşı koymaya çalışması sırasında hırpalanmış olacak böylelikle direnci*

kırılacaktır.” şeklindedir. Kısaca Hitlerin amacı harbi sonbahara kadar bitirmek yeni harp kışından kurtulmaktır (İkdam gazetesi, 12 Mayıs 1940).

Hollanda ve Belçika'nın Almanya'ya teslim olmasının basında sert tepkilere neden olmuştur ve bu tepkilerin bir örneği olarak Ulus gazetesinde “Hollanda Ordusu dâhili İhanetler Yüzünden Silahları Bıraktı” başlıklı haber yayınlanmıştır. Hollanda ve Belçika'nın teslim olması, II. Dünya Savaşı'nın başlangıcında Almanya'nın önemli bir zaferi olarak kabul edilmiştir. Bu olay, dünya çapında geniş bir yankı uyandırmış ve savaşın seyrini etkilemiştir (Ulus gazetesi, 16 Mayıs 1940).

Yine aynı şekilde, Ulus gazetesinde 29 Mayıs 1940 tarihinde “Tarihin Şimdiye Kadar Kaydetmediği Bir İhanet. Belçika Kırılı Almanlara Teslim Oldu” başlıklı manşet yayınlanmıştır. Bu haberde de Belçika'nın da Almanya'ya teslim olması ile ilgili eleştiriler yapılmıştır (Ulus gazetesi, 29 Mayıs 1940).

Belçika'nın teslimiyetine ilişkin İkdam gazetesinden Abidin Daver, “Belçika'nın teslimi” makalesi ile yer vermiştir. Daver bu teslimiyeti “*Her yerde ve her zaman bir Vahdettin bulmak mümkün oluyor. Danimarka'dan sonra Belçika da teslim oldu.*” diyerek yorumlamıştır. Belçika Ordusu'nun Almanlara kayıtsız ve şartsız teslim oluşunu “*madem teslim olacak idiyse ne diye müdafaya kalkıştı, ne diye Müttefiklerden yardım istedi? Eğer, hükümdarlığını ve vatanını müdafaa edecekse ne diye teslim oldu ?*” şeklinde eleştirmiştir (İkdam gazetesi, 29 Mayıs 1940).

İKİNCİ BÖLÜM

ALMANYA'NIN BALKAN ÜLKELERİ İŞGALLERİ

Almanya, Balkanları işgal etmeye başladığı zaman, diğer devletlerin iki seçeneği olduğu söylenmiştir: Mihver'e katılmak ya da Alman işgali altında kalmak. Ancak, devletlerin seçim şansı olduğunu düşünmeleri büyük bir yanlışlık olmuştur. Almanya, Balkanlar'daki hiçbir ülkeye seçenek bırakmamış ve Mihver'e katılan devletler bile sonunda Alman işgaline uğramışlardır.

Almanya'nın Balkanlar üzerindeki işgali, diğer devletlerin gerçekten bağımsız bir seçim yapma şansını ellerinden almıştır. Almanya'nın genişleme hırsı ve politik amaçları, Balkan ülkelerini etkisi altına alarak bağımsızlık ve egemenlik haklarını ortadan kaldırmıştır. Bu süreç, yalnızca politik ve askeri açıdan değil, aynı zamanda ekonomik ve sosyal açıdan da büyük zorluklar yaratmıştır. Balkanlar, Almanya'nın kontrolündeki bir bölge haline gelmiş ve bu durum bölge için büyük bir tehlike arz etmiştir (Eken, 2020: 15-19).

Romanya, Nazi yanlısı olmasına rağmen, Alman işgalinden kurtulamamıştır. Çünkü Almanya, hedeflerine ulaşmak için her türlü yıkımı göze almıştır. Almanya, Balkanlarda güçlü bir varlık göstererek işgallerinin boyutlarını değiştirmiş ve ittifaklarını geliştirmiştir. Bu durum, Türkiye açısından da bir tehlike arz etmiştir. Türkiye basını, Balkanlardaki bu gelişmeleri yakından takip etmiş ve haberlerinde geniş yer vermiştir.

Yunus Nadi'nin "Mihver ve Balkanlar" adlı yazısında Almanya'nın Balkan tehdidi hususu işlenmiş, Hitlerin Balkanlarda herhangi bir emelinin olmadığını açıkça belirtmesi gerektiğini vurgulamıştır:

"Mösyö Hitler Almanya'nın Balkanlardan tehdit olunması ihtimalini tasavvur ederek buna karşı şöyle böyle yapacağından bahsedeceğine, bin nefis Almanya'nın Balkanlarda hiçbir emel ve maksadı olmadığını tasrih ve temin etse daha muvafık olurdu. Almanya'nın İngiltere ile halledecek davası varsa gidip onu da bu devletle halletmesi lazımdır. İngiltere Balkanlarda değildir!"

Şeklindeki yazısında Balkanlarda herhangi bir emelinin bulunmamasına rağmen Balkanları tehdit etmek yerine, İngiltere ile olan münasebetini bu bölgeye taşımaması ve

Balkanlarla ilgili hiçbir sorunu olmadığını açıkça dile getirmesinin doğru olacağını belirtmiştir (Nadi, 1941).

Yeni Sabah gazetesi yazarlarından Hüseyin Cahit Yalçın, 19 Nisan 1941 tarihinde yayınlanan, “Alman Menkıbesi” manşetli yazısında Almanların yaptıkları saldırıları olduğundan daha abartılı göstererek dünyaya bu durumu inandırmaya çalıştıklarını belirtmiştir. Alman ilerleyişinin altında yani perde arkasında yaymış olduğu savaş ve güç söylentilerinin olduğunu dile getirmiş ve yazıda; “*Almanlar kendi kuvvetleri etrafında temin etmek istedikleri “menkıbe” yi en çok kara ordularına istinat etmek suretiyle tesis edebilmişlerdir. Alman şeflerinin Alman Ordusu etrafında yaratmak istedikleri hurafe ve menkıbeyi Yunan efsaneleri kahraman süngüleri ile parçaladılar.*” şeklinde ifade ederek bu abartılı güç gösterisini “menkıbe” olarak nitelendirmiştir. “*...Denizlerde çok sönük kaldılar. İngilizlerle karşılaşmak cesaretini gösteremediler. Havada ise Almanların yıldızı sönmeğe başladı.*” ifadelerine yer vererek karada yani Avrupa ve Balkanlarda elde ettiği başarıyı İngiliz hâkimiyetindeki bölgelerde elde edemediği şeklinde değerlendirmiştir (Yalçın, 1941).

2.1. ALMANYA’NIN ROMANYA İŞGALİ

7 Ekim 1940 tarihinde Alman birlikleri Romanya'ya girmiş ancak Romanya hükümeti bu durumu hemen açıklamamıştır. Gazeteler, başlangıçta işgalin nedenleri ve tahminleri üzerine spekülasyonlar yapmıştır. Ancak Romanya hükümeti Alman birliklerinin yerleştiğini kabul edince, gazeteler tahminlerden ziyade doğru bilgiler vermeye başlamışlardır. Son Posta Gazetesi'nin Bükreş'ten aldığı habere göre, 4500 kişilik ilk Alman birliği Romanya'ya girmiştir. Ayrıca, gazetenin bir diğer haberinde, Almanya'nın Romanya'ya girişinin İngilizleri şaşırtmadığı belirtilmiştir. Haberde Sovyetlerin haberdar edilip edilmediği konusu da önemli bir konu olarak ele alınmıştır, ancak bu konuda bir netlik sağlanmamıştır. Ulus gazetesi de Sovyetlerin Almanya'nın Romanya'ya olan hareketinden haberdar olup olmadığına değinmiştir. Haberde Romanya'nın petrol kuyularından da bahsedilmiştir ve Almanya'nın bu petrol kuyularının başına geçmesinin İngiltere için çok önemli olmadığına dikkat çekilmiştir. Ancak İngiltere'nin yeterli miktarda petrol sahası olması, Almanya'nın endişelerini giderememiştir. Ayrıca, Romanya petrolünün satışının yasaklanması da Almanya'nın endişeleri arasında olmuştur (Eken, 2020: 19-21).

Son Posta gazetesi ve Akşam gazetesi, 10 Ekim tarihli yayınlarında, Alman birliklerinin sayısının arttırılarak Romanya'ya gönderildiği haberiyle birlikte, Alman birliklerinin bazı bölgelerde kışlaların hazırlanması ve harp malzemelerinin de Romanya'ya taşınması hakkında bilgi vermişlerdir. Ayrıca gazeteler, Sovyet basınının bu haberi yorum yapmadan yayınladığına da dikkat çekmişlerdir. Tan gazetesi ise bu habere ek olarak, Almanların ilk kuvvetlerinin Transilvanya hududunu geçtiklerini belirtmiştir. Haberde, Alman birliklerinin Romanya'ya gelme nedeninin, Romanya petrol mıntıkasını savunmak ve Rumen ordusunu düzenlemek olduğu ifade edilmiştir. Rumen askeri meydanlarının genişletilmesi için Almanya'dan gerekli malzemelerin gönderildiği bilgisi de verilmiştir. Ulus gazetesi de bu haberi diğerleriyle aynı içerikte yayınlamıştır ve Times gazetesinin Almanya'nın Romanya işgaline diğer devletlerin tepkilerini içeren bir makalesine de yer vermiştir. Makalede, İngilizlerin Almanya'ya karşı hazırlıklı olduğu ve herhangi bir saldırı hareketinde bulunabilecek olan Almanya'ya karşı hazırlıklı bir şekilde beklediği vurgulanmıştır. Ayrıca işgalin Yunanistan'ı endişelendirdiği de belirtilmiştir. Times gazetesinin bu makalesi, İngiltere'nin hazırlıklarını ve Almanya'ya karşı tutumunu ortaya koymayı amaçlamıştır. Buna ek olarak, haberde Sovyetlerin bu işgale radyolarında yorumsuz bir şekilde yer verdiği ifade edilmiştir. Bu durum da uluslararası siyasi arenadaki durumu ve Sovyetlerin bu konudaki tutumunu yansıtmaktadır. Tüm bu haberler, Almanya'nın Romanya'yı işgaline ve diğer devletlerin bu konuda aldığı tavırlara ilişkin bilgiler içermektedir. Haberler aynı zamanda, uluslararası politikada yaşanan gelişmeleri ve ülkelerin bu gelişmelere karşı nasıl tepki verdiğini yansıtmaktadır (Eken, 2020: 24-35).

11 Ekim 1940 tarihinde, Akşam gazetesi oldukça kapsamlı bir yayın yaparak Romanya ile ilgili haberleri okuyucularıyla paylaşmıştır. Bu haberlerin özellikle “Almanya’dan Romanya’ya harp levazımı geliyor” ve “Altı Alman vapuru Romanya yolunda” başlıkları altında yayınlanan detaylı bilgileri, dönemin uluslararası ilişkilerindeki önemli gelişmelerden birini yansıtmıştır. Haberlerde yer alan bilgilere göre, Alman birlikleri Romanya'nın bazı bölgelerini işgal etmeye başlamıştır ve Romanya hükümeti sessiz kalmıştır. Bu durum, Romanya'nın Almanya'nın etkisi altında kaldığının bir göstergesi olarak yorumlanmıştır. Bununla birlikte, Romanya'da genç nüfusun askere alınacağı duyurulmuştur. Bu da ülkedeki gerginliği artırmış ve halk arasında endişe yaratmıştır. Haberin devamında, 6 Alman vapurunun daha Romanya'ya

doğru yola çıktığı bilgisi verilmiştir. Bu da Almanya'nın Romanya'daki etkisini daha da artırdığına işaret etmiştir (Akşam gazetesi, 11 Ekim 1940).

Son Posta gazetesi, 9 Ekim 1940 tarihinde manşet olarak yayınlanan “İlk Alman kuvveti Romanya’da” ve “Almanların Romanya’ya Nüfuzu ve Akisleri” başlıklı makalelerinde oldukça önemli bilgiler verilmiştir. Bu makalelerde, Alman birliklerinin Romanya'nın bazı bölgelerini işgal etmeye başladığı ve Romanya hükümetinin bu duruma sessiz kaldığı belirtilmiştir. İşgalin asıl amacının Rumen ordusunu düzenlemek olmadığı, aksine Almanya'nın Romanya'yı bir askeri üs haline getirmek istediğı ifade edilmiştir. Makalelerde Romanya'nın üs haline getirilmesinin nedeni de açıklanmıştır. Son Posta Gazetesi'nin yayınladığı bu haberlerinde, Alman birliklerinin Romanya'ya geldiğı ve konumlandırma çalışmalarına devam ettikleri detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Bu durumun Romanya ile İngiltere arasındaki ilişkileri olumsuz etkilediğı ve İngilizlerin Romanya'ya karşı tutumlarının değışebileceğı belirtilmiştir. Haberde ayrıca, Romanya'nın birçok şehrinde Alman subaylarının kendilerini göstermeye başladığı ve Bükreş üzerinde bombardıman tayyarelerinin uçuş yaptığı bilgisi de verilmiştir. Bu gelişmeler, Romanya'nın Alman birliklerini kabul etmesi ve Rumen ordusunu talim ve terbiye için geldiklerini savunmasına rağmen, durumun aslında daha kritik olduğuna işaret etmektedir. İngiltere'nin, halkını Romanya'da bırakmayacağı ve ilişkileri kesmek gibi bir karar alabileceğı vurgulanmaktadır. Haberde, Romanya'nın Alman birliklerinin gelişiyile ilgili resmi açıklamalarına rağmen, Almanların Romanya'yı işgal ettiği gerçeğı de yansıtılmıştır. Sonuç olarak, Son Posta gazetesinin bu haberinde, Romanya'nın Alman işgaline karşı savunmasız kaldığı ve İngiltere ile ilişkilerinde ciddi sorunlar yaşayabileceğı vurgulanmıştır (Son Posta Gazetesi, 9 Ekim 1940).

Ulus gazetesinin 11 Ekim 1940 tarihindeki “Almanlar Romanya’ya giriyorlar” başlıklı haberinde Almanların Romanya'ya hangi yollardan ve nasıl geldiğini anlatan bir yazı yayınlamıştır. Haberde Almanların Romanya'ya hangi yolları kullanarak ve hangi yöntemlerle girdiğı ayrıntılı bir şekilde aktarılmıştır. Ayrıca, Alman birlikleri Romanya'ya yaklaştıkça İngilizlerin Romanya'yı terk etmeye hazırlandığı da haberde yer alan bilgiler arasındadır. Ancak, Romanya'nın Almanya tarafından işgal edilmesi konusunda İngiltere'nin sorduğı sorulara cevap vermemesi, İngilizlerin bu durum karşısında ne yapacağına dair spekülasyonlara da neden olmuştur. Bu arada haberde, Alman birliklerinin Macaristan'dan geçtiğı söylentilerinin ortaya atıldığı ancak Macar

hükümetinin bu iddiaları yalanladığı da belirtilmiştir. Ulus gazetesi'nin bu haberinde, Almanya'nın Romanya'ya girişi ve işgali ile ilgili önemli ayrıntılar ve bilgiler yer almaktadır. Haber, o dönemdeki siyasi ve askeri atmosferi yansıtmakla birlikte, tarihsel açıdan da büyük önem taşımaktadır (Ulus gazetesi, 11 Ekim 1940).

Falih Rıfıkı Atay, 12 Ekim 1940 tarihinde Ulus gazetesinde yayınlanan “Romanya Hadisesinden Sonra” başlıklı haberiyle, o dönemde Romanya'nın içinde bulunduğu durumu açıklamıştır. Atay, Romanya'nın tam manasıyla içinden sıyrılmak kendi arzu ve iradesine tabi olmayan, bir nüfuz bölgesinden ibaret olduğunu ifade etmiştir. Romanya, sadece siyasi ve iktisadi değil, aynı zamanda askeri teminat altına da giren bir hayat sahası parçası olduğunu belirtmiştir. Haberde ayrıca, Romanya'ya gelmiş olan Alman askerlerinin varlığına da değinilmiştir. Atay, Alman askerlerinin miktarının artık Romanya'nın değil, Almanya'nın belirleyeceği iddiasında bulunmuştur. Haberde, Almanların Romanya'da tüm stratejik bölgeleri işgal ettiği ve Romanya'nın Almanya'nın askeri hâkimiyeti altında olduğu belirtilmiştir (Ulus gazetesi, 12 Ekim 1940).

Zekeriya Sertel, 13 Ekim 1940 tarihinde yayınlanan “Romanya hadiselerinin inkişaf seyri ne olabilir?” başlıklı haberinde, Almanya'nın Romanya'yı işgal etmesi hakkında dikkat çekici yorumlarda bulunmuştur. Sertel, Almanların Romanya'yı işgal ederek Karadeniz'e inmeleriyle, Moskova'yı yeterince rencide ettiğini ifade etmiştir. Ancak, Almanların saldırganlıklarını Türkiye'ye kadar yayarak Sovyetler Birliği'ni daha da tahrik etmekten kaçınacaklarını öngörmüştür. Sertel, diğer gazete yazarları gibi, Almanya'nın Romanya'daki petrol kaynaklarını kendi çıkarları için ele geçirmek istediğine inandığını belirtmiştir. Tan gazetesinin diğer bir haberine göre, Romanya hükümetinin talebi üzerine Alman askerleri Bükreş'e gelmiş ve 150 Alman uçağı Romanya'ya getirilmiştir. Haberde ayrıca, Romanya'nın Alman işgaline istekli olduğu vurgulanmıştır ve bu durumun İngilizler ve Rumenler arasındaki ilişkileri bitirdiği belirtilmiştir. Bu gelişmelerin Romanya'daki siyasi ve askeri durum üzerindeki etkileri de haberde ele alınmıştır (Sertel, 1940).

Mümtaz Faik Fenik imzalı “Romanya Hadisesinin İnkişafı” başlıklı haber, 13 Ekim 1940 tarihinde Ulus gazetesinde yayınlanmıştır. Haberde, Alman birliklerinin Bükreş'e yerleştiği ve şehir sokaklarında kendilerini gösterdikleri belirtilmiştir. Fenik, Almanların amacının Rumen ordusunu eğitmek olduğunu iddia etmiş ve bu durumu

"öğretmenlerin talebenin ayağına gitmesi" olarak nitelendirmiştir. Rumen askerlerinin bir düşman saldırısı veya taarruzu karşısında nasıl müdafaa yapacaklarını öğrenmek için Alman öğretmenlerin Rumen ordusuna talim ve tedris edecekleri belirtilmiştir. Bu durumu da "Almanya, müderris, Rumenler tilmiz ve Bükreş bir medresedir" sözleriyle özetlemiştir. Haberin devamında Fenik, Romanya'nın işgal altında olması nedeniyle İngiltere'nin nasıl bir tutum izleyeceğini değerlendirmiştir. Bu değerlendirmede, İngiltere'nin Balkanlardaki stratejik çıkarlarını korumak için harekete geçmesi gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca, İngiltere'nin Romanya'yı işgal eden Almanya ve Sovyetler Birliği arasındaki çekişmede bir tarafta yer alması gerektiği savunulmuştur (Fenik, 1940).

Necmettin Sadak, *Akşam gazetesinde* 13 Ekim 1940 tarihinde yayınlanan "Memleketlerin harbsiz istilasında alman tekniği" başlıklı haberinde, Romanya'nın Alman işgali konusunu ele almıştır. Sadak, Romanya'nın işgalinin, Hitler rejiminin ustaca uyguladığı bir teknik şaheseri olduğunu belirtmiş ve hangi amaçla olursa olsun bir memleketi harbsiz, gürültüsüz ve sıkıntısız ele geçirme konusunda Almanların uzman olduğuna işaret etmiştir. Yazısında Romanya'nın nasıl Alman himayesine girdiğinin aşamalarını anlatmıştır. Buna göre, Romanya, Fransa'nın mağlubiyeti sonrası büyük devlet arayışına girmiş ve Almanya, bu durumu hemen değerlendirmiş ve Romanya'yı güven veren antlaşmalarla kendisine bağlamıştır. Ardından kendi istediği yöneticilerin başa geçmesini sağlamıştır. Sadak, Almanya'nın dostluk teminatı ile Romanya'yı esir bir hükümet haline getirdiğini iddia etmiş olsa da, daha önceki yazılarında olduğu gibi bu yazısında da Alman işgalini yumuşatarak anlatmaya devam etmiştir. Romanya'nın Alman işgali konusunda daha kapsamlı bilgi vermekle birlikte, yazısında Almanya'nın Romanya'yı ele geçirme konusundaki ustalığını vurgulamış ve Romanya'nın Alman himayesi altına girmesinin siyasi manevralarla gerçekleştiğini belirtmiştir (Sadak, 1940).

Tan gazetesi yazarlarından Zekeriya Sertel, 14 Ekim 1940 tarihli "Sovyetler Ne İçin Susuyor?" başlıklı yazısında, Romanya'nın işgal edilmesi konusunda Sovyet Rusya'nın sessiz kalmasını anlamakta zorlandığını belirtmiştir. Sertel'e göre, dünya basınında geniş yer bulan Romanya işgali, Sovyet Rusya'nın da büyük bir tehlike ile karşı karşıya kaldığını ortaya koymaktaydı. Ancak Sovyetlerin sessizliği devam etmekteydi. Sertel, Almanya'nın Romanya'yı işgal etmesinde Sovyetlerin rızasının

olduğu iddiasında bulunarak, bu iddiasını üç madde ile desteklemiştir. İlk madde olarak, Alman ordularının Romanya'ya girdiği sırada Sovyet vapurlarının Köstence Limanı'nda petrol ihracına devam ettiğini belirtmiştir. İkinci madde olarak, Tas ajansının İngiliz matbuatı tarafından yayınlanan Polonya'daki bir ihtilaf hakkındaki haberleri tekzip ederken, iki ülke arasındaki ilişkilerin bozulmayacağını söylediğini aktarmıştır. çnc madde olarak ise, Brenner mlakatından beri İtalyan matbuatında Sovyet Rusya lehinde dikkat çekici yayınlar yapıldığına dikkat çekmiştir. Sertel, iddialarından da anlaşılacağı üzere, Sovyetlerin Almanya'nın Romanya'yı işgaline sessiz kalmasının nedeninin, Almanya'nın Sovyetlere verdiği teminatlar olduğunu düşünmüştür (Sertel, 1940).

Tan gazetesinin 13 Ekim 1940 tarihli "Balkanlarda" başlıklı haberine göre, Alman birliklerinin Romanya'ya gelmesinin masraflarının, Romanya hükümeti tarafından karşılanacağı ve birliklerin sayıları hakkında detaylı bilgiler verilmiştir. Ayrıca Bükreş'ten yayınlanan bir tebliğde, Alman birliklerinin dostça niyetleri olduğu belirtilmiştir (Tan gazetesi, 14 Ekim 1940).

15 Ekim 1940 tarihli *Son Posta* gazetesinin "Rumen milletine emniyet verelim diye geldik!," başlıklı haberinde, Almanya'nın Deutsche Diplomatische Korrespondense gazetesinin beyanatı yayınlanmıştır. Beyannamede, Almanların Romanya'ya niçin geldiği açıklanmıştır. Almanya, Rumen milletine emniyet hissi vererek, yaşadığı büyük inkılapların ardından barış ve huzur içinde yeni bir iktisadi ve sosyal yapılanmaya gidebilmesine yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Bu başarı, Almanya ve Romanya için ortak bir menfaat sunmaktadır. Deutsche Diplomatische Korrespondense gazetesinin beyanatıyla, Romanya'nın güvenliği konusunun ne kadar önemli olduğu vurgulanmıştır (Son Posta Gazetesi, 15 Ekim 1940).

Ulus gazetesinin 15 Ekim 1940 tarihli sayısında yayınlanan "Romanya Alman Kontrolü Altında" başlıklı haberde, Romanya'daki lejyonerlerin gazetesi tarafından kaleme alınmış bir yazıya yer verilmiştir. Bu yazıda Almanya-Romanya ittifakı ele alınarak, ittifakın Romanya'nın iktisadi, kültürel ve siyasi açıdan güçlenmesini sağladığı vurgulanmıştır. Ayrıca teknik ve askeri hususların yeniden gözden geçirilmesi gerektiği belirtilerek, Alman-Rumen işbirliğinin Romanya arazisi için verilen garantinin başlıca rehinesi olduğuna dikkat çekilmiştir. Bu görüşler, sadece Romanya hükümetinin değil, halkının da Alman-Rumen ittifakına olumlu baktığını ortaya koymaktadır. Ancak,

İngiliz basınının bu ittifaka farklı bir bakış açısıyla yaklaştığı ifade edilmiştir. Akşam gazetesi, Times gazetesinin Balkanlar hakkındaki yazısını yayınlarken, Almanya'nın Romanya'yı korkutma politikasıyla ülkeyi himayesi altına aldığını iddia etmiştir. Ayrıca, Romanya gibi diğer Balkan devletlerinin de korkutma politikasıyla Almanya'nın himayesi altına alınacağı öne sürülmüştür. Bu farklı görüşler, Romanya'nın Almanya ile olan ilişkilerinin farklı perspektiflerden ele alındığını göstermektedir (Ulus gazetesi, 15 Ekim 1940).

Sadreddin Enver, 15 Ekim 1940 tarihli Ulus gazetesinde yayınlanan "Romanya petroleri ve Almanya" başlıklı yazısında, Romanya petrolerinin Almanya tarafından ele geçirilmesinin, Almanya'nın petrol sıkıntısına çözüm olarak görüldüğünü belirtmiştir. Enver'e göre, Almanya'nın Romanya petrolerini elde etmesiyle birlikte, ülkenin petrol ihtiyacının tamamı karşılanacaktır. Ancak Enver, sadece Almanya'nın değil, İtalya ve Japonya gibi diğer devletlerin de Romanya petrolerine olan ilgisinden bahsetmiştir. Yazısında, Romanya petrolerinin bu devletler arasındaki paylaşım oranlarının artırılması ihtimalinin de bulunduğu dikkat çekmiştir. Enver, Almanya'nın Romanya'yı işgal etmesinin ardından Romanya petrolerine sahip olması durumunda, ülkenin petrol rezervlerinin emniyet altına alınacağını ve işgal altındayken Romanya'da neler olabileceğini de değerlendirmiştir (Enver, 1940).

VaTan gazetesi'nin 16 Ekim 1940 tarihinde yayınlanan "Romanya'da 20 Alman Fırkası Varmış" manşetli haberine göre, Romanya'ya Alman birliklerinin gelmeye devam ettiği ve bu durumun devam etmesinin muhtemel olduğu belirtilmiştir. Haberde ayrıca, Sovyetlerin henüz Alman birliklerinin sayısının bir tehdit oluşturacak seviyede olmadığına dair beyanının olduğu bildirilmiştir. Ancak Almanların Romanya'ya gelmesi, hayatın daha önceki dönemlere göre daha pahalı hale gelmesine neden olmuştur. Alman heyeti ise azar azar Romanya'ya yerleşmeye başlamıştır. Haberde, Rumen halkından iş birliğine karşı olanların Hitler'in esir kamplarına gönderilebileceği uyarısı yapılmıştır. Almanların Romanya'ya gelmesiyle birlikte Rumen halkı üzerinde baskı kurdukları ve Alman hâkimiyeti kurmaya çalıştıkları anlaşılmaktadır. Bu durum, Almanların ordu ıslahı için geldiği iddiasıyla bağdaşmamaktadır. Haberde ayrıca, diğer gazetelerde de görüldüğü gibi Almanya'nın Romanya'daki varlığının gerçek sebebinin petrol olduğu düşünülmekte ve Almanların asıl hedefinin Romanya'daki petrol kaynaklarını ele geçirmek olduğu iddia edilmektedir. Bu gelişmelerin sonucunda,

Rumen halkı ve diğer ülkelerdeki gözlemciler, Almanya'nın gerçek amaçlarını sorgulamaya başlamıştır. Romanya'nın işgali, bölgedeki güç dengelerini değiştirmiş ve İngiltere gibi diğer ülkelerin nasıl bir tutum alacağı sorusunu gündeme getirmiştir (VaTan gazetesi, 16 Ekim 1940).

Necmettin Sadak, 16 Ekim 1940 tarihinde Akşam gazetesinde “Kime Karşı” haberini yayınlamıştır. Ayrıca aynı gün gazetede “Sovyet Askerler Sulina’ya Varmışlar” başlıklı bir haber daha yayınlanmıştır. “Kime Karşı” haberinde, Romanya'daki Alman işgalinin Sovyetlerin çıkarlarına aykırı olmasına rağmen Sovyetlerin sessiz kalması şaşırtıcı olarak değerlendirilmiştir. Sadak, Almanya'nın Romanya'yı kontrol altına alarak Sovyetlere karşı üstünlük sağlamayı amaçladığını iddia etmiştir. Aynı gazetenin "Sovyet Askerleri Sulina’ya Varmışlar" başlıklı haberinde, Alman birliklerinin sayısının artmasıyla birlikte Sovyetlerin tedbir almaya başladığı ve Sulina'ya doğru ilerleyen Sovyet Birlikleri ile Alman Birlikleri arasında çatışma yaşandığı belirtilmiştir. Bu bilgi Tan gazetesi tarafından da doğrulanmıştır. Tan gazetesinin haberinde ayrıca, Alman Birliklerinin sayısının her geçen gün artmasıyla birlikte Romanya'da Alman kontrolünün güçlenmekte olduğu vurgulanmıştır. Bükreş'teki haber ajanslarının Alman kontrolünde olduğu bilgisi de verilmiştir. Bu durum, Almanya'nın Romanya'yı tamamen ele geçirmek istediği yönünde şüpheleri artırmıştır. Sovyetler, önceki aşamada Romanya'da bulunan Alman birliklerinin sayısının tehlike arz etmediğini düşünmüştür. Ancak sayının artmasıyla birlikte Sovyetlerin tutumu değişmiş ve sınırlarında tedbir almaya başlamıştır. Bu durum, neden Sovyetlerin tutumunun değiştiği ve hangi noktada tehdit algısı oluştuğu konusunda bir merak uyandırmıştır (Sadak, 1940).

H. Emir Erkilet, 17 Ekim 1940 tarihinde *Son Posta* gazetesinde yayınlanan “Romanya’nın İşgali Mihvercilere Harbi Kazandırır mı?” başlıklı yazısında, o dönemde devam eden savaşın son durumundan bahsetmiştir. Erkilet, Almanya'nın İngiltere'yi istila etmeyi planladığı bir dönemde Romanya'yı işgal etme kararının yanlış bir hamle olduğunu düşündüğünü belirtmiştir. Yazısında şu ifadeler yer vermiştir: “*Almanya'nın asıl yapması gereken İngiltere'yi işgal etmek olmasına rağmen Romanya'yı işgal etmesi, her ne amaçla olursa olsun yanlış bir hamledir ve savaşın daha da uzamasına sebep olacaktır.*” Erkilet, Almanya'nın Romanya'yı işgal etmesinin, savaş kısa kesecek yerde daha da uzamasına yol açabileceğini vurgulamıştır (Erkilet, 1940).

Tan gazetesinin 17 Ekim 1940 tarihli sayısında, Zekeriya Sertel tarafından kaleme alınan “Bulgaristan’ın Romanya Misalinden Alacağı Ders” başlıklı makalesi yayınlanmıştır. Bu makalesinde, Romanya işgalinin yarattığı durum incelenmiş ve İngilizlerin gözlemlerine yer verilmiştir. İngilizler, Alman ordularının Romanya topraklarına girdiği andan itibaren anarşinin başladığına ve hükümetin otoritesinin kaybolduğuna dikkat çekmiştir. Demir Muhafızlar adlı grupların şehirlerde dolaşarak insanları tutukladığı ve toplama kamplarına götürdüğü ifade edilmiştir. Sertel, makalesinde Romanya'nın mevcut durumunu ele almış ve Almanların varışıyla birlikte hayatın pahalılaşığına ve ülkenin Alman kontrolüne girdiğine dikkat çekmiştir. Romanya'nın sadece askeri işgal altına girmekle kalmadığını, aynı zamanda ekonomik olarak da Almanya'nın sömürgesi haline geldiğini belirtmiştir (Sertel, 1940).

Ahmet Emin Yalman, 18 Ekim 1940 tarihinde *VaTan* gazetesinde yayınlanan “Romanya’dan Sonra Ne Yapacaklar?” başlıklı makalesinde, Almanya'nın Romanya'ya müdahalesinin ardından ortaya çıkan durumu ve bu olayın ne tür sonuçlar doğurabileceğini değerlendirmiştir. Makalesinde, “*Almanlar, Romanya'ya inip orada yerleşince iş değişti. Harp bizim için gözle görülür bir mesafeye geldi*” diyerek, Almanya'nın bu müdahalesinin bölgede istikrarı tehdit eden bir unsura dönüştüğünü ifade etmiştir. Ayrıca, Almanların Romanya'ya “*dost*” olarak geldiği iddiasının da gerçeklikten uzak olduğunu belirtmiştir. Yalman, “*Hâlbuki Rumen milleti hesabına çok matemli bir kıyamet günü kopmuştur*” diyerek, Rumenlerin bu olayın gerçek yüzünü gördüklerini ve durumun onların düşündüklerinden çok daha ciddi olduğunu vurgulamıştır. Yalman, makalesinde ayrıca, Romanya'nın işgalinin ardından uluslararası ilişkilerde değişikliklerin yaşanacağını ve İngiltere'nin bu duruma nasıl tepki vereceğini de tartışmıştır (Yalman, 1940).

H. Emir Erkilet, 18 Ekim 1940 tarihli *Son Posta* Gazetesinde yayınlanan “Askeri Vaziyet” başlıklı yazısında, Romanya'nın işgalini ve Mihver Devletleri'nin hareketlerini ele almıştır. Erkilet, Mihver Devletleri'nin hareketlerinde açık bir şekilde niyet ve planlarının görüldüğünü belirtmiştir. Romanya'nın işgalinde, Balkanlarda bir harekete başlamaktan ziyade Sovyet Rusya'nın vaziyetini aydınlatmak amacının olduğunu vurgulamıştır. Üçlü İttifakın hedefinde ise Amerika'nın değil bu olduğunu daha önce açıkladıklarını ifade etmiştir. Bu nedenle, Üçlü İttifak ve Romanya'nın işgali aynı planın ipuçlarından başka bir şey olamayacağını belirtmiştir. Erkilet, Almanya'nın Romanya'yı

işgali konusunda Balkanlarda yapacağı hareketlerin bir göstergesi olduğunu düşünmektedir (Erkilet, 1940).

30 Ekim 1940 tarihinde Tan gazetesi, Romanya'ya Alman askerlerinin hala gelmeye devam ettiğine dair “Romanya'ya 6000 Alman Askeri Daha Gönderilmiş!” başlıklı manşetiyle okuyucularına haber vermiştir. Almanya'nın Romanya'ya asker gönderme kararı aldığı ve bu karar doğrultusunda 6000 asker daha gönderildiği bildirilmiştir. Bu önemli gelişme diğer gazeteler tarafından da aynı şekilde haberleştirilmiştir. Bu haber, sadece Romanya'nın güvenliği için değil, aynı zamanda Avrupa'daki siyasi dengeleri de etkileyecek kadar önemli olmuştur (Tan gazetesi, 30 Ekim 1940).

3 Kasım 1940 tarihinde Akşam gazetesinde yayınlanan “Romanya’da Alman kıtalarının harekâtı” başlıklı haberde, Almanya'nın Romanya'yı işgal etmesinin Balkanlar'daki savaşa sirayet ettiği ve bölgedeki güç dengelerinin değiştiği ifade edilmiştir. Bu gelişmenin Balkan coğrafyasında meydana getirdiği etkileri detaylı bir şekilde ele alınmış ve okuyucularına o dönemdeki uluslararası ilişkiler konusunda bir bakış açısı sunulmuştur. Buna ek olarak, Akşam gazetesi Londra'dan aldığı bir haberde, Alman kıtalarının Romanya'da büyük ölçekli hareketler halinde olduğunu bildirmiştir. Bu haberde ayrıca, D.N.B ajansının bildirisi de yayınlanmıştır. Bu bildiriye, Romanya'daki İngiliz Elçiliği'nin terk edilmesi talep edilmiştir. Haberde ayrıca, İngiliz elçisinin ve diğer gazetecilerin birkaç gün içinde Romanya'yı terk edecekleri bildirilmiştir (Akşam gazetesi, 3 Kasım 1940).

H. Emir Erkilet, 5 Kasım 1940 tarihinde Son Posta Gazetesinde yayınlanan “Harb vaziyetine umumi bir bakış” başlıklı makalesinde, o dönemdeki savaş durumunu analiz eden bir yazı kaleme almıştır. Makalesinde, Almanya'nın Balkan devletleri üzerindeki baskısını arttırmak için Romanya'ya girdiğini belirtmiştir. Ayrıca Almanya'nın Romanya'yı işgal etmesi ve İtalya'nın Yunanistan'ı işgal etmesiyle birlikte Yugoslavya'nın tamamen çevrileceği iddiasında bulunmuştur. Erkilet, bu makalesinde daha önceki yazılarında Almanya'nın Balkanlara yönelik hamlelerine dair ipuçları verdiğini belirtmiştir. Bu sebeple, Almanya'nın nereye saldıracağına dair tahminlerde bulunarak okuyuculara bir öngörü sunmuştur (Erkilet, 1940).

Vatan gazetesi yazarı M. H. Zal, 9 Kasım 1940 tarihinde yayınlanan “Romanya'nın İç Manzarası” başlıklı makalesinde Romanya'nın durumunu değerlendirmiştir. Zal, makalesinin başında, Romanya'nın içinde bulunduğu durumu anlamak için "Rumen" yerine "Alman" kelimesinin kullanılması gerektiğini belirtmiştir. Buna ek olarak, Romanya'nın Demir Muhafızlar tarafından yönetildiğini ve bu grubun eski bir Alman beşinci kolundan başka bir şey olmadığını söylemiştir. Bu ifadeler, Romanya'nın milli kimliğinin Almanya'nın himayesi altında kaybolması ve Romanya halkının kendi kimliklerini feda etmesi ile ilgili endişelerini yansıtmıştır. Zal, Romanya'nın lideri olarak tanınan General Antonescu'yu eleştirmekle kalmamış, aynı zamanda Romanya'da Almanların hâkimiyeti altında olduğunu vurgulayan General Hansen'in liderliğindeki Alman komutanlarını da eleştirmiştir. Zal'a göre, Romanya Almanya'nın bir hareket üssü haline gelmiştir ve bu durum Romanya halkının rahatsızlığına neden olmuştur. Zal'ın ifadeleri, Romanya'nın milli kimliği ve bağımsızlığı açısından önemli sorunları yansıtmıştır ve aynı zamanda II. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte Romanya'nın Almanya'ya katılmasının nedenlerine de ışık tutmuştur (Zal, 1940).

M. H. Zal, 13 Kasım 1940 tarihinde yayınlanan “Harp Hesaplarına Karışan Zelzele” başlıklı yazısında ise Romanya'da meydana gelen deprem hakkında bilgi verirken, aynı zamanda Almanların Romanya'da bulunmasının bir acı olduğunu da vurgulamıştır. Zal, depremin acısını yaşayan Romanya halkının yanı sıra, bir avuç Demir Muhafız üyesinin kendi menfaatleri için ülkenin arka kapısını Almanlara açarak ecnebileri içeri soktuğunu belirtmiştir. Bu durumun Romanya için bir istila felaketi, istiklalinin kesintiye uğraması ve çeşitli zorluklarla birlikte gelen ekonomik sıkıntılar gibi acılarla dolu olduğunu ifade etmiştir. Zal, yazısında özellikle Romanya hükümetinin Almanya ile olan ilişkilerini eleştirel bir tavırla ele almıştır. Bu eleştirileriyle, Romanya hükümetinin Alman işgaline karşı daha güçlü bir tutum alması gerektiğini ve ülkesinin bağımsızlığını korumak için daha fazla çaba harcaması gerektiğini vurgulamıştır (Zal, 1940).

Tan gazetesi 15 Kasım 1940 tarihinde yayınlanan “Rumen Ordusu Bugün Terhis Ediliyor” başlıklı haberinde, Bükreş'te yayınlanan bir kararnameyi okuyucularına aktarmıştır. Yayınlanan maddeler arasında, Yahudilere karşı Nuremberg Kanunları'nın uygulanması, Rumen bayrağına yapılan merasimin Alman bayrağına da yapılması, Nazi

Partisi'nin devlet tarafından himaye edilen ve hukuki bir şahsiyeti olan bir örgüt olarak kabul edilmesi gibi önemli konular yer almıştır. Kararnamede ayrıca, yalnızca Alman Milletinin zihniyetine sahip ve devlet erkânı tarafından tanınan kişilerin parti üyesi olabileceği belirtilmiştir. Bu kararnamenin yayınlanması, Almanya'nın Romanya üzerindeki etkisini arttırdığını ve ülke üzerindeki kontrolünü güçlendirdiğini göstermiştir (Tan gazetesi, 15 Kasım 1940).

Ulus gazetesi de 15 Kasım 1940 tarihinde yayınlanan “Rumen Askeri Kuvvetler Terhis Ediliyor” başlıklı haberinde, Bükreş'te yayınlanan kararnameyi Tan gazetesinde olduğu gibi vermiştir. Yayınlanan kararlara bakıldığında Almanların, Romanya siyasetine girmeye başladığı anlaşılmıştır. Fakat bu kararnamenin Romanya'nın kendi isteğiyle mi yoksa Almanya'nın bir etkisiyle mi yayınlandığı anlaşılmamıştır (Ulus gazetesi, 15 Kasım 1940).

Son Posta gazetesinin 20 Kasım 1940 tarihinde yayınlanan “Balkanlarda Zihniyet” başlıklı haberinde, İngiliz gazetelerinin Balkanlar ile ilgili haberine yer vermiştir. Bu haberde Mihver devletlerinin mağlup olma ihtimali karşısında Mihvere henüz dâhil olmamış devletlerin ne yapacağı üzerine tahminlerinde bulunmuştur. Bu tahminleri, “Macaristan'ın, Romanya'nın ve Bulgaristan'ın Mihver devletlerinin mağlup olacaklarına inanmaya başladıklarını katıyetle ifade etmek gülünç olur. Fakat bu hükümetler ve bu milletler, Mihver devletleri siyasetine ve kati askeri hâkimiyetlerine fazla itimat etmedik mi diyorlar. Yine öyle zannedilmeye başlanıyor ki Müttefiklerin niyeti Almanya ile kati hesabı görmeden evvel Mihverin en zayıf ucunu kırmaktır”. İfadeleriyle dile getirmişlerdir. Bu ifadelerle Romanya'nın ve diğer iki devletin Mihver Devletleri'nin mağlup olmasına ihtimal vermedikleri beyan edilmiştir (Son Posta Gazetesi, 20 Kasım 1940)

2.2. ALMANYA'NIN BULGARİSTAN İŞGALİ

Almanya, II. Dünya Savaşı sırasında genişleme politikalarını sürdürmüş ve Mihver ittifakına katılan Bulgaristan'ı da kontrolü altına almaya karar vermiştir. Mart 1941 tarihinde Alman Birlikleri Bulgaristan topraklarına girmiş ve ülkeyi işgal etmiştir. Bulgaristan hükümeti, Almanya'nın Mihver ittifakına katılması karşılığında bir dizi ekonomik ve askeri yardım vaadi aldığı için işgale direnmemiş, hatta işgali onaylamıştır. Bu işgal, İngiltere başta olmak üzere Mihver dışındaki devletler tarafından

da tepkiyle karşılanmıştır. İngiltere, Bulgaristan'ın Alman işgaline izin vermesi nedeniyle ülke ile olan tüm ilişkilerini kesmiştir. Ayrıca, işgal sonrasında Bulgaristan'da halk arasında da tepki oluşmuş ve işbirlikçi hükümet eleştirilere maruz kalmıştır. Bulgaristan'ın Almanya'nın işgaline onay vermesi, Balkanlar'daki dengeleri değiştirmiş ve bölgedeki diğer ülkeleri de tedirgin etmiştir. Bu olay, Türkiye basınında da geniş yankı uyandırmış ve Türkiye açısından da bir tehdit olarak görülmüştür. Almanya'nın Balkanlar'daki genişleme politikaları ve bölgedeki etkisi, savaşın seyrini de önemli ölçüde etkilemiştir (Eken, 2020: 59-64).

1 Mart 1941 tarihinde Bulgaristan'ın Mihver devletlerine katılması, bölgedeki siyasi dengeleri sarsmış ve özellikle Türkiye gibi komşu ülkeleri doğrudan ilgilendirmiştir. Almanya, Bulgaristan'ın Mihvere katılmasını fırsat bilerek, 1941 yılında Bulgaristan topraklarını işgal etmiştir. Bu durum Türkiye basınında da büyük yankı uyandırmıştır. Cumhuriyet gazetesi bu olayı “Alman askeri Bulgaristan'a girdi” şeklinde manşete taşıyarak, Alman askerlerinin Bulgaristan'a girdiğini ve Bulgaristan'ın işgal edildiğini okuyucularına duyurmuştur. Bu gelişme, Türkiye'deki siyasi ve askeri liderler tarafından yakından takip edilmiş ve gerekli önlemlerin alınması için harekete geçilmiştir. Türk gazeteleri, olayın etkilerini, bölgesel siyasi dengeleri ve Türkiye'nin güvenliğine etkilerini enine boyuna inceleyerek okuyucularına aktarmıştır (Cumhuriyet gazetesi, 3 Mart 1941).

Tan gazetesi yazarlarından Zekeriya Sertel “Almanya Bulgaristan'a Niçin Girdi?” başlıklı yazısında Almanya'nın Bulgaristan'a neden girdiği konusunu ele almış ve yazısında İngilizlerin karaya asker ihraç sahalarına yakın bir mesafede olmak için Bulgaristan'ı işgal ettiğini iddia etmiştir. Ancak Sertel, Almanların asıl amacının Balkanlara İngiliz askerlerinin çıkmasını engellemek olduğunu ve bu nedenle Selanik'e kadar ilerleyerek Yunan-Bulgar hududunu kapatmaları gerektiğini belirtmiştir. Bu amaca ulaşmak için de Bulgaristan'ın batısından Rodop geçidinden geçen yolu takip etmelerinin muhtemel olduğunu öne sürmüştür. Sertel, Almanların Bulgaristan'ı işgal etmekle sadece iktisadi ve siyasi kazanımlar elde etmekle kalmayacaklarını, işgal sonrası girişimlerinin de devam edeceğini öngörmüştür. Bu bağlamda, Almanya'nın Bulgaristan işgalinin sadece Bulgaristan'ı hedef almadığını, Balkanlar'da İngiliz etkisini ortadan kaldırmak için bir adım olduğunu vurgulamıştır. Sertel'in bu makalesi, Almanya'nın Balkanlar'da gerçekleştirdiği genişleme politikalarının arkasındaki

nedenleri ve bunun neticesinde gerçekleşen olayları analiz ederek okuyuculara Almanya'nın Balkan politikası hakkında bir bakış açısı sunmuştur (Sertel, 1941).

Yeni Sabah gazetesi, diğer gazeteler gibi Bulgaristan işgaline dair haberleri içerikleriyle birlikte vermiş olmasının yanı sıra, ayrıca Almanya'nın Balkanlar'daki yayılışını gösteren temsili bir harita da yayınlamıştır. Gazetenin yazarlarından Hüseyin Cahit Yalçın ise “Sovyetler Birliği ve Bulgaristan” başlıklı makalesinde, Bulgaristan'ın işgalinin sebebini “*Dobruca'nın faturası*” olarak nitelendirmiş ve bu bölgenin kaybının Bulgaristan'ı Almanya'ya yaklaştırdığını belirtmiştir. Yalçın, yazısında Alman işgali altındaki Bulgarların zamanla neler yaşayacaklarına dair tahminlerde de bulunmuştur. Bu tahminler arasında, Bulgaristan'da bazı kesimlerin bu işgale karşı tepki göstereceği ve Almanya'nın bu tarz karşı çıkmalara Romanya'dan alışkın olduğu ifade edilmiştir. Bu durum, Bulgaristan'ın kendi çıkarlarını gerçekleştirmeyi planlamasına rağmen, işlerin beklenen şekilde gitmediğini göstermektedir. Almanya, Bulgaristan'dan her istediğini almayı başarmıştır ve Bulgaristan, Almanya'nın Balkanlarda genişleme planlarının bir parçası olmuştur. Bu olay, Türkiye basını tarafından da yakından takip edilmiş ve Yeni Sabah gazetesinin haberleri, okuyuculara Almanya'nın Balkanlardaki etkisi hakkında detaylı bir bilgi sağlamıştır (Yalçın, 1941).

5 Mart 1941 tarihli Son Posta gazetesinin “Alman İşgali Devam Ediyor” başlıklı haberi, Correspondance Diplomatique et Politique Gazetesi'nin bir haberinden alıntı yaparak, Almanya'nın Bulgaristan'a girişi sonrasında yaptığı açıklamalara yer vermiştir. Haberde belirtildiği üzere, Alman kıtalarının Bulgaristan'a girmesi, Bulgar halkının büyük bir sevinç ve rahatlama hissi duymasına neden olmuştur. Bu durum, Bulgaristan'ın üçlü pakta katılımından önceki birkaç gün ve hatta birkaç saat içinde İngiltere'nin Balkan milletleri üzerinde oyunlar oynadığına dair işaretlerin arttığı bir dönemde gerçekleşmiştir. Almanya ve Bulgaristan arasında bir otobüs kaçırma olayının yaşanmadığını da belirten haber, Almanya'nın Balkanlarda etkinliğini artırması ve İngiltere'nin bölgedeki nüfuzunu azaltma amacını taşıdığına dair birçok spekülasyonu da beraberinde getirmiştir (Son Posta Gazetesi, 5 Mart 1941).

6 Mart 1941 tarihinde Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan “İngiltere Bulgaristan İle Siyasi Münasebetleri Dün Kesti” başlıklı haber, Bulgaristan'ın Mihver Devletleri'ne katılması sonrasında ortaya çıkan siyasi gelişmeler hakkında detaylı bilgi vermiştir.

Haberde belirtildiğine göre, Bulgar halkı işgale karşı büyük bir nefret duygusuyla karşılaşmış ve Alman askerleri ile halk arasında çatışmalar yaşanmıştır. İngiltere de bu gelişmelerin ardından Bulgaristan ile siyasi ilişkilerini kesmiştir. Ankara Radyosu ise bu durumu endişeyle karşılayarak, Bulgaristan'ın bu adımının savaşa sürükleyici bir etki yaratacağı konusunda uyarıda bulunmuştur. Bulgaristan'ın Mihver Devletleri'ne katılmadan önce, halkının savaşa karşı tarafsız bir tutum sergileyeceği umulmuştu. Ancak, Bulgaristan'ın savaşa dâhil olmasıyla birlikte, ülkede karışıklıklar baş göstermiş ve halk ile Alman askerleri arasında çatışmalar yaşanmıştır. İngiltere, Bulgaristan'ın bu adımı sonrasında siyasi ilişkilerini keserek tepkisini göstermiştir. Cumhuriyet gazetesi ise bu gelişmelerin savaşın başlamadan önceki son adımlar olduğunu düşünmüştür. Bu durum ise Türkiye açısından da büyük bir endişe kaynağı olmuştur. Haberin belirttiği gibi, Ankara Radyosu da Bulgaristan'ın Mihver Devletleri'ne katılması sonrasında savaşın kaçınılmaz olduğunu ve bu durumun Türkiye'yi de etkileyeceğini ifade etmiştir (Cumhuriyet gazetesi, 6 Mart 1941).

6 Mart 1941 tarihli Akşam gazetesinin birinci sayfasında Bulgaristan'a dair çeşitli haberler yer almıştır. Bu haberler arasında “Balkanlarda kati dakikalar yaklaşıyor”, “İngiltere'nin Bulgaristan'a notası” ve “İngiltere Bulgaristan ile münasebeti kesti” başlıklı haberler öne çıkmaktadır. Bu haberler, Almanya'nın Bulgaristan'a girmesi sonucunda Bulgar Devlet ricalinin öngördüğü sonucun gerçekleşmeyeceğinin ilk işaretlerini vermiştir. Alman işgalinin hemen ardından, Bulgaristan'daki mülteciler memleketlerini terk etmeye başlamıştır. Bu durum, işgalin başlangıcından itibaren Bulgaristan'da bir endişe ve huzursuzluk yaratmıştır. Haberlerde ayrıca, Bulgaristan'ın Almanya ile ittifak kurmasının sonuçlarının tahmin edilenden daha ağır olduğu ve Bulgaristan halkının bundan büyük bir zarar gördüğü de vurgulanmıştır (Akşam gazetesi, 6 Mart 1941).

Bulgaristan'ın işgalinin ardından, İkdam gazetesi yazarı Abidin Daver, Almanya'nın gerçek amacının Yunanistan'a yönelik bir saldırı olduğunu belirtmiştir. Daver, “Almanya Yunanistan'a taarruza hazırlanıyor” başlıklı makalesinde, Alman ordularının Bulgaristan hükümetiyle bir anlaşma yaptığını ve Yunanistan'a yürüyecekleri için Bulgaristan'a girdiklerini ifade etmiştir (Daver, 6 Mart 1941). Daver, bir sonraki gün yayınladığı “Almanya'nın uyutma taarruzu başladı” başlıklı yazısında ise, Almanya'nın Bulgaristan'ı işgalinin beklenmedik bir durum olduğunu söylemiş,

ancak Bulgaristan'ın bu duruma karşı koymamasının da şaşırtıcı olduğunu vurgulamıştır. Yazısında ayrıca, Almanya'nın artık Bulgaristan'ı istediği gibi kullanacağını ve Bulgaristan'ın bundan sonra tamamen Almanya'nın kontrolü altında olacağını belirtmiştir. Abidin Daver'in bu ifadeleri, Bulgaristan hükümetinin Almanların hareketlerinden haberdar olduğu düşüncesini ortaya çıkarmıştır ve Bulgaristan'ın işgale onay verdiği anlaşılmıştır. Bu durum, Bulgaristan'ın kendi çıkarları doğrultusunda hareket ettiği ve Almanya ile işbirliği yaptığı şeklinde yorumlanabilir. Almanya'nın Balkanlardaki genişleme politikasının bir parçası olarak, Bulgaristan işgali Almanya'nın güçlerini Balkanlar'da daha da yaygınlaştırmasına ve Yunanistan'a doğru ilerlemesine olanak tanımıştır (Daver, 7 Mart 1941).

Necmettin Sadak'ın 7 Mart 1941 tarihinde yayınlanan “Almanya'nın Bulgaristan'ı İşgal Etmek İçin İleri Sürdüğü Sebeplerden Hiç Birinin Tutar Yeri Yoktur. Hedef, Hiç Şüphesiz Daha Geniştir” başlıklı yazısında, Almanya'nın Bulgaristan'ı işgal etme sebeplerinin aslında hiçbirinin gerçekçi olmadığına dikkat çekmiştir. İlk bahsedilen sebep olan İngiltere'nin alacağı önlemleri engellemek gerekçesini, İngiltere'nin henüz Balkanlarda bir tehdit oluşturmaması nedeniyle geçersiz olduğunu belirtmiştir. İkinci sebep olan Bulgaristan'ı himaye etmek ise, Bulgaristan'ın herhangi bir tehlike altında olmaması sebebiyle mantıksız bir gerekçe olarak kabul edilemezdi. Sadak, Almanya'nın gerçek niyetinin daha geniş olduğunu ve asıl hedefinin Balkanlar'ı kontrol altına almak olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca, Almanya'nın ileri sürdüğü sebeplerin çürük olduğunu belirterek, Almanya'nın yeni bahaneler ortaya atarak işgalini meşrulaştırmaya çalıştığını da dile getirmiştir. Sadak'ın bu yazısı, Almanya'nın Balkanlar'da genişleme politikalarını sorgulayan bir bakış açısı sunarken, Almanya'nın işgalinin gerçekte ne amaçlarla gerçekleştirildiğine dair farklı düşünceleri de ortaya koymuştur (Sadak, 1941).

2.3. ALMANYA'NIN YUGOSLAVYA İŞGALİ

Almanya, II. Dünya Savaşı sırasında Yugoslavya'yı işgal etmek istemiştir. Ancak, yeni kurulan Yugoslav hükümeti, Almanya'nın saldırılarını önlemek için İngiltere ve Fransa ile bir ittifak kurmuştur. Bu ittifak, Almanya'nın Balkanlar'daki hedeflerini engellenmiş ve bu durum, Almanya'nın hedeflerindeki değişikliklere neden olmuştur. Almanya, yeni hedefi olan Yugoslavya'ya saldırmaya karar vermiş ve 6 Nisan 1941

tarihinde Yugoslavya'yı işgal etmiştir. İşgal sırasında, Hitler Hırvatları yanına çekmeye çalışmış ve başarılı olmuştur. Hırvatlar, Almanlara karşı savaşmayı bırakmış ve hatta istihbarat konusunda yardım etmiştir. Almanya, Yugoslavya'yı işgal etmek için Hırvatları yanına çekerken, Hırvatların ulusal hedefleri de vardı. Bu nedenle, Almanların Hırvatlarla anlaşması sonucunda, Hırvatistan'ın bağımsız bir devlet olarak kurulması planlanmıştır. 10 Nisan 1941 tarihinde Zagreb'de Almanların desteğiyle “Bağımsız Hırvatistan” kurulmuştur. Ancak, bu durum, Yugoslavya'nın çok milletli yapısını zayıflatmış ve ülke içinde birlik sağlanması düşüncesini yerle bir etmiştir. Hırvatlar, yeni kurdukları devlet içinde Sırpı istememiştir. Sırpı, göçe ve mezhep değiştirmeye zorlanmış ve birçoğu öldürülmüştür. Alman yönetimi, bir Alman askerin öldürülmesine karşılık olarak 100 Sırp esirin öldürülmesi kararını almıştır. Yaralanan bir Alman askeri için ise 50 Sırp esirin öldürüleceği belirtilmiştir. Bu kararın ardından Kraguyevac'ta 10 Alman askerin öldürülmesi ve 26'sının yaralanması sonucunda, 7 bin Sırp öldürülmüştür. Almanya'nın Yugoslavya işgali, Balkanlar'daki uluslararası ilişkileri ve bölgesel politikaları etkilemiş, bölgedeki uluslararası ilişkilerde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bu olay ayrıca, II. Dünya Savaşı'nın Avrupa'daki seyrinde de etkili olmuştur (Coşkun, 2008: 335-342). Bu durum gazetelerde çeşitli haberlerle ve yorumlarla verilmiştir.

Son Posta gazetesinin, “Almanya Yugoslavya ve Yunanistan’a İlanı Harp Etti” başlıklı haberinde, Almanya Yugoslavya ve Yunanistan'a savaş ilan etmeden önce her bir ülkeye birer ultimatoma göndermiştir. Bu ultimatolar belirli talepler içermiş ve belirli bir süre içinde yerine getirilmesi istenmiştir. Ancak bu taleplerin yerine getirilmemesi halinde savaş ilanı söz konusu olmuştur. İki ülke de bu talepleri reddetmiştir ve Almanya da ilan edilen sürelerin sona ermesinin ardından savaş ilanını gerçekleştirmiştir. Verilen uyarının hemen ardından Alman birlikleri Yugoslavya ve Yunanistan hudutlarına saldırmıştır. Bu saldırılar, önceden planlanmış askeri harekâtların bir parçası olarak gerçekleşmiştir ve Almanya'nın Balkanlar'da geniş kapsamlı bir işgali için ilk adımlardan biri olmuştur. Son Posta Gazetesi'nin haberinde verilen bu bilgiler, Balkanlar'daki siyasi ve askeri durumu daha net bir şekilde ortaya koymuştur (Son Posta Gazetesi, 6 Nisan 1941).

Tasvir-i Efkâr gazetesi, Yugoslavya'nın işgali sonrasında yayımlanan bir köşe yazısında “Zavallı Yugoslavya” başlığıyla dikkat çekmiştir. Yazının içeriğinde,

Yugoslavya'nın kendi halinde ve dürüst bir memleket olduğu ancak ne yazık ki Almanya'nın işgaline uğradığı vurgulanmıştır. Ayrıca, yaşanan hükümet darbesinden sonra Yugoslavya'nın işgalin olacağı belli olduğundan hazırlıksız yakalanmadığı ifade edilmiştir. Bu durum, Yugoslavya'nın işgaline karşı savunmasız kalmasının bir "zavallılık" olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Bu yazıyla birlikte, Tasvir-i Efkâr Gazetesi, Yugoslavya'nın işgali konusunda haberi detaylandırmış ve Almanya'nın yıkıcı politikalarını eleştirmiştir (Tasvir-i Efkâr Gazetesi, 7 Nisan 1941).

Yugoslavya, II. Dünya Savaşı'nın başlangıcında tarafsız bir ülke olarak kalmak istemiştir. Ancak ülkede 1941'de gerçekleşen darbe sonrası yeni hükümetin Almanya ile yaklaşma eğilimi ortaya çıkmıştır. Bu durum, ülke içinde ciddi bir çelişki yaratmıştır. Bazı bakanlar Almanya'ya yaklaşmaya karşı çıkarken, diğerleri Yugoslavya'nın Almanya ile anlaşması gerektiğini savunmuştur. Bu iç çekişmeler, ülkenin Alman taarruzuna karşı hazırlıksız yakalanmasına yol açmıştır. Yeni hükümet, önce ülkenin istiklalini koruma sözü vermiştir, ancak daha sonra Mihver güçleri ile olumlu yaklaşımları tutarsız bir davranış olarak değerlendirilmiştir. Almanya, Yugoslavya'nın çelişkili tutumundan yararlanarak ülkeyi işgal etmiş ve ülkenin bütünlüğüne son vermiştir. Bu nedenle, Yugoslavya'nın hazırlıksız yakalandığı iddiası yanlış olup ülkenin içinde bulunduğu siyasi ve askeri çekişmeler, Alman işgaline zemin hazırlamıştır.

İkdam gazetesinin “Balkanlara harbi Almanya getirmiştir” haberine göre, Türk hükümeti Almanya'nın Balkanlara savaşı getirdiği kanaatinde olduğunu belirtmiştir. Haberde, Yugoslavya ve Yunanistan'a yönelik Alman işgallerinin sürpriz olmadığı, beklenen bir durum olduğu vurgulanmıştır. Türk hükümeti, Almanya'nın Balkanlar'da giderek artan etkisi ve yayılcı politikaları nedeniyle tedirginlik yaşamıştır. Almanya'nın Balkanlar'da genişleme isteği Türkiye'nin güvenliğini tehdit ettiğinden, Türk hükümeti bu konuda endişeliydi. Ayrıca, Türkiye'nin de Balkanlar'da çıkarları vardı ve bölgedeki istikrarsızlık Türkiye'nin çıkarlarına zarar verebilirdi. Bu nedenle, Türk hükümeti Almanya'nın Balkanlar'daki faaliyetlerine yakından dikkat ederek, olası bir tehdit durumunda gerekli önlemleri almaya çalışmıştır (İkdam gazetesi, 7 Nisan 1941).

Almanya'nın Balkanlar'a savaşı getirmesi sonucunda, Balkan devletleri arasında yer alan Romanya ve Bulgaristan gibi Mihver üyesi devletler de bu durumu destekleyenler arasında yer almıştır. Bu devletler, kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmiş ve bu durum, Yugoslavya ve Yunanistan'ın işgalini kolaylaştırmıştır.

Yeni Sabah gazetesi, “Ankara Radyosu”- “ Harp Başladı” başlıklarıyla Yugoslavya'nın işgal haberine geniş yer ayırmıştır. Haberler Yunan işgali haberi ile birlikte verilmiştir. İki ülkede de Alman ve İtalyan işgallerini temsili harita yayınlanmıştır. Gazete, İkdam gazetesi gibi Radyo gazetesinin haberine de yer vermiştir. Haberde Almanların ilk hedefinin Niş ve Belgrad olduğu iddiasına yer verilmiştir (Yeni Sabah gazetesi, 7 Nisan 1941).

07 Nisan 1941 tarihli Cumhuriyet gazetesinde Yunus Nadi Yugoslavya ve Yunanistan'ın işgalini “Balkanlarda istiklal savaşı!” başlığı ile ele almıştır. Yazısında: “Almanya tarafından harbin Balkanlara getirilmesinin diğer bir manası İngiliz adalarının tecrit ve istilasından umut kesilmesi demekse bunu sadece mezbuhane bir gayret saymak ve harbin miğfer hesabına kaybedildiğine hükmetmek yerinde olur.” Almanya'nın savaşı balkanlara taşınmasının gereksiz olduğunu ve İngiltere'yi yenemeyeceğinden bahisle bu girişimde bulunduğunu dile getirmiştir. Almanya'nın Balkanlarda kısmen başarılı olsa da sonuç olarak bu bölgede başarılı olamayacağı zorlu bir cephe olacağını dile getirmiştir (Nadi, 7 Nisan 1941).

Nadir Nadi, “Zafer yolu Balkanlardan geçmez” adlı yazısında Almanya'nın İngiltere'yi yenemeyeceğini anlayarak Balkanlara yöneldiğini belirtmiştir. Bu durumun tek sebebinin İngiltere tehdidi olduğunu, Almanya'nın Balkanlar'a yönelmesinin de bu tehdide bir yanıt olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca, Almanya'nın Balkan ilerleyişinin Sovyetler Birliği açısından bile bir tehdit oluşturduğunu iddia etmiştir. Nadir Nadi ayrıca, Alman ordularının Yugoslavya sınırlarını geçtikten sonra Yugoslavya ile bir saldırmazlık antlaşması imzaladığını da yazmıştır (Nadi, 7 Nisan 1941).

Ulus gazetesinin 7 Nisan 1941 tarihinde yayınlanan “Hitler'in alman millete beyannamesi” başlıklı makalesinde, Almanya'nın Yugoslavya'yı işgal etmesinin sebepleri ve nasıl gerçekleştiği detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Haberde, Almanya'nın Balkanlar'da barışı korumakla ilgili olduğunu iddia etmesine rağmen, aslında savaşı Yugoslavya'ya getirdiğini belirtmiştir. Ayrıca, Almanya'nın Mihver ittifakı arkadaşı

İtalya'dan sonra Balkanlar'a savaşı taşıdığını ifade edilmiştir. Haberde ayrıca, Yugoslavya'nın Alman saldırısına uğradığı ve İngiliz savaş uçaklarının yardım için geldiği belirtilmiştir. Bu habere kaynağın kesin olmamakla birlikte iyi bir kaynaktan alındığı bilgisi de eklenmiştir. Ardından, Hitler'in beyanatına da yer verilmiştir. Hitler, Yugoslavya işgalinin sebebini, paktı imzalayan nazırların İngiltere'den para alan unsurların organize ettiği hükümet darbeleriyle bağlantılı olarak açıklamıştır. Almanya ile barış isteyen hükümetin devrilmesi ve Almanya'ya karşı gösterdiği tavır sebebiyle, işgalin gerekli olduğunu belirtmiştir. Ulus gazetesinin verdiği bilgiye göre, Almanlar Yugoslavya'ya hava saldırıları düzenlemiş, kışlalar ve uçak meydanlarına hücum etmişlerdir. Bu haberin yanı sıra, İngiliz savaş uçaklarının yardım için Yugoslavya'ya geldiği haberi de verilmiştir. Ancak bu haberin kesin olmadığı belirtilmiştir (Ulus gazetesi, 7 Nisan 1941).

Ahmet Emin Yalman, “Özürleri Kabahatlerinden Bile Büyük” adlı makalesinde, Yugoslavya'nın işgalinin beklenen bir durum olduğunu ve halkın buna hazırlıklı olduğunu belirtmiştir. Almanya'nın amacının kendine yeni köleler dâhil etmek olduğunu iddia etmiştir. Yalman, Balkanlardaki durum hakkında şunları söylemiştir:

“Bir de hak damgası vurmaya kalkışılması ve bir takım özürler ve sebepler gösterilmesi insanın isyan hissi veren noktalarından biridir. Kendi memleketlerinin içinde yaşayan gözü ve dili bağlı insanlara bunları söylesinler, ama 'Balkanlara sulh ve emniyet getirmek için' geldiklerini söylerken, bu sözlerin muhatabı olarak Almanya haricinde kimleri farz edebiliyorlar? Harbin en haksız, en barbarca şekline yaftası yapıştırdıkları zaman bu yaftaya kimin inanacağını zannedebiliyorlar?”

Yalman'ın bu sözleriyle Almanya'yı sert bir şekilde eleştirdiği anlaşılmaktadır. Bu arada, Türk Kızılay'ı, Alman işgali altındaki ülkelere, Yugoslavya da dahil olmak üzere, her ay yiyecek, içecek ve giyecek yardım kolileri gönderme kararı almıştır (Yalman, 1941).

Zekeriya Sertel'in “Balkanlarda İngiliz Orduları” başlıklı haberine göre İngiliz kuvvetleri Yugoslav uçak üslerine yerleşmiştir. Böylece Yugoslavya ve İngiliz kuvvetleri birleşerek Almanya'ya karşı büyük bir güç oluşturmuştur. Tan gazetesinin Amerikan radyosundan aldığı habere göre, Yugoslav hükümeti Belgrad'ı terk etmeye ve yeni müdafaa mevzileri almaya karar vermiştir. Haberin devamında Yugoslav ordusunun mevcudu ve hudutların durumu hakkında bilgi verilmiştir. Verilen bilgilere

göre Yugoslav hududundan sadece birisi sayesinde Müttefiklerle temas sağlanabilmiştir (Sertel, 1941).

Son Posta gazetesinin “Yugoslavya’da” başlıklı haberinde Alman tebliğini verilmiştir. Tebliğde Yugoslavya’da nerelerin bombalandığına dair bilgiler verilmiştir (Son Posta Gazetesi, 8 Nisan 1941). Ayrıca haberde Yugoslav topçu kuvvetlerinin Arnavutluk’a hücum etmek için hazırlandıkları da bildirilmiştir. Akşam gazetesi de Yugoslav- Arnavutluk hududunda harbin başladığını bildirdikten sonra Yugoslav birliklerinin İşkodra şehrine girdikleri bildirilmiştir.

Bu dönemde Türkiye de, savaş esirlerine yardımlar gönderiyordu. Fransa’da Kızılay vasıtası ile Almanya’daki Fransız esirlere koliler göndermiştir. İngiltere ve Yugoslavya Büyükelçilikleri Almanya dışındaki esirlere de yardım gönderilmesini talep etmiştir. Bu talebin ardından Yugoslavlar ayrıca Almanya’da bulunan esirlerine de yardım gönderilmesi için müsaade isterler. Türkiye’de oluşturulan yardım kurulu bu teklifleri kabul etmiş ve ayrıca Almanya’daki Yugoslav esirlerine Türkiye’den de her ay yardım kolileri gönderilmesini de kabul eder. Verilen onayların ardından esirlere yardım kolileri gönderilmeye başlamıştır. Yapılan yardımların yanı sıra bu yardımların dışında Yunanistan’daki Yugoslav mültecilere de 10 ton yiyecek gönderilmesi kararı da alınmıştır.

Akşam gazetesi, “Yugoslav Resmi Tebliği” adlı yazısında, Yugoslavya’nın yeni bir bildirisini yayınladığını belirtmiştir. Bu bildiride, Yugoslav ordusunun tüm cephelerde lehinde olduğu ve düşmanın yoğun saldırılarına karşı başarılı bir şekilde karşı koyduğu vurgulanmıştır. Ayrıca, Yugoslav hava kuvvetlerinin de büyük bir kararlılıkla mücadele ettiği ifade edilmiştir. Kraliçenin beyanatında ise milletin tamamının, hürriyet ve istiklal mücadelesi için savaşıcaklarına inandığı ve bu mücadelenin zorlu olacağına dikkat çektiği anlaşılmıştır. Kraliçe, Yugoslav halkını, Alexander'in son sözleri olan “*Yugoslavya'nın birliğini koruyunuz*” sözleriyle motive etmeye çalışmıştır (Akşam gazetesi, 9 Nisan 1941).

VaTan gazetesinin yayınladığı “Yugoslavya’da Harekat Devam Ediyor” başlıklı habere göre hükümet Belgrad’dan ayrılmıştır. Hükümetin ardından Belgrad’daki tüm sefirlerinde gittiğinin bilgisi de verilmiştir. New York Times gazetesinden alınan bilgiye göre Yugoslavların Ohri Gölü civarındaki Debre ve Struma’ya doğru ilerlediğinin

haberi verilmiştir. Haberin devamında Yugoslavya'nın bombalanmasının ardından Yugoslavya medeni milletlere müracaatta bulunmuştur. Müracaatta, Yugoslavya'nın Alman tayyareleri tarafından harp öncesi çocuk kadın dinlemeden bombalandığını bildirmişlerdir (VaTan gazetesi, 11 Nisan 1941).

Akşam gazetesi “Yugoslavlar Dmaç’ı İşgal Etiler Mi?” başlıklı haberinde, Yugoslavların Dmaç Limanını işgal ettiğini bildirmiştir. Ancak Almanya'nın da Kraguyevac'ı işgal ettiği haberini vermişlerdir. Gazete Belgrad'ın düşmüş olmasına rağmen Yugoslavların hala durmadığını ve direndiğini de söylemiştir (Akşam gazetesi, 15 Nisan 1941). Cumhuriyet gazetesi de “Yugoslav Cephesi” başlıklı haberinde Yugoslavların her taraftan taarruza uğramalarına rağmen kendilerini kahramanca müdafaa ettikleri ifade edilmiştir (Cumhuriyet gazetesi, 16 Nisan 1941).

17 Nisan 1941 günü Yugoslavya, Almanya'ya teslim olmuştur. Bu haberi Son Posta Gazetesi, “Yugoslav Ordusu teslim oldu” başlığı ile vermiştir. Haberde bu teslimiyetin 18 Nisan'da yürürlüğe gireceğinin bilgisi verilmiştir. Yugoslav Ordusunun Saray Bosna'da teslim olduğu ve daha sonrasında direnenlerinde Alman birlikleri tarafından engel olunduğu söylenmiştir. Haberin devamında Macar Genelkurmayı'nın beyanatı yayınlanmıştır. Genelkurmay, Macar Birliklerinin Hırvat hudutlarını işgal ettiği bilgisini vermiştir (Son Posta Gazetesi, 18 Nisan 1941). Cumhuriyet gazetesi de aynı başlığı kullanarak Alman tebliğini yayınlamıştır. Bu tebliğde; “*Sırp ordusunun bakiyeleri tamamıyla imha edilmek üzeredir. Motorlu Alman kıt'aları Saray Bosna'ya kadar ilerleyerek bu şehri işgal etmişlerdir. Binlerce Sırp silahlarını teslim almışlardır.*” Alman orduları Başkumandanlığının tebliğinde de “*18 Nisan saat 12'de Sırbistan harp sahnesinde muhasamat sona ermiştir*” ifadeleri kullanılmıştır (Cumhuriyet gazetesi, 18 Nisan 1941).

2.4. ALMANYA'NIN YUNANİSTAN İŞGALİ

Nazilerin Yunanistan'ı işgali, II. Dünya Savaşı sırasında Balkanlardaki genişleme stratejilerinin önemli bir parçası olmuştur. Hitler, özellikle stratejik konumu nedeniyle Yunanistan'ı ele geçirmek için çok çaba sarf etmiştir. Yunanistan'ın işgali, Almanya'nın Sovyetler Birliği'ni işgal planının bir parçasıydı. Almanlar, Sovyetler Birliği'ni doğudan işgal etmek istedikleri için öncelikle Güneydoğu Avrupa'da kontrolü ele geçirmek istemiştir. Bu nedenle, Balkanlar'da genişlemelerini hızlandırmış ve Yunanistan'ı işgal

etmek için planlar yapmıştır. 6 Nisan 1941'de, Almanya neredeyse Yunanistan'ın nüfusu kadar olan bir askeri güç ile Yunanistan'a taarruz etmiştir. Hava kuvvetleri, deniz kuvvetleri ve kara birlikleri, Yunanistan'a saldırmıştır. Bu saldırı, Yunanistan'ın savunmasını hazırlıksız yakalamış ve Alman kuvvetleri hızla ilerlemeye başlamıştır. Almanya'nın başarılı olması için, Yunanistan'ın ana savunma hattı olan Metaksas Hattı'nı aşması gerekiyordu. Ancak Almanlar, bu hattı aşmak için oldukça zorlanmış ve birçok zayıat vermiştir (Utkugün, 2016: 201-203).

Hitler'in Yunanistan'ı işgal etmek istemesinin nedeni, Balkanları daha hızlı kontrol altına alacağına inanmasıdır. Bu planlama, Yunanistan'ın işgal edilmeden önce yapılmıştır ve işgalin nasıl yapılacağı ve hangi bölgelerde nasıl ilerleneceği belirlenmiştir. Bu olay Türkiye basınında da geniş yer bulmuştur ve Akşam gazetesi'nin 6 Nisan 1941 tarihinde yayınlanan "Almanya Yunanistan ve Yugoslavya'ya harp ilan etti" başlıklı haberinde, Almanya'nın Yugoslavya ve Yunanistan sınırlarına saldırdığı haberi verilmiştir. Haberde ayrıca, Alman Hariciye Nezaretinin Yunanistan ve Yugoslavya'ya nota gönderdiği ve Hitler'in beyannamesine de yer verildiği bildirilmiştir. Hitler, tebliğinde İngiltere'yi Balkanlara harp yaymakla suçlamıştır. Alman Hariciye Nazırı Von Ribbentrop da aynı şekilde açıklamalar yaparak Yunanistan'a İngiliz askeri çıkmasına müsaade ederse vahim sonuçlar doğabileceğini haber verdiklerini ancak dinlemediklerini belirtmiştir. Ribbentrop ayrıca, Yugoslavya'nın üçlü pakta girmesinin temin edeceği neticeleri anlattıklarını, ancak buna karşı taarruz yapıldığını ve Yunanistan'a İngiliz kıtalarının gelmesi nedeniyle münasebatı kesmek zorunda kaldıklarını ifade etmiştir. Bu açıklamalar Almanya'nın yaptığı işgali haklı çıkarmaya yöneliktir ve işgal edilen devletlerin yanı sıra İngiltere de suçlu olarak gösterilmiştir. Almanya, Yunanistan'ın kendi isteklerinin tam tersi yönünde hareket ettiği gerekçesiyle işgale bahane aramış ve fırsatı kaçırmamıştır (Akşam gazetesi, 6 Nisan 1941).

7 Nisan tarihli Akşam gazetesi "Almanlar Şiddetli Bir Mukavemetle Karşılaştı" başlıklı haberinde, Almanya'nın Yunanistan'a saldırması üzerine Yunanistan'da yaşanan gelişmelere geniş yer vermiştir. Gazetede, Yunanistan'ın milli bir heyecanla hareket ettiği ve halkın son nefesine kadar çarpışacağı beyan edildiği belirtilmiştir. Habere göre, Atina'dan alınan bilgiye göre İngiliz ve Yunan kuvvetlerinin Alman Ordusuna büyük zayıat verdikleri de paylaşılmıştır. Ayrıca, Yunanistan'ın Alman taarruzundan nasıl

haberinin olduğuna da değinilmiştir. Haberde ayrıca, dini bayram sırasında radyonun aniden durduğu ve Yunan milli marşının çalmaya başladığı, ardından da tecavüz haberinin verildiği ifade edilmiştir. İngiliz milli marşının da çalındığı belirtilen radyo yayınlarının etkisiyle, Yunanistan'ın her köşesinde “*Yaşasın hür Yunanistan, yaşasın Müttefiklerimiz*” gibi sloganların yankılandığı ifade edilmiştir. Haberde, Yunanistan Kralı George'un Alman taarruzu karşısındaki tutumuna da yer verilmiştir. Kral George, mücadelenin ağır fakat amansız olacağını belirtmiş ve Yunanistan'ın hiçbir düşman karşısında boyun eğmeyeceğini vurgulamıştır. Kral George ayrıca, Müttefikleriyle birlikte tükenmez kaynaklara malik kudretli İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri ile yan yana mücadele ettiklerini ve Yugoslavya ile el ele verdiklerini ifade etmiştir (Akşam gazetesi, 7 Nisan 1941).

Haberde, Almanya'nın Yunanistan'a saldırdığı ve bu saldırıya karşı Yunan halkının milli bir heyecanla tepki gösterdiği belirtilmiştir. Hatta, halkın son nefesine kadar çarpışacağı ifade edilmiş ve İngiliz ve Yunan kuvvetlerinin Alman ordusuna büyük kayıplar verdirdiği haberleri paylaşılmıştır. Yunanistan Kralı George da bu saldırıyı ağır ama amansız bir mücadele olarak yorumlamış ve hiçbir fedakarlıktan kaçınmayacaklarını belirtmiştir. Bu haberler, Yunan halkının milli motivasyonunun oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. Yunan hükümeti de bu durumdan oldukça umutlu ve Müttefiklerinin desteğine güvenmektedir. Bunun bir göstergesi olarak, Yunan milli marşının yanı sıra İngiliz milli marşının da çalındığı ve Kral Georg'un açıklamaları yer almaktadır. Hatta Yunanistan, Müttefiklerine güvenini sözlü olarak birçok defa beyan etmiştir.

Ulus gazetesinin “Struma vadisinde Almanlar ağır zayıat verdiler” başlıklı haberine göre, Alman birlikleri Yunanistan'ı işgal ettiğinde, bu birliklerin Bulgaristan'dan geldiği belirtilmiştir. Haberde ayrıca Atina radyosunun işgal sonrası yaptığı açıklamalara da yer verilmiştir. Radyo, halka yönelik olarak Yunanistan'ın kendi topraklarını Almanya'ya ve İtalya'ya karşı müdafaa edeceğini, bu amaçla gerekli tüm tedbirlerin alındığını duyurmuştur. Halkın bu haberi sükûnetle öğrendiği ve Kral'a güvendikleri belirtilmiştir. Ayrıca, zafer için hazır olduklarını ve memleketlerini büyük bir ülke yapmak için azimli olduklarını da söylemişlerdir. Bu açıklamalar, Yunan halkının milli birliğini ve motivasyonunu yansıtmaktadır. Ancak, Alman işgalinin gerçek boyutlarına ve zorluklarına dair bir açıklama yapılmamıştır. Ulus gazetesi,

Almanya'nın Yunanistan'a verdiği notayı da yayınlamıştır. Almanya, notada Yunanistan'ın İngiltere ile bitarafılık terk etmesini eleştirmiş ve Yunan hükümetinin İngilizlerin yardımını kabul etmesinin kendileri için bir tehdit olduğunu belirtmiştir. Bu açıklamanın ardından Almanya, Yunanistan'ı işgal etme sebebini İngilizlerin Yunanistan'a gelmesiyle ilişkilendirmiştir. Almanya, Yunanistan hükümetinin İngiltere lehinde tavır almasının anlaşılabilir olduğunu ifade etmiş ve bu tutumun işgal sebebi olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir (Ulus gazetesi, 7 Nisan 1941).

Necmettin Sadak, Akşam gazetesindeki "Balkanlarda Harp" başlıklı makalesinde, Balkanlarda yaşanan son gelişmeleri ve Almanya'nın Yunanistan'ı işgaline ilişkin düşüncelerini dile getiren bir yazı kaleme almıştır. Sadak, Almanya'nın işgal nedenlerini geçerli bulmamış ve sadece birer bahane olarak nitelendirmiştir. Ayrıca savaşın Balkanlara nasıl geldiği konusunda da sorgulamalar yaparak, İtalya'nın neden durup dururken Yunanistan'a saldırdığını ve Romanya'nın işgalinin Balkanlar için ne gibi bir fayda sağladığını sorgulamıştır. Sadak'ın eleştirileriyle birlikte, Alman ordusunun Bulgaristan'a girmesinin Balkanlarda huzur ve güveni arttırmadığını vurgulamıştır. Bu eleştirileriyle İtalya ve Almanya'ya karşı eleştirel bir tutum sergilemiştir. Sadak'ın makalesi, Balkanların nasıl bir durumda olduğuna dair bir fikir vermekle birlikte, savaşın nedenleri ve sonuçları konusunda okuyucuları düşünmeye sevk etmiştir (Sadak, 7 Nisan 1941).

Ömer Rıza Doğrul'un "Yeni tecavüzler" adlı yazısı, Almanya'nın Balkan politikası ve ilerleyişi üzerine çarpıcı bir değerlendirme sunmuştur. Yazar, Almanya'nın İngiltere'yi İngiltere dışında her yerde aramaya başladığını belirterek, bu arayışının sonucunda Yugoslavya ve Yunanistan topraklarında İngiltere'yi bulduğunu iddia ederek tecavüz ettiğini belirtmiştir. Bu tecavüzü, yazar, Bulgar topraklarındaki tecavüzünden sonra yeni bir tecavüz olarak nitelendirmiştir. Yazarın eleştirisi, Almanya'nın İngiltere bahanesiyle yürüttüğü Balkan politikası üzerine olmuştur. Ömer Rıza Doğrul, Almanya'nın Bulgaristan'ı işgalinde de İngiltere bahanesiyle hareket ettiğini ve aynı politikayı diğer Balkan topraklarında da yürüttüğünü belirtmiştir. Yazısında, Yunanistan ve Yugoslavya'nın Bulgar Hükümeti gibi teslimiyet haline bürünmeyip, işgali kabul etmeyerek istiklal ve hürriyet meselesi olarak gördüğünü ve buna karşı koyduğunu ifade etmiştir. Bu bağlamda, yazar, Almanya'nın İngiltere'yi arayışı ve İngiltere bahanesiyle

yürüttüğü Balkan politikasının eleştirisini yaparak, Yunanistan ve Yugoslavya'nın kararlı duruşunu vurgulamıştır (Doğrul, 1941).

Tan gazetesi yazarlarından Zekeriya Sertel'in "Balkanlarda İngiliz Orduları" başlıklı yazısı, İngiltere'nin Yunanistan'daki askeri varlığı ve Almanya'nın buna karşı tepkisini konu edinmiştir. Sertel, yazısında İngiliz asker sayısının 200.000'den fazla olduğunu tahmin etmiş ve bu kuvvetlerin tamamının da tüm silah ve teçhizatları ile birlikte Yunanistan'da bulunduğunu belirtmiştir. Almanya'yı en çok rahatsız eden şeyin ise İngiliz kuvvetlerinin Balkanlar'da olması olduğunu vurgulayarak "İşte Almanya'yı en çok çıldırtan hadise de budur: İngiliz kuvvetlerini Balkanlarda görmek" demiştir. Bu sözleriyle, Almanya'nın İngiliz varlığı karşısındaki rahatsızlığını ve bu durumun ciddiyetini vurgulamıştır (Sertel, 8 Nisan 1941).

8 Nisan 1941 tarihinde Akşam gazetesi, Yunanistan'ın savaştaki durumu hakkında oldukça detaylı bir şekilde bilgi vermiştir. Haberlerde, Yunan birliklerinin ve Müttefiklerinin Alman Ordusuna karşı başarılı bir şekilde ilerlediği ve Almanların ağır kayıplar verdiği bildirilmiştir. Ayrıca, Alman Birliklerinin Struma ve Nevrekop'a şiddetli bir saldırı gerçekleştirdiği ancak Yunan birliklerinin bunu engellediği ve Alman uçaklarının Yunanistan'ın kontrolünde olduğu ifade edilmiştir. Bununla birlikte, Alman gazetelerinin de Yunanistan'daki Alman Birliklerinin işinin kolay olmayacağını belirttiği aktarılmıştır. Yunan Kralının savaşa katılması için halka çağrı yapmaya devam ettiği ve Yunanistan'ın İngiltere'den aldığı desteğin Alman birlikleri karşısında avantaj sağladığı da haberler arasındadır. Bu yüksek milli motivasyon ve Müttefiklerin desteği sayesinde Yunanistan, Almanya'nın saldırısına karşı direnebilmiştir. Ancak Alman hükümeti, taarruz yapmadan önce olabilecekleri öngördüğü için büyük bir hazırlık yapmıştır. Almanya'nın ilk hamlelerinde başarısız olmasının nedeni, taarruz için hiç hazırlık yapmadan Yugoslavya'ya saldırmış olmasıdır. Yunanistan hem kendi birlikleriyle hem de İngiliz Birlikleriyle hareket ederken, Alman Birliklerinin bir kısmı Yugoslavya'da bulunuyordu. Bu nedenle Almanya, Yunanistan'a karşı saldırısını sürdürmek için ek hazırlıklar yapmak zorunda kalmıştır. Yunanistan'ın milli motivasyonu ve Müttefiklerinin desteği Almanya'nın Yunanistan'a karşı saldırısında önemli bir rol oynamıştır. Ancak Almanya'nın önceden hazırlıklı olması ve Yunanistan'ın stratejik konumunun Alman saldırısına karşı bir avantaj sağlamış olması, savaşın seyrinde belirleyici olmuştur (Akşam gazetesi, 8 Nisan 1941).

Akşam gazetesi, 9 Nisan 1941 tarihinde Yunanistan'da devam eden savaşıyla ilgili birçok manşet haberi yayınlamıştır. Gazete, Atina'dan aldığı habere göre Nevrekepe vadisinde Alman ve Yunan Birlikleri arasındaki çatışmaların devam ettiğini rapor etmiştir. Her iki taraftan da birçok kayıp verilmesi nedeniyle vadiye artık “*Ölüm Vadisi*” denileceği ifade edilmiştir. Ayrıca, gazetenin aynı tarihli diğer bir haberinde, Metaksas hattının büyük bir kahramanlıkla mücadele ettiği belirtilmiştir. Haberde, Yunanistan askerlerinin büyük fedakârlık ve kahramanlık örneği sergilediği vurgulanmıştır. Bunun yanı sıra, savaşın genel ilerleyişi hakkında bilgi veren bir diğer haberde, Alman Birliklerinin saldırısı sonrasında 150 Yunan askerinin bu saldırıyı püskürttüğü aktarılmıştır. Bu haberlerin, Yunanistan'da devam eden savaşın ne kadar şiddetli olduğunu göstermiştir (Akşam gazetesi, 9 Nisan 1941).

Ulus gazetesinin 9 Nisan 1941 tarihli sayısında yer alan “Yunanlılar kahramanca döğüşüyor” başlıklı haber, Yunanistan'ın Alman saldırısına karşı başarılı bir müdafaa gösterdiğini bildirirken, haberde kullanılan Yunan basın nezareti sözcüsünün açıklamaları oldukça etkileyici olduğu belirtilmiştir. Açıklamada, kıtalarının sadece iki saat dayanabileceği düşünülen yerlerde 12 saat boyunca dayandıkları ve ayrıca defalarca daha güçlü kuvvetlere karşı hatlarını tam olarak korudukları belirtilmiştir. Bu açıklama, Yunan Birliklerinin kararlılığı ve mücadele azminin yüksek olduğunu göstermiştir (Ulus gazetesi, 9 Nisan 1941). Aynı gün yayınlanan Sadreddin Enver imzalı “Harp Balkanlara Geldikten Sonra! ...” başlıklı yazıda ise, Almanya'nın Balkanlar'a İngilizlerin savaşını getirdiği iddiaları reddedilmiştir. Yazıda, Almanya'nın binlerce kilometre uzaktan bizzat kendi arzusu hilafına masum Balkan milletlerinin can ve malına zarar vererek savaşa girdiği ifade edilmiştir. Enver'in bu ifadeleriyle, Almanya'nın Balkanlar'a saldırısının meşru bir gerekçesi olmadığı ve Almanya'nın masum insanların hayatına zarar vermek için yürüttüğü açık bir saldırganlık olduğu vurgulanmıştır (Enver, 1941).

Ulus gazetesinin 10 Nisan 1941 tarihli yayınında yer alan “Yunanistan'da Selanik ve İskeçe Almanların elinde” başlıklı haber, o dönemdeki savaşın Yunanistan cephesindeki kritik durumunu ortaya koymaktadır. Haberde, Alman birliklerinin Selanik ve İskeçe şehirlerini işgal ettiği ve bölgedeki Yunan ordularının Almanlara teslim olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte, Yunan birliklerinin teslim olmalarına rağmen Almanya'nın karşılaştığı çetin direnişin altı çizilmiştir. Haberde Almanlar, Yunan ordusunun cesaretli müdafaaalarına rağmen başarılarını sürdürdüklerini iddia

etmişlerdir. Ancak gerçekte Yunanistan, Alman işgaline karşı oldukça zorlu bir direniş göstermiştir ve bazı bölgelerde teslim olsa da, Yunan halkı son nefesine kadar savaşmıştır (Ulus gazetesi, 10 Nisan 1941).

Akşam gazetesinin United Press'ten aldığı bilgiye göre, İngiliz askerlerinin Yunanistan'a düzenli olarak gelmeye devam ettiği ve son derece donanımlı oldukları belirtilmiştir. Bu askerler, uzun süreli bir savaşa dayanacak şekilde eğitilmiş ve hazırlanmıştır. Gazete, "Yunanistan'da İngiliz-Alman askerleri temas etti" başlıklı haberinde ayrıca İngiliz hükümetinin Yunanistan'a en iyi birliklerini gönderdiği iddiasına da yer vermiştir, bunu da Associated Press kaynaklı olarak duyurmuştur. Haberde ayrıca savaşın ilerleyişi hakkında detaylar da verilmiştir. Alman birliklerinin Manastır'a girdiği ancak İngiliz kuvvetlerinin onları geri püskürttüğü bilgisi paylaşılmıştır. Rupel kalesine giren Alman birliklerine karşı Yunan Birliklerinin dayandığı da haberde vurgulanmıştır. Sonrasında ise Alman ve Yunan kuvvetlerinin Florina'da karşı karşıya geldiği bilgisi paylaşılmıştır. Gazetenin haberindeki bu bilgiler, Yunanistan savaşında İngilizlerin Yunan Ordusuna destek verdiğini ve Almanların hızlı ilerleyişine karşı direnişin sürdüğünü göstermektedir. İngiliz Birliklerinin, Yunan Ordusuyla birlikte Almanya'ya karşı savaşmaya devam etmek için hazırlandığı anlaşılmaktadır (Akşam gazetesi, 12 Nisan 1941).

14 Nisan 1941 tarihinde Vatan gazetesi yazarı İhsan Boran, "Harp Vaziyeti" başlıklı yazısında Yunanistan cephesinde yaşanan son gelişmeleri aktarmıştır. Boran, Almanların Florina ve Yenice bölgelerini işgal ettiğini, buna ek olarak insan ve malzeme konusunda hiçbir acıma göstermeden saldırdıklarını ifade etmiştir. Aynı haberi veren Tan gazetesi de durumun ciddiyetini vurgulayarak bilginin az olduğunu belirtmiştir. Bu gelişmeler, Yunanistan cephesindeki savaşın giderek yoğunlaştığını ve Almanların bölgedeki hâkimiyetini artırdığını göstermektedir. Almanların hızlı ilerleyişi karşısında Yunan ordusunun direnci kırılmış, bölgedeki askeri güçleri teslim olmaya mecbur kalmıştır. Bu haberler, savaşın Yunanistan'da acımasız bir şekilde sürdüğünü ve sivillerin de ciddi bir tehlike altında olduğunu ortaya koymaktadır (Boran, 1941).

Akşam gazetesinin 14 Nisan 1941 tarihli yayınında, Yunanistan cephesinde yaşanan son gelişmeler "Yunan Cephesinde Sükûnet Var" başlığıyla aktarılmıştır. Habere göre, bölgede hala küçük çatışmalar yaşanmaktadır ve Yunan hastane gemisi

Alman saldırısı sonucu batırılmıştır. Gazete, Yunan sözcünün açıklamasına yer vererek Alman Ordusunun karşılarında güçlü bir duvarla karşılaşacakları iddiasını aktarmıştır. Haberde, sadece Yunan ve Alman tebliğlerine dayalı olarak savaş durumuna ilişkin bilgiler verilmiştir ve gazete yorum yapmaktan kaçınmıştır. Bu haber, Yunanistan cephesinde hala çatışmaların devam ettiğini gösterirken, Yunan sözcünün ifadesi Alman ordusunun karşılarında güçlü bir dirençle karşılaşacaklarını ima etmiştir (Akşam gazetesi, 14 Nisan 1941).

Tan gazetesinin 15 Nisan 1941 tarihinde yayınlanan “Yeni İngiliz Kıtaları Çıkarıldı” başlıklı haberinde, Yunanistan savaşıyla ilgili yeni gelişmeler yer almıştır. Habere göre, İngilizler yeni birliklerini Yunanistan'a çıkarmış ve Alman birliklerine karşı mücadele etmişlerdir. Haberde ayrıca, Harbiye Nezaretinin bir tebliği de yer almıştır. Tebliğde, İngilizlerin Alman birliklerine ağır kayıplar verdirdiği belirtilmiştir. Yunan birliklerinin ise güçlü bir şekilde savunmaya devam ettikleri ifade edilmiştir. Gazetenin haberinde ayrıca, Alman birliklerinin Karita mevkiini işgal ettikleri bildirilmiştir. Haberde yer alan bilgilere göre, Alman birlikleri saldırmış ancak Yunan ve İngiliz birlikleri karşı koymayı başarmıştır. Haberde ayrıca, Alman-İngiliz birlikleri arasında şiddetli bir çatışma yaşandığı da belirtilmiştir (Tan gazetesi, 15 Nisan 1941).

Tan gazetesinin saygın yazarlarından Zekeriya Sertel, “Balkanlarda Yeni Nizam” başlıklı makalesinde, Almanya'nın Balkanlar'da yeni bir düzen kurma isteğinin altındaki sebeplere işaret etmiştir. Sertel, makalesinde Yunanistan'daki savaşın henüz sona ermediğini ancak sonucun yaklaşık olarak belirgin olduğunu vurgulamıştır. Balkanlar'ın tamamen Alman nüfuzuna girdiğini ve hatta Almanya'nın bölgede yeni bir düzen kurmak için adımlar attığını belirtmiştir. Sertel, Balkanların Almanya'nın ambarı olduğunu ve bu nedenle savaşta yıpranmış olsa bile siyasi organizasyon değişiklikleri yaparak daha sonra ekonomik organizasyona geçeceğini öne sürmüştür. Makale, Balkanlar'da Almanya'nın etkisinin arttığı ve yeni bir düzenin kurulduğu fikrini yansıtmıştır (Sertel, 1941).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ALMANYA'NIN BÜYÜK GÜÇLERLE SAVAŞI: FRANSA, İNGİLTERE, ABD-JAPONYA VE SSCB

Almanya'nın ilk büyük savaşı, 1939 yılında Polonya'ya saldırmasıyla başlamış ve bu saldırı İkinci Dünya Savaşı'nın başlangıcını oluşturmuştur. Almanya, Polonya'yı hızla işgal etmiş ve bu durum İngiltere ve Fransa'nın Almanya'ya savaş ilan etmesine yol açmıştır. Bu, Batı Cephesi'nde Almanya ile Fransa ve İngiltere arasında yoğun bir savaşın başlamasına neden olmuştur.

Fransa'nın işgali, İngiltere'ye karşı yapılan Blitz saldırıları, ABD'nin savaşa katılması ve Japonya'nın teslim olması, SSCB'nin direnişi gibi faktörler, Almanya'nın gücünü aşan bir direnişle karşılaşmasına neden olmuştur. II. Dünya Savaşı döneminde Almanya'nın büyük güçlerle savaşı, tarihin en kanlı ve önemli çatışmalarından birini oluşturmuştur. Bu savaşın sonuçları, dünya tarihini ve küresel dengeleri derinden etkilemiş ve savaş sonrası düzenin oluşmasına zemin hazırlamıştır (Armaoğlu, 2005:360).

Bu bölümde, Almanya'nın İkinci Dünya Savaşı sırasında Fransa, İngiltere, ABD-Japonya ve Sovyetler Birliği (SSCB) ile olan savaşlarına odaklanarak, bu savaşların Türkiye basınındaki yansımaları detaylı bir şekilde incelenmiştir. Almanya'nın bu büyük güçlerle savaşı, savaşın uluslararası boyutunu ve etkilerini anlamak için önemli bir perspektif sunmuştur. Fransa, İngiltere, ABD-Japonya ve SSCB ile olan savaşlar, Türkiye basınında geniş yankılar uyandırmıştır. Gazeteler, dönemin siyasi atmosferine ve Türkiye'nin savaşa yaklaşımına bağlı olarak farklı perspektifler sunmuştur. Bazı gazeteler, Müttefik güçlerin zaferlerini destekleyen ve Almanya'nın yayılmacı politikalarını eleştiren makaleler yayımlamıştır. Bu makaleler, savaşın bir adalet mücadelesi olduğunu vurgulamış ve Almanya'nın saldırganlığını kınayan bir ton benimsemiştir. Öte yandan, bazı gazeteler ise Almanya'nın yanında yer almış ve onların stratejilerini destekleyen yayınlar yapmıştır. Bu gazeteler, Almanya'nın gücünü ve askeri yeteneklerini öne çıkararak, savaşın doğal bir sonucu olarak değerlendiren ve Almanya'nın toprak taleplerini haklı göstermeye çalışan yazılar yayımlamıştır. Bu yayınlar, savaşın karmaşıklığını ve Türkiye'nin dönemin jeopolitik konumunu da dikkate almıştır.

3.1. ALMANYA’NIN FRANSA İLE MÜCADELESİ

İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte, Almanya'nın Fransa ile mücadelesi çok hızlı bir şekilde başlamıştır. Savaşın başlangıcında, Almanya'nın hızlı askeri stratejileri sayesinde Fransa'ya karşı üstünlük kazanmıştır. 10 Mayıs 1940'ta Almanya, Fransa'yı işgal etmek için Blitzkrieg (hızlı ve şiddetli) savaş taktiğini kullanmıştır. Bu taktik, Alman ordusunun hızlı bir şekilde ilerleyerek düşman hatlarını kesmesine ve savunmasız bırakmasına olanak sağlamıştır. Almanya'nın ilk hedefi, Fransa'nın savunma hattını aşarak Kanal'a doğru ilerlemektir. Bu nedenle, Alman orduları, Belçika ve Hollanda'yı işgal etti ve ardından Fransa'nın kuzeyine doğru ilerlemiştir. Alman birlikleri, Fransa ordusunun güçlü bir savunma hattı olan Majinot Hattı'nı çevreleyerek, Fransız ordusunun geri kalan kuvvetlerini çembere almıştır. Bu süreçte, Fransa'nın başkomutanı Mareşal Philippe Petain, Almanya ile barış yapmayı tercih etmiş ve 22 Haziran 1940'ta Almanya'yla bir anlaşma imzalamıştır. Ancak, bu anlaşma, Fransa'nın kalan bölgelerinin Alman kontrolü altına girmesine neden olmuştur. Bununla birlikte, Fransız Direnişi adlı yerel direniş hareketi, Alman işgaliyle mücadele etmek için organize olmuş ve savaşın sonuna kadar mücadeleye devam etmiştir. Ayrıca, Charles de Gaulle liderliğindeki Fransız kuvvetleri de İngilizlerle birlikte savaşmaya devam etmiş ve Alman ordularına karşı ciddi bir direniş göstermiştir. İkinci Dünya Savaşı'nın Almanya ve Fransa arasındaki mücadelesi, savaşın en önemli dönüm noktalarından biriydi ve savaşın sonucunu etkileyen faktörlerden biri olmuştur. Almanya'nın Fransa'yı işgali, sadece Fransa'da değil, dünya genelinde büyük etkilere sahip oldu ve bu olay, insanlık tarihinin en büyük trajedilerinden biri olan Holokost gibi korkunç sonuçlara yol açmıştır (Baştuğ, 2019).

18 Mayıs 1940 tarihli Cumhuriyet gazetesinin “Alman orduları 17 Mayıs’tan itibaren Fransa sınırına taarruz etmişlerdir” başlıklı haberinde, Alman ordularının Fransa sınırına doğru hareket etmesi detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Almanya, 10 Mayıs 1940 tarihinde Hollanda'yı işgal etmiş ve ardından Belçika ve Lüksemburg'a yönelmiştir. Hızlı ve şok edici bir taarruzla Almanya, kuzey Fransa'da önemli bir ilerleme kaydetmiş ve Fransız ordusunu geri çekilmeye zorlamıştır. Alman orduları, Hollanda'nın işgal ettikten sonra, tüm askeri güçlerini ve kaynaklarını Fransa'ya yoğunlaştırmıştır. Sedan üzerinden Fransa sınırına doğru ilerlemeye başlayan Alman orduları, Fransızların ünlü “Maginot Hattı” nı aşmayı başarmıştır. Bu savunma hattı,

Fransız ordusu tarafından 1930'larda inşa edilmişti ve Almanya'nın Batı Avrupa'da ilerlemesini durdurmayı amaçlamaktaydı. Ancak Alman orduları, Sedan'daki bölgede savunmayı aşmayı başararak, Fransa'nın kuzey ve batısına ilerlemeye başlamıştır. Bu gelişme, Fransız ordusunun savunmasını çökertmiş ve ülkenin işgal edilmesine zemin hazırlamıştır. Alman orduları, kısa sürede Fransa'nın büyük bir bölümünü ele geçirmiş ve Paris'i işgal etmiştir. Bu gelişme, İkinci Dünya Savaşı'nın seyrini önemli ölçüde etkilemiş ve Almanya'nın Avrupa'da hükümlanlığına yol açmıştır (Cumhuriyet gazetesi, 18 Mayıs 1940).

İkinci Dünya Savaşı sırasında, Almanya'nın Manş kıyılarına saldırması sonucu Müttefik orduları geri çekilmeye başlamıştır. Alman ordusu, Müttefik kuvvetlerini Dungenque'de kuşatmaya başlamıştır. Bu, Müttefik ordularını ikiye ayırmayı başaran Almanya'nın önemli bir başarısı olmuştur. Müttefikler, deniz yoluyla geri çekilmeye karar vermişlerdir. Bu sırada, Müttefikler 337.000 kişilik kuvvetlerini tahliye etmeyi başarmışlardır. Ancak, tahliye işlemi sırasında Almanya ve İngiltere ciddi bir askeri uçak kaybetmiştir. Bu kayıplar, özellikle Almanya kuvvetleri için önemli askeri zarar oluşturmuştur. Bu tahliye operasyonu, Müttefikler için bir zafer olarak görülse de, Almanya'nın ilerlemesini durdurmamıştır. 14 Haziran 1940'ta, Alman orduları Paris'e girerek, şehri işgal etmeyi başarmışlardır. Bu, Almanya için önemli bir zafer olarak kabul edilmiş ve İkinci Dünya Savaşı'nın seyrini belirleyen olaylardan biri olarak tarihe geçmiştir. Almanya'nın ilerleyişi, savaşın sonuçları açısından büyük bir öneme sahiptir. Almanya'nın hükümlanlığı, Avrupa'nın birçok ülkesini işgal etmesine yol açmıştır ve savaşın uzamasına neden olmuştur. Ayrıca, Almanya'nın Holokost adı verilen soykırım kampanyası, savaşın en korkunç trajedilerinden biridir ve milyonlarca insanın hayatını kaybetmesine neden olmuştur (Armaoğlu, 2005:367).

Fransa'nın beklenmedik yenilgisi, Türkiye hükümeti ve medyasında şok etkisi yaratarak, ülkenin Fransız ordularını Avrupa'nın en güçlüsü olarak algılamasını sarsmıştır. Başbakan İsmet İnönü bile, Maginot hattındaki çatışmaların dört-beş yıl süreceğini düşünerek, Fransa'nın bu kadar hızlı bir şekilde yenilgiye uğraması karşısında şaşkına dönmüştür. İngilizler de aynı şekilde büyük bir yanılgıya düşmüştür. Fransa'nın yenilgisi, Türkiye hükümetinin savaşta tarafsız kalma politikasını gözden geçirmesine neden olmuş ve ülke yönetimi daha da dikkatli hareket etmeye başlamıştır (Derinçil, 2014:106).

Maginot Hattı'nın inşası, Fransa'nın I. Dünya Savaşı'ndan sonra Almanya'yı durdurmak için yaptığı bir stratejik hamle olmuştur. Ancak, Alman ordusu bu hattın önemini ve gücünü anlamıştır ve bu nedenle Belçika ve Lüksemburg'daki sınırlarına doğru ilerlemek yerine, hatların altından geçmeyi ve ardından Fransa'nın kuzeyini ele geçirmeyi planlamıştır. Bu dönemde Maginot Hattı'nın tamamen geçilmez olduğuna inanılmıştır, ancak bu görüş yanlış olduğu daha sonra anlaşılmıştır. Bu hattın iki zayıf noktası vardı: Belçika sınırındaki açıklık ve Ardennes Ormanları. Fransa, Almanya'nın Belçika sınırından saldıracağını düşündüğü için savunma güçlerinin büyük bir kısmını bu bölgeye kaydırmıştır. Ancak, Alman ordusu tamamen farklı bir taktik izlemiş ve ordularını Ardennes Ormanları'ndan süratle Fransa'nın kuzeyine doğru yönlendirmiştir. Bu hamle, Fransız savunma güçlerinin tamamen hazırlıksız yakalanmasına neden olmuştur. Almanlar, Maginot Hattı'nın ardından saldırmayıp hatların altından geçmeyi başarmış ve bu sayede hatların gücünü tamamen ortadan kaldırmıştır. Fransız ordusu, ardından açıkta kalmış ve Almanya, Fransa'yı hızlı bir şekilde işgal edebilmiştir. Fransa'nın yenilgisi, II. Dünya Savaşı'nın seyrini değiştirmiş ve savaşın sonucunu belirleyen en önemli olaylardan biri olmuştur. Bu durum, Fransa'nın gücüne dair yanlışların da ortaya çıkmasına neden olmuş ve tarih boyunca "Maginot Hattı Sendromu" olarak anılan bir kavramın doğmasına neden olmuştur (Baştuğ, 2019: 16-19).

Selim Deringil, "Denge Oyunu" adlı eserinde, Sedan 'da devam eden çatışmalar sırasında Türk milletvekillerinin bazılarının ülkenin zayıf tarafa katılmış olması konusunda endişeleri olduğunu dile getirmiştir. Bu endişelerin temelinde, Müttefiklerle yapılan anlaşmaların aceleci bir şekilde gerçekleştirilmesi yatmıştır. Deringil, bu düşüncelerin kaynakları hakkında ayrıntılı bilgi vermemekle birlikte, Türk milletvekillerinin bu tür düşüncelerinin mevcut olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca, Müttefiklerle yapılan anlaşmaların aceleci bir şekilde gerçekleştirilmesi, Türkiye'nin çıkarlarını tam olarak koruma konusunda yeterli garantilerin sağlanmadığına dair bir endişeyi yansıtmıştır (Deringil, 2014:107).

Almanya'nın son taarruzlarının bir tuzak olabileceği ihtimaline dair Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan "Hem Nalına Hem Mihına" başlıklı haber bir uyarı niteliğinde olmuştur. Yazıda, Almanya'nın kuzeye doğru taarruzlar düzenleyerek dikkatleri başka yöne çektiği ve Balkanlara saldırma ihtimalinin olduğu belirtilmiştir. Yazıda

Balkanların dikkatli olması gerektiği vurgulanmıştır. Bu, Balkan ülkelerinin Almanya'nın saldırı ihtimaline karşı hazırlıklı olmaları gerektiğini ima etmiştir. Balkanlar, stratejik konumu nedeniyle savaşın çıkış noktalarından biri olarak görülmüş ve Almanya'nın bu bölgeye saldırma ihtimali, köşe yazarının dikkatini çekmiştir. Bu yazı, o dönemdeki gazete yazarlarının savaşın gidişatı hakkındaki endişelerini ve farkındalıklarını yansıtmıştır. Almanya'nın taktikleri ve Balkanlar gibi stratejik bölgelerin önemi hakkında uyarılar yapmıştır (Cumhuriyet gazetesi, 12 Mayıs 1940).

Batı Cephesindeki savaşın erken dönemlerinde, özellikle Mayıs 1940'ta Almanya'nın Fransa'yı işgal etme süreci ile ilgili Ulus ve Akşam gazetelerinde haberler yazılmıştır. İki gazete de Almanya'nın ilerleyişine değinirken, Alman ordusunun askeri başarıları yerine Müttefiklerin direnişine vurgu yapmışlardır. Ulus gazetesi'nin “Sedan 'da Alman İlerleyişi Durduruldu” başlığı, Alman ordusunun 13 Mayıs 1940'ta Sedan 'da kesin bir zafer kazanmasına rağmen, Fransızların burada Alman ilerleyişini durdurduklarını vurgulamıştır (Ulus gazetesi, 17 Mayıs 1940). Akşam gazetesi'nin “Müttefikler Şiddetli Mukavemet Göstermeğe Başladılar” başlığı ise, Almanya'nın Fransa'da ilerlemesine karşı Müttefiklerin gösterdiği direnişe vurgu yapmıştır (Akşam gazetesi, 23 Mayıs 1940).

Yunus Nadi, 18 Mayıs'ta yayınlanan “Nedir Bu Bitip Tükenmez Tehdid?” başlıklı yazısında, Almanya'nın Balkanlar'da bir tehlike oluşturduğunu ve bu tehlikeye karşı Balkan ülkelerinin birlik olması gerektiğini savunmuştur. Nadi, Almanya'nın Romanya ve Yugoslavya'ya yapabileceği bir saldırının, Bulgaristan, Yunanistan ve hatta Türkiye gibi diğer Balkan ülkelerini de tehlikeye atabileceğini belirtmiştir. Nadi, Almanya'nın Balkanlar'daki etkisini artırma çabalarına dikkat çekerek, bu ülkelerin bağımsızlığı ve egemenliğine yönelik tehditlerin arttığını ifade etmiştir. Ayrıca, Almanya'nın Balkanlar'da kontrol sağlama hedefinin, stratejik bir konuma sahip olan Türkiye'yi de tehlikeye atabileceğine dikkat çekmiştir. Nadi, Balkan ülkelerinin birlik olması gerektiğini savunarak, bu birliğin Almanya'nın Balkanlar'da etkisini azaltabileceğini ve bölgedeki istikrarı sağlayabileceğini belirtmiştir. Ayrıca, Balkan ülkelerinin birlik olmasıyla, Türkiye'nin de bölgesel güvenliğini daha iyi sağlayabileceği ifade edilmiştir. Yunus Nadi'nin yazısı, Balkanlar'daki siyasi ve stratejik durumu anlamak açısından önemli olmuştur. Bu yazı, Almanya'nın Balkanlar'daki etkisine dikkat çekerken, aynı zamanda Balkan ülkelerinin birlik olması gerektiği mesajını da içermiştir (Nadi, 1940).

Almanya'nın Fransa'ya yönelik taarruzları başladığı günlerde, Türk gazeteciler Falih Rıfkı Atay (Ulus gazetesi), Nadir Nadi (Cumhuriyet gazetesi), Necmeddin Sadak (Akşam gazetesi), Hüseyin Cahit Yalçın (Yeni Sabah gazetesi) ve Muvaffak Menemencioğlu (Anadolu Ajansı Genel Müdürü), Fransa'daki ortamı anlamaya ve raporlamaya çalışmak için orada bulunuyorlardı. Savaşın en yoğun döneminde, bu gazeteciler, savaşın gerçekleştiği ülkede yer almanın verdiği heyecanla, Türkiye'deki okuyuculara savaşın gerçek yüzünü göstermek ve Türk halkını savaşın etkileri konusunda bilgilendirmek için gazetelerinde haberler yazmışlardır. Gazeteciler, Fransa'daki savaş ortamını gözlemlemiş, savaşın yıkıcı etkilerini ve insanların nasıl etkilendiğini rapor etmişlerdir. Ayrıca, Fransızların nasıl mücadele ettiğini, savaşın getirdiği zorluklarla nasıl başa çıktıklarını ve Fransa'nın direnişi hakkında detaylı bilgiler vermişlerdir. Bu gazetecilerin Fransa'da bulunması, Türkiye'de savaşın gerçek yüzünü göstermek ve Türk halkını savaşın etkileri konusunda bilgilendirmek için önemli bir fırsat olmuştur. Ayrıca, Türkiye'nin savaşın ortasında bile tarafsız bir tutum sergilediğini ve savaşın yıkıcı etkilerine karşı barışçıl çözümler arayışında olduğunu gösteren bir mesaj da vermiştir.

Necip Ali Küçüka, 22 Mayıs 1940 tarihinde Ulus gazetesinde yayınlanan “Çörçil'in nutku ve uçurulan balonlar” başlıklı makalesinde, o dönem dünya siyasi gündeminin merkezinde olan Almanya'nın güç kaybetmesi hakkında düşüncelerini paylaşmıştır. Küçüka, Almanya'nın gücünü yukarıya atılmış bir taşın gücüne benzeterek açıklamaktadır. Taşın yukarıya doğru hareketi sırasında gücünü kaybettiği gibi, Almanya'nın da sürekli olarak güç kaybetmekte olduğunu savunmaktadır. Almanya'nın, kendi ülkesinden uzaklaşarak desteğinden mahrum kalacağına ve bu durumun da güçsüzlüğüne sebep olacağına inanmaktadır. Küçüka, Almanya'nın sürekli zaferler kazanmasının bir ihtiyaç olduğunu düşünmektedir. Yeni bir zafer kazanamayan Almanya'nın, tarihte daha önce başına gelmiş olan 1914'teki gibi bir sona sahip olacağına inanmaktadır. Almanya'nın güç kaybettiğini ve artık zayıf düştüğünü savunan bir düşünce o dönemde Türkiye'de pek yaygın değildi. Bu yüzden, Küçüka'nın düşünceleri dikkat çekici ve tartışma yaratıcı olmuştur (Küçüka, 1940).

Fransa'nın II. Dünya Savaşı'nda aldığı yenilgiler ve bu durumun ülkedeki siyasi liderlerde yarattığı endişeler, Cumhuriyet gazetesinin 22 Mayıs 1940 tarihli manşetinde “Reynaud'nun dünkü nutku” başlığı altında haberleştirilmiştir. Haberde, Fransız

Başbakanı Reynaud 'un, mayıs ayının son günlerinde mecliste yaptığı konuşmada, ülkenin içinde bulunduğu vahim durumu dile getirdiği belirtilmiştir. Konuşmasında, umutsuzluğu yansıtan bir ifade kullanan Reynaud, “Eğer yarın birisi bana Fransa'yı yalnızca bir mucize kurtarabilir derse, şu cevabı veririm: Mucizeye inanıyorum çünkü Fransa'ya imanım vardır” şeklinde konuşmuştur. Cumhuriyet gazetesi'nin haberinde, Fransa'nın içinde bulunduğu zorlu durumun altı çizilerek, ülkenin mucizeye olan inancının bir umut ışığı olduğu vurgulanmıştır (Cumhuriyet gazetesi, 22 Mayıs 1940).

Fransa'nın II. Dünya Savaşı'nda aldığı yenilgiler ve ülkede yaşanan siyasi krizler, ülkenin zor bir dönemden geçtiğini göstermiştir. Bu durum, Fransa'nın savaş sonrasında siyasi, sosyal ve ekonomik anlamda önemli değişimlere gitmesine neden olmuştur.

Falih Rıfki Atay, 31 Mayıs 1940 tarihli makalesi “Yirmi Bir Gün Sonra” da, Fransa'nın Almanya'nın taarruzlarına karşı hazırlıksız olduğunu ve ordu kademesinin Almanya'nın gerçek niyetini anlayamadığını, ayrıca Almanya'nın gelişen teknolojisine karşı yeterli önlem alınmadığını belirtmiştir. Atay, Fransa'nın generallerinin değiştirilmesinin hatanın kabul edilmesi anlamına geldiğini ve halkın da hayal kırıklığına uğradığını vurgulayarak, 15 Mayıs'ın Fransa için milli bir felaket günü olduğunu savunmuştur. Fransız halkının ve ordusunun Fransız hatlarının delinmeyeceğine olan inancının şaşkınlık içinde kaldığını ifade eden Atay, yazısının sonlarına doğru savaşın nasıl biteceğini bilemeyeceğini ancak sonunda ya tüm Avrupa'nın Almanya'nın kontrolü altına gireceğini ya da Almanya diye bir ülkenin hiç olmayacağını düşündüğünü belirtmiştir. Atay'ın makalesi, Fransa'nın zayıf durumunu ve içindeki moral bozukluğunu gözler önüne sererek umutsuzluğunu ve savaşın geleceği hakkındaki belirsizlikleri yansıtmıştır. Bu nedenle, Avrupa'daki siyasi durumun kritikliğine işaret ederek, Fransa'nın Almanya karşısındaki durumunun ciddiyetini vurgulamıştır (Atay, 1940).

Necmeddin Sadak, İkinci Dünya Savaşı'nın başlangıcında, 31 Mayıs 1940 tarihinde yayınlanan “İki Milleti İçinden Gördük” başlıklı yazısında, Fransız halkına ve İngiliz ordusuna övgü dolu sözler sarf etmiştir. Paris halkının Alman taarruzunun yaklaştığını hissettikleri halde sergiledikleri cesaret ve soğukkanlılıktan etkilenen Sadak, aynı zamanda İngiliz ordusunun da savaşa çok iyi hazırlandığını vurgulamıştır. Ancak, yazısında son alınan mağlubiyetlerin etkisiyle yaralanan Fransız halkının

durumuna da değinmiştir. Bazı Fransızların bu durumu bir gaflet, bazılarının ise bir ihanet olarak nitelendirdiğini belirten Sadak, bazılarının da komutanların ihanetine bağladığını ifade etmiştir. Fransa'da bulunduğu süre boyunca Fransa ve İngiltere'nin mağlup olmayacaklarına inandığını yazan Sadak'ın bu yazısı, o dönemde yaşanan olayları ve insanların ruh hallerini anlamak açısından önemli olmuştur. Özellikle Almanya'nın Fransa'yı işgal etmesi tehdidinin yoğun hissedildiği bir dönemde yazılmış olması, Sadak'ın sözlerinin daha da anlam kazanmasını sağlamıştır (Sadak, 1940).

Necmeddin Sadak, Akşam gazetesinde 1 Haziran 1940 tarihinde yayınlanan "Bekliyelim" başlıklı yazısında, savaşın sonuçlarını analiz ederek ilginç bir perspektif sunmuştur. Sadak, Fransa'nın yenilmesi savaşın sonunu getirmeyeceğini yazmıştır. Çünkü Almanya'nın sıkıntısı olan askeri donanım ve yiyecek depolama sorunu savaşın uzamasıyla daha da artacağını belirtmiştir. Almanya'nın, rakiplerini tek bir hamlede yenmesi gerektiğini ancak bu mümkün olmadığını da düşünmüştür. Sadak, Fransa'nın yenilmesi durumunda bile İngiltere'nin savaşa devam edeceğini öngörmüş ve İngiltere'nin savaşı uzatması durumunda Almanya'nın zor durumda kalacağını ifade etmiştir. Sadak, İngiltere'nin deniz üstünlüğüne sahip olduğunu ve bu nedenle Almanya'nın İngiltere'yi denizde yenmesi gerektiğini belirtmiş ancak bunun pek mümkün olmadığını ifade etmiştir. Ayrıca, savaşın uzaması durumunda Almanya'nın kaynaklarının tükeneceğini ve ekonomik açıdan güçsüz Müttefikleri olan İtalya ve Japonya'nın da Almanya'ya yardım edemeyeceğini öngörmüştür. Bu nedenle, Sadak savaşın uzamasının Almanya için dezavantajlı olduğunu ve sonunda Almanya'nın kaybedeceğini düşünmüştür. Sadak'ın analizi savaşın karmaşıklığını vurgulamıştır ve savaşın sadece askeri zaferlere dayalı olmadığını göstermiştir. Ayrıca, stratejik düşünce ve ekonomik faktörlerin de savaşın sonucunu etkileyeceğini öne sürmüştür (Sadak, 1940).

Falih Rıfki Atay, Ulus gazetesinde yayınlanan "Büyük Taarruzun Ay dönümü" başlıklı yazısında, Almanya'nın Batı Cephesindeki taarruzunu incelemiş ve önemli gelişmeleri aktarmıştır. Atay, yazısında Alman taarruzunun bir aylık bilançosunu açıklamış ve Hollanda ve Belçika'nın işgal edilmesi, Fransız cephesinin Sedan 'da yarılmış olması gibi olayları detaylı bir şekilde ele almıştır. Ancak Atay, Alman taarruzunun olumsuz etkilerine rağmen Fransa ve İngiltere'nin bu denli kuvvetli bir saldırı yapabileceklerini hesaplayamadıklarını belirtmiştir. Atay ayrıca, Fransız ordusu

kademesindeki bazı generallerin değiştirilmesinin Fransa'nın hatasını kabul etmesi anlamına geldiğini düşünmüştür. Fransız halkının da büyük bir hayal kırıklığına uğradığını ve 15 Mayıs'ın Fransa için milli bir felaket günü olduğunu vurgulamıştır. Bu nedenle, Atay'ın yazısı, Fransızların savaşın kaderini belirleyen bu aşamada içinde buldukları umutsuzluğu yansıtmaktadır. Yazısının sonlarında, Atay savaşın nasıl biteceğinin bilinemeyeceğini ifade etmiş ve ya bütün Avrupa'nın Almanya olacağını ya da Almanya diye bir ülkenin hiç olmayacağını düşündüğünü açıklamıştır. Bu son sözler, savaşın belirsizliği ve üzücü sonuçları hakkında Atay'ın derin düşüncelerini yansıtmaktadır (Atay, 1940).

Nadir Nadi, “Şef Buhranı” başlıklı makalesinde, 17 Haziran 1940 tarihli Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan düşünceleriyle dikkat çekmiştir. Makalesinde, Fransa'nın en önemli sorununun, Napolyon benzeri bir liderlik vasfına sahip bir milli liderin eksikliği olduğuna işaret etmiştir. Ayrıca, Fransız ordularının Almanya'ya karşı verdiği kahramanca mücadelede vasat komutanların yönetimi altında olmalarından dolayı başarılarının yeterince takdir edilmediğine inandığını belirtmiştir. Yazar, makalesinde Fransız ordularının savaş sırasında yüksek bir moral ve coşkuyla savaştıklarını belirtirken, Alman ordusunun da oldukça disiplinli ve organize bir şekilde hareket ettiğini ifade etmiştir. Ancak Nadi'ye göre, Fransız ordusunun en büyük sorunu, ülkelerinin milli liderlik konusunda bir boşluğa düşmesidir. Bu boşluk, yetersiz komutanlar tarafından yönetilen orduların yenilgisine yol açmıştır. Nadi, Fransa'nın savaşın başından beri ciddi bir liderlik krizi yaşadığını ve savaşın ilerleyen dönemlerinde bu krizin daha da derinleştiğini belirtmiştir. Bu durumun Almanya'nın elini güçlendirdiğini düşünen Nadi, Fransa'nın savaşın sonucunu etkileyecek bir liderlik boşluğunu hala dolduramadığını söylemiştir. Makalesinde, Fransız ordusunun savaşta verdiği mücadeleyi takdir ettiğini de belirten Nadi, ancak yetersiz liderlik nedeniyle bu mücadelenin sonucunun olumsuz olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca Nadi, Fransa'nın bu sorunu çözmeden savaşı kazanması mümkün olmayacağını ifade etmiştir (Nadi, 1940).

Fransa'nın, 17 Haziran 1940 tarihinde Almanya'ya barış teklif etmesi, ülkenin Almanya tarafından işgal edilmesinden yaklaşık bir ay sonra gerçekleşmiştir. Bu teklif, Müttefikleri arasındaki anlaşmazlıklar ve Fransız ordusunun büyük kayıplar vermesi nedeniyle verilmiştir. Ancak bu teklif, Nazi Almanya'sı tarafından reddedilmiştir.

Fransa'nın barış teklifi vermesinden bir gün önce, Türkiye'nin önde gelen gazetelerinden Ulus gazetesinin köşe yazarlarından Falih Rıfkı Atay, “Cephede ve Cephe Gerisinde” adlı makalesinde, Müttefikler arasında savaşın başlamasından beri anlaşmazlık olduğuna dair iddiaların dolaştığını aktarmıştır. Bu iddiaların ne kadar doğru olduğu belirsiz olsa da, Fransa'nın barış teklifi vereceği ve bu teklifin teslimiyet anlamına geldiği iddiaları da ortaya atılmıştır. Ancak Atay, bu iddiaların sadece propaganda amaçlı olduğunu düşünmüştür. Fransa'nın barış teklifinde bulunmayacağına ve bu teklifin teslimiyet anlamına gelmeyeceğine inanmıştır. Bu nedenle makalesinde, Fransa'nın barış teklifi vermemesi gerektiği konusunda uyarıda bulunmuştur (Atay, 1940).

Fransa'nın barış teklifi sonrasında, Vichy kentinde Mareşal Philippe Petain liderliğinde Nazi yanlısı bir hükümet kurulmuştur. Bu hükümet, Almanya'nın kukla bir hükümeti olarak kabul edilmiştir. Petain, I. Dünya Savaşı'nda gösterdiği kahramanlıkla tanınmıştı ancak bu yeni hükümeti yönetmesi, birçok kişi tarafından vatana ihanet olarak nitelendirilmiştir. II. Dünya Savaşı sonrasında, Mareşal Philippe Petain vatana ihanet suçlamasıyla yargılanmıştır. Petain, işgal altındaki Fransa'da Nazi yanlısı bir hükümetin lideri olarak görev yapmış ve Fransa'nın Nazi Almanya'sı tarafından işgal edilmesine yardımcı olmuştur. Bu nedenle, vatana ihanet suçlamasıyla karşı karşıya kalmıştır. Mahkeme, Petain'in suçlu olduğuna hükmetmiş ve idam cezasına çarptırmıştır. Ancak, idam cezası daha sonra müebbet hapse çevrilmiştir. Bu karar, Fransa'daki halk arasında tartışmalara neden olmuş ve birçok kişi, Petain'in daha sert bir cezayla cezalandırılması gerektiğini düşünmüştür. Fransa'nın Nazi işgali altında kalan bölgelerinde, bu yeni hükümetin işbaşına gelmesi, direniş hareketlerinin ortaya çıkmasına ve çeşitli savaş suçlarının işlenmesine neden olmuştur.

Muharrem Feyzi Togay, 18 Haziran 1940 tarihinde Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan “Fransa'nın sulh teklifi ve İngiltere” başlıklı haberinde Fransa'nın İngiltere ile ittifakına rağmen barış teklif etmesinin sebepleri hakkında görüşlerini aktarmıştır. Togay'a göre, Fransa'nın askeri gücü, İngiltere tarafından verilen yardımlarla yetersiz kalmıştır. Bu durum Fransa'nın Almanya'ya karşı daha fazla dayanamayacağı kanaatine varmasına sebep olmuştur. Ayrıca, Amerika'nın silah yardımıyla bulunmaktan imtina etmesi de Fransa'nın barış teklifinde bulunmasındaki etkenlerden biri olmuştur. Togay'a göre, Fransa'nın barış teklifi, İngiltere ve Amerika'yı da savaşın sonuçları hakkında

düşünmeye sevk etmiştir. Ancak Togay, İngiltere'nin barış teklifini reddetmesinin doğru bir karar olduğunu belirtmiştir. İngiltere'nin bu kararıyla, Almanya'nın bölgesel ve dünya çapında hâkimiyetini genişletme amacına karşı bir duruş sergilediğini ifade etmiştir (Togay, 1940).

Fransa'nın kaderini belirleyecek en önemli konu, Almanya'ya yapılan barış teklifinin ardından belirlenen barış şartları olmuştur. Bu konuda basında farklı görüşler yer almıştır; bazıları Almanya'nın Fransa'ya adil ve şerefli bir teklif sunacağına inanırken, diğerleri ise Almanya'nın Fransa'yı ağır şartlarla zorlayarak savaşın devam etmesine neden olacağından endişe duymuşlardır. Almanya'nın belirleyeceği şartların ne olacağı ise merakla beklenmiştir. Bu arada Fransa'nın içinde bulunduğu zorlu koşullar nedeniyle, barış teklifinin kabul edilmesi ve savaşın sona ermesi, halkın büyük bir kısmı için büyük bir umut kaynağı olmuştur.

Aynı şekilde bazı yazarlar Fransa'nın barış teklifinin Almanya tarafından kabul edilmesi gerektiğini savunmuşlardır. Örneğin Refik Halit Karay “Mesele İşte Bu Kadar Basit” başlıklı yazısında, Almanya'nın Fransa'nın barış teklifini kabul etmesi gerektiğini çünkü bu teklifin barışı sağlama yönünde atılmış önemli bir adım olduğunu belirtmiştir (Karay, 1940).

Nadir Nadi, 19 Haziran 1940 tarihinde yayınlanan “Sulh Teklifinden Sonra Vaziyet” başlıklı makalesinde, Almanya'nın Fransa'ya karşı zorluklarla karşılaşmasına rağmen, kabul edilemez koşullarla barış teklifinde bulunmaması gerektiğini savunmuştur. Fransa'nın, ülkesini mahvedecek bir barışı kabul etmek yerine, son damlasına kadar savaşmayı tercih edeceğini düşündüğü için Almanya'nın daha ılımlı bir teklif sunması gerektiğini belirtmiştir. Nadir Nadi, Alman basınının Fransa'ya karşı ılımlı bir dil kullanması nedeniyle, Almanya'nın daha makul bir teklifle çıkacağını ummuştur. Bu umudunun nedeni, Almanya'nın Fransız halkını umutsuzluğa düşürmeyecek bir barış teklifi sunması gerektiği yönündeki düşüncesi olmuştur (Nadi, 1940).

Necmeddin Sadak, 19 Haziran 1940 tarihinde “Fransa'nın Büyük Karar Günü” başlıklı bir makale yazarak, Almanya'nın Fransa'ya bir barış teklifinde bulunacağını fakat bu teklifin kabul edilebilir şartlar sunmayacağını öngörmüştür. Sadak'a göre, Almanya'nın teklifi Fransa'nın kararını belirleyecektir ve Fransa'nın bu teklifi kabul edip

etmeyeceği, barışın ya da savaşın devamının belirlenmesinde etkili olacaktır. Sadak, makalesinde, Almanya'nın sunacağı barış teklifinin kabul edilemez olacağını belirterek, eğer Fransa bu teklifi kabul ederse halkın hayal kırıklığına uğrayacağını ve cesaretlerinin kırılacağını ifade etmiştir. Yazara göre, Fransız halkı, barışı sağlamak için savaştıklarını ve birçok insanın hayatını kaybettiğini ve böyle bir teklifi kabul etmenin üzüntü verici olduğunu düşüneceklerdir. Sadak ayrıca, Almanya'nın sunacağı şartların Fransa'nın kararını belirleyeceğine dikkat çekmiştir. Almanya'nın teklifi kabul edilemez olursa, Fransız halkının daha da cesaretleneceğini ve ülkelerinin dışında savaşımaya devam edeceklerini öngörmüştür. Bu nedenle, Almanya'nın teklifinin kabul edilemez olması, Fransız halkının moralini yüksek tutacak ve mücadelelerini sürdürmelerine yardımcı olacaktır (Sadak, 1940).

Falih Rıfki Atay'ın 21 Haziran 1940 tarihli "Fransa'ya Dair Karışık Haberler" başlıklı haberinde, Fransa'da üç farklı hareketin varlığından bahsettiği ve bu hareketlerin farklı görüşleri yansıttığı belirtilmiştir. İlk hareket, İngiltere ile birlikte imparatorluk topraklarında savaşa devam etmeyi savunanlar tarafından oluşturulmuştur. Bu hareket, Fransa'nın İngiltere ile birlikte savaşa devam etmesi ve Almanya'ya karşı mücadelesini sürdürmesi gerektiğini savunmaktadır. İkinci hareket, Almanya'dan kabul edilebilir şartlarda teklifler gelmesi halinde barış yapmak isteyenlerden oluşmaktadır. Bu görüşe göre, Fransa, Almanya ile barış yaparak savaşın sonlandırılmasını tercih etmelidir. Üçüncü hareket ise, Fransa'yı nasyonal-sosyalizm rejimine doğru sürükleyerek, Avrupa'nın yeniden kurulması sırasında Almanya'ya yaklaşma siyasetinden ümit bulanlardan oluşmaktadır. Bu hareket, Fransa'nın Almanya ile yakınlaşması gerektiğini savunmaktadır. Atay, bu üç farklı hareket arasındaki fikir ayrılıklarına dikkat çekerken, Fransa hükümetinin istiklaline gölge düşürecek bir barışı kabul etmeme umudunu dile getirmiştir. Ancak, Atay aynı zamanda, Fransa'nın bir emir verilmesi sonucunda barışı kabul edebileceğini de ifade etmiştir. Yazar, Almanya'nın Fransa'ya barış teklifi sunacağını ancak kabul edilebilir şartlar sunmayacağını düşünmüştür. Buna ek olarak, Atay, Fransa'nın bu teklifi kabul etmesi durumunda halkın hayal kırıklığına uğrayacağını ve Almanya'nın kabul edilemez şartlar sunması halinde Fransız halkının daha da cesaretleneceğini belirtmiştir (Atay, 1940).

21 Haziran 1940 tarihinde, Almanya Fransa'ya mütareke şartları iletmiştir. Bu şartlar, Almanya ve Fransa arasındaki savaşın sonlandırılması için belirlenmiştir.

Şartların ilki, mücadelenin yeniden başlamasını engellemektir. İkincisi, Almanya'nın İngiltere'ye karşı savaşında Fransa'nın güvence vermesiydi. Üçüncüsü ise ilerideki barışın şartlarını belirlemektir (Cumhuriyet gazetesi, 22 Haziran 1940).

Ancak, bu şartların Fransa'ya bildirilmesinden sadece bir gün sonra, 22 Haziran 1940'ta tarihi bir olay yaşanmıştır. Hitler, Fransa'nın 1918'de Almanya'yı mağlup ettiği Compiègne ormanındaki aynı yerde ve aynı vagona, Fransa'ya mütareke ve teslim şartlarını imzalatmıştır. Bu, Fransız halkı için büyük bir utanç kaynağı olmuştur. Compiègne ormanındaki bu imza töreni, tarihte benzeri olmayan bir olay olmuştur. Hitler, Fransa'nın yenilgisine atıfta bulunarak, Fransızların 1918'de Almanya'ya dayattığı mütareke şartlarını hatırlatmıştır. Bu olay, Fransa'nın yenilgisini tescil etmiş ve ülkenin onurunu zedelemiştir. Fransızlar, imzalanan mütareke şartlarını kabul etmek zorunda kalmıştır. Fransa'nın mütareke şartlarını kabul etmesi, ülkenin bağımsızlığı ve onuru için büyük bir darbe olmuş ve Fransa halkının gözünde, Almanya'ya karşı verilen savaşta yaşanan yenilgiyi daha da derinleştirmiştir.

Ahmet Şükrü Esmer'in 23 Haziran 1940 tarihinde Ulus gazetesinde yayınlanan "Fransa Niçin Mağlup Oldu" başlıklı haberinde, Fransa'nın yenilgisi hakkındaki görüşleri, Fransız ve İngiliz görüşlerini ele almıştır. Fransız görüşüne göre, Fransa 1914 savaşından sonra zafer sarhoşluğuna kapılmış ve askeri yeterliliği ve teçhizatı yetersiz kalmıştır. İngiltere ise Fransa'ya yeterli yardımı yapmamıştır. İngiliz görüşüne göre ise, Fransa'nın yenilgisinin nedeni ordu kademesinin kötü yönetimi olmuştur. Esmer, yazısında ayrıca Fransa'nın askeri açıdan yetersiz olduğunu belirtmiştir. Fransa'nın yenilgiye uğramasında ordunun yeterli donanım ve teçhizata sahip olmaması, ayrıca askeri kadroların eğitim ve yetkinlik açısından yetersiz olması gibi nedenlerin de etkili olduğunu vurgulamıştır. Esmer'in yazısı, Fransa'nın yenilgisi konusunda farklı görüşlerin olduğunu ve bu görüşlerin nedenlerini tartıştığını ortaya koymuştur (Esmer, 1940).

Liddell Hart, II. Dünya Savaşı Tarihi kitabında Fransa'nın yenilgisini analiz ederken, Müttefiklerin hatalarını eleştirmiş ve Alman ordusunun savaş stratejilerini de detaylıca incelemiştir. Hart'a göre, Alman ordusu Fransa'ya saldırı yapmak için emin olmadığı halde Hitler'in ısrarıyla saldırıya geçmiştir. Ancak, Alman ordusu komuta kademesi, Fransız ordusunun savunma hatlarında gedik açmayı başarmış ve bu durum,

Alman ordusunun ilerlemesini hızlandırmıştır. Hitler, Fransız savunmasının çöküşünü sağlamak için iki günlük bir ara vermiştir, ancak Fransızlar bu süreyi yeterince değerlendirememişlerdir. Hart, Fransa'nın yenilgisinde belirleyici olan iki faktöre dikkat çekmiştir. İlk olarak, Almanların şanslarının her aşamada lehlerine olmasıdır. İkincisi ise, yıldırım savaşını ustalıkla yöneten Alman General Heinz Guderian'ın her an hazır olmasıdır. Hart, Guderian'ın Alman ordusunun taarruz stratejisindeki başarısına odaklanarak, onun taktiklerinin ve askeri teçhizatın etkili kullanımının Fransız ordusunu mağlup etmede önemli bir rol oynadığını ifade etmiştir. Hart'a göre, Guderian'ın liderliği, Alman ordusunun hızlı ve kesin bir zafer elde etmesinde etkili olmuştur. Hart'ın II. Dünya Savaşı Tarihi kitabında Fransa'nın yenilgisini incelerken vurguladığı noktalar, Alman ordusunun savaş stratejileri ve Fransız ordusunun savunma hatlarının yetersizliğidir. Hart, Alman ordusunun savaş stratejilerinin başarısında Guderian'ın liderliğinin önemli bir rol oynadığını vurgularken, Müttefiklerin hatalarını eleştirmiştir (Hart, 2002:73).

Hart'a, Fransa'nın yenilgisinin en önemli sebebinin Müttefiklerin savunma ile ilgili hataları olduğunu açıklamıştır. Fransa, Almanya'nın saldırısı karşısında beklenmedik bir direniş gösterememiş ve Müttefiklerin taktiksel hataları da bu süreçte etkili olmuştur. Hart, Müttefiklerin Fransa'nın savunma hatlarını sağlamlaştırmak yerine Belçika'daki saldırılara odaklanmalarının, Fransa'nın zafer şansını azalttığını belirtmiştir.

Oral Sander'in Siyasi Tarih kitabında, II. Dünya Savaşı'nda Fransa'nın yenilgisini ele alan bölüm, sadece askeri faktörleri değil aynı zamanda sosyal, siyasal ve psikolojik etkenleri de göz önüne alarak analiz etmektedir. Sander'a göre, Fransız halkı savaşın devam etmesini istememekteydi. Halkın bir bölümü Üçüncü Cumhuriyet karşıtıydı, bir bölümü totaliter yönetimleri arzuluyordu ve bir kısmı hala monarşiyi savunuyordu. Bu farklı siyasi görüşler, ulusal birliğin sağlanmasını zorlaştırmış ve savaşın sürdürülmesinde etkili olmuştur. Bunun yanı sıra, Fransız hükümeti de istikrarlı değildi. Askeri subayların bir bölümü demokrasiye karşıydı ve hatta Hitler hayranıydı. Bu da askeri kararların siyasi etkilerle şekillenmesine neden olmuştur. Fransa'da siyasi ve sosyal yapıdaki bu istikrarsızlık, Almanya'nın saldırısına hazırlıksız yakalanmayı kolaylaştırmıştır. Fransızların bir diğer sorunu, Maginot Hattı'na fazla güvenmeleriydi. Hattın dışındaki bölgeler ihmal edildi ve Almanların Belçika'yı çevreleyerek Fransa'yı

işgal etmesine engel olunamadı. Savaşta, Fransa'nın güçlü askeri gelenekleri ve disiplini, bu hattın inşası ile birleştirilerek hava kuvvetleri ve donanma da dahil olmak üzere diğer savunma alanlarında yetersizlikler gösterilmiştir. Fransa'nın İngiltere ve Amerika'dan yardım görememesi de, savaşın sonucunu etkileyen faktörlerden biri olmuştur. İngiltere, başlangıçta küçük bir kısım hava kuvveti göndermiş olsa da, umutsuzluğa kapıldığında yardımı kesmiştir. Amerika ise savaşın başlangıcında nötr kalmıştır. Sander'ın analizine göre Fransa'nın yenilgisinde askeri faktörler kadar sosyal, siyasal ve psikolojik faktörler de etkili olmuştur. Bu faktörlerin birleşimi, Almanların hızlı ilerleyişini kolaylaştırmış ve Fransa'nın işgal edilmesine yol açmıştır (Sander, 1998:120-121).

Fransa'nın teslimiyeti İngiltere'yi de savaşın kaderi konusunda endişelendirmiş ve savaşın devamı için yeni stratejiler geliştirmeye itmiştir. İngiliz halkı da Fransa'nın teslimiyeti karşısında hayal kırıklığına uğramıştır. İngiliz hükümeti, Fransa'nın düşmesinden sonra Almanya'ya karşı tek başına savaşmak zorunda kalmıştır. İngiltere, Fransa'nın teslimiyetinden sonra milli Fransız komitesini desteklemiş ve bu komiteye yardım etmiştir. Milli Fransız komitesi, Charles de Gaulle tarafından yönetilmiştir ve Fransız direniş hareketinin öncüsü olmuştur. İngiltere, milli Fransız komitesini Fransız hükümeti olarak tanımış ve İkinci Dünya Savaşı sırasında onlarla işbirliği yapmıştır (Akşam gazetesi, 24 Haziran 1940).

Türkiye basınında Fransa'nın teslimiyeti üzerine yapılan yorumlar, genellikle üzüntü, şaşkınlık ve hayal kırıklığına odaklanmıştır. Barış şartlarının ağırlığına dikkat çeken yazarlar, Fransa'nın geleceği hakkında endişelerini dile getirmişlerdir. Ayrıca, Fransa'nın liderlik krizi yaşamasının da teslimiyet sürecini hızlandırdığına dikkat çekilmiştir.

Necmeddin Sadak, "Perişan Fransa" başlıklı yazısında, Fransa'nın savaşta yenilgiye uğramasının en önemli sebebinin liderlik eksikliği olduğunu vurgulamıştır. Fransa'nın, toparlanacak bir lider çıkaramaması nedeniyle teslimiyeti kabul etmek zorunda kaldığını savunmuştur. Sadak, Fransa'nın savaş öncesinde büyük bir güç olarak görüldüğünü ancak teslimiyet sonrasında küçük bir devlet konumuna düştüğünü ifade etmiştir. Türkiye basını, Fransa'nın teslimiyetinin ardından, İngiltere ile birlikte savaşa devam edilmesi gerektiği yönünde görüş belirtmiştir. Milli Fransız komitesinin

kurulması da Türkiye basınında geniş yer bulmuştur. Ancak, barışın kabul edilmesinin ardından Fransa'ya yönelik eleştirilerin artması, Türk-Fransız ilişkilerini olumsuz yönde etkilemiştir (Sadak, 1940).

Fransa'nın barışı kabul etmesine ilişkin ağır eleştirilerin yer aldığı Cumhuriyet gazetesinin “Hem Nalına Hem Mihnına” köşesindeki makale, İtalya'nın ayağına giderek teslim olmasıyla daha da kötüleşen durumunu da vurgulamıştır. Yazıda, Fransa'nın barış anlaşmasının bir mütareke olarak değil, tamamen bir teslimiyet olarak kabul edildiği ifade edilmiştir. Ayrıca, yazıda Fransa'nın İtalya'ya göre daha ağır bir teslimiyet yaşadığına dikkat çekilmiştir. İtalya ve Fransa'nın geçmişte yan yana savaşırken, bugün birbirlerinin en büyük düşmanları haline geldikleri belirtilmiştir. Bu durum, ülkeler arasındaki dostlukların geçici olabileceğini ve asıl olanın düşmanlıklar olduğunu göstermektedir. Yazı, bir milletin gerçek dostunun kendisi olduğu fikrini de vurgulamıştır. Bu çerçevede, “Hem Nalına Hem Mihnına” köşesindeki makale, Fransa'nın barış anlaşmasını eleştirmekle birlikte, geniş bir perspektif sunarak uluslararası ilişkilerin karmaşıklığını vurgulamıştır (Cumhuriyet gazetesi, 25 Haziran 1940).

Falih Rıfki Atay'ın 26 Haziran 1940 tarihli “Fransa Teslim Olmuştur” başlıklı haberinde Fransa'nın teslimiyetinin etkileri konusunda ayrıntılı bir açıklama yapılmıştır. Atay, Fransa'nın İngiltere'yi kendi topraklarından ayırarak tüm silah ve kuvvetlerinden mahrum ettiğini vurgularken, bu durumun özellikle Afrika'daki İngiliz kuvvetlerine olumsuz etkilerinin olacağına dikkat çekmiştir. Fransa'nın, kuzey, güney ve batı sahillerini İngiltere'ye karşı mücadele etmeleri için Almanya ve İtalya'ya vermesi sonucu, Fransa düşmanlarını kendi eliyle beslemiştir. Bu durumun, İngiliz kuvvetlerinin Afrika'da önemli görevleri bulunduğu gerçeğiyle birleştiğinde, İngiltere'nin zor bir durumda kalacağı belirtilmiştir. Atay, mütareke şartlarının henüz Afrika'daki kısımlarının yayınlanmadığına dikkat çekerek, Fransa'nın Fas, Cezayir ve Tunus'u da mihverin emrine bırakması durumunda İngiltere'nin daha da zorlanacağını ifade etmiştir. Bununla birlikte, Atay, İngiltere'nin hava üstünlüğünü sağlaması ve Afrika topraklarını savunması durumunda, mihvere karşı üstünlük elde edebileceğine inandığını vurgulamıştır. İngiltere'nin zorlu bir görevle karşı karşıya olduğunu ancak imkânsız olmadığını düşündüğünü belirten Atay, haberinde Fransa'nın teslimiyetinin

İngiltere için bir fırsat olduğunu ancak bu fırsatın iyi değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir (Atay, 1940).

Türkiye basını, Fransa'ya karşı umudunu kaybetmemiş olmasına rağmen, Almanya ile barışın imzalanması Türkiye için büyük bir hayal kırıklığı yaratmıştır. Bu durum, Başbakan Refik Saydam'ı 26 Haziran'da Türkiye'nin dış siyasetini yeniden mecliste açıklamaya zorlamıştır. Saydam, Türkiye'nin savaş dışı konumunu koruyacağını net bir şekilde ifade etmiştir. Saydam'ın açıklamasıyla birlikte Türkiye, tarafsızlık ilkesinden ödün vermeden savaşın taraflarından uzak durmaya devam etmiştir. Bu karar, Türkiye'nin iç siyasi istikrarını ve dış politika açısından önemli bir kazanım olarak görülmüştür. Tarafsızlığını koruyarak Türkiye, hem Müttefikleriyle olan ilişkilerini sürdürebilmiş hem de savaşın yıkıcı etkilerinden uzak durmuştur (Ulus gazetesi, 27 Haziran 1940).

3.2. ALMANYA'NIN İNGİLTERE İLE MÜCADELESİ

İkinci Dünya Savaşı'nın başından itibaren, Almanya İngiltere'yi işgal etmek için hazırlık yaparken, İngiltere ise kendini savunmak için yoğun bir şekilde hazırlanmıştır. İngiltere, İngiliz Kanalı'nı kontrol ettiği için Almanya'nın İngiltere'ye çıkarma yapması zor bir görev olduğunu düşünmüştür. Almanya bu sebeple, İngiltere'ye hava bombardımanları düzenleyerek İngiliz sivil halkına karşı sert bir uygulamayı tercih etmiştir. Bu dönemde, Almanya'nın İngiltere'ye karşı yürüttüğü hava saldırıları İngiltere'de büyük bir yıkıma neden olmuş ve "The Blitz" olarak adlandırılmıştır. Bu hava saldırıları, sivil kayıplar ve büyük maddi hasarlarla sonuçlanmıştır. İngiltere'deki hava saldırıları, İngiliz halkının dayanıklılığını ve birlik duygusunu ortaya çıkarmış ve bu mücadele tarihe "Battle of Britain" olarak geçmiştir. Almanya'nın İngiltere'ye karşı yürüttüğü bu hava saldırıları, dünya basınında da geniş yankı uyandırmıştır. Savaşın devam ettiği bu dönemde, gazeteler, radyo yayınları ve diğer haber kaynakları, İngiltere'nin direnişini öne çıkararak bu mücadeleyi duyurmuştur (Çınar, 2014: 158).

Necmettin Sadak "İngiltere- Amerika Anlaşması" başlıklı haberinde, harp günlerinin uzamasıyla birlikte sulh haberlerinin ortaya çıktığını ancak İngiltere'nin sulha yanaşmayacağını belirtmiştir. Ayrıca İngiltere'nin mağlup olmadığını, düşmanlarını yenmeye çalıştığını ve sulh yapmadıkça Avrupa'da harp halinin devam edeceğini ifade

etmiştir. Bu nedenle İngiltere'yi kabul edemeyeceği bir sulha mecbur etmenin imkânsız olduğunu düşünmüştür (Sadak, 1940).

M. Şevki Yazman ise “İngiltere’ye Hücum Meselesi” başlıklı makalesinde, Almanya'nın İngiltere'ye saldıramayacağını ve saldırı dahi savaşı kazanamayacağını düşünmüştür. Bu görüşünü, İngiliz ordusunun havadaki üstünlüğünü her gün gösteren İngiliz tayyareciliği ve denizlere hâkimiyeti şüphe götürmeyen İngiliz filosu gibi güçlü unsurlara dayandırmıştır. Ayrıca, Alman ordusunun şimdiye kadar ki başarılarına rağmen İngiliz adasında muvaffak ve muzaffer olmasının mümkün olmadığını ifade etmiştir (Yazman, 1940).

1930'ların ortalarında dünya siyasetindeki belirsizlik ve gerilim, Türkiye'nin de dış politikasını etkilemiştir. Özellikle İtalya'nın bölgedeki yayılmacı politikaları, Türkiye'yi endişelendirmiş ve ülkenin güvenliği için tedbirler alınması gerektiği düşüncesi oluşmuştur. İngiltere ise bu yayılmacı politikaları ciddiye almış ve İtalya'nın bölgedeki hareketlerine karşı mücadele etmek amacıyla Fransa ile birlikte hareket etme kararı almıştır. Nisan 1939'da İtalya, Arnavutluk'u işgal etmiştir. Bu durum, İngiltere ve Fransa'nın bölgedeki Müttefiklerine güvence verme ihtiyacını doğurmuştur. Yunanistan ve Romanya'ya garanti verildiği gibi, Türkiye'ye de benzer bir teklifte bulunulmuştur. Ancak Türkiye, bu teklifi sadece İngiltere tarafından değil, iki taraflı bir anlaşma şeklinde sunulmasını istemiştir. Bu süreçte Türkiye ve İngiltere arasında müzakereler gerçekleştirilmiştir. Sonuçta, 12 Mayıs 1939 tarihinde Türkiye ile İngiltere arasında bir deklarasyon yayınlanmıştır. Bu deklarasyon ile Türkiye, İngiltere ile birlikte hareket etme sözü vermiş ve İtalya'nın yayılmacı politikalarına karşı duracaklarını açıklamıştır. Bu ortak deklarasyon, Türkiye'nin uluslararası alanda İngiltere ile daha yakın bir ilişki kurmasını sağlamıştır. Türkiye, İngiltere ve Fransa'nın birlikte hareket etme kararı alması ile kendisini daha güvende hissetmiştir. İngiltere ise Türkiye'nin desteğini alarak İtalya'nın bölgedeki etkisini sınırlamaya çalışmıştır (Sander, 1987:138-139).

Türkiye ile İngiltere arasında yayınlanan ortak deklarasyonun en önemli maddesi, iki ülkenin Akdeniz'e yapılacak bir saldırı durumunda birbirlerine yardım etmeyi taahhüt etmesi olmuştur. Bu taahhüt, İtalya'nın Arnavutluk'u işgal etmesi sonrasında İngiltere ve Fransa'nın Yunanistan ve Romanya'ya güvence vermesi ve Türkiye'ye aynı

teklifi sunmasıyla başlatılmıştır. Ancak Türkiye, Balkanlar'ın da bu taahhüdün kapsamına alınmasını reddetmiş, İngiltere ise Balkanlar'ın dâhil edilmesini istemiştir. Sonuçta, deklarasyonun 4. maddesi sadece Akdeniz ile sınırlı kalmıştır (Armaoğlu, 2005:355).

İkinci Dünya Savaşı döneminde Türkiye'nin coğrafi konumu ve stratejik önemi İngiltere tarafından fark edilmiştir. İngiltere, Almanya'nın Balkanlar ve Ortadoğu'daki ilerleyişini durdurmak için Türkiye'nin desteğine ihtiyaç duyuyordu. Bu nedenle İngiltere, Türkiye'yi aktif olarak savaşa dahil etmek için çaba harcamıştır. Ancak Türkiye, tarafsızlığını korumak istemiş ve bu nedenle İngiltere'nin isteklerine karşı direnç göstermiştir. Bununla birlikte, İngiltere Türkiye'yi kendi tarafına çekmek için diplomatik çabalarını sürdürmüştür.

İngiltere'nin Türkiye ile ilişkileri başlıca iki temel noktaya dayanmıştır. İlk olarak, Türkiye'yi aktif olarak savaşın içine sokmak istemiştir. İkincisi ise, bu başarılmazsa, Türkiye'nin Almanya ile yakınlaşmasını engellemek için çaba göstermiştir. İngiltere, Türkiye'nin Almanya'ya kaymasının kendileri için ne kadar büyük bir zarar olacağını farkında olmuştur. Bu nedenle İngiltere'nin Ankara büyükelçisi, 8 Haziran 1941 tarihli telgrafında “Türkiye Alman yanlısı olsaydı bizim halimiz ne olurdu?” diyerek Türkiye'nin İngiltere için ne kadar önemli olduğunu açıkça ifade etmiştir (Deringil, 2014:12).

Sonunda, İngiltere Türkiye'yi kendi tarafına çekmeyi başardı ve iki ülke arasında ortak bir deklarasyon yayınlanmıştır. Bu deklarasyon Sovyetler Birliği tarafından da olumlu karşılandı. Sovyet basınında yayınlanan yazılarda, İngiltere ile Türkiye arasında yapılan bu anlaşmanın, Avrupa'nın yeni bir bölgesindeki tecavüzün önüne geçmek için en etkili araçlardan biri olduğu belirtilmiştir. İzvestia gazetesi deklarasyon hakkında şu ifadeleri kullanmıştır: “*Türkiye ile İngiltere'nin akdetmeğe hazırlandığı anlaşma hiç şüphe yok ki, tecavüzün Avrupa'nın yeni muntikasına yayılmasına mani olacak yegane müessir vasıta olan zincirin halkalarından birini teşkil etmektedir.*” Bu deklarasyon, Türkiye'nin İngiltere ile işbirliği yaparak savaşta yer almamasını ama Almanya'ya karşı mücadelede aktif bir şekilde destek sağlamasını sağlamıştır (Sander, 1987:139).

Nadir Nadi, Türk-İngiliz ortak deklarasyonu sonrasında tek parti dönemi basınının durumuna dair ayrıntılı bir şekilde bahsetmiştir. Nadir Nadi, 12 Mayıs'ta İngiltere ile

birlikte yayınladıkları karşılıklı yardım bildirisinin, tek parti dönemi basınını adeta tek sesli bir koro haline getirdiğini ifade etmiştir. Bu dönemde hemen bütün yazarlar, Hitler ve Mussolini 'ye karşı çıkarak birbirleriyle yarışmıştır. Ancak, bu dönemde düşünceler ve inançlar ancak üstü kapalı cümlelerle bir dereceye kadar ifade edilebilmekteydi. Hükümet tarafından önemli sayılan olaylar karşısında, gazetelerin tutumu da basın-yayın müdürlüğünden gelen direktiflere göre ayarlanmaktaydı. Bu durumun yanı sıra, başbakanın ara sıra basın toplantıları düzenleyerek gazete sahiplerine ya da temsilcilerine emir verircesine uyardığı da oluyordu. Bu açıklamalarından anlaşıldığı gibi, Nadir Nadi dönemin Türkiye basınında baskı, sansür ve kontrolün yoğun olduğunu belirtmiştir. Basın özgürlüğü sınırlıydı ve hükümet tarafından belirlenen direktifler doğrultusunda hareket edilmesi gerekiyordu (Nadi, 1991:50).

1939 yılında, Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı tarafından yayınlanan “Sonsöz Deklarasyonu”, Türkiye'nin dünya barışını desteklediğini ve ülkenin herhangi bir askeri ittifaka katılmayacağını belirtmiştir. Bu deklarasyon, Türkiye'nin Batılı devletlere yakınlaşması anlamına gelirken, ülkede farklı yorumlar ve eleştiriler de beraberinde gelmiştir. Bu deklarasyon, Atatürk dönemi dış politikasından ayrılmakla eleştirilmiştir. Atatürk döneminde Türkiye, Batı blokuyla iyi ilişkiler sürdürürken, aynı zamanda Sovyetler Birliği ve diğer Doğu bloku ülkeleriyle de yakın ilişkiler kurmaya çalışmıştır. Bu denge politikası, Türkiye'nin bağımsız bir dış politika izlemesine olanak tanıyordu. Ancak deklarasyondan kısa bir süre sonra, Türkiye-İngiltere-Fransa arasında üçlü ittifak anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma, Türkiye'nin Batılı devletlerin yanında yer aldığını gösteriyordu. Ancak Türkiye, Sovyetler Birliği ile olan ilişkilerini bozmak istemiyordu ve daha sonra Sovyetler 'i de bu ittifaka dâhil etmeye çalışmıştı. Fakat Sovyetler Birliği bu teklifi kabul etmemiştir.

23 Ağustos 1939'da, Sovyetler Birliği ile Almanya arasında imzalanan Molotov-Ribbentrop Paktı, Türkiye'de büyük bir şok yaratmıştır. Bu anlaşma, Almanya ve Sovyetler Birliği arasında bir saldırmazlık paktydı ve Polonya'nın bölünmesini öngörüyordu. Türkiye, Sovyetler Birliği'nin Almanya ile anlaşma yapmasına hayal kırıklığına uğramış olsa da, Sovyetler Birliği'yle ilişkilerini tamamen kesmek istememiştir. Savaşın başlamasından kısa bir süre sonra, Türkiye'nin Başbakanı Şükrü Saraçoğlu, Sovyetler Birliği'ne gitmiş ve Türkiye ile Sovyetler Birliği arasındaki

ilişkileri güçlendirmek için görüşmeler yapmıştır. Bu, Türkiye'nin Sovyetler Birliği ile olan ilişkilerini sürdürme çabasının bir göstergesi olmuştur.

Türkiye'nin savaş öncesinde ve savaş sırasında batı yanlısı bir politika takip etmesine rağmen İngiltere'ye karşı tam bir güven duygusu içinde olmamıştır. İngiltere'nin Almanya'nın Versailles Antlaşması'ndan sonra sergilediği saldırgan tavırlara karşı sessiz kalması, Türkiye'nin endişelerine yol açmıştır. Versailles Antlaşması, I. Dünya Savaşı sonrasında Almanya'ya getirilen sert koşulları içermekteydi. Ancak Almanya bu koşullara uymakta zorlanmış ve agresif politikalar sergilemeye başlamıştı. Ayrıca, Avusturya'nın işgali ve Münih Konferansı'nda Çekoslovakya'nın parçalanmasına İngiltere'nin göz yumması, Türkiye'nin İngiltere'nin hakemliğine olan güvenini sarsmıştır. Avusturya'nın işgali, Nazi Almanyası'nın Avusturya'yı ilhak etme girişimiydi. İngiltere'nin buna sessiz kalması, Türkiye'nin Almanya'nın genişleme politikalarından duyduğu endişeleri artırmıştır. Münih Konferansı'nda ise İngiltere, Almanya'nın Çekoslovakya'yı işgal etmesine izin vererek, Çekoslovakya'yı bölünmeye mahkûm etmişti. Bu durum Türkiye'nin İngiltere'nin uluslararası işbirliği konusundaki kararlılığına olan güvenini sarsmıştır.

Türk Dış Politikasının İngiltere eksenine girdiği bir dönemde bile Türkiye basınında eleştiriler olmuştur. Özellikle; Ulus gazetesi yazarlarından Ahmet Şükrü Esmer' in "İtalyan-Fransız İhtilafı ve İngiltere" başlıklı makalesinde, İngiltere'nin dış politikası eleştirilmiştir. Gazetenin İngiltere'nin Fransa ile Almanya arasındaki ihtilaflarda hakem vazifesini yaparken Fransa'ya yardım ettiği, Almanya'ya ise iltizam ettiği şeklindeki eleştirisi, Türkiye'nin İngiltere'ye olan güvensizliğini yansıtmıştır (Esmer, 1939).

Ulus gazetesi, Türkiye ile İngiltere arasındaki ilişkilerdeki hassasiyeti gösteren bir örnek olarak karşımıza çıkmıştır. Türk dış politikasının İngiltere ekseninde olduğu bir dönemde bile İngiltere'yi eleştirebilecek bir özgürlüğe sahip olmasıyla dikkat çekmiştir. İngiltere ile ortak deklarasyondan sonra görüşlerini yumuşatsa da, Atay gibi bazı yazarlar İngiltere'nin Çekoslovakya olayında sessiz kalmasına karşı eleştirel yaklaşımlar sergilemişlerdir. Atay'ın "Vermekle Değil, Konuşmakla!" başlıklı makalesinde yer verdiği "*son bir fedakarlık*" ifadesi, Münih Konferansı'nın Çekoslovakya'nın parçalanması sonucu imzalanan anlaşmaya göndermede

bulunmuştur. Atay, bu anlaşmanın barış koruma amacıyla yapıldığını belirtse de, 15 milyon insanın kurban edildiği ifadesiyle anlaşmanın gerçek yüzünü yansıtmıştır (Atay, 1939).

Falih Rıfki Atay, 29 Ağustos 1939 tarihinde Ulus gazetesindeki “Buhranın Safhaları” başlıklı yazısında Almanya'nın aslında İngiltere'den ne istediğini açık bir şekilde ifade ederek, İngiltere'nin Çekoslovakya meselesindeki tutumunu eleştirmeye devam etmiştir. Atay, Almanya'nın İngiltere ve Fransa hükümetlerine verdiği mesajı aktararak, “*Harbe mani olmak istiyorsanız, beni Polonya karşısında serbest bırakınız. Eğer barış olursa, sizden hiçbir yardım görmesine imkân olmadığını Varşova'ya bildiriniz*” diyor. Atay'a göre, bu taktik Çekoslovakya olayında işe yaramıştır ve İngilizler ve Fransızlar, eğer bir barış olursa kendilerinden hiçbir yardım beklememeleri gerektiğini Prag'a anlatmışlardır. Böylece, Çekoslovakya silahlarını ve sonra hürriyetini ve haklarını Almanya'ya teslim etmek zorunda kalmıştır. Atay'ın yazısında, İngiltere'nin Çekoslovakya meselesindeki tutumunun Almanya'nın saldırganlığına göz yumduğunu ve dolayısıyla savaşın çıkmasına zemin hazırladığını ima etmiştir. Bu, Türk Dış Politikasının İngiltere ile olan ilişkilerini etkileyebilir çünkü İngiltere'ye karşı güven eksikliği oluşmuştur (Atay, 1939).

Türkiye basını, İngiltere ve Fransa'nın oluşturduğu barış cephesini desteklemekte kararlı olmuştur. Bununla birlikte, zaman zaman İngiltere'nin Çekoslovakya olayında sessiz kalmasını eleştirmiştir. Ancak, İngiltere ile Türkiye arasındaki dostluğu güçlendirmek amacıyla birçok yazı yayınlanmıştır. Özellikle, İngiliz Amiralî Cunningham 'ın Türkiye'yi ziyareti sırasında, basın tarafından kendisine “Dost Amiral” sıfatı verilmiştir. Bu ziyaretin amacı, Türkiye'nin tarafsızlığını korumasına yardımcı olmak ve İngiltere ile Türkiye arasındaki dostluğu güçlendirmektir. Cumhuriyet gazetesi'nin 3 Ağustos 1939 tarihli sayısında, “Dost Amiral Türkiye'de” başlığı altında şu ifadeler yer almıştır: “*Bugün İstanbul'a gelen İngiliz filosu amiralî Cunningham, Türkiye'nin dostu olduğunu bildirmiş, İngiliz hükümetinin de Türkiye'ye dostlukla baktığını söylemiştir.*” (Cumhuriyet gazetesi, 3 Ağustos 1939).

Falih Rıfki Atay'ın 18 Ağustos 1939 tarihinde yayınlanan “Son Gayretler” başlıklı yazısında, o dönemde henüz hangi tarafta yer alacağı belli olmayan devletlere seslenerek barış cephesine katılmaları gerektiğini belirtmiştir. Atay, Macaristan,

Yugoslavya ve Bulgaristan gibi ülkelerin hangi tarafta yer alacaklarına dair belirsizliğin devam ettiğini, fakat Alman ve İtalyan ordularının Akdeniz'e yapacakları bir taarruzda bu devletlerin hepsinin ortadan kalkacağını açıklamıştır. Atay, tarafsız devletlerin barış cephesine katılmalarının istikballerini korumaları açısından önemli olduğunu vurgulamıştır. Totaliter cephenin taarruzlarını durdurabilmenin tek yolu barış cephesinin güçlenmesi olduğunu belirten Atay, bu nedenle tarafsız devletlerin vakit kaybetmeden barış cephesine katılmaları gerektiğini savunmuştur. Atay'ın bu yazısında, uluslararası arenadaki belirsizliğin Türkiye'ye yansımalarının ne kadar büyük olduğu da görülmektedir. Tarafsız ülkelerin barış cephesine katılımı, Türkiye'nin de içinde bulunduğu bölgesel güç dengelerini etkileyecek önemli bir faktör olmuştur. Bu nedenle Atay'ın, tarafsız ülkelerin barış cephesine katılması çağrısı yaparak Türkiye'nin güvenliğini de düşündüğü söylenebilir (Atay, 1939).

Türkiye basını, İngiltere ile ittifak yapmanın Türkiye'nin dünya barışına hizmet ettiğini ve bu ittifaka Sovyetler Birliği'nin de katılmasının canı gönülden istendiğini belirtmiştir. Özellikle İkinci Dünya Savaşı öncesinde Türkiye basını, dünya siyasi konjonktürünü yakından takip etmiş ve Türkiye'nin güvenliği için yapılacak ittifakların önemini vurgulamıştır.

Yunus Nadi, 16 Temmuz 1939 tarihinde yayınlanan “Türk-İngiliz Dostluğu” başlıklı yazısında İsmet İnönü'nün verdiği beyanata ele alarak Türk-İngiliz dostluğundan bahsetmiştir. Nadi'ye göre, Türkiye İngiltere ile ittifak yaparak dünya barışını ve Akdeniz ile Balkanlar'ın statükosunu korumuştur. Türkiye basını, İngiltere ve Türkiye'nin ortak çıkarlarına dayanan bu ittifakı savunurken aynı zamanda Türkiye'nin İngiliz himayesine girdiği endişelerine de yer vermiştir. Türkiye basını, İngiltere ile ittifak yapmanın Türkiye'nin güvenliğini korumak için gerekliliğine inanırken, aynı zamanda barış cephesinin güçlenmesinin dünya barışı için hayati öneme sahip olduğunu savunmuştur (Nadi, 1939).

Cumhuriyet gazetesinin “Hem Nalına Hem Mihına” adlı köşesinde 4 Ağustos 1939 tarihinde yayınlanan makalede, İngiliz donanmasının boğazlarda bulunmasından duyulan memnuniyet dile getirilmiştir. Bu makale; İngiltere, Fransa ve Türkiye arasındaki silah arkadaşlığının Yakın Doğu ve Akdeniz'deki barışın temelini teşkil ettiğini ifade ederken, Türk-Sovyet dostluğunu da bu silah arkadaşlığı grubunun bir

parçası olarak göstermiştir. Pera Palas'ta gördüğü beyaz üniformalı İngiliz denizcileri birer barış güvercinine benzeten bu yazı, Türkiye'nin İngiltere ile yaptığı ittifak sayesinde 1.500.000 tonluk bir donanma desteğine sahip olduğunu, İngiltere'nin ise 2.000.000 süngü desteği sağladığını belirtmiştir. Bu durumun Türk donanmasını aldatarak rehavete sürüklememesi gerektiğinin altını çizmiştir. Türk Donanması, kendi kendine yeterli olacak kapasiteye sahip olmadığını ve Türkiye'nin kuvvetli bir donanmaya ihtiyacı olduğunu yazısında açıklamıştır (Cumhuriyet gazetesi, 4 Ağustos 1939).

Nadir Nadi, 5 Ağustos 1939 tarihinde yayınlanan “Türk-İngiliz İşbirliği” başlıklı yazısında İngiltere ile Türkiye arasındaki işbirliğini övmüştür. Ona göre, İngiltere tarihte eşi benzeri görülmemiş bir çaba sarf ederek savunduğu davada hakkın ve adaletin hâkimiyetini temin etmeye çalışmıştır. Nadi, Türkiye ile İngiltere arasındaki dostluk bağlarının düğüm noktasının İngiltere'nin savunduğu bu yüksek idealler olduğunu düşünmüştür. Bu idealler, Türkiye'nin de savunduğu hikmeti vücudumuzu teşkil eden yüksek mefhumları olduğunu ifade etmiştir. İki ülke arasındaki bu ortak nokta, dostluk bağlarının kopmasına imkân tanımayacak kadar güçlü olduğunu açıklamıştır (Nadi, 1939).

Necmeddin Sadak, İngiltere ile Fransa'nın oluşturduğu barış cephesinin milletlerin hürriyetlerini korumak için büyük bir birlik olduğunu düşünmüştür. Mihver devletleri Almanya, İtalya ve Japonya'nın Münih konferansında barışsız toprak kazanma isteklerine ulaştığını belirtmiştir. Ancak Necmeddin Sadak, artık bu devletlerin daha fazla ileri gitmelerini barış cephesinin izin vermeyeceğini ifade etmiştir. 22 Temmuz 1939'daki yazısında, Sadak ayrıca “Harb Olacak mı? Değil. Harb Oluyor!” başlığı altında savaşın kaçınılmaz olduğunu ve İngiltere ile Fransa'nın barış çabalarına rağmen savaşın yaklaştığını savunmuştur (Sadak, 1939).

Falih Rıfki Atay “Bir Ziyaret Münasebetiyle” başlıklı yazısında, İngiltere ve Fransa'nın oluşturduğu barış cephesine gerçekçi bir açıdan yaklaşarak, asıl amaçlarının kendi istiklallerini korumak olduğunu ve diğer küçük devletlerin de bu oluşuma dâhil olduklarını belirtmiştir. Atay, İngiltere'nin Türkiye'ye ihtiyacı olduğunu vurgulayarak, İngiliz amiralinin Türkiye ziyareti sırasında yazdığı yazısında, son aşamanın İngiltere'nin Sovyetler ile anlaşması olacağını açıklamıştır. Atay, İngiliz amiralinin

Türkiye ziyareti sırasında, Türkiye'nin stratejik önemi hakkında önemli açıklamalarda bulunmuştur. Atay'a göre, İngiltere Türkiye'yi barış cephesine tam olarak dâhil edebilmek için Türkiye'nin desteğine ihtiyaç duymaktadır. Atay ayrıca, barış cephesinin Sovyetler Birliği ile bir anlaşma yapması gerektiğini belirtmiştir. Atay, İngiltere ve Fransa'nın barış cephesinin totaliter cephe tecavüzlerine karşı kendi istiklallerini korumak amacıyla oluşturduklarını ve diğer küçük devletlerin de bu oluşuma dâhil olduklarını belirtmiştir. Atay, gerçekçi bir bakış açısıyla barış cephesinin amacını anlamış ve İngiltere'nin Türkiye'ye ihtiyacını vurgulamıştır (Atay, 1939).

1938 yılı yaz aylarında, dünya savaşının eşliğinden dönülmüştür. İngiltere, Almanya'nın taleplerini kabul etmek zorunda kalmış ve Münih Konferansı'nda Almanya'ya toprak verilmesine onay vermiştir. Ancak Almanya'nın talepleri sona ermemiş ve 1939 yılı savaş beklentisiyle dolu geçmiştir. Özellikle 1939 yazı, savaşın çıkıp çıkmayacağı konusunda dönüm noktası olmuştur. Türkiye basınında da, yaz aylarında savaşın çıkmaması halinde bu yıl için savaş tehlikesinin atlatılacağı düşüncesi hâkim olmuştur. Cumhuriyet gazetesi yazarlarından Muharrem Feyzi Togay da "İngiliz Parlamentosu ve Sulh" başlıklı yazısında, İngiltere meclisinin tatile girmesiyle birlikte savaşın çıkma ihtimalinin ortadan kalktığını düşünmüştür. Togay, yakında bir savaş tehlikesi olmayacağına inanmıştır. Onu bu düşünceye sevk eden şey ise İngiltere meclisinin tatile çıkmasıdır. Togay, eğer bir savaş tehlikesi olursa İngiltere meclisinin tatile çıkmayacağını açıklamıştır (Togay, 1939).

Necmeddin Sadak, 31 Ağustos 1939 tarihinde Akşam gazetesinde yayımlanan "İngilizler de, Fransızlar da Artık İllallah Diyorlar" başlıklı makalesinde savaşın olmamasının tek sebebinin İngiltere ve Fransa'nın sürekli olarak savaşa hazırlıklı olmaları olduğunu savunmuştur. Ona göre, totaliter devletler bu durum karşısında korkmuş ve savaş riskini göze almamışlardır. Sadak'a göre, barış cephesine katılım ne kadar güçlenirse, savaş ihtimali de o kadar artacaktır. Sadak, totaliter devletlerin bugüne kadar her zaman savaşa hazırlıklı olduğunu ve toprak kazanmak için kan döktüklerini belirtmiştir. Ancak artık İngiltere ve Fransa gibi barış yanlısı devletlerin varlığına karşı koyduklarını ve bu nedenle savaşın kaçınılmaz olduğunu düşündüklerini ifade etmiştir (Sadak, 1939).

3.3. ALMANYA, ABD VE JAPONYA İLİŞKİLERİ

Amerika, bağımsızlığını kazandığı ilk günden itibaren Avrupa ile mümkün olduğunca az temas halinde kalmayı tercih etmiştir. Bunun nedeni, Avrupa'nın Latin Amerika'daki ayaklanmaları bastırması bahanesiyle bu topraklara yerleşmesi ve Amerika kıtasının düzenini bozabileceği korkusu olmuştur. Bu tehlikeyi önlemek isteyen 5. Amerikan Cumhurbaşkanı James Monroe, 2 Aralık 1823'te Amerikan Kongresine bir konuşma yapmıştır. Bu konuşma daha sonra "Monroe Doktrini" olarak adlandırılmıştır ve Amerika'nın dış politikasının temelini oluşturmuştur. Monroe doktrini, Amerika'nın Avrupa devletlerinin işlerine karışmaması ve aynı şekilde Avrupa devletlerinin Amerika'nın iç işlerine karışmaması gerektiğini vurgulamıştır. Buna göre, Avrupalı herhangi bir devletin Amerika kıtasına ayak basması ve burada sömürgeci faaliyetlerde bulunması, Amerika tarafından düşmanca bir hareket olarak görülecekti. Monroe doktrini, Amerika'nın uluslararası alanda bir güç olarak ortaya çıktığı bir dönemde açıklanmıştır. Bu doktrin, Amerika'nın hem kendi bölgesinde hem de dünya genelinde etkin bir rol oynamaya başladığı bir zamanda, Amerikan egemenliğini koruma amacını taşımıştır. Bu doktrin sayesinde Amerika, Latin Amerika ve diğer bölgelerdeki bağımsızlık hareketlerini destekleyerek, Avrupa'nın müdahalesini engellemeye çalışmıştır. Monroe Doktrini, Amerikan dış politikasında uzun yıllar boyunca önemli bir rol oynamıştır. ABD'nin dünya siyasetindeki etkisini artırmak ve uluslararası alanda daha güçlü bir konuma sahip olmak için birçok kez kullanılmıştır. Ancak, günümüzde bu doktrinin uygulanması konusunda tartışmalar devam etmiştir. Bazıları, Monroe Doktrininin Amerika'nın dünya genelindeki etkinliğini artırdığını ve dünya barışına katkıda bulunduğunu savunurken, diğerleri ise Amerikan müdahaleciliğinin bir örneği olarak görmüştür (Armaoğlu, 2005:70).

1939 yılında, İkinci Dünya Savaşı henüz başlamamışken, Amerikalıların çoğu ülkelerinin savaşa dâhil olmaması gerektiği düşüncesinde olmuştur. Bu düşüncenin sebebi, Birinci Dünya Savaşı'nın yıkıcı etkilerinin hala devam ediyor olması ve Amerika'nın savaşa katılımının ülkeye daha fazla zarar vereceği düşüncesiydi. Başkan Franklin D. Roosevelt, demokrasilerin yanında olduğunu belirterek, 5 Eylül 1939'da Amerika Birleşik Devletleri'nin tarafsızlığını ilan etmiştir. Roosevelt, Amerikan hükümetinin savaşa katılmak istemediğini ve tüm çabalarının ülkelerinin savaş dışında kalması yönünde olduğunu açıklamıştır. Ancak, orta ve kuzey Avrupa ülkelerinin

Almanya'nın hâkimiyeti altına girmesi, Hollanda ve Fransa'nın güneydoğu Asya'daki sömürgelerinin Almanya ve Japonya tarafından ele geçirilme tehdidi, Amerikan halkının fikrini değiştirmiştir. Bu olaylar, Amerika'nın da savaşa dâhil olması gerektiği düşüncesinin oluşmasına sebep olmuştur (Ülman, 1961:29-30).

Ahmet Şükrü Esmer, 5 Şubat 1939 tarihinde Ulus gazetesinde yayınlanan “Dört Günün Tarihi” başlıklı yazısında Amerika'nın demokrasiler yanında savaşa katılması umudunu dile getirmiştir. Esmer, yazısında Amerika'nın Avrupa'daki demokratik devletlere silah satışını teşvik ettiğini belirtirken, aynı zamanda totaliter devletlerin Amerika demokrasisi için bir tehdit oluşturabileceğine inandığını ifade etmiştir. Esmer'e göre, Amerika'nın Avrupa devletleriyle siyasi ittifak akdetme konusunda isteksiz olduğu ve hatta bu konuda şüphelerinin olduğu açıktır. Bunun en büyük engelini ise Umumi Harp 'in Amerika'da doğurduğu hayal sukutu olduğunu belirtir. Ancak Alman ve İtalyan liderlerinin demokrasi rejimlerine karşı yaptıkları açık ve şiddetli hücumlarla Amerika'yı Avrupa devletlerinin kollarına itmeye çalıştıklarına dikkat çekmiştir. Esmer, yazısında ayrıca İngiltere ve Fransa'nın Amerika ile işbirliği konusunda büyük umutlarının olduğunu ifade etmiştir. Bu umutların temelinde ise Alman ve İtalyan liderlerinin demokrasi rejimlerine karşı yaptıkları saldırılar ve Amerika'nın Avrupa'daki demokratik devletlere silah satışı politikaları yatmaktadır. Esmer'in yazısı, o dönemde Avrupa'da hüküm süren siyasi atmosfer ve uluslararası ilişkiler hakkında önemli bir bakış açısı sunmaktadır. Aynı zamanda, Amerika'nın tarihteki rolü ve siyasi tutumu hakkında da ipuçları vermektedir (Esmer, 1939).

5 Temmuz 1939 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin dış politikasıyla ilgili olan, Amerikan Kongresi'nin tarafsızlık kanununun görüşülmesini ertelemesi medyada oldukça fazla tartışılmıştır. Basında büyük bir üzüntü yaratmış ve Amerikan gazeteleri tarafından sert bir şekilde eleştirilmiştir. Türkiye basını da bu olaya dikkat çekmiş ve Akşam gazetesi'nin 5 Temmuz 1939 tarihli sayısında “Amerika’da Mebusan Meclisinin son kararına itirazlar şiddetleniyor” başlığıyla haber yapılmıştır. Bu haberde, Amerikan Kongresi'nin aldığı kararın eleştirildiği ve bu durumun Amerikan halkı tarafından da tepkiyle karşılandığı belirtilmiştir. Bu olay, Amerika Birleşik Devletleri'nin tarafsızlık politikasını sürdürmesi ve II. Dünya Savaşı'na girmemesi konusundaki kararlılığını yansıtmıştır (Akşam gazetesi, 5 Temmuz 1939).

Ahmet Şükrü Esmer, 13 Temmuz 1939 yılında yayınlanan “Bitaraf Amerika” başlıklı yazısında, Amerika'nın tarafsızlığı konusunda Amerikan halkının ikiye bölündüğünü belirtmiştir. Buna rağmen, Esmer Amerikan halkının çoğunluğu barıştan yana olduğu için, Amerika'nın tarafsız kalmaya devam etmesi gerektiğini düşünmüştür. Bir kesim Amerikalıya göre, savaşın çıkmasına engel olunamayacağı için en uygun seçenek savaştan mümkün olduğunca uzak durmaktır. Bu nedenle Amerika tarafsız kalmalıdır. Ancak diğer bir kesim Amerikalı, Amerika'nın demokrasilerin yanında yer alarak savaşın çıkmasını engelleyebileceğini düşünmektedir. Bu nedenle, Amerikan başkanına daha fazla imkânlar verilmeli ve silah satışı yasaklanmamalıdır. Esmer'e göre, Başkan Roosevelt de demokrasilerin yanında yer almak istemiştir, ancak meclisteki muhalefet buna karşı çıkmıştır. Bunun nedeni, yaklaşan Amerikan seçimleri olduğunu belirtmiştir. Bu durumda, Amerika'nın tarafsız kalmaya devam etmesi daha mantıklı bir seçenek olarak görülmüştür. Esmer, yazısında Amerikan halkının bu konuda kararsız olduğunu ve her iki tarafın da haklı argümanları olduğunu belirtmiştir. Ancak, Esmer'in görüşüne göre, barışın korunması ve savaşın engellenmesi için Amerika'nın tarafsız kalmaya devam etmesi en uygun yol olarak görülmüştür (Esmer, 1939).

Ulus gazetesi, 21 Temmuz 1939 tarihli manşetinde Amerikan Basınının beklentilerini yansıtarak “Bitaraflık kanununun müzakeresinin tehiri dolayış ile Amerikan gazeteleri diyor ki: Her ne olursa olsun Amerika bir harpte demokrasilerle beraber” ifadelerine yer vermiştir. Bu manşet, o dönemde dünya genelinde yaşanan siyasi gerilimlerin doruk noktasında olduğu bir dönemde yayınlanmıştır. Avrupa'da Nazi Almanya'sının yükseliş ve savaşa hazırlık yapması, Asya'da ise Japonya'nın saldırgan politikaları tüm dünyayı tedirgin etmiştir. Bu bağlamda, Amerikan basını da tüm dünyadaki gelişmeleri yakından takip etmiş ve Amerikan halkını bilgilendirmek için çaba sarf etmiştir. Manşette bahsedilen “*Bitaraflık kanunu*”, II. Dünya Savaşı öncesinde Amerika Birleşik Devletleri'nin izlediği tarafsızlık politikasını yasal bir zemine oturtan bir kanundur. Bu kanun, Amerika Birleşik Devletleri'nin savaşa doğrudan katılmasını önleyerek tarafsız kalmasını hedeflemiştir. Ancak, manşette yer alan ifadelerde Amerika Birleşik Devletleri'nin tarafsız kalma politikasının ötesinde bir anlayışa sahip olduğu görülmüştür. Amerikan basını, savaşın patlak vermesi durumunda Amerika Birleşik Devletleri'nin demokrasilerle birlikte hareket edeceğini vurgulamıştır.

Bu da, Amerika Birleşik Devletleri'nin savaşta taraf seçerek demokrasileri destekleyeceği anlamına gelmiştir (Ulus gazetesi, 21 Temmuz 1939).

Yunus Nadi, 13 Ağustos 1939 tarihinde yayınlanan “Balkanların Selameti Balkanlıların Elindedir” başlıklı yazısında, Mihver Devletlerinin (Almanya, İtalya ve Japonya), Avrupa'da ve özellikle Balkanlar'da bir saldırı başlatmaları durumunda, Dünya devletlerinin bu tecavüze karşı çıkacaklarını belirtmiştir. Yunus Nadi, özellikle Amerika Birleşik Devletleri Kongresi'nin tarafsızlığını koruma kararından dönerek, Amerika'nın savaşa katılmasına izin vereceği konusunda uyarıda bulunmuştur. Nadi, Balkanlar'ın kaderinin Balkanlıların ellerinde olduğunu belirtirken, bölgenin istikrarı için Balkan devletlerinin birlikte hareket etmesi gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca, mihver devletlerinin Balkanlar'daki nüfuzunu arttırmaya yönelik girişimlerine karşı dikkatli olunması gerektiğini ifade etmiştir (Nadi, 1939).

Zekeriya Sertel, “Amerika Harbe Girecek mi?” adlı yazısında, Amerika'nın II. Dünya Savaşı'na girip girmeyeceği konusunda birçok argümanın mevcut olduğunu ve bu konunun gazete sayfalarında tartışıldığını belirtmiştir. Yazısında Amerika'nın Müttefiklerine yardım ettiğini ve en modern savaş malzemelerini verdiğini de ifade etmiştir. Ayrıca, Amerika'nın tarafsız kalmakta zorlanacağını ve hatta Müttefiklerine bol miktarda silah ve askeri malzeme satışının gerçekleştiğini belirtmiştir. M. Zekeriya Sertel'in yazısında, Amerika'nın savaşa gireceği ya da girmeyeceği konusunda net bir açıklama yapmadığı, ancak Amerika'nın Müttefiklerine verdiği destekle birlikte tarafsız kalmasının zor olacağına dair bir öngöründe bulunduğu anlaşılmıştır (Sertel, 1940).

1930'larda Japonya, Asya ve Pasifik bölgesinde genişleme politikaları izleyen ve Amerikan ve İngiliz çıkarlarına karşı saldırgan bir tutum sergileyen bir devlet olmuştur. 1931 yılında, Mançurya'yı işgal ederek bölgede kontrolü ele geçirmiştir. 1932 yılında ise, Çin'e nüfuz etmek için harekete geçmiş ve 1937 yılından itibaren de daha geniş bir bölgede kontrolü sağlamak için çaba göstermiştir. Japon hükümeti, Almanya'nın Avrupa'yı “*Hayat Sahası*” olarak tanımlamasına benzer şekilde, Uzak Doğu'yu Japonya'nın "Ortak Refah Alanı" olarak tanımlamıştır. Bu politikaların bir sonucu olarak, Japonlar Çin'e saldırmış ve bazı limanları ele geçirmiştir. Ancak, Çin lideri Çan Kay-Şek, ABD'den aldığı yardım ve destekle ülkenin iç bölgelerine çekilerek gerilla tarzında bir direniş örgütlemiştir. Japonlar, Çin'in direnişiyle karşılaştığında gayri

nizami harbin tuzağına düşmüştür. İkinci Dünya Savaşı başladığında, Japonlar Çin bataklığına saplanmış ve buradan kurtulmayı ummuştur. Ancak, Japonya'nın saldırgan genişleme politikaları ve savaşa girme kararı, sonunda ülkenin yenilgisine yol açmıştır.

Japonya, Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda, Pasifik bölgesinde İngiliz ve Amerikan güçleri arasında ezilmeye devam etmiştir. İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte, Japon yöneticileri ülkenin bu ezilme durumunu sona erdirebileceğini düşünmüştür. Ancak, Japon adaları az miktarda doğal kaynak sağlamış ve nüfus hızla artmıştır, bu da gıda ve hammaddelerin ithalatını finanse etmek için ihracatın büyümesi ve sanayinin genişlemesi gerektiğini göstermiştir. Sanayinin genişlemesiyle birlikte, insanlar kırsal alanlardan şehirlere göç etmeye başlamıştır. Bu göç, arazi üzerindeki baskıyı azaltmıştır. Ancak, bu hedeflere ulaşmak için iki farklı politika önerisi sunulmuştur. Birincisi, dünya ticaret ülkeleriyle işbirliği yaparak serbest ticareti ve uluslararası sermaye akışını teşvik etmek ve dünya barışını korumaktır. İkincisi ise, Japon refahının siyasi ve ekonomik koşullarını dış dünyaya empoze etmek için güç kullanmayı içermiştir. Japonya, 1920'lerde ilk politikayı uygulamaya koymuştur. Bu politika, dünya barışını korumak ve serbest ticareti teşvik etmek için diğer ülkelerle işbirliği yapmayı hedeflemiştir. Ancak, 1930'ların başında, Japonya, ikinci politikayı benimsemiştir ve Çin'de savaşın başlamasına neden olmuştur. Japon yöneticileri, Çin'in doğal kaynaklarına ve pazarlarına erişmek için Çin'in bir bölümünü işgal etmiştir. Bu eylemler, uluslararası toplumda ciddi bir endişe yaratmıştır. Çin-Japon savaşı, Japonya'nın imajını olumsuz yönde etkilemiştir. Buna ek olarak, 1941'de Japonya, Pearl Harbor'a saldırıp ABD'ye savaş açmış ve dünya savaşının başlamasına neden olmuştur.

Eylül 1939'da Avrupa'da İkinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesi Japonya için pek fırsat yaratmamıştır. Sovyetler Birliği'nin kuzeydeki tehdidi, Nazi- Sovyet Paktı ile arttığı için güneye doğru genişlemek ve Güneydoğu Asya'da İngiltere ve Fransa ile savaş riskini artırmak Japonya için özellikle tehlikeli olmuştur. Bununla birlikte, faaliyet alanı Mayıs-Haziran 1940'da değişmiştir (Parker, 2016: 79). Çünkü İkinci Dünya Savaşı patlak verdikten kısa bir süre sonra Fransa'nın çöküşü, Hollanda'nın 1940'ta Alman saldırısına uğraması ve İngiltere'nin zayıf durumu Pasifik'te zaten savunmasız olan Doğu ve Güneydoğu Asya'da görünür güç boşluğu yaratmıştır. Bu durum Doğu Hindistan'da ve Hindistan'ın güneyinde güneye doğru Japon tutkularını

cesaretlendirirken sadece Amerikalılara Japonya'ya direnecek bir konumda olduklarını hissettirmede yol göstermiştir (Black, 2014: 126). Netice itibariyle, Almanya'nın Hollanda ve Fransa'yı işgal etmesi, Japonya'nın tehlikeleri önlemesini ve kolay fetih fırsatlarının ele geçirmesini sağlamıştır.

Uzak Doğu'da yaşanan gelişmeler, Alman-Sovyet savaşı ve İngiltere'nin karşılaştığı zorlukların etkisi, Japonya ile ABD arasında bir antlaşmanın yapılmasını gerektirmiştir. ABD, İngiltere ve Sovyetler Birliği'ne yardım etmek istediğinde Pasifik bölgesine öncelik veremeyeceği için, Japonya ile bir antlaşma yapmak zorunda kalmıştır. Ancak her iki tarafın da kendi politikalarına göre antlaşma şartları olmuştur. Japonya'nın şartlarına göre, ABD'nin öncelikle Avrupa'ya odaklanması gerekiyordu ve bu nedenle Japonya'nın Çin üzerindeki kontrolünü kabul etmesi gerekiyordu. Roosevelt ise, Japonya'nın ancak Amerikan baskısıyla saldırı politikasından vazgeçeceğine inanmıştır. Bu nedenle, Roosevelt hükümeti, Japonya'nın genişlemesini engellemek için ekonomik ayrımcılık, diplomatik uyarılar ve deniz gücünün sergilenmesi gibi çeşitli önlemler almıştır. ABD, Mihver güçlerin Güneydoğu Asya'ya girmesini kabul edilemez bir eylem olarak değerlendirmiştir ve Japonya'ya ağır ekonomik baskı uygulamıştır. Bunun sonucunda, ABD, Japonya'ya stratejik malzemeler konusunda ambargo uygulamaya başlamıştır ve Hindistan'daki Japon saldırısına karşı Çin'e yardım etmiştir. Bu önlemler, Japonya'nın cesaretini kırmıştır ve ABD'nin Asya'da güçlü bir varlık göstermesine yardımcı olmuştur (William, 2012:150).

Japonya'nın, Amerika ve İngiltere'ye harp ilan ederek, dünya savaşıma dâhil olması münasebetiyle, 8 Aralık 1941 tarihinde Türkiye basını bu gelişmeyi kamuoyuna sunmuştur. Akşam, "Japonya Amerika ve İngiltere'ye harp ilan etti" başlığıyla ilişkili "Japonlar 150 tayyare ile Hawaii Adaları'na karşı taarruza geçtiler" içeriğini kullanmıştır. Ulus "Amerika Japonya Harbi Pasifik'te Başladı" haberiyle bağlantılı "Havai ve Filipin'e Japonlar havadan ve denizden taarruz ettiler" açıklamasında bulunmuştur. Tan, "Japonya Amerika ve İngiltere'ye Harp Açtı" başlığının hemen altına "Filipin Adaları ile Diğer Amerikan Üslerine Karşı Hücum Başladı" içeriğini kamuoyuna sunmuştur. Cumhuriyet gazetesi de "Uzak Doğu'da nihayet harp başladı" başlığının altında "Japonya, Hawaii, Filipin ve Dahu adalarına havadan taarruza geçti", "Tokyo aynı zamanda Amerika ve İngiltere'ye harp ilan etti", "Hawaii akınında 350 kişi öldü, Honolulu açıklarında bir deniz muharebesi olmaktadır" içeriklerini okuyucu

kitlesine ulaştırmıştır. Bu anda cephe haberlerinde, Washington, Japonların Hawaii Adaları'nda Pearl Harbor şehrine bir hava akını ile taarruz ederek, Amerika ve İngiltere'ye savaş ilan ettiğini bildirmiştir ve bu gelişme üzerine Roosevelt'in, Birleşik Amerika'nın müdafaa planlarının tatbik edilmesi için orduya ve donanmaya emir verdiğini aktarmıştır.

Pasifik Savaşı'nı başlatan Japonya olsa da, bu savaşı Avrupa'da devam eden savaşa bağlayan Hitler olmuştur (Sander, 1987: 140). Üçlü Pakt 'a göre, Almanya Japonya'ya saldırı durumunda ona yardım edecekti. Ancak Pearl Harbor baskınıyla başlayan savaşta, Almanya'nın hukuksal bir yükümlülüğü yoktu. Bununla birlikte, Hitler saldırıdan ötürü Japonya'yı tebrik etmiş ve dört gün sonra ABD'ye savaş ilan etmiştir. Hitler'in ABD'ye savaş ilan etmesiyle birlikte, Amerikan hükümeti için küresel mücadele içinde kalan işgücü ve kaynakların kullanılmasına yönelik engeller ortadan kalkmıştır. Bu nedenle, Roosevelt hükümeti, ülke içinde önemli bir siyasal direnişle karşılaşmadan İngilizlerin safında Avrupa'da savaşmaya dâhil olmuştur. Çünkü ABD'de Nazi Almanya'sının küresel bir tehdit oluşturduğuna dair çok az şüphe vardı (Hobsbawm, 2015: 16-19).

Amerika, Alman ırkçılığı ve şiddetinin genişlemesi ve tehdidiyle karşı karşıya kaldığı için savaşın dışında kalamamıştır. Amerika'nın savaşa tam olarak dâhil olduktan sonra, Almanya'nın Japonya'dan daha korkunç bir düşman olduğu kabul edilmiş ve Amerika'nın kaynaklarını Almanya ile mücadeleye odaklamıştır. Bu nedenle, Japonya'nın saldırısından sonra bile, ABD bilinçli olarak Almanya'ya karşı savaşta öncelik vermiştir. Roosevelt'in en büyük endişesi Nazi Almanya'sı olmasına rağmen, Japonya'nın saldırısı anlık bir krize neden olmuştur. Ancak Roosevelt, Almanya'nın Müttefiki Japonya ile aynı safta Amerika'ya karşı savaşa gireceğinden emindi. Sonuç olarak, Amerika'nın en büyük mücadelesi Nazi Almanya'sı ile olmuştur ve Japonya ile mücadele, kaynakların kontrolü üzerindeki bir mücadele olarak görülmüştür (Biddle, 2011: 5).

3.4. ALMANYA'NIN SOVYET SOSYALİST CUMHURİYETLER BİRLİĞİ (SSCB) İLE MÜCADELESİ

Almanya'nın yayılma politikası, tüm Avrupa ülkeleri gibi Rusya'nın da dikkatini çekmiş ve kendisine karşı bir tehdit olarak algılamıştır. Bu durum, Sovyet Rusya ile

Almanya arasında gerilimlere neden olmuştur. Sovyet Rusya, saldırmazlık antlaşmasına uymakta kararlı olmuş ve herhangi bir askeri hamlede bulunmamaya karar vermiştir. Ancak Almanya, bu antlaşmaya rağmen Sovyet Rusya'ya savaş ilan etmiş ve 22 Haziran 1941'de Sovyet topraklarına saldırmıştır. Alman ordusu, Sovyetler Birliği'ni karşı taarruzla 1941 Kasım'ında geri çekilmeye zorlamıştır. Ancak 1942 yılında Almanya, Güney Rusya'da Volga Nehri'ne kadar uzanan stratejik bölgede, Stalingrad'da ve Kuzey Kafkasya'daki petrol sahalarında toprak kazanımına devam etmiştir. Stalingrad Savaşı, bu savaşın en önemli dönüm noktalarından biri olmuştur. Almanya'nın Stalingrad'a saldırısı, Sovyetler Birliği'nin güçlü bir direnişiyile karşılaşmıştır. Sovyet ordusu, şehrin çevresini kuşatıp Alman ordusunu geri püskürtmüştür. Bu, Almanya'nın Doğu Cephesi'ndeki ilk büyük yenilgisi olup ve savaşın sonucunu belirleyen faktörlerden biri olmuştur (Oran, 2001).

Almanya'nın yayılma politikası tüm devletleri olduğu gibi Rusya'nın da gözünden kaçmamış, kendisine karşı bir tehdit olarak hissetmesine neden olmuştur. Bu tehdit sonrası iki ülke arasında gerilim yaşanmış, Sovyet Rusya saldırmazlık antlaşmasına riayet ederek herhangi bir girişimde bulunmamış; ancak Almanya Saldırmazlık Antlaşmasına rağmen 1941'de gerçekleştirdiği saldırı Türkiye basınında da ilgi odağı olmuş, Dünya savaşının seyrine yön vermek bakımından etkileri tartışılmaya başlanmıştır.

Yeni Sabah gazetesinde Hüseyin Cahit Yalçın “Alman-Rus Harbi” başlıklı yazısında:

“Sovyetler Birliğinin Almanya ile Harp haline girmesi asıl harp üzerinde ne gibi bir aksi tesir yapacak ve İngiltere ve Amerika ile Sovyetler arasındaki münasebetleri ne dereceye kadar değiştirecektir? İlk dakikada bu bapta bir fikir yürütmek kabil değilse de müşterek düşmanları olanların birbirlerini dost hissetmeleri istisnası pek az olan bir kaidedir.”

Şeklinde yer vermiştir. Almanya ve Sovyet Rusya arasındaki savaşın dünya savaşı üzerinde etkileri ve üzerinde durmuş, İngiltere ve Amerika'nın Müttefik olmalarından dolayı Sovyet Rusya'nın yanında yer alacağı ve bunun aksi etkisinin ancak bir istisna olacağı değerlendirmesinde bulunmuştur (Yalçın, 1941).

Hüseyin Cahit Yalçın'ın 26 Haziran 1941 tarihli “Alman-Rus Harbindeki Türk Bitarafılığı” başlıklı yazısında, Sovyetler Birliği'nin Almanya ile olan savaşına ilişkin Türkiye'nin tarafsız kalması gerektiği konusunda net bir tavır sergilediği görülmüştür.

Yalçın, Sovyetler Birliği'nin kötü niyetleri ve düşmanlığına vurgu yaparak, Türkiye'nin bu savaşa taraf olmasının doğru olmadığını düşündüğünü belirtmiştir. Bu durumda, Türkiye'nin ulusal çıkarlarını korumak adına tarafsız bir politika izlemesi gerektiği fikrini desteklemiştir (Yalçın, 1941).

Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan “Alman-Rus Harbi” başlıklı haberde, Almanya ve Rusya arasındaki savaşı ele alınmıştır. Almanya'nın Rusya ile savaşmak yerine anlaşarak savaşı hem mümkün kılmış hem de etkilemiş olduğunu belirtilmiştir. Ancak, Almanya'nın savaşın sonuçları üzerindeki hesaplarında yanıldığını ve Fransa'nın çabuk yıkılışı nedeniyle hata yaptığını ifade edilmiştir. Haberde, savaşın başlamasını kendi perspektifinden yorumlamış ve Sovyetlerin demokrasi yolunu seçmek yerine Almanya ile antlaşma yoluna giderek Hitler'in Nazizm politikası çerçevesinde saldırgan politikaya ittiğini ileri sürülmüştür. Bu haberde, Almanya'nın Sovyetlere de saldırıda bulunduğunu ve bu nedenle aralarında yapılan antlaşmanın baştan itibaren samimiyetsiz temeller üzerine atıldığını savunulmuştur (Cumhuriyet gazetesi, 23 Haziran 1941).

Cumhuriyet gazetesinde Ömer Rıza Doğrul, “Bir Nazariyenin İflası”, başlıklı yazısında; iki devlet arasında yapılan ademi tecavüz paktının aralarında sınır olmayan memleketler arasında yapıldığından, değişik komplo teorilerine sebebiyet vermiş ve bunlardan birinin de bu pakt ile Almanya ve Sovyet Rusya yan yana gelerek tüm dünyayı paylaştıkları teorisi olduğunu belirtmiş ve bunun sonucu olarak Almanya'nın Polonya'yı işgal ettiğini ileri sürmüştür. Ancak yazısının devamında “*Meğer işin iç yüzü hiç de böyle değilmiş. Meğer iki taraf arasında dünyayı paylaşmak için hiç de bir anlaşma yokmuş. Hatta meğer Almanya Sovyetlerin her hareketine içerliyor ve bu hareketlerin her birini kendi aleyhine hareket mukaddemesi sayıyormuş.*” Şeklinde nitelendirmiş ve Sovyetler arasında imzalanmış olan âdemi tecavüz paktının sağlam temeller üzerine kurulmadığı bu yüzden uzun soluklu olmayacağı nihayet Almanya'nın Sovyetlere savaş açması ile bunun ortaya çıktığını söylemiştir (Doğrul, 23 Haziran 1941).

Zekeriya Sertel'in “Sovyetlerle Almanlar Harp Halinde” başlıklı yazısında, Almanya'nın Sovyet Rusya ile savaşına neden olan sebepleri ve bu savaşın önemini ele almıştır. Sertel'e göre, Almanya'nın Sovyet Rusya'ya harp ilan etmesinin nedeni, Avrupa'da sulhu ve yeni bir düzen kurmak için ihtiyaç duyulan kaynakları elde etmek

ve Anglo-Sakson milletlerine karşı savaşabilmek için Sovyetlerin zengin ve hudutsuz kaynaklarına ihtiyaç duymasıdır. Ancak, Almanya'nın karada müsavi kuvvetlerle çarpışacağı bir düşmanla karşı karşıya kaldığı için, Almanya-Sovyet savaşının ikinci dünya savaşının en önemli safhasını teşkil edeceğine inanmıştır. Bu savaşın Avrupa'nın geleceği açısından kritik bir öneme sahip olduğunu vurgulamıştır. Alman Ordusu, Sovyet hudutlarında ilerleyerek, her ne kadar kısmi başarı sağlamış olsa da; Alman Ordusu o güne kadar karşılaşmadığı etin bir g ile karşılaşmıştır (Sertel, 23 Haziran 1941).

1942 yazında, Alman-İtalyan orduları Mareşal Rommel komutasında, Mısır'da İşkenderiye'nin 100 km batısında bulunuyordu. Ancak lojistik hatların açık olması ve yeterli malzeme sağlanamaması nedeniyle Alman tankları, İngiliz General Montgomery'nin El Alamein 'deki ordusuna karşı durmak zorunda kalmıştır. Bu durum, Batı'daki savaşın dönüm noktası olmuştur. Ekim 1942'de, Alman orduları hızlı bir Şekilde geri çekilmiş ve son darbeyi Amerikalı General Eisenhower tarafından Tunus'ta 13 Mayıs 1943'te vurulmuştur. Eisenhower, Alman ordularını teslim almış ve Kuzey Afrika'daki savaşı kazanmıştır. Bu zafer, Müttefik ordularının Avrupa'da karşı saldırıya geçmek için artık hiçbir engel kalmadığı anlamına geliyordu. Bu nedenle, El Alamein savaşı Batı Cephesi'nin kaderini belirleyen bir dönüm noktası olmuştur (Oran, 2001: 148-155).

Temmuz 1943'te Amerikan orduları, İkinci Dünya Savaşı'nın Akdeniz Cephesi'nde önemli bir harekât gerçekleştirmiştir. Bu harekât, Sicilya Adası'nın işgal edilmesiyle sonuçlanmış ve savaşın Avrupa'ya taşınmasına yol açmıştır. Altı hafta sonra, Amerikan orduları İtalya anakarasına çıkarma yapmış ve Mussolini rejimini devirerek Eylül 1943'te Müttefiklere teslim olmuştur. Ancak, İtalya'nın teslimiyeti sadece bir zafer değildi. Almanlar İtalya'da güçlü bir direniş göstermiş ve Nisan 1945'e kadar mücadeleyi srdrmştir. Bu süre boyunca, Alman direnişi nedeniyle Müttefiklerin ilerlemesi yavaşlamış ve bu durum Doğu Cephesi'nde Alman ordularının takviye edilmesine engel olmuştur. İtalya'daki Alman direnişi, savaşın sonlarına doğru yoğunlaşmıştır. İtalyan direnişçiler ve Müttefik kuvvetleri, Almanların savunmasını kırmak için bir dizi çatışma yaşamıştır. Bu çatışmaların sonucunda, Alman ordusu İtalya'dan çekilmeye başlamış ve İtalya 1945 baharında tamamen Müttefiklerin kontrolüne geçmiştir.

3.4.1. Stalingrad Yenilgisi

Alman ordusu; 1941 yılında Sovyet Rusya'ya karşı coğrafi ve iklim şartlarından dolayı toprak kazanımlarına rağmen, kısmi ilerleyiş olmuş, Alman ordusu geri çekilmeye başlamıştır. Buna rağmen Stalingrad'da toprak kazanmaya devam etmiştir; ancak Stalingrad ilerleyişi Alman Ordusu için bir milat olmuştur. Stalingrad'da var gücü ile mücadele eden Almanya yenilgi ile sürekli olarak kan kaybetmeye başlamıştır.

Churchill Moskova'da Stalin ile bir görüşme gerçekleştirmiştir. Stalin ikinci cephenin açılmasını istemiş fakat kendisine Churchill Kuzey Afrika cephesini öncelikle açmak gerektiğini bildirmiştir.

Kafkaslar da hızla ilerleyen Almanların amacı benzin ve petrol ürünlerini almak olmuştur. Almanlara göre Kafkasya zaferinin yarısı benzin demektir. Kafkasya kaynaklarının Almanların eline geçmesi Rusya'yı en aşağı otuz milyon ton petrolden yoksun bırakacağı düşünülmüştür. Bu yüzden Almanlar Kafkasya da gücü eline almayı amaçlamıştır.

1942 yazından 1943 başına kadar süren Stalingrad savunması, İkinci Dünya Savaşı'nın merkez sorunu haline gelmiştir. Alman güçleri, Stalingrad şehrini ele geçirerek Sovyetler Birliği'ni doğudan batıya kesmek ve güçlerini bölmek istemiştir. Ancak Sovyetler Birliği'nin savunması, kahramanca bir direniş göstermiş ve savaşın seyrini değiştirmiştir. Sovyet lideri Stalin, savaşın başlamasıyla birlikte Stalingrad'ı batıdan ve kuzeyden tehdit eden Alman güçlerine karşı savaşmak için harekete geçmiştir. Ancak kuzeyden gelen tehdidi önlemek için Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinden bir milyon kişilik bir orduyu Stalingrad'a sevk etmiştir. Bu ordu, Türkistan'da bulunan birçok farklı etnik kökenli askerden oluşmuştur. Bu hamle, savaşın seyrini tamamen değiştirmiştir. Alman güçleri, Stalingrad'ı ele geçiremeyince Sovyet güçleri, savunmadan taarruza geçerek Almanları geri çekilmeye zorlamıştır. Bu başarı, Sovyetler Birliği'nin zaferiyle sonuçlanan Stalingrad Muharebesi'ne yol açmıştır. Stalin'in Türkistan ordusu, savaş sanayi üretimi açısından da önemli bir rol oynamıştır. Ordu, Türkistan'ın kapılarını açarak Sovyetlerin elinde bulunan son savaş sanayi bölgelerinden biri haline gelmiştir. Bu da Sovyetler Birliği'nin savaş sanayi gücünü artırmış ve Almanya'ya karşı üstünlük sağlamıştır (Kırkpınar, 2017: 246).

İkinci Dünya Savaşı'nın devam ettiği dönemde, Ağustos 1942'de Almanya'nın Sovyetler Birliği'ne karşı saldırıları sürüyordu. Bu saldırılar kapsamında, Almanlar Kafkas dağlarındaki Elbruz tepelerine Gamalı Haçı dikmiştir. Ancak, bu harekâtlarına rağmen, Hazar Denizi'ne ulaşarak Kafkasya'yı ve Bakü'yü Sovyetler Birliği'nden ayıramamıştır. Daha sonra, Stalingrad'da son ve en şiddetli safha 24 Kasım 1942'de başlamıştır. Almanlar, Sovyet kuvvetleri karşısında büyük bir yenilgiye uğramış ve savaşı kaybetmiştir. Bu savaşın sonucu, savaşın gidişatını değiştirmiş ve Almanya'nın savaşı kaybetme süreci hızlandırmıştır. Stalingrad Savaşı, savaşın en önemli dönüm noktalarından biri olarak kabul edilir ve Sovyetler Birliği'nin zaferi, savaşın sonucunu belirlemede kritik bir rol oynamıştır.

Necmettin Sadak'ın "Mihver'in En Büyük Yanlışı" başlıklı makalesine göre, Japonya'nın Amerika'ya saldırması, Mihver 'in en büyük yanlışı olmuştur. Sadak, bu saldırının Almanya'nın Rusya'ya karşı savaşı sırasında gerçekleşmesinin, Amerika gibi güçlü bir ülkenin Almanya'ya karşı savaşa dâhil olmaması için uygun bir zamanlama olmadığını savunmuştur. Sadak'a göre, Mihver güçleri birlik düşüncesiyle hareket etmeliydi. Ancak Japonya'nın Amerika'ya saldırısı, Mihver 'in birliğine zarar vermiştir. Japonya'nın bu saldırısı, Almanya'nın Rusya'daki savaşına odaklanmasını engellemiş ve Amerika'nın da savaşa dâhil olmasına neden olmuştur. Böylece Mihver güçleri, Amerika'nın da dâhil olmasıyla daha büyük bir düşmana karşı savaşmak zorunda kalmıştır. Sadak, Japonya'nın saldırısının aslında Almanya'nın işine gelmediğini savunmuştur. Ona göre, Almanya'nın Rusya'daki savaşına odaklanması gerekiyordu ve Japonya'nın Amerika'ya saldırısı, Almanya'nın Rusya'da daha az dirençle karşılaşmasına neden olabileceği için, Almanya'nın çıkarına değildi (Sadak, 1942).

Stalingrad, İkinci Dünya Savaşı'nın en kanlı savaşlarından biri olarak tarihe geçmiştir. Almanlar, Stalingrad'ı ele geçirerek Sovyetler Birliği'nin direncini kırmayı ve Doğu Cephesi'ndeki zaferlerini pekiştirmeyi hedeflemiştir. Ancak, Sovyet ordusu tarafından gösterilen direniş ve karşı taarruz sonucunda, Almanlar başarısız olmuştur. Ocak 1943'te Sovyetler, Almanların kuşatmasını kaldırmak için karşı taarruza geçmiştir. 2 Şubat 1943'te 6. Alman ordusu, Sovyetler tarafından esir alınmıştır. Bu esirler arasında, ordu komutanı Mareşal Paulus ve 22 Alman generali de bulunuyordu. Sovyetler 'in zaferi, Stalingrad Muharebesi'nin sonunu getirmiştir. Türkiye basını ve yöneticileri, Stalingrad'daki Alman kuşatmasının kaldırılmasını "akıntının yön

değiştirmesi" veya "buluntuların parçalanması" olarak değerlendirmiştir. Bu ifadeler, Almanların yenilgisinin büyüklüğünü yansıtmaktan ziyade, savaşın sonucuna yönelik bir ölçüsüzlüğü belirtmiştir.

Stalingrad Muharebesi'nin ardından, Almanya'nın Türkiye üzerindeki baskısı azalırken, Sovyetler Birliği'nin baskısı artmaya başlamıştır. Bu dönemde, Akşam gazetesi tarafsızlığını korumuş ve hem Almanya hem de Sovyetler Birliği'nin savaşına objektif bir şekilde yaklaşmıştır. Gazetenin sahibi Nurullah Sadak, Alman-Sovyet savaşı sırasında üç hafta boyunca Almanya'ya gitmiştir. Burada, Almanların yakın ilgisiyle karşılaşmış ve Almanların savaşı kaybetmeyeceklerine inandığını kendisine söylendiğini köşe yazılarında paylaşmıştır.

Hüseyin Cahit Yalçın'ın "Alman Menkıbesi" başlıklı yazısında, Almanya'nın savaşta yenilmezlik efsanesinin yavaş yavaş sona erdiğine dair bir ifade kullanmıştır. Bu ifade, Alman ordusunun Avrupa'daki önceki zaferleriyle birlikte, bu zaferlerin bir sırrının olduğuna dair yaygın bir inanışa dayanıyordu. Ancak Yalçın, yazısında Alman ordusunun kararlılıklarını ve savaşa olan hırslarının önemini de vurgulamıştır. Almanya, 1939'da Polonya'yı işgal ederek II. Dünya Savaşı'nı başlatmıştır. O dönemde, Alman ordusu Avrupa'da bir dizi kesin zafer kazanmış ve bu zaferler, Alman ordusunun yenilmez olduğuna dair bir inanca yol açmıştır. Ancak daha sonra, savaşın seyri değişmeye başlamış ve Almanya, çeşitli cephelerde savaşta yenilgiye uğramıştır. Yalçın'ın yazısında bahsettiği gibi, Alman ordusunun yenilmezliği, sadece askeri stratejiye değil, aynı zamanda Alman halkının savaşa olan kararlılığına ve hırsına dayanıyordu. Ancak savaşın seyirindeki değişikliklerle birlikte, Alman halkının ve askerlerinin morale etkisi olmuştur. Bu nedenle, Yalçın, Almanya'nın yenilmezlik efsanesinin yavaş yavaş sona erdiğine dair bir öngörüde bulunmuştur (Yalçın, 1941).

İkinci Dünya Savaşı'nın en önemli savaşlarından biri olan Stalingrad Savaşı, Almanya'nın doğu cephesinde Sovyetler Birliği ile yaptığı bir savaş olarak tarihe geçmiştir. Savaşın başlangıcında Almanya, Sovyetler Birliği'ne karşı üstünlük sağlamıştır ve Stalingrad kenti üzerinde büyük bir baskı uygulamıştır. Ancak Sovyet birlikleri, savaşın gidişatını değiştiren önemli bir direniş göstermiş ve Almanya'nın bu savaşı kaybetmesine neden olmuştur. Stalingrad Savaşı'nın kaybedilmesi, Mihver devletleri için bir dönüm noktası olduğu anlaşılmıştır. Almanya, savaşın gidişatını

değiştirebilecek birçok askeri kayıp vermiştir ve Sovyetler Birliği'ne karşı üstünlüğünü kaybetmiştir. Mihver devletleri, bu savaştan sonra güçlerini yitirmeye başlamıştır. Stalingrad Savaşı'nın sonuçları, savaşın tüm seyrini değiştirmiştir. Müttefik devletler, Almanya'nın doğu cephesindeki yenilgisini görerek Avrupa'ya girmeye başlamıştır. Bu, Mihver devletlerinin yenilgiye uğramasına ve savaşın sona ermesine yol açmıştır (Öz, 1996: 55).

3.4.2. Hitlerin Bolşevizm'le Mücadelesi

Adolf Hitler, Nazi Partisi'nin lideri olarak, 1920 ve 1930'larda Almanya'da Bolşevizm ile mücadele etmeyi öncelikli hedefleri arasına koymuştur. Hitler ve Nazi Partisi, Bolşevizm'i Almanya'nın en büyük düşmanı olarak görmüş ve Sovyetler Birliği'ni Almanya'nın gelecekteki bir tehdit olarak algılamıştır. Hitler'in Bolşevizm ile mücadelesi, propaganda yoluyla başlamıştır. Nazi propagandası, Sovyetler Birliği'ni Almanya'nın en büyük düşmanı olarak gösteriyor ve Komünizmin, Yahudiler tarafından desteklendiğini iddia etmiştir. Bu propaganda, Alman halkında Bolşevizm'e karşı bir nefret duygusu yaratmıştır ve bu duygu, Nazi Partisi'nin popülaritesini artırmıştır. Hitler'in Bolşevizm ile mücadelesi, askeri ve siyasi açıdan da devam etmiştir. Hitler, 1939 yılında Sovyetler Birliği'ne saldırmak için planlar yapmış ve 1941 yılında Alman ordusu Sovyetler Birliği'ne saldırmıştır (Tutsak, 2017:205).

Hitler, Sovyetlerle yaptığı savaşlarda istediği başarıyı sağlayamayınca ve Sovyet ilerleyişini durduramayınca 1943 yılından beri karşısına aldığı batılı devletleri kendi tarafına çekebilmek için Bolşevizm tehlikesinden bahsetmiştir. Hitler; olası bir yenilgi karşısında Avrupa devletlerinin komünizmle mücadele etmesi gerekeceğini, komünizmin bu ülkelerde yayılacağını söyleyerek Müttefikler arasında parçalanma sağlamayı amaçlamıştır.

Hitler, Almanya'nın lideri olarak, birçok konuşma ve beyannamesinde Almanya'nın hedeflerini açıklamıştır. Bu hedefler arasında, Almanya'nın güçlü bir devlet olması ve Avrupa'daki lider konumunu koruması yer almaktadır. Bu amaçla, Almanya'nın diğer Avrupa devletleriyle işbirliği yapması gerektiğini savunmuştur. Hitler, Alman milletine yaptığı bir beynamede, Avrupa'nın karşı karşıya olduğu iki seçenek olduğunu söylemiştir. Ya Almanya ve onun Müttefikleriyle birlikte Avrupa'nın kazanacağı, ya da Bolşeviklerin Avrupa'yı istila ederek Avrupa kültürünü ve milletlerini

ezerek Rusya'yı da sefalete sürükleyeceği bir gelecek. Hitler'in bu sözleri, Nazi Partisi'nin propagandasının bir parçasıydı ve Almanya'nın diğer Avrupa devletleriyle işbirliği yapması gerektiğini savunuyordu. Hitler, Almanya'nın güçlü bir devlet olması için Avrupa'daki diğer devletlerin desteğine ihtiyaç olduğunu düşünüyordu (Özaslan, 2021: 59-64)

Hitler'e göre Bolşevizm'in karşısına Almanya'dan başkası çıkmazdı: *“Avrupa üzerine saldırmak için daha on sene evvel hazırlıklarda bulunmuştur. Bir sel gibi akarak, bir silindir gibi yürüyerek bütün Avrupa'nın kültürünü öldürmek ve insanlıklarını mahvetmek isteyen devin karşısına Almanya'dan başka hangi devlet çıkardı? Eğer Almanya, 1941 senesinde Avrupa'yı himaye etmeseydi dünya nasıl bir facia ile karşılaşacaktı.”* sözleriyle komünizmin karşısında duran Hitler tüm Avrupa'yı da komünizmin tehlikesinden Almanya'nın koruduğunu belirtmiştir (Kırkpınar, 2017: 248).

Peyami Safa, Tasvir-i Efkâr gazetesindeki “Hitler ve Avrupa” başlıklı yazısında Adolf Hitler'e destek vermiştir. Bu yazısında, Hitler'in Avrupa'yı doğudan gelen demokrasi tehditlerine karşı savunduğunu ve medeniyeti koruduğu iddiasına yer vermiştir. Ayrıca, Safa yazısında Avrupa'nın Bolşevizm tehdidi ve bombardıman altında olduğunu da belirtmiştir (Safa, 1944).

Türkiye basını, Hitler'in açıklamasını büyük bir önemle ele almıştır. Hitler'in belirgin bir şekilde ortaya koyduğu ideolojik hedefler ve savaşın amacı, Türk medyasında tartışma konusu olmuştur. Bazı gazeteler, Hitler'in açıklamasını Avrupa'nın geleceği için büyük bir tehdit olarak görürken, diğerleri Almanya'nın savaşta haklı olduğunu ve bu savaşın Avrupa'nın geleceği için zorunlu olduğunu savunmuştur. Bununla birlikte, Türkiye basını, Hitler'in sözlerindeki propagandayı ve gerçeklikten uzak iddiaları da eleştirmiştir. Hitler'in söylediği gibi, savaşın galibi Avrupa'nın tarihi kültürünü koruyacak ve komünizmin yayılmasını engelleyeceği gibi bir sonucun asla gerçekleşmeyeceği açıktır. Aksine, savaş Avrupa'da büyük yıkıma ve acıya neden olmuş ve tarihi kültürler zarar görmüştür. Türkiye basını, Hitler'in açıklamasının bir savaş propagandası olduğunu ve gerçekçi olmadığını belirterek, Nazi Almanya'sının amaçlarına ulaşmak için insanların düşüncelerini manipüle ettiğini vurgulamıştır.

3.4.3. Hitlere Suikast Girişimi

Hitler'e suikast girişimi, II. Dünya Savaşı sırasında Almanya'da gerçekleşen bir dizi başarısız girişimlerdir. Bu girişimlerin en ünlüsü, 20 Temmuz 1944'te Claus von Stauffenberg liderliğindeki Alman subayları tarafından gerçekleştirilen suikast girişimidir. Stauffenberg, Hitler'in yerini almak ve Nazi rejimini devirmek için plan yapmıştır. Ancak, suikast girişimi başarısız olmuş ve Hitler hafif yaralanmalarla kurtulmuştur. Sonrasında, suikast girişiminde yer alanlar yakalanmış ve idam edilmiştir (Kılıç, 2009: 5-19).

Hitler'e suikast girişimi, Almanya içindeki muhalefetin Hitler'e olan hoşnutsuzluğunu göstermiştir. Hitler'in totaliter yönetimi, insan hakları ihlalleri ve savaşın uzaması, birçok Alman vatandaşı için kabul edilemez hale gelmiştir. Ayrıca, Alman subaylarının, savaşın kaybedildiğini ve Almanya'nın yenileceğini fark etmeleri, suikast girişimlerinin nedenlerinden biri olduğu da söylenebilir.

Bu suikast girişimi Türkiye basınına da yansımıştır. Cumhuriyet gazetesinde Nadir Nadi, "Hitlere Suikast" başlıklı yazısında;

"Objektif bir seyirci sıfatı ile son suikast teşebbüsünü doğrudan doğruya Almanya hesabına bir zaaf alameti olarak kaydetmeğe mecburuz. Alman yüksek kumanda heyeti harbi kötü idare ettiyse o heyeti devirmekle vaziyet düzelecek değildi. Maksat sadece teslim olmak zaruretinin ifadesinden ibaret idiyse, böylelikle Almanya'daki durum millet hesabına daha elverişli bir şekle mi sokacaktı. Bugüne kadar Müttefikler bile Alman mukavemetinin henüz sarsılmaktan uzak bulunduğu inanyorlardı. Suikast teşebbüsü, onlara, ilk defa olarak başka türlü düşünmek imkânını vermektedir."

Değerlendirmesinde bulunmuştur. Hitler'e yapılan bu suikast girişimini Almanya açısından güvenlik zafiyeti olduğunu dile getirmiş ve bunun sadece içeride karışıklığa yol açmaktan başka bir yarar sağlamadığını, bu suikast girişimi ile ilk kez Müttefik devletler de dâhil olmak üzere yenilmezlik şüphesini ortadan kaldırdığını ifade etmiştir (Nadi, 1944).

Cumhuriyet gazetesinde Ömer Rıza Doğrul, "Almanya'da ikilik", başlıklı yazısında; "Bir memleketin en çetin harple meşgul olduğu bir sırada bu çeşit hadiselerin vukuu her şeyden önce milli birliğin bir çözüntü buhranı geçirmekte olduğuna delalet eder. Bu çözüntünün orduda baş göstermesi ise, buhrana büsbütün vahamet verir ve harici harple birlikte dâhili harp tehlikesinin milli mukadderatı tehdit etmesine yol

açar”. Şeklinde ifadelere yer vererek suikast girişimini yorumlamıştır. Bu çeşit olayların yaşanmış olması milli birliğin zedelenmesine yol açacağını, bunun da sonuç olarak dışarıda yaşanan harp haricinde iç savaş tehlikesini doğuracağını, hem dışta hem içten mücadele verilmesi durumunda da yenilginin kaçınılmazlığına işaret etmiştir (Doğrul, 1944).

Falih Rıfkı Atay, Ulus gazetesinde yayınladığı “Suykast etrafında” başlıklı yazısında, suikast girişiminde bulunanların ya umutsuzluğa kapılmış savaşılar ya da askeri disipline itiraz eden ve görüşlerini açıkça ifade ederek görevlerinden alınan komutanlar olduğunu düşünmüştür. Bu görüşüne dayanarak, suikasti gerçekleştirenlerin muhtemelen komutanlardan ya da Hitler’e karşı ayaklanan ve ordu tarafından uzaklaştırılan kişilerden olabileceğini belirtmiştir. Bu yorumuyla, olayın ardındaki olası sebepleri ve suikastçıların kimliği hakkında önemli bir fikir sunmuştur (Atay, 1944).

Necmettin Sadak, Akşam gazetesinde yayınlanan “Sonun Başlangıcı” başlıklı makalesinde, Hitler'e yapılan suikast girişimini Almanya'nın içinde başlayan çöküntünün en büyük alameti olarak değerlendirmiştir. Yazar, herhangi bir suikastı haklı görmediğini ve ülkelerin iç işlerine karışmak taraftarı olmadığını belirtmiş, bu olayın bütün dünyayı ilgilendirdiğine ve Almanya'yı tutan temellerin yalnız cephelerde değil içeride de sarsılmaya başladığına işaret etmiştir. Yazar, suikast girişimini Almanya'da başlayan çöküşün en büyük işareti olarak görmüştür. Buna ek olarak, yazar, suikast olayının bütün dünyayı ilgilendirdiğini ve Almanya'yı tutan temellerin içeride de sarsılmaya başladığını vurgulamıştır. Bu ifadeler, yazarın suikast olayını sadece Almanya'nın iç meselesi olarak değil, aynı zamanda dünya genelindeki politik ve sosyal gelişmelerin bir göstergesi olarak gördüğünü belirtmiştir (Sadak, 1944).

Necmettin Sadak, ertesi gün yayınlanan “Almanya’da neler oluyor” başlıklı makalesinde de, Almanya'da gerçekleşen Hitler'e yapılan suikast hakkında düşüncelerini paylaşmıştır. Makalede, suikastın gerçekleştirilmesinde görev alan generallerin amacının düşmana hizmet etmek olmadığını ve hatta ihanet ettikleri iddialarının da doğru olmayabileceğini belirtmiştir. Sadak, generallerin askerlik ve harp işlerini en iyi bilen unsurlar olduğunu vurgulayarak, ihtilal teşebbüsünün Almanya'nın gidişatından ümitsizlik duymalarından kaynaklandığını ifade etmiştir. Makalede ayrıca, suikastın kendisi hakkında pek fazla bilgi verilmese de, Sadak'ın sözleri suikastın amacının

savaşın gidişatından memnun olmayan generallerin hareketi olduğunu ortaya koymuştur. Böylece, Sadak'ın ifadeleri, Almanya'da yaşanan olayları ve savaşın seyrini anlamak için önemli bir kaynak teşkil etmiştir (Sadak, 1944).

3.4.4. Hitlerin Ölümü ve Almanya'nın Teslimi

Amiral Döenitz, 2 Mayıs 1945'te, Adolf Hitlerin vefatını tüm dünyaya şu sözlerle duyurmuştur:

“Führerimiz Adolf Hitler, bugün öğleden sonra Başbakanlık binasında komuta vazifesi başında son nefesine kadar Bolşevizme karşı ve Almanya için savaşarak ölmüştür”. Hitler'in yerine kendisini bıraktığını Amiral Doenitz şu sözlerle ifade etmiştir: *“Führer, devlet başkanı olarak beni yerine atamıştır. İlk görevim ilerleyen Rus tehlikesinden Alman milletini korumak olacaktır. Bu hedefe engel olmaya çalıştıkları müddetçe İngiltere ve Amerika'ya karşı savunma harbine devam edeceğiz.”* (Akşam gazetesi, 2 Mayıs 1945).

Ulus gazetesi 2 Mayıs 1945 tarihinde “Hitler Dün Berlin'de Öldü” şeklinde manşet ile Hitlerin ölümünü haberleştirmiştir. Hitlerin yerine Amiral Dönitz'in geçeceğini ve harbin devam edeceğini de yazmıştır. Ulus gazetesi, Alman radyosundan elde ettiği bilgileri “Hitler ölmeden bir gün önce Dönitz'i halef seçtiği bildiriliyor...” şeklinde haberleştirmiştir (Ulus gazetesi, 2 Mayıs 1945). Yine gazetenin aynı sayfasında Mümtaz Faik Fenik “Faşizm yere serilirken” şeklinde makalesini yayınlamıştır. Fenik savaşın sonucu Avrupa ülkelerinin faşizm ilişkilerini yorumlamıştır (Fenik, 1945).

2 Mayıs 1945 tarihinde, Hitler'in ölüp ölmediği tartışmaları sürerken, Amiral Dönitz'in 1945 yılı mayıs ayında Hitler'in öldüğü açıklamasını yaparak tartışmalara son vermiştir. Ardından kayıtsız şartsız teslim kararı ile savaş sonuçlanmıştır. Hitler'in aslında intihar ettiği daha sonra ortaya çıkmıştır. Hitler'in ölümü konusunda pek çok farklı görüş olmuşsa da genel kanı intihar ettiği yönünde olmuştur.

Akşam gazetesi, 3 Mayıs 1945 tarihinde Almanya'nın bölgesel teslimleri ile ilgili haberlerini yayınlamıştır. “Berlin dün teslim oldu” manşetinde, müdafaanın 11 gün sürdüğünü ve büyük şehirlerin müdafaasının en kısası olduğunu da belirtmiştir. Ayrıca bu haberinde bazı liderlerin de intiharları ile ilgili bilgilendirmelerde bulunmuştur. “Danimarka'daki Alman kuvvetleri teslim olmağa başladılar” başlıklı haberinde ise Almanların dört büyük şehirde teslim olmaya başladığını ve Avrupa'da teslim olan

asker sayısının bir milyon olduğunu da yazmıştır. Ayrıca Akşam gazetesi bu haberinde, üç Alman Mareşalinin teslim olduğunu yayınlamıştır (Akşam gazetesi, 3 Mayıs 1945)

Necmettin Sadak, “Zafer” başlıklı makalesinde, Almanların teslim oluşunu Müttefiklerin zaferi olarak yorumlamıştır: *“Harp bitti. Müttefiklerin zaferi tamdır. Beş buçuk yıl süren eşsiz fedakârlıklar boşa gitmedi. Düşman, tarihte hiçbir milletin denemediği korkunç bir yenilgiye uğratıldı. Kendi milletleri kadar bütün insanlığında lanetle anacağı iki büyük harp suçlusu, kahramanlar gibi ölmek şerefinden bile yoksun kaldılar.”* sözleri ile Hitleri eleştirirken, Müttefiklerin yenedünya da sulh ümidini yeşerteceklerini ifade etmiştir. Yazar, Hitler ve onun yakın Müttefiklerini suçlu olarak nitelendirirken, bu iki büyük harp suçlusunun, kahramanlar gibi ölmek şerefinden bile yoksun kaldıklarını vurgulamıştır. Yazar, bu şekilde Almanların savaş suçlarını kınamış ve insanlık tarihi için bir utanç olarak nitelendirmiştir. Ayrıca, Müttefiklerin zaferinin dünya genelinde barış ve uyumun sağlanması için bir umut kaynağı olacağı belirtilmiştir. Bu şekilde, Sadak Müttefiklerin zaferini sadece askeri bir başarı olarak değil, aynı zamanda insanlık tarihinde barışın yeniden sağlanması için bir fırsat olarak değerlendirmiştir (Sadak, 1945).

Necmettin Sadak “Avrupa’nın Büyük Günü” başlıklı yazısında, Almanya’nın kayıtsız şartsız teslim oluşunu tüm milletlerin hürriyetine kavuşması olarak yorumlamıştır: *“Bugünkü zafer, eskiden olduğu gibi bazı alışveriş hesapları görmüyor. Bir takım yeni sınırlar çizmiyor. Bu zafer tecavüz ve istila emellerine, kuvvetin hak tanınmasına, herhangi bir ideolojinin zorla başkalarına kabul ettirilmesi imkânlarına engel olarak bütün milletler için yeni bir devir açmak istiyor. Hak ve adalet uğruna, durup dururken ateşe atılan büyük demokrasilerin yendikleri yıktıkları şey sadece adı belli bir devlet değil, bir sistem, bir zihniyet, bir siyasettir. Dileriz bu zafer boşa gitmesin ve Avrupa’da sonuncu olsun”.* Sadak’ın bu makalesi, II. Dünya Savaşı’nın sonucunu anlamlandırmak açısından oldukça önemli olmaktadır. Bu zafer, sadece Almanya’nın kayıtsız şartsız teslim olması değil, aynı zamanda demokrasinin özgürlük, hak ve adalet mücadelesindeki büyük bir zaferi olarak yorumlamıştır. Sadak, insanlığın bu zaferden dersler çıkarması gerektiğine vurgu yaparak, benzer felaketlerin bir daha yaşanmaması için herkesin sorumluluk alması gerektiğini ifade etmiştir (Sadak, 1945)

Akşam gazetesi yazarları, Almanya'nın teslim oluşuyla birlikte savaşın bitmesi münasebetiyle duydukları mutluluğu yazılarında aktarmışlardır. Bununla beraber yeni Almanya'nın dünya düzenini kurmasının kolay olmayacağını Hitlerin, Alman halkını düşünmeden hareket ettiğini yazılarında eleştirmişlerdir. Türkiye'nin hangi koşulda olursa olsun savaşta tarafsız kalması gerektiğini belirtmişler Yeni Dünya düzeninin bir an önce kurulması, dünya da barış döneminin yaşanmasını bir daha da yıkıcı böyle bir savaşın çıkması temennisinde bulunmuşlardır.

Almanya hezimetini ve Almanya'nın izlediği politika ve sonuçları tüm dünyada olduğu gibi Türkiye basınında da geniş yankı bulmuş Nazi politikası eleştirilerek savaşın sonuçları hakkında birçok değerlendirme yer almıştır:

Cumhuriyet gazetesinde Nadir Nadi, "Hayat Sahası Politikası Varken", başlıklı yazısında, "Hayat sahası formülü sahiden korkunç bir şeydi. Nerede başladığı, nerede ve nasıl biteceği belli olmayan bir sahaya kocaman bir dünya parçası sıkıştırılmak isteniyor." diyerek Almanya'nın Hayat Sahası politikasını eleştirmiştir. Almanya'nın savaşın başından itibaren güttüğü Hayat Sahası politikası söylemleri ile diğer devletleri kendisinden ittiğini Almanya'nın Avrupa milletlerine yönelik hayat sahası söyleminin kabul edilmeyeceğini, hayat sahası kavramının da sınırları olmayan anlamsız bir politika olduğunu ve bu yüzden başarısız olduğunu iddia etmiştir (Nadi, 1943).

Nadir Nadi Cumhuriyet gazetesinde "Sonuna kadar dövüşe zorlanan Almanya", başlıklı yazısında;

"Senelerden beri devam eden, hele son aylarda gittikçe artan bu neşriyata bakılırsa; Müttefikler, Alman halkındaki mukavemet gücünü arttırmak için ellerinden geldiği kadar gayret harcamaktadırlar. Sonunda bu felaketlere uğrayacağını öğrenen bir milletin, ne kadar çetin şartlar altında olursa olsun, harbden vazgeçmesine imkân var mıdır? Askerlik alanında, her taraftan sıkıştırılan Almanya, böylece politika yolu ile de canını dişine takarak dövüşe zorlanmaktadır. Bu iki taraflı baskının harbi bir an önce bitirmek isteyen Müttefiklere temin edeceği faydaları merakla bekliyoruz".

Değerlendirmesiyle Müttefiklerin kayıtsız şartsız teslimini ön gören talepleri ile yalnızca alman halkının mukavemet gücünün arttırmaktan başka fayda sağlamadığını belirtmiştir. Nadi'nin yazısından anlaşıldığı gibi, Almanya'nın Müttefikler tarafından sıkıştırıldığına ve politika yoluyla dövüşe zorlandığına dair bir algı olmuştur. Alman halkının mukavemet gücünün artırılması, savaşın sonuna kadar devam edeceği

düşünülerek bir strateji olarak görülmüştür. Ancak, Nadi, sonunda Almanya'nın kaybedeceğine ve savaşın sonuçsuzluğuna işaret etmiştir. Nadi, savaşın bir an önce bitirilmesi gerektiğini ve bu baskıların savaşın sonunu getirip getirmeyeceği konusunda merakını dile getirmiştir (Nadi, 1944).

SONUÇ

1939-1945 yılları arasında devam eden İkinci Dünya Savaşı, yerkürenin büyük bir kısmını etkilemiştir. İki kutuplu bir dünyada savaşın tarafları Mihver ve Müttefik devletler adıyla savaştaki yerlerini almıştır. II. Dünya Savaşı'nın tarafları olan Mihver ve Müttefik devletler Türkiye'yi kendi yanlarında savaşa sokmak için büyük çaba göstermişse de Türkiye savaşın sonuna dek savaş dışında kalmayı ve toprak bütünlüğünü korumayı başarmıştır. Daha doğrusu Türkiye hükümeti, her iki tarafın Türkiye'yi savaşa sokma çabalarına rağmen fiilen savaşa katılmadan 23 Şubat 1945 tarihinde, Almanya ve Japonya'ya resmen savaş ilan ederek Müttefik Cepheye yer almıştır. Her ne kadar Türkiye İkinci Dünya Savaşı'na fiilen girmemiş olsa da, savaşın yerkürenin büyük bir kısmında yol açtığı yıkıcı etkilerden nasibini almış ve savaşın etkilerini uzun yıllar boyunca derin bir şekilde yaşamıştır. Açıkçası, 1939-1945 yılları arasında dünyanın büyük güçlerinin büyük bir savaşın içinde olması, Türkiye'nin de başta ekonomik olmak üzere siyasi, askeri, sosyal ve diplomatik açılardan savaştan etkilenmesini beraberinde getirmiştir.

Bilindiği üzere, propagandanın yoğun olarak yapıldığı zaman dilimlerinden biri de savaş dönemleridir. Devletler/iktidarlar, savaş zamanlarında, kendi toplumlarını kontrol altında tutmak ve iktidar söylemini konsolide etmek için propagandadan olabildiğince istifade eder. Bu cari durumdan olsa gerek, İkinci Dünya Savaşı yılları dünyada ve Türkiye'de propagandanın en yoğun olarak kullanıldığı bir zaman dilimi olmuştur. Erken Cumhuriyet döneminde olduğu gibi, savaş süresince devlet, Basın Yayın Genel Müdürlüğü vasıtasıyla basını kontrol etmeyi sürdürmüştür. Kuruluşundan beri basını sıkı bir kontrol altında tutan Kemalist devlet; basın aracılığıyla, bilhassa gazetelerde yayımlanan haberler ve görseller sayesinde hem halkı yönlendirme ve hem de kontrol altında tutma imkânına sahip olmuştur. Aynı şekilde savaş süresince gazetelerin sadece iktidar söylemini aktarma aracı olarak değil, halkı bilgilendirme ve savaşın olası etkilerine karşı halkı eğitme vasıtası olarak kullanıldığı da not edilmelidir.

İkinci Dünya Savaşı yıllarının Türkiye için oldukça zorlu bir zaman dilimi olduğu yadsınamaz. Ülkede hem iç politikada yaşanan siyasi karışıklıklar hem de dış politikada savaş tehdidi söz konusuydu. Bundan olsa gerek, İsmet İnönü Hükümeti, ülkenin iç ve dış politikasını savaşa sürükleyecek herhangi bir haber veya yazı konusunda oldukça

hassastı. Bu cari durum, basın organlarına karşı ülkede zaten mevcut olan sıkı bir denetimi daha da sıkılaştırmayı beraberinde getirmiştir. İkinci Dünya Savaşı yıllarında radikal sansür uygulamalarıyla birlikte, basın ve yayın organları ancak kendilerine çizilen sınırlar içinde yayınlar yapmıştır. Bu sınırlar dışına çıkanlar ise hükümet tarafından cezalandırılmış veya kapatılmıştır. Kuşku yok ki bu durum, basın özgürlüğü konusundaki ciddi endişeleri de beraberinde getirmiştir. Ancak, İnönü Hükümeti'nin bu sıkı denetim politikalarının ülkenin savaşa girmesini engellediği de gün gibi ortadadır.

Türkiye üzerindeki savaş tehditlerinin yüksek olduğu bir zaman diliminde, devletin İkinci Dünya Savaşı yıllarında benimsediği basın yayın stratejisi ve hükümet politikalarının doğru olduğu yönündedir. Bu stratejinin esas amacı halkı savaşın her türlü etkilerine karşı hazır hale getirmek ve halkın her hâlükârda hükümet politikalarını desteklemesinin zeminini inşa etmektir. Gazetelerdeki yazılar ve haberler, ülkedeki radikal güvenlikçi politikaların toprak bütünlüğü ve halkı bir arada tutmak için elzem olduğu söylemini güçlendirmeyi hedefliyordu. Dönemin ana akım gazeteleri incelendiğinde, gazetelerin hem İkinci Dünya Savaşı'nı hem de Almanya'yı yakından takip ettikleri gözlemlenmektedir. Her ne kadar gazetelerde yer alan yazı ve haberler, ciddi bir gazetecilik ürünü olsa da yazı ve haberlerde hükümetin iç ve dış politikasıyla mutabık bir müdahalenin de göz ardı edilemeyeceği kaydedilmelidir. Son tahlilde, İkinci Dünya Savaşı dönemi boyunca hükümet politikalarına mutabık olarak Türkiye basınının ana temasını savaş karşıtlığı oluşturduğu müşahede edilmektedir. Kuşkusuz, gazetelerin bahse konu savaş karşıtı tutumu bir anlamda hükümetin denge siyasetini de destekler niteliktedir. Açıkçası, basın yoluyla verilen haberler ve mesajlar üzerinden Türkiye'nin izlediği tarafsızlık veyahut denge siyasetinin kamuoyunda kabul görmesi amaçlanmıştır.

İkinci Dünya Savaşı'nın son yıllarında Türkiye basını aydınları arasında kutuplaşma yaşanmıştır. Bu durum, farklı politik, ideolojik ve uluslararası konular üzerindeki çeşitli görüşlerin ortaya çıkmasıyla ilişkilidir. Savaşın son döneminde, Türkiye'nin tarafsızlık politikası ve uluslararası ilişkilerdeki gerilimler Türkiye basınında yankı bulmuş ve gazeteler aracılığıyla tartışılmıştır. Bazı köşe yazarları, Türkiye'nin aktif bir dış politika izlemesi gerektiğini savunurken, diğerleri tarafsızlık politikasının devam etmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu tartışmalar, farklı gazeteler arasında ideolojik ayrışmayı göstermiş ve köşe yazarlarının yazılarına da yansımıştır.

Kutuplaşma, siyasi çekişmeler, uluslararası gelişmeler ve ideolojik farklılıklarla birleşerek karmaşık bir hal almıştır.

İkinci Dünya Savaşı yılları boyunca Türkiye basınının yakından takip ettiği ülkelerin başında Almanya gelmektedir. 1939-1945 yıllarında aktif olarak yayın yapan *Akşam*, *Cumhuriyet*, *İkdam*, *Tan*, *Ulus* ve *Yeni Sabah* gibi ana akım gazeteleri referans alarak Almanya'nın Türkiye basınına yansımalarına odaklanan bu çalışmada, basında Almanya'nın iç politikası kadar dış politikasına dair yazıların ve haberlerin de yer aldığı gözlemlenmektedir. Savaş yıllarında mezkûr altı gazetenin sayfalarına bakıldığında Hitler Almanya'sının iç ve dış politikası, Almanya'nın Polonya'ya saldırarak savaşı başlatması, Doğu ve Kuzey Avrupa ülkelerini işgal etmesi ve büyük güçlerle mücadelesi gibi çok sayıda konu ile ilgili yazı ve haberin yer aldığı görülmektedir.

İkinci Dünya Savaşı yıllarında Almanya'nın Türkiye basınına yansımaları gazete bazında değerlendirmek dönemin ruhunu anlamak açısından faydalı olabilir. İkinci Dünya Savaşı yılları boyunca Türkiye basınında Almanya ile ilgili haber ve yazıları özetle şu şekilde değerlendirmek mümkündür:

Akşam gazetesi, 1939 yılında savaşın başladığı dönemde hükümetin dış politikasına uygun yazılar kaleme alarak dikkat çekmiştir. Gazete, Türkiye'nin savaşın dışında kalmak gerektiğini vurgulamış ve bu konuda tutarlı bir duruş sergilemiştir. Özellikle Mihver devletlerinin üstünlük gösterdiği zamanlarda, gazete tarafsız bir dış politika izleyerek Alman dostluğunu desteklemiştir. Ancak, Almanya'nın yenilgiye uğraması ve Müttefiklerin zaferinin anlaşılmasıyla birlikte, gazete Almanlara eleştiriler yönelterek Mihver güçlerini destekleyen yazılar kaleme almıştır. Bununla birlikte, gazetenin eleştirilerini ağır bir üslup kullanmadan dile getirdiği de görülmektedir. *Akşam gazetesi*, Türkiye'nin dış politikası ve savaşın seyriyle ilgili olarak makaleler ve haberler yayınlamaya kamuyu bilgilendirmiş ve farklı bakış açılarına yer vermiştir.

Cumhuriyet gazetesinin Almanya'ya duyduğu sempati, savaşta haklılığına dair köşe yazarlarının yorumları ve seçilen manşetler aracılığıyla açıkça ortaya çıkmaktadır. Gazete özellikle, Almanya'nın savaşa girişindeki haklılığını vurgulayan köşe yazarlarının makalelerine büyük bir önem vermektedir. Bu yazarlar, Almanya'nın savaşa başlamasının meşruiyetini ve gerekçelerini öne çıkararak Almanya'ya destek vermektedirler. *Cumhuriyet gazetesi*, bu şekilde Almanya'nın savaş politikasına açık bir

şekilde sempati duyduğunu göstermekle kalmayıp okuyucularını da bu yönde etkilemeye çalıştığını göstermektedir. Bu durum, gazetenin aktif bir şekilde Almanya'nın yanında yer aldığını ve okuyucularını da Almanya'nın perspektifine yaklaştırmaya teşvik ettiğini göstermektedir. Ancak gazete savaşın ilerleyen dönemlerinde Türk dış politikasını da göz önünde bulundurarak tarafsızlık ilkesi doğrultusunda haberler yayınlamıştır. Gazetenin bu politikasının değişmesinde gazetenin doksan gün boyunca yayınının dondurulması da gösterilebilir.

İkdam gazetesinin yayınladığı haberler ve makaleler incelendiğinde, Almanya karşıtı bir yaklaşımın belirgin olduğu görülmektedir. Özellikle Almanya'nın Balkanlar'a müdahalesi, gazete tarafından sert bir dille eleştirilmiştir. *İkdam* gazetesi, Türk hükümetinin Almanya'nın Balkanlar'a gelmesini bir tehdit olarak algılamasından kaynaklanan endişeleri yansıtmıştır. Bu eleştiriler, Türk kamuoyunu Almanya'nın bölgedeki politikaları konusunda bilgilendirmeyi hedeflemiştir. *İkdam* gazetesi, Almanya'nın Balkanlar'da yürüttüğü politikaların Türkiye için potansiyel bir tehdit oluşturabileceğini vurgulayarak, Türk halkının dikkatini bu konuya çekmiştir. *İkdam* gazetesi, tarafsızlık ilkesine bağlı kalarak ve Almanya'ya yönelik eleştirileriyle dönemin önemli bir yayın organı olmuştur.

Tan gazetesinin savaş süresince Rusya sempatisini olduğu ve Müttefiklerin yanında yer aldığı bilinmektedir. *Tan* gazetesi, haberlerde ve manşetlerde Polonya'nın askeri gücünü vurgulayarak, Polonya'nın askeri ve savaş ekipmanına yönelik gücünü göstermeye çalışmış ve bu şekilde kamuoyunu etkilemeyi hedeflemiştir. Bu yaklaşımıyla *Tan* gazetesi, Müttefiklere destek verdiğini ve Almanya'yı düşman olarak değerlendirdiğini göstermiştir. Ayrıca, medyada var olanın temsili kadar olmayana da anlamlar yüklediği düşünüldüğünde, Almanya'nın yok sayılmasıyla birlikte Almanya'nın düşman olarak değersiz ve önemsiz görüldüğü vurgulanmıştır. Bu da *Tan* gazetesinin Rusya sempatisini ve Müttefiklere olan yakınlığını daha da belirgin kılmaktadır.

Ulus gazetesi, dönemin hükümetiyle olan yakın ilişkisini haberlerinde ve makalelerinde açıkça hissettirmiştir. Haberlerinin ve yazılarının genel içeriği, hükümetin politikalarını doğrudan yansıtmaktadır. Bu durum, gazetenin kamuoyunu etkileme amacı güttüğünü ve hükümetin görüşlerini desteklediğini göstermektedir.

Bununla birlikte, Ulus gazetesinin yayın politikalarına aykırı olan haberleri bile hükümetin dış politikası doğrultusunda savunduğu gözlenmiştir. Bu durum, gazetenin tarafsızlık ilkesini zaman zaman terk ettiğini ve hükümetin politikalarını desteklemek için haberlerini uyarladığını göstermektedir. Gazetenin bu tutumu, dönemin siyasi ortamının etkisiyle şekillendiği anlaşılmaktadır.

Yeni Sabah gazetesi, Türk dış politikası bağlamında önemli bir yayın organı olarak faaliyet göstermiştir. Özellikle Sovyetlere mesafeli bir tutum benimseyerek ve Müttefiklere yakın durarak dikkat çekmiştir. Bu nedenle, o dönemdeki önemli gazeteler arasında yer almıştır. Gazete, Türkiye'nin yakın tarihindeki siyasi olaylar ve dış ilişkiler hakkında kapsamlı haberler ve yorumlar sunmuştur. Gazetenin Sovyetlere mesafeli duruşu, Soğuk Savaş döneminde Türkiye'nin Batı bloğuyla yakınlaşma politikasını yansıtmaktadır. Özellikle II. Dünya Savaşı döneminde Türkiye'nin Batı ile ilişkilerini güçlendirmek amacıyla atılan adımları desteklemiştir. Yeni Sabah gazetesi, Batı'nın değerlerine ve politikalarına sempati duyarak, Türkiye'nin Batı bloğu içindeki stratejik konumunu korumak ve güçlendirmek istemiştir.

Sonuç olarak, Mihver ve Müttefik devletlerin Türkiye'yi kendi yanlarında savaşa sokma çabaları sonuçsuz kalmıştır. Türkiye'nin, İkinci Dünya Savaşı'nın gidişatına bağlı olarak uyguladığı dış politika, basın tarafından da desteklemiştir. Dolayısıyla Türkiye basınında Almanya ile ilgili yazı ve haberlerin hükümet politikalarından bağımsız olduğu düşünülemez. Bu dönemde yayımlanan yazı ve haberlerin içeriğinde ve dile getirilmesinde küçük farklılıklar söz konusu olsa da ekserinin hükümetin bakış açısını açık bir biçimde yansıttığı pekâlâ söylenebilir. Son tahlilde, 1939-1945 yılları boyunca devam eden İkinci Dünya Savaşı döneminde Türkiye'de yayımlanan gazetelerin Almanya ile ilgili çok sayıda yazı ve habere yer verdiği görülmektedir. Yazı ve haberlerde Almanya'nın saldırgan politikası, işgalleri, büyük güçlerle mücadelesi, iç politikadaki pratikleri ve diğer çok sayıdaki olay ve gelişmeler hakkında malumat bulunmaktadır. Türkiye'de yayımlanan gazetelerdeki yazı ve haberlerin içeriği dikkatle incelendiğinde savaşın tüm süreçlerinin detaylı bir şekilde takip edildiği, ülkelerin savaş karşısındaki tutumunun tartışıldığı ve savaşın Türkiye üzerindeki etkilerinin ayrıntılı olarak ele alındığı müşahede edilmektedir. Bu sınırlı ve mütevazı çalışmada, savaş dönemi boyunca yayımlanan altı gazeteden yola çıkarak Almanya'nın Türkiye basınında ele alınışı gözler önüne serilmiştir. Dönemin basınının Almanya ile ilgili

yayınları büyük ölçüde hükümet politikalarını yansıtısa da, Türkiye basınında değişik bakış açılarının ve yorum farklarının olduğu da gözden ırak tutulamaz.

KAYNAKÇA

Akşam Gazetesi, “Amerikada Mebusan Meclisinin son kararına itirazlar şiddetleniyor”, 05 Temmuz 1939.

Akşam Gazetesi, “Polonya 7 Milyon Asker Çıkarabilir”, 04 Eylül 1939.

Akşam Gazetesi, “Polonyalılar dün akşam Lodz’u geri aldılar.”, 13 Eylül 1939.

Akşam Gazetesi, “Polonya Ordusu Büyük Mukavemet Gösteriyor”, 13 Eylül 1939.

Akşam Gazetesi, “Garp cephesinde harp faaliyeti artıyor”, 25 Eylül 1939.

Akşam Gazetesi, “Varşova şehri bir harabeye döndü”, 27 Eylül 1939.

Akşam Gazetesi, “Varşova Dün Alman Kumandanlığı'na teslim oldu”, 28 Eylül 1939.

Akşam Gazetesi, “Almanya Donanma Tonajı Mecmuunun Onda Birini Kaybetti”, 12 Nisan 1940.

Akşam Gazetesi, “Besle kargayı.... Oysun gözünü!”, 13 Nisan 1940.

Akşam Gazetesi, “Almanlar, Hollanda, Belçika ve Lüksemburga bu sabah hücum ettiler.”, 10 Mayıs 1940.

Akşam Gazetesi, “Müttefikler Şiddetli Mukavemet Göstermeğe Başladılar”, 23 Mayıs 1940.

Akşam Gazetesi, “İngiltere, Fransız hükümetini müstakil bir hükümet saymadığını ilan etti”, 24 Haziran 1940.

Akşam Gazetesi, “Almanyadan Romanyaya harp levazımı geliyor”, 11 Ekim 1940.

Akşam Gazetesi, “Altı Alman vapuru Romanya yolunda”, 11 Ekim 1940.

Akşam Gazetesi, “Romanyada Alman kıtalarının harekâtı”, 03 Kasım 1940.

Akşam Gazetesi, “Balkanlarda kati dakikalar yaklaşıyor”, “İngiltere'nin Bulgaristana notası” ve “İngiltere Bulgaristanla münasebeti kesti”, 06 Mart 1941.

Akşam Gazetesi, “Almanya Yunanistan ve Yugoslavyaya harp ilan etti”, 06 Nisan 1941.

Akşam Gazetesi, “Almanlar Şiddetli Bir Mukavemetle Karşılaştı”, 07 Nisan 1941.

Akşam Gazetesi, “Yunanlılar kahramanca mukavemet ediyorlar” ve “Harp sahası”, 08 Nisan 1941.

- Akşam Gazetesi*, “Selânik’e Doğru Alman İlerleyişi”, “Misilsiz Yunan Kahramanlığı” ve “Nevrekop Vadisine Ölüm Vadisi Denecek”, 9 Nisan 1941.
- Akşam Gazetesi*, “Yugoslav Resmi Tebliği”, 09 Nisan 1941.
- Akşam Gazetesi*, “Yunanistanda İngiliz-Alman askerleri temas etti”, 12 Nisan 1941.
- Akşam Gazetesi*, “Yunan Cephesinde Sükûnet Var”, 14 Nisan 1941.
- Akşam Gazetesi*, “Yugoslavlar Draç’ı İşgal Etiler Mi?”, 15 Nisan 1941.
- Akşam Gazetesi*, “Hitlerin ölümüne dair verilen yeni tafsilat”, 02 Mayıs 1945.
- Akşam Gazetesi*, “Berlin dün teslim oldu”, 03 Mayıs 1945.
- Apak, R. (1940). “Norvec hareketinin bir tetkiki”. *Ulus Gazetesi*, 02 Mayıs 1940.
- Armaoğlu, F. (2005). *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Armaoğlu, F. (2010). *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Atay, F. R. (1939). “Bir Ziyaret Münasebetiyle”. *Ulus Gazetesi*, 05 Ağustos 1939.
- Atay, F. R. (1939). “Son Gayretler”. *Ulus Gazetesi*, 18 Ağustos 1939.
- Atay, F. R. (1939). “Vermekle Değil, Konuşmakla!”. *Ulus Gazetesi*, 27 Ağustos 1939.
- Atay, F. R. (1939). “Buhranın Safhaları”. *Ulus Gazetesi*, 29 Ağustos 1939.
- Atay, F. R. (1939). “Harp”. *Ulus Gazetesi*, 02 Eylül 1939.
- Atay, F. R. (1939). “Varşova düşerken..”. *Ulus Gazetesi*, 29 Eylül 1939.
- Atay, F. R. (1940). “Kıyamet Şimalde Koptu”. *Ulus Gazetesi*, 10 Nisan 1940.
- Atay, F. R. (1940). “Üç İhtimalden Hangisi ?”. *Ulus Gazetesi*, 11 Nisan 1940.
- Atay, F. R. (1940). “Şimal Darbesine Karşı Hareketler”. *Ulus Gazetesi*, 15 Nisan 1940.
- Atay, F. R. (1940). “Yirmi Bir Gün Sonra”. *Ulus Gazetesi*, 31 Mayıs 1940.
- Atay, F. R. (1940). “Büyük Taarruzun Aydönümü”. *Ulus Gazetesi*, 10 Haziran 1940.
- Atay, F. R. (1940). “Cephede ve Cephe Gerisinde”. *Ulus Gazetesi*, 17 Haziran 1940.
- Atay, F. R. (1940). “Fransa'ya Dair Karışık Haberler”. *Ulus Gazetesi*, 21 Haziran 1940.
- Atay, F. R. (1940). “Fransa Teslim Olmuştur”. *Ulus Gazetesi*, 26 Haziran 1940.

- Atay, F. R. (1944). “Suykast etrafında”. *Ulus Gazetesi*, (22 Temmuz 1944).
- Aybay, R. (2010). “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Konusunda Bazı Genel Gözlemler ve 14. Protokol”. *Tbb Dergisi*, Cilt 88, Sayı 1, 225-260.
- Baştuğ, T. (2019). *İkinci Dünya Savaşı'nda Almanya'nın Fransa'yı İşgalinin Türkiye Basınına Yansıması*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Kırıkkale Üniversitesi SBE.
- Biddle, T. D. (2011). “Leveraging Strength: The Pillars of American Grand Strategy in World War II”. *Orbis*, Vol. 55, No. 1, 1-6.
- Black, J. (2014). *Warfare In The Western World 1882-1975*. USA: Routledge.
- Boran, İ. (1941). “Harp Vaziyeti”. *Vatan Gazetesi*, 14 Nisan 1941.
- Coşkun, B. D. (2008), “Geçmişten Günümüze Almanya'nın Balkanlar Politikasının Analizi: Değişim mi, Süreklilik mi?”. *Avrasya Dosyası*, Cilt 14, Sayı 1, 2008, 331-372.
- Cumhuriyet Gazetesi*, “Hem Nalına Hem Mıhına”, 04 Ağustos 1939.
- Cumhuriyet Gazetesi*, “Hem Nalına Hem Mıhına”, 03 Nisan 1940.
- Cumhuriyet Gazetesi*, “Hem Nalına Hem Mıhına”, 11 Nisan 1940.
- Cumhuriyet Gazetesi*, “Hem Nalına Hem Mıhına”, 09 Mayıs 1940.
- Cumhuriyet Gazetesi*, “Hem Nalına Hem Mıhına”, 12 Mayıs 1940.
- Cumhuriyet Gazetesi*, “Hem Nalına Hem Mıhına”, 25 Haziran 1940.
- Cumhuriyet Gazetesi*, “Norveç Karasuları Ablukada” ve “Şimalde Korku”, 09 Nisan 1940.
- Cumhuriyet Gazetesi*, “Almanya İskandinavya'ya saldırdı”, 10 Nisan 1940.
- Cumhuriyet Gazetesi*, “Skajerakta Alman Donanması Müthiş Bir Hezimete Uğradı”, 11 Nisan 1940.
- Cumhuriyet Gazetesi*, “Alman orduları 17 Mayıs'tan itibaren Fransa sınırına taarruz etmişlerdir”, 18 Mayıs 1940.
- Cumhuriyet Gazetesi*, “Reynaud'nun dünkü nutku”, 22 Mayıs 1940.
- Cumhuriyet Gazetesi*, “Mütareke Şartları Fransaya Bildirildi”, 22 Haziran 1940.

- Cumhuriyet Gazetesi*, “Alman askeri Bulgaristana girdi”, 03 Mart 1941.
- Cumhuriyet Gazetesi*, “İngiltere Bulgaristan İle Siyasi Münasebetleri Dün Kesti”, 06 Mart 1941.
- Cumhuriyet Gazetesi*, “Yugoslav Cephesi”, 16 Nisan 1941.
- Cumhuriyet Gazetesi*, “Alman-Rus Harbi”, 26 Haziran 1941.
- Çelik, A. (2018). “İkinci Dünya Savaşı’nda Hükümet-Basın İlişkileri ve Gazeteci Mebuslar”. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 28, Sayı 2, 315-331.
- Çınar, B. ve H. Yalçınkaya (2009). “Blitzkrieg’in II. Dünya Savaşı Öncesi Uygulaması: Büyüz Taarruz”. *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Cilt 5, Sayı 9, 77-96.
- Çınar, B. (2014). “İkinci Dünya Savaşı’nda Almanya’nın İki Cephe Savaş Sorunu”. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, Cilt 10, Sayı 20, 149-197.
- Daver, A. (1940). “Geliyoruz dediler ve geldiler”. *İkdam Gazetesi*, 17 Nisan 1940.
- Daver, A. (1940). “Almanya Danimarka ve Norveç’e neden saldırdı”. *İkdam Gazetesi*, 30 Nisan 1940.
- Daver, A. (1940). “Son Alman taarruzunun saiki”. *İkdam Gazetesi*, 12 Mayıs 1940.
- Daver, A. (1940). “Belçika’nın teslimi”. *İkdam Gazetesi*, 29 Mayıs 1940.
- Daver, A. (1941). “Almanya Yunanistana taarruza hazırlanıyor”. *İkdam Gazetesi*, 06 Mart 1941.
- Daver, A. (1941). “Almanyanın uyutma taarruzu başladı”. *İkdam Gazetesi*, 07 Mart 1941.
- Daver, A. (1939). “Sulh Köprüleri Yıkılmadı Amma...”. *Cumhuriyet Gazetesi*, 01 Eylül 1941.
- Deringil, S. (2014). *Denge Oyunu: İkinci Dünya Savaşında Türkiye’nin Dış Politikası*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Doğrul Ö. R. (1939). “Harp!”. *Tan Gazetesi*, 02 Eylül 1939.
- Doğrul, Ö. R. (1940). “Müttefiklerin Pençeleri”. *Tan Gazetesi*, 09 Nisan 1940.
- Doğrul, Ö. R. (1940). “Alman Taarruzu”. *Tan Gazetesi*, 15 Mayıs 1940.

- Doğrul, Ö. R. (1940). “Taarruzun Tesiri”. *Tan Gazetesi*, 19 Mayıs 1940.
- Doğrul, Ö. R. (1941). “Yeni tecavüzler”. *Cumhuriyet Gazetesi*, 07 Nisan 1941.
- Doğrul, Ö. R. (1941). “Bir Nazariyenin İflası”. *Cumhuriyet Gazetesi*, 23 Haziran 1941.
- Doğrul, Ö. R. (1944). “Almanya'da ikilik”. *Cumhuriyet Gazetesi*, 22 Temmuz 1944.
- Enver, S. (1940). “Romanya petroları ve Almanya”. *Ulus Gazetesi*, 15 Ekim 1940.
- Enver, S. (1940). “Harp Balkanlara Geldikten Sonra!...”. *Ulus Gazetesi*, 09 Nisan 1941.
- Eken, N. (2020). *II. Dünya Savaşı'nda Almanya'nın Balkan Ülkelerini İşgalinin Türkiye Basınına Yansımaları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hitit Üniversitesi SBE.
- Erem A. R. (1940). “Norvec muharebelerinin neticeleri ne olabilir?”. *Ulus Gazetesi*, 04 Mayıs 1940.
- Erkilet, H. E. (1940). “Romanya'nın İşgali Mihvercilere Harbi Kazandırır mı?”. *Son Posta Gazetesi*, 17 Ekim 1940.
- Erkilet, H. E. (1940). “Askeri Vaziyet”. *Son Posta Gazetesi*, 18 Ekim 1940.
- Erkilet, H. E. (1940). “Harb vaziyetine umumi bir bakış”. *Son Posta Gazetesi*, 05 Kasım 1940.
- Ertem, S. (1940). “Her Memlekette Nazilerin Sıkı Bir Surette Kontrolü Lazımdır”. *Tan*, 15 Nisan 1940.
- Esmer, A. Ş. (1939). “İtalyan-Fransız İhtilafı ve İngiltere”. *Ulus Gazetesi*, 05 Ocak 1939.
- Esmer, A. Ş. (1939). “Dört Günün Tarihi”. *Ulus Gazetesi*, 05 Şubat 1939.
- Esmer, A. Ş. (1939). “Bitaraf Amerika”. *Ulus Gazetesi*, 13 Temmuz 1939.
- Esmer, A. Ş. (1940). “Norveç'te Vaziyet ve İtalya”. *Ulus Gazetesi*, 02 Mayıs 1940.
- Esmer, A. Ş. (1940). “Fransa Niçin Mağlup Oldu”. *Ulus Gazetesi*, 23 Haziran 1940.
- Fenik, M. F. (1940). “Norveç 'te yeni hadiselerden sonra son vaziyet”. *Ulus Gazetesi*, 5 Mayıs 1940.
- Fenik, M. F. (1940). “Romanya Hadisesinin İnkişafı”. *Ulus Gazetesi*, 13 Ekim 1940.

- Fenik, M. F. (1945). “Faşizm yere serilirken”. *Ulus Gazetesi*, 02 Mayıs 1945.
- Hart, L. (2002). *II. Dünya Savaşı Tarihi*, Kerim Bağrıaçık. (çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Hobsbawm, E. (2015). *Kısa 20. Yüzyıl 1914-1991 Aşırılıklar Çağı*, Alagon Yavuz (çev.). İstanbul: Everest Yayınları.
- İkdam Gazetesi*, “Balkanlara harbi Almanya getirmiştir”, 07 Nisan 1941.
- İkdam Gazetesi*, “Almanlar Norveç'te zayıf veriyor”, 17 Nisan 1940.
- Karay, R. H. (1940). “Mesele İşte Bu Kadar Basit”. *Tan Gazetesi*, 18 Haziran 1940.
- Kırkpınar, N. (2017). “İkinci Dünya Savaşında Stalin ve Sovyet Diplomasisi Karşında Türkiye Basınının Tutumu (1935-1945)”. *ÇTTAD*, Cilt 17, Sayı 34, 239-277.
- Kılıç, S. (2009). *Türkiye basını'nda Hitler Almanyası (1933-1945)*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi SBE.
- Korkmazcan, N. S. (2017). “İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye basınına Yönelik İç ve Dış Müdahaleler”. *Tarihin Peşinde: Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 17, Sayı 5, 241-265.
- Küçük, N. A. (1940). “Yeni Vaziyet İçinde”. *Ulus Gazetesi*, 11 Mayıs 1940.
- Küçük, N. A. (1940). “Çörcil'in nutku ve uçurulan balonlar”. *Ulus Gazetesi*, 22 Mayıs 1940.
- Nadi, N (1939). “Türk-İngiliz Dostluğu”. *Cumhuriyet Gazetesi*, 16 Temmuz 1939.
- Nadi, N. (1939). “Türk-İngiliz İşbirliği”. *Cumhuriyet Gazetesi*, 05 Ağustos 1939.
- Nadi, N. (1939). “Polonyanın Kararı”. *Cumhuriyet Gazetesi*, 10 Eylül 1939.
- Nadi, N. (1939). “Harp Kısa Sürebilir mi?”. *Cumhuriyet Gazetesi*, 13 Eylül 1939.
- Nadi, N. (1939). “Varşova Niçin Mukavemet Ediyor?”. *Cumhuriyet Gazetesi*, 26 Eylül 1939.
- Nadi, N. (1940). “Tersine Dönen Roller”. *Cumhuriyet Gazetesi*, 06 Nisan 1940.
- Nadi, N. (1940). “Şimaldeki Harb ve Hadiselerin Muhtemel Neticeleri”. *Cumhuriyet Gazetesi*, 11 Nisan 1940.

- Nadi, N. (1940). “Almanya İskandinavıyı Kaybederse...”. *Cumhuriyet Gazetesi*, 12 Nisan 1940.
- Nadi, N. (1940). “Norveç Hadisesinden Öğrendiklerimiz”. *Cumhuriyet Gazetesi*, 06 Mayıs 1940.
- Nadi, N. (1940). “Şef Buhranı”. *Cumhuriyet Gazetesi*, 17 Haziran 1940.
- Nadi, N. (1940). “Sulh Teklifinden Sonra Vaziyet”. *Cumhuriyet Gazetesi*, 19 Haziran 1940.
- Nadi, N. (1941). “Zafer yolu Balkanlardan geçmez”. *Cumhuriyet Gazetesi*, 07 Nisan 1941.
- Nadi, N. (1943). “Hayat Sahası Politikası Varken”. *Cumhuriyet Gazetesi*, 29 Kasım 1943.
- Nadi, N. (1944). “Sonuna kadar dövüşe zorlanan Almanya”. *Cumhuriyet Gazetesi*, 15 Temmuz 1944.
- Nadi, N. (1944). “Hitlere Suykast”. *Cumhuriyet Gazetesi*, 22 Temmuz 1944.
- Nadi, N. (1991). *Perde Aralığından*. İstanbul: Çağdaş Yayınları.
- Nadi, Y. (1939). “Balkanların Selameti Balkanlıların Elindedir”. *Cumhuriyet Gazetesi*, 13 Ağustos 1939.
- Nadi, Y. (1939). “Avrupa harbi patlak verdi”. *Cumhuriyet Gazetesi*, 02 Eylül 1939.
- Nadi, Y. (1940). “Feci Bir Vaziyet”. *Cumhuriyet Gazetesi*, 04 Nisan 1940.
- Nadi, Y. (1940). “Yeni Bir Safha:Şimalde Harb”. *Cumhuriyet Gazetesi*, 10 Nisan 1940.
- Nadi, Y. (1940). “Norveçin Büyük Ehemmiyeti”. *Cumhuriyet Gazetesi*, 15 Nisan 1940.
- Nadi, Y. (1940). “Bu Harbde Büyükler ve Küçükler”. *Cumhuriyet Gazetesi*, 16 Nisan 1940.
- Nadi, Y. (1940). “Varan Altı, Yedi, Sekiz!...”. *Cumhuriyet Gazetesi*, 11 Mayıs 1940.
- Nadi, Y. (1940). “Nedir Bu Bitip Tükenmez Tehdid?”. *Cumhuriyet Gazetesi*, 18 Mayıs 1940.
- Nadi, Y. (1941). “Mihver ve Balkanlar”. *Cumhuriyet Gazetesi*, 1 Şubat 1941.

- Nadi, Y. (1941). "Balkanlarda istiklal savaşı!". *Cumhuriyet Gazetesi*, 07 Nisan 1941.
- Oran, B. (2001). *Türk Dış Politikası*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Öz, B. (1996). *Bıçağın Sirtında Siyaset (İkinci Dünya Savaşın da Türk Dış Politikası)*. İstanbul: Can Yayınları.
- Özaslan, Y. F. (2021). *İkinci Dünya Savaşı Döneminde Alman Propagandası*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi SBE.
- Parker, T. (2016). "When Churchill Bombed France". *The National Interest*, Vol. 145, No. 1, 77-84.
- Sadak, N. (1939). "Harb Olacak mı? Değil. Harb Oluyor!". *Akşam Gazetesi*, 22 Temmuz 1939.
- Sadak, N. (1939). "İngilizler de, Fransızlar da Artık İllallah Diyorlar". *Akşam Gazetesi*, 31 Ağustos 1939.
- Sadak, N. (1939). "Macaristan da mı Harekete Gececek ?". *Akşam Gazetesi*, 17 Eylül 1939.
- Sadak, N. (1940). "Almanyanın Yeni Taarruzları". *Akşam Gazetesi*, 10 Nisan 1940.
- Sadak, N. (1940). "Almanya İçin Mağlubiyet Mukadderdir". *Akşam Gazetesi*, 06 Mayıs 1940.
- Sadak, N. (1940). "Daha Evvel Davranmak". *Akşam Gazetesi*, 08 Mayıs 1940.
- Sadak, N. (1940). "İki Milleti İçinden Gördük". *Akşam Gazetesi*, 31 Mayıs 1940.
- Sadak, N. (1940). "Bekliyelim". *Akşam Gazetesi*, 01 Haziran 1940.
- Sadak, N. (1940). "Fransa'nın Büyük Karar Günü". *Akşam Gazetesi*, 19 Haziran 1940.
- Sadak, N. (1940). "Perişan Fransa". *Akşam Gazetesi*, 25 Haziran 1940.
- Sadak, N. (1940). "İngiltere- Amerika Anlaşması". *Akşam Gazetesi*, 05 Eylül 1940.
- Sadak, N. (1940). "Memleketlerin harpsiz istilasında alman tekniği". *Akşam Gazetesi*, 13 Ekim 1940.
- Sadak, N. (1940). "Kime Karşı". *Akşam Gazetesi*, 16 Ekim 1940.

- Sadak, N. (1941). "Almanya'nın Bulgaristan'ı İşgal Etmek İçin İleri Sürdüğü Sebeplerden Hiç Birinin Tutar Yeri Yoktur. Hedef, Hiç Şüphesiz Daha Geniştir". *Akşam Gazetesi*, 07 Mart 1941.
- Sadak, N. (1941). "Balkanlarda Harp". *Akşam Gazetesi*, 07 Nisan 1941.
- Sadak, N. (1942). "Mihverin En Büyük Yanlışı". *Akşam Gazetesi*, 25 Kasım 1942.
- Sadak, N. (1944). "Sonun Başlangıcı". *Akşam Gazetesi*, 22 Temmuz 1944.
- Sadak, N. (1944). "Almanyada neler oluyor". *Akşam Gazetesi*, 23 Temmuz 1944.
- Sadak, N. (1945). "Zafer". *Akşam Gazetesi*, 06 Mayıs 1945.
- Sadak, N. (1945). "Avrupa'nın Büyük Günü". *Akşam Gazetesi*, 08 Mayıs 1945.
- Safa, P. (1944). "Hitler ve Avrupa". *Tasvir-i Efkâr*, 01 Şubat 1944.
- Sander, O. (1987). *Olaylarla Türk Dış Politikası*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Sander, O. (1989). *Siyasi Tarih. Birinci dünya Savaşının sonundan 1980-e kadar*. Ankara: İnce Kitabevi.
- Sertel Z. (1940). "Sıkı Ablukanın ilk Neticeleri". *Tan Gazetesi*, 10 Nisan 1940.
- Sertel Z. (1940). "Yıldırım Harbi başladı". *Tan Gazetesi*, 11 Mayıs 1940.
- Sertel Z. (1940). "Amerika Harbe Girecek mi?". *Tan Gazetesi*, 15 Mayıs 1940.
- Sertel Z. (1940). "Romanya Hadiselerinin İnkişaf Seyri Ne Olabilir?". *Tan Gazetesi*, 13 Ekim 1940.
- Sertel Z. (1940). "Sovyetler Ne İçin Susuyor?". *Tan Gazetesi*, 14 Ekim 1940.
- Sertel, Z. (1940). "Bulgaristan'ın Romanya Misalinden Alacağı Ders". *Tan Gazetesi*, 17 Ekim 1940.
- Sertel Z. (1941). "Almanya Bulgaristana Niçin Girdi?". *Tan Gazetesi*, 04 Mart 1941.
- Sertel Z. (1941). "Balkanlarda İngiliz Orduları". *Tan Gazetesi*, 08 Nisan 1941.
- Sertel Z. (1941). "Balkanlarda Yeni Nizam". *Tan Gazetesi*, 23 Nisan 1941.
- Sertel Z. (1941). "Sovyetlerle Almanlar Harp Halinde". *Tan Gazetesi*, 23 Haziran 1941.

- Son Posta Gazetesi*, “İlk Alman kuvveti Romanyada”, 09 Ekim 1940.
- Son Posta Gazetesi*, “Almanların Romanya Nüfuzu ve Akisleri”, 09 Ekim 1940.
- Son Posta Gazetesi*, “Rumen milletine emniyet verelim diye geldik!,,”, 15 Ekim 1940.
- Son Posta Gazetesi*, “Balkanlarda Zihniyet”, 20 Kasım 1940.
- Son Posta Gazetesi*, “Alman İşgali Devam Ediyor”, 05 Mart 1941.
- Son Posta Gazetesi*, “Almanya Yugoslavya ve Yunanistan’a İlanı Harp Etti”, 06 Nisan 1941.
- Son Posta Gazetesi*, “Yugoslavya’da”, 08 Nisan 1941.
- Son Posta Gazetesi*, “Yugoslav ordusu teslim oldu”, 18 Nisan 1941.
- Tan Gazetesi*, “Naziler, Hollanda ve Belçika’yı istilaya başladı”, 11 Mayıs 1940.
- Tan Gazetesi*, “Müttefik Ordular, Holanda ve Belçikalılarla Birleştirdiler”, 12 Mayıs 1940.
- Tan Gazetesi*, “Belçikalılar, Albert Kanalı Üzerinde Bir Taaruza Geçerek Almanları Püskürttüler”, 13 Mayıs 1940.
- Tan Gazetesi*, “Almanlar Şimali Fransa’da ilerliyorlar-Paris’ten 135 Kilometredeki Mevki Dün işgal Edildi”, 20 Mayıs 1940.
- Tan Gazetesi*, “Belçika Ordusu Teslim oldu”, 29 Mayıs 1940.
- Tan Gazetesi*, “Balkanlarda”, (14 Ekim 1940), s. 1, 2.
- Tan Gazetesi*, “Romanya'ya 6000 Alman Askeri Daha Gönderilmiş!”, 30 Ekim 1940.
- Tan Gazetesi*, “Rumen Ordusu Bugün Terhis Ediliyor”, 15 Kasım 1940.
- Tan Gazetesi*, “Yeni İngiliz Kıtaları Çıkarıldı”, 15 Nisan 1941.
- Tasvir-i Efkar Gazetesi*, “Zavallı Yugoslavya”, 07 Nisan 1941.
- Tekeli, İ. ve S. İlkin (2014). *İkinci Dünya Savaşı Türkiyesi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Togay, M. F. (1939). “İngiliz Parlamentosu ve Sulh”. *Cumhuriyet Gazetesi*, 05 Ağustos 1939.

- Togay, M. F. (1940). “Fransanın sulh teklifi ve İngiltere”. *Cumhuriyet Gazetesi*, 18 Haziran 1940.
- Tutsak, A. (2017). “Hitler Almanya’sının Yayılmacı Politikası ve İkinci Dünya Savaşı (1932-1945)”. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 63, Sayı 3, 190-208.
- Ulus Gazetesi*, “Amerika bir harpte demokrasilerle beraber”, 21 Temmuz 1939.
- Ulus Gazetesi*, “Alman tecavüzü ve bunun akisleri”, 03 Eylül 1939.
- Ulus Gazetesi*, “Varşova yerine- Bir yığın harabe taş enkaz ve ceset teslim edildi”, 03 Eylül 1939.
- Ulus Gazetesi*, “Varşova Kahramanca Dayanıyor”, 09 Eylül 1939.
- Ulus Gazetesi*, “Polonyalılar Alman ilerleyişini durdurdular”, 13 Eylül 1939.
- Ulus Gazetesi*, “Polonyalılar Kahramanca Karşı Koyuyor”, 16 Eylül 1939.
- Ulus Gazetesi*, “Müttefik Filoları Birçok Yerlerde Almanları Muhasaraya Aldılar”, 11 Nisan 1940.
- Ulus Gazetesi*, “Almanlar dün Belçika ve Hollanda’ya tecavüz ettiler Lüksemburgu aldılar”, 11 Mayıs 1940.
- Ulus Gazetesi*, “Hollanda Ordusu dahili İhanetler Yüzünden Silahları Bıraktı” 16 Mayıs 1940.
- Ulus Gazetesi*, “Sedan’da Alman İlerleyişi Durduruldu”, 17 Mayıs 1940.
- Ulus Gazetesi*, “Tarihin Şimdiye Kadar Kaydetmediği Bir İhanet. Belçika Kırallı Almanlara Teslim Oldu”, 29 Mayıs 1940.
- Ulus Gazetesi*, “Başvekilimiz dış siyasetimizi izah etti” 27 Haziran 1940.
- Ulus Gazetesi*, “Almanlar Romanya’ya giriyorlar”, 11 Ekim 1940.
- Ulus Gazetesi*, “Romanya Hadisesinden Sonra”, 12 Ekim 1940.
- Ulus Gazetesi*, “Romanya Alman Kontrolü Altında”, 15 Ekim 1940.
- Ulus Gazetesi*, “Rumen Askeri Kuvvetler Terhis Ediliyor”, 15 Kasım 1940.
- Ulus Gazetesi*, “Struma vadisinde Almanlar ağır zayıat verdiler”, 07 Nisan 1941.

- Ulus Gazetesi*, “Almanya’nın Yunanistan’a Verdiği Nota”, 07 Nisan 1941.
- Ulus Gazetesi*, “Hitler’in alman milletine beyannamesi”, 07 Nisan 1941.
- Ulus Gazetesi*, “Yunanlılar kahramanca dögüşüyor”, 09 Nisan 1941.
- Ulus Gazetesi*, “Yunanistan'da Selanik ve İskeçe Almanların elinde”, 10 Nisan 1941.
- Ulus Gazetesi*, “Hitler Dün Berlin’de Öldü”, 02 Mayıs 1945.
- Utkugün, C. (2016). “İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye’den Yunanistan’a Yapılan İnsani Yardım Faaliyetleri”. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt 18, Sayı 2, 199-219.
- Ülman, H. (1961). *İkinci Cihan Harbinin Başından Truman Doktrinine Kadar Türk-Amerikan Diplomatik Münasebetleri: 1939-1947*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Ünal, K. (1940). “Son Taarruz”. *Ulus Gazetesi*, 12 Mayıs 1940.
- Vatan Gazetesi*, “Yugoslavya’da Harekat Devam Ediyor”, 11 Nisan 1941.
- Vatan Gazetesi*, “Romanya’da 20 Alman Fırkası Varmış”, 16 Ekim 1940.
- William H. C. (2012). *American 's Second Crusade*. USA: Liberty Fund.
- Woodside, C. W. (1939). “İngiliz- Fransız Kuvvetleri Karşısında Almanya Harbi Kaybedecek”. *Ulus Gazetesi*, 02 Eylül 1939.
- Yalçın, H. C. (1941). “Sovyetler Birliği ve Bulgaristan”. *Yeni Sabah Gazetesi*, 05 Mart 1941.
- Yalçın, H. C. (1941). “Alman Menkıbesi”. *Yeni Sabah Gazetesi*, 19 Nisan 1941.
- Yalçın, H. C. (1941). “Alman-Rus Harbi”. *Yeni Sabah Gazetesi*, 23 Haziran 1941.
- Yalçın, H. C. (1941). “Alman-Rus Harbindeki Türk Bitarafliğı”. *Yeni Sabah Gazetesi*, 26 Haziran 1941.
- Yalman, A. E. (1940). “Romanyadan Sonra Ne Yapacaklar?”. *Vatan Gazetesi*, 18 Ekim 1940.
- Yalman, A. E. (1941). “Özürleri Kabahatlerinden Bile Büyük”. *Vatan Gazetesi*, 07 Nisan 1941.

Yazman, M. Ő. (1940). “İngiltereye Hücüm Meselesi”. *Akşam Gazetesi*, 18 Temmuz 1940.

Yeni Sabah Gazetesi, “Ankara Radyosu”, “ Harp Başladı”, 07 Nisan 1941.

Zal, M. H. (1940). “Romanya’nın İ Manzarası”. *Vatan Gazetesi*, 09 Kasım 1940.

Zal, M. H. (1940). “Harp Hesaplarına Karışan Zelzele”. *Vatan Gazetesi*, 13 Kasım 1940.

EKLER

Ek-1: Akşam gazetesinin "Fransızlar, Alman topçusunun ateşine rağmen ilerliyorlar" ve "Polonya Ordusu Büyük Mukavemet Gösteriyor" manşetli haberleri

Almanların cepheye gönderdikleri bir Slovak alayı isyan etti

AKŞAM

İngiltere hedefine vasil oluncaya kadar mücadelesine devam edecek

Sene 21 — No. 7506 — Fıatı her yerde 5 kuruşÇARŞAMBA 13 Eylül 1939Telefon: Başmuharrir: 20565 — Yazı işleri: 20765 — İdare: 20681 — Müdür: 20487

Fransızlar, Alman topçusunun ateşine rağmen ilerliyorlar

Polonya ordusu büyük mukavemet gösteriyor

Varşovada halk eski tramvay arabaları ve şimendifer vagonlarla barikatlar yapıyor. Alman mahafili endişe etmeye başladı. Almanlar mühim zayıt veriyorlar

Varşova 12 (A.A.) — Polonya genel kurmayışını tezisle 11 Eylül saat 22.20 de neşrettiği 11 numaralı tebliğ:

Düşman hava kuvvetleri faaliyetlerine devam ederek katalar, minare kale hallarını, şehiri ve yollar üzerinde işleri halı bombardıman etmiştir.

Stavaki muntakasında vaziyette değişiklik yoktur. Narwed, Lomza muntakasında ve Bug üzerinde, katalarımız, çok mühim miktarda motorlu ve zırhlı kuvvetler kullanan düşmanla şiddetli çarpışmalar yapmaktadır. Modin önünde vaziyet ayndır.

Varşova civarındaki çarpışmalarda

Fransızlar Sarbrück'ü kısmen çevirdiler

Dün Fransada Chamberlain'in de iştirakile yüksek harp meclisi toplandı

Paris 12 (A.A.) — Başvekaletten tebliğ edilmiştir:

Bugün Fransız topraklarında bir yüksek konyey toplantısı yapılmıştır. Bu toplantıya İngiltere namına B. Chamberlain ile Milli Müdafaa Telif ve Tuzun Nazırı B. Chatfield ve Fransız adına da B. Daladier ve Gamelin iştirak etmişlerdir.

Fransa ile İngilterenin bütün kuvvet ve kaynaklarını kendilerine empoze edilen harbi karşılamaya hazır tahsis etmeleri hususunda işleri kararlaştırılmıştır. Bu toplantı işleri eylemiştir. İki memleket, topraklarının istilasına karşı fevkalade bir kahramanlıkla mukavemet eden Polonyaya ellerinden gelen bütün yardımı yapmaya azmetmiş bulunmaktadır.

Toplantılar tekrerrir edecek

Paris 12 (A.A.) — Havas ajansı, İngiltere ve Fransız menul adamları arasında bugün yapılan konferansın tekrerrir edeceğini bildirmektedir.

Sarbrück şarktan çevrildi

Paris 12 (A.A.) — Havas tebliği ediyor: Dün gece Fransa kuzanları Alman topraklarında işleri etmişlerdir.

Harekatin en bariz vasi sarıkta geniş bir cephe üzerinde garıv sarıh bir tezakkı kaydedilmiş olmasadır. Harekati piyade öncülerinin takviye ettiği keşif müfrezeleri yapmaktadır.

Mezzebaha hareketi mühim bir endişeleri merkezi olan Sarrebrück'ün hafifce sarıkında cereyan etmektedir ki, bu suretle bu muntaka sağırdan hafifce çevrilmiş oluyor.

Diğer taraftan Sierc muntakasında Müselle boyrunca cephenin garp muntakasında Almanların gösterdikleri taarruz hareketi temadi etmemiş, ufak bir çarpışmadan ibaret kalmıştır. Bu, Fransız öncülerinin Sarre ile

(Devamı 5 inci sahifede)

Polonya işareti kullanan Alman tayyareleri

Varşova 13 — Sovyet Rusyanın bazı havalisi Polonya işareti tayyareler tarafından bombardıman edilmiştir.

Varşova 13 — Sovyet Rusyanın bazı havalisi Polonya işareti tayyareler tarafından bombardıman edilmiştir. Bunlardan bir kısmı düşürülmüş ve pilotlarının Alman olduğu görülmüştür.

petrol tanklarını yanarken hükümet merkezinin kaldırılması, müdafileri, düşmanın hücumlarını kırma ve geri püskürtme işleridir. Kutno muntakasında, çarka doğru ilerleyen birlikler, işleri çarpışmalar yapmaktadır. San hattı üzerinde de çarpışmalar devam etmektedir.

(Devamı 5 inci sahifede)

Belçika hududundaki Alman şehir ve köyleri bugün tahliye ediliyor

Paris 13 — Almanya, Belçika hududundaki şehir ve köyleri bugün tahliye etmeye başlayacaktır. Halka hazırlanmış emurteci günü bildirilmiştir. Buralarda oturanlar 15 kilo eya ve 3 günlük yiyecek alacaklardır. Evleri ve eşyaları askerleri tarafından muhafaza edilecektir.

Paris 13 — Moskovadan 48 saattenberi gelen haberler harbin mençisi hakkında Sovyet gazetelerinin şimdiye kadar muhafaza ettikleri süküto bozarak neşriyata başladıklarını ve Hitlerin mesuliyetinden bahsettiklerini bildirmektedir. İzvestiya gazetesi neşrettiği makalede harpten Almanya mesul tutmaktadır.

Dikkatler!

Almanların Türkiyeye gönderdikleri propaganda mektupları

Şehrimizin bazı tanınmış simalarına Almanya'dan gelen deste propaganda mektupları gönderilmektedir. Şerhlerden bazıları biz de gördük: Marul ayrıntı idelerim, bu meyanada (the god dünya) "Mektupların notukları falan..."

Bunları, külfete katılmayı, memleketimize saldırmaya ne lazım? Zaten gazetelerimiz - Özgünin nutku da dahil olmak üzere - hepini dercetmiyoruz mu? Etkarı umuyorduk, bu şey saklamıyoruz. Lehiberin estir yekaladıkları Almanlar, Fransa ile İngilterenin kendilerini harp halinde bulmuş olduklarını düşünmüşlerdir. Bize böyle bir vaziyet olmadı gibi düşünün, işleri bir yarıda rakabınunyan mat-ı buat serbestisi vardır.

Fevkalade ahvali dolayısıyla son gelen Fransız gazeteleri (tekeri berleri) sadece taraftandan beyazlatılmaya cıkta halde, Türkiye'deki matbuat hakkında bir fikir edinmek üzere "Büyükdaki esaslı güfte çakan gazeteleri okumak kâfidir: Her kim hangi cereyana ve hangi cepheye sempati duyarsa ocağıyla, tedbirlerle o tarafın borazanlığına yapabilir.

Bizimleyleyin bu propandada evrakına hüviye yoktur. Sovyet, toz Gübalya'nın "Kin Sark" bürosu, belge esucumini karşısında işleri bu meseleti evrakı muabise diye göstermek mecburiyetinde değiller, bunlar intiyar edilmiş fuzdi marafatlarıdır."

Başvekilimizin nutku Romanyada iyi karşılandı

Bükreş 13 — Türkiye Başvekil doktor Refik Saydamın dün Büyük Millet Meclisinde umumi vaziyet hakkında söylediği nutuk Romanya, siyasi mahafilinde memnuniyet verici bir tesir yapmıştır.

Paris 13 — B. Mussolininin gazetesi olan Popolo d'Italia yazdığı bir makalede İtalyan milletinin sulh arzusunun bahsederek diyor ki:

"İtalyan milleti çalışmak, itihsal etmek ve harbe karışmamak istiyor. Hükümet bunu temine çalışacaktır."

Roma 13 — Roma radyosunun tebliğine göre İtalyan büyük vapurları Amerika'dan sonra Uzak Şark seferlerine de başlayacaklardır. Aynı yirmi binden itibaren Hindistan, Çin, Japonya vapurlar hareket edecekler.

İtalyan Nafia Nazırı dün irad ettiği bir nutukta Habeşistandaki nafia işlerinden bahisle İtalyanın sulh içinde bu faaliyete devam etmek istediğini söylemiştir.

İzvestiya "Harpten Almanya mesuldür,, diyor

Paris 13 — Moskovadan 48 saattenberi gelen haberler harbin mençisi hakkında Sovyet gazetelerinin şimdiye kadar muhafaza ettikleri süküto bozarak neşriyata başladıklarını ve Hitlerin mesuliyetinden bahsettiklerini bildirmektedir. İzvestiya gazetesi neşrettiği makalede harpten Almanya mesul tutmaktadır.

Paris 13 — Almanya, Belçika hududundaki şehir ve köyleri bugün tahliye etmeye başlayacaktır. Halka hazırlanmış emurteci günü bildirilmiştir. Buralarda oturanlar 15 kilo eya ve 3 günlük yiyecek alacaklardır. Evleri ve eşyaları askerleri tarafından muhafaza edilecektir.

Son dakikada gelen diğer haberler 2ci sahifemizde

Ek-2: Akşam gazetesinin "Almanya donanma tonajı Mecmuunun Onda Birini Kaybetti" manşetli haberi

Ankaram
Kavaklıdere şarabı
İstanbul merkez bayii: **ERMİS BAKKALİYESİ**
Büyüğü Sahne sokak
ANKARA PAZARI
Taksim meydanı

AKŞAM

Yabancı bayraktarın ısrarı istemelerine rağmen bil-
giyi İstanbul'da kapalıdan bekleyenlerden bu bir
adeti İstanbul'da kapalıdan bekleyenlerden bu bir
DEKAMERON
hükümetinin istediği bayrakları, bugün, müvaz-
zifelerden isteyince, tekrar basılmakta olan birinci
broşür, işare bayirine poşin para ile gönderi-
lebilmek.
Müvazat yeri: İstanbul, Nümune Matbaası

Sene 22 — No, 7713 — Fiyatı her yerde 5 kuruş
CUMA 12 Nisan 1940
Sahibi Necmeddin Sadak — Neşriyat müdürü: Şeyket Rado — Akşam matbaası

Almanya donanma tonajı mecmuunun onda birini kaybetti

Müttefikler Norveçlilerle mutabık olarak harbi sonuna kadar götürecekler

İngiltere Bahriye Nazırı dün bir nutuk söyliyerek İngiliz ve Fransız filolarının harekâta devam ettiğini söyledi

Bir İngiliz zırhlısı atış halinde

Alman tayyareleri Norveç Kralının oturduğu köy oteline bombalar attılar

Norveç kralı ve veliahdı yolda ikinci defa
Alman tayyarelerinin taarruzuna uğradılar

Stokholm 12 — Norveç kralı, veliahdı prens Olaf, hücudan erkânı ve hükümet esas emiri bir yerde bulunuyorlar. Kral, veliahdı prens Olaf, ve başvekil Nigand köyünde bir otelde yemek yerlerken altı Alman tayyaresi gelecek otel-
e 25-30 bomba atmışlar, müttefiklerin mitralyöz ateşi de açmışlardır. Bu ilk ta-
arruzdan sonra kral refakatinde, prens Olaf, ve başvekil bulunduğu halde bu
köyden başka bir yere giderken, otomobil yeniden Alman tayyarelerinin taarru-
zuna uğramıştır. Bu ikinci taarruz da neticesiz kalmıştır. Prens Olaf, bir
yarabıya yardım etmek için otomobilden inmiş, ve az bir zaman sonra krala
itihak etmiştir.

Almanyanın İsveç hücumundan korkuluyor

Darymstada gece iki defa tehlike işareti verildi
Alman nakliye gemileri İsveç açıklarında dolaşüyor

Stokholm 12 — Göteborg ahali, Almanyanın Norveçe asker sevkedebil-
mek için İsveç taarruz edeceği korkusu içinde yaşamaktadır. İsveç hükümeti,
icabında askerî nakliyyette kullanılmak için Göteborgdaki bütün nakli ve
stalarına vaziyet etmiştir. Dün gece Darymstad'da iki defa hava tehlike iş-
areti verilmiştir. İsveç, muhtemel bir taarruz karşı koymak için bütün ted-
birleri almıştır. İsveç sahil açıklarında iki Alman nakliye gemisi dolaşırken
görülmiştir.

Garp cephesinde Alman taarruzu bekleniyor

Müttefikin ordusu Alman taarruzuna
karşı koymağa hazır bulunuyor

Newyork 12 — Fransadan gelen haberlere göre harbin aldığı yeni şekil
üzirine Almanların garp cephesinde, taarruzuna geçmeleri beklenmektedir.
Fransız ordusunda bütün mevzular kalırlmıştır. Müttefikin ordusu her-
hangi bir taarruz karşı koymağa hazır vaziyettedir. Umumi intiba, garp
Alman taarruzunun yakın olduğu mekteindedir.
Almanların, cenubi Hollandada yaptıkları tahşidatın başka Bremen li-
manı etrafında da mühim askerî tahşidat yapılmaktadır.

Hollanda mühim müdafaa tedbirleri alıyor

Hududa yakın birçok şehirler kısmen
boşaltıldı, barikadlar vücade getirildi

Hududda Alman tahşidatı var

Londra 11 — Hollanda hududunda
Limborg karşısında Alman kuvvet-
lerinin tahşidatı görülmektedir.
Amsterdam 11 (A.A.) — Her türlü
İhtimale karşı koymak üzere Hollan-
da, Alman hududunda çok mühim
tedbirler almıştır. Bir çok şehirlerin
halkları ve mektepleri tahliye edilmiş
olup imzalıdır ve yolları sık bir nezaret
altında bulundurulmaktadır.
Limborg münakasasında otomobil
münakalâtı tamamen durmuştur.
sevkiyleş noktalarında barikadlar vü-
cade getirilmiş ve infilak edici madde-
ler konulmuştur.
Eveleki gece hududa civar bazı
münakalâta telefon muhavazeleri
kesilince durmuştur. Nemli maka-

marin son haftasında gelişmiştir.
Alman deniz huzurklarının hangi
bitaraf memleketi karşı vuku bütü-
dünü ve ne zaman yapacağını kimse
kedüremezdi. Öyle gözüküyordu ki,
Hollanda, Danimarka, Norveç ve İsveç
hepsi ani bir taarruz tehdidi altında
(Devamı 6 nci sahifede)

Dikkatler:

... kem alât ile olmaz!

Bir gazeteci arkadaşımız, İstanbula
tiyatro yapılmasına muarız.
— Evele zarf, sonra muhteva! Ev-
velâ tiyatro mektebi; sonra tiyatro
binası! — diyor.
Tavsiyesi bu.
«Makalelerini hattatlarla yazdırıp
dağıtsa ya... demiyecemiz?... — Düş
makineyle niçin bastırıyor da en
modern rotatifli kullanıyor?...
Zarfın ehemmiyeti, diğer meslek-
lerde de aynen mevcuttur. Tiyatrocu-
lukta bina, etle tırnak gibi muhteva-
dan ayrılmaz.
Ve meşhur mısradır:
Tahsilî kemalât kem alât ile olmaz!

**YAHYA KEMAL'İN
YENİ ŞİİRİ
VUSLAT**

Yarınki nüshamızda

Hımaye altına giren bir bitaraf. — Allah açıkta kalan bitarafan
dmcısı olsun! ...

Ek-3: Akşam gazetesinin "Almanlar, Hollanda, Belçika ve Lüksemburga bu sabah hücum ettiler" manşetli haberi

AKŞAM

Sene 22 — No. 7741 — Fiyatı her yerde 5 kuruş CUMA 10 Mayıs 1940 Sahibi: Necmeddin Sadak — Neşretti Müdürü: Şevket Rado — Akşam matbaası

Bir İngiliz mütehasşısı İngilterenin, Almanyaya büyük miktarda hava hücumları yapmasını istiyor

Almanların Narvikin şark istikametinde demiryolu boyunca geri çekildikleri bildiriliyor

Almanlar, Hollanda, Belçika ve Lüksemburga bu sabah hücum ettiler

Hollanda ve Brüksel hava meydanları bombardıman ediliyor, İngiltere Hollandaya asker gönderdi

Almanların paraşütçü askerleri esir edildi

Londra 10 — Buraya gelen müstacel haberlere göre Almanya, bu sabah Hollandaya, Belçikaya ve Lüksemburga taarruz etmiştir.

Londra 10 — Alınan haberlere göre Almanlar, İle Versuna paraşütlerle asker çıkarmışlardır. Hollanda ile Belçikanın hava meydanları, Alman tayyareleri tarafından şiddetle bombardıman edilmektedir.

Almanya, bu taarruza girişmezden evvel Belçika ile Hollanda hükümetine birer nota vererek İngilizler ile Fransızların Belçika ile Hollandaya taarruza hazırlandıklarının haber aldığını ve bitarafliklerini muhafaza etmek için topraklarını işgal etmek lüzumunu hissettiğini bildirmiştir.

İngiltere Hollandaya yardım gönderdi

Londra 10 — Buradaki Hollanda sefarethanesi neşrettiği resmî tebliğde diyor ki: "Almanyanın təcavüzüne uğradık. Hollanda, İngiltere ile Fransanın müttefikidir. Kendilerinden yardım teleb ettik."

İngiltere Hollandaya derhal yardım göndermiştir.

Hava meydanlarına hücumlar

Londra, 10 — Alman hava kuvvetleri, Hollandanın üç tayyare meydanını bombalamışlardır. Hollanda hava topları derhal mukabelede bulunmuşlardır. Almanların paraşütlerle indirmek istedikleri askerler esir edilmiştir. Alman taarruzu bu sabah saat üçte başlamıştır.

Brüksel hava meydanı da hücumu uğradı

Brüksel 10 — Hükümet Brüksel şehrinde dir. Bütün Belçika ordusu, seferber edilmiştir. Brüksel hava meydanı Alman hava kuvvetleri tarafından bombardıman edilmiştir. 6 Alman tayyaresi düşürmüştür. Brükselde hava meydanında bombardıman neticesinde bazı hasarat olmuştur.

İngilizler İzlânda adasına asker çıkardılar

Londra 10 — İngiltere hükümeti, Danimarkaya tabi İzlânda adasına asker çıkararak işgal etmiştir.

İngiltere 2,5 milyon askeri silâh altına çağırıyor

Londra 9 (A.A.) — 19 yaşından 38 yaşına kadar olan erkeklerin silâh altına çağırılması ihtimaline karşı, kayıt muamelesi yapılmışlarına dair olarak bugün Kral tarafından yeni bir beyanname imzalanmıştır. Bu yeni beyanname muhtemelen takriben 9 milyon silâh altına alınacaktır ki bu da iki buçuk milyon asker demektir.

Kayıt muamelesi yaptırmak ve katalarına iltilhak etmek üzere şimdiki kadar müracaat edenlerin sayısı iki milyondan fazladır.

Londra 9 (A.A.) — Hükümet, memleket dahilindeki düşman faaliyetine karşı aşağıdaki tedbirleri iltilhaza karar vermiştir:

1 — Düşman memleket ahalisini den olup ta hudut harici çıkarılmaları hapsedilecektir.

2 — Düşman bir memlekettin gıkarılmaları İngiltereye döndükleri zaman kontrolü tabi tutulacaktır.

3 — Çalıntık ve sabotaj gibi vahim hâdiselerde, idam cesası tatbik edilecektir.

(Devamı 5 nci sahifede)

Balkanlarda vaziyet

İngiltere ve Fransanın Yugoslavlaya garanti teklifinde buldukları söyleniyor

Yugoslavyanın Moskovaya askeri bir heyet göndereceği bildiriliyor

Belgrad 9 (A.A.) — Avla ajansı bildiriyor: İngiltere ve Fransanın Yugoslavlaya garantilerini vermek teklifinde buldukları hakkında yabancılardan haberler gelmektedir. Yugoslav salâhiyetar mahfilen, böyle bir tekliften hiçbir mülahazası bulunmadığını söylemektedir.

Belgrad 9 (A.A.) — Yugoslavlaya ile Sovyetler Birliği arasındaki ticaret müzakereleri üç bir tarafa nakil edilmiştir. Müzakereler, iki veya üç güne kadar sürecektir. Yugoslav heyetinin Moskavadan Belgrada 12 mayısta dönmeye beklenmektedir. Belgrada, Sovyetler Birliğine general Maksimoviç ziyaretinde bir Yugoslav askeri heyetinin izan edilmesi bahisi mevzuu edilmektedir.

Havas mahabesine göre, Balkanlarda sulhu idamesi imkânları hakkında Yugoslav ekâmında görüşen nikânlığın en nihâyetinde karar alınacaktır. Yugoslavyanın Sovyetler Birliği ile münasibetler idamesine başlanmıştır. Yugoslavlaya göre, her bir ötekay konuşma teşkil olunmaktadır.

Politika gazetesi, Maksimoviçin iznan ile, tarihinde Rus - Sep münasibetleri hakkında makaleler neşretmekte ve Sovyetler Birliğini, muhabirlerini, Balkanlarda ait plânlarda nazır dikkate tutmaları icap eden bir unsur olarak göstermektedir.

Almanya Macaristana nota vermiş

Budapeşte 9 (A.A.) — Belgrada çıkan Politika gazetesi, Budapeşte mahabirine atılan, evvelki gün, Almanyayın Macaristandan Alman askerlerinin gencine münasibet talep etmiş olduğunu yazmıştır. Macaristan Hariciye Nezaretini, bu şayialara alâkadar olarak diyor. Alman Macar basınına verdiği bir tebliğde, bu şayiaların tamamıyla sahter olduğunu ve bunların sebatını tena sıyıklı mahaberlerde sıranak lâzım geldiğini bildirmektedir.

Bohemiyada Alman kıtaatının harekâtı

Alman hududu 9 (A.A.) — avarandaki Alman kıtaatının İ ve Moravyada Slovak hududuna tınde bir takım harekâtı görülmüşü bildirilmektedir.

Bütün Hollanda müdafaa vaziyetine getirildi

Amsterdam 9 (A.A.) — Her türlü ihtimallere karşı koymak için Hollandanın vapıği askeri hazırlıklar, çok mülim ve geniştir. Bütün silâh kaldınlıkta saklanması, fakas bütün millî müdafaa sahalarında, Almanyayın Polonya, Danimarkaya ve Norveç vapıği kuvvetlerinden çıkan son dezler de göz önünde tutularak her türlü sürpizis önleyecek mahiyette tedbirler alınmıştır.

Amsterdam 9 (A.A.) — Ordu başkomutanlığının kararları, pasif koruma servisi askeri makamların emrine verilmiştir.

Amsterdam 9 — Hollanda birçok tayyare meydanlarına tayyare imaresi yapılmıştır. Tayyare de ve paraşütler askerlere karşı tedbir alınmaktadır. Memleketin her tarafa müdafaa vaziyetine getirilmiştir.

Amerika Hariciye Nazarının endişesi

Vashington 9 — Amerika Hariciye Nazarı B' Hall dışı gazetecileri kabul ettiği zaman bu beyanatta bulunmuştur: «Alman - Hollanda münasibati çok gergindir. La Hay ile mütemadiyen muhabere halindedir.»

(Devamı 5 nci sahifede)

Dikkatler:

İngilterede muhalefet

— Avam Kamarasında muhalifler İngiliz hükümetine yanan hücumlarda bulunmuşlardır.

— Bu, müttefiklerimizin zaafını değil, kuvvetini gösterir. Harp zamanında bile bu derece serbes konuşmağa münasibdir. bir rejimin muhafazası uğrunda insanlar öbette canla başla ve gururla çarpışabilir.

— Fakat bu kadar hürriyet de dışıplina zarar teşkil etmez mi?

— İngilizler, geçen harpte de, yine böyle, aralarında münakaşa ede ede düşmanlarına galip gelecek düşüncü hürriyetinin, açık konuşmanın ve sâminî yazmanın zararlı bir şey olmadığını bilmiş lûbat etmişlerdir.

Ekmek karnelerindeki T harfile nüfus başına beş metre basma dağıtılacak

Sen 27 - No, 9533 - Fiaht her yerde 10 kuruştur.

AKŞAM

Coşgununuzun dinç ve gülbüz olmasını için
TOZ FATİN ZAMBO
İLE BESLEYİNİZ
"Kalsiyum, Fosfor ve Vitaminleri İçerirler" tavsiyemizdir.

Sahibi: Necmeddin Sadak - Neşriyat müdürü: Hikmet Feridun Es - AKŞAM Matbaası

Berlin dün teslim oldu

Müdafaa 11 gün sürdü ve büyük şehirlerin müdafaa-sının en kısası oldu

Goebbels'in Muavini, Hitler ve Goebbels'in intihar ettiklerini söyledi

Berlinden bir görünüş

Sovyet tebliği diyor ki: "Berlin'de şu komünarlar esir edilmiştir: General Kurt Weing, general Walter Schellen, Dankwart, amiral Von, Bertha müdafaa-nın kurmay başkanı albay Hans Meischer, 40 adet Alman erbabı kolordu-danunun kurmay başkanı albay Theodor von Wladig.

Goebbels'in baş ve Propaganda Bakanlığında birinci muavini Hans Fritzsche, baş müdafiye Fink ve müdafiye Helfferich de esir alınmıştır.

Bergaya çekilen Fritzsche, Hitler'in, Goebbels'in ve generalinde general-mayor başkanı İtina edilen piyade general Krebs'in intihar ettiklerini ilân etmiştir.

Hitler ve Goebbels intihar ettiler

Moskova 3 (A.A.) - Mareşal Stalin tarafından dün akşam 2 günlük emir gönderilmiştir. Berlin'de Hitler'in intiharına şahid olduğu bilindiğinde de Hitler'in komutanı Stotzing ve Varne-münde komutanı von Krosigge'nin de intihar ettiklerini bildirilmiştir. Heres sonra çıkan

Rhur ve Sar hazvaları

Fransız Dış Bakanının demeci

Newyork 3 (R) - Fransız Dış Bakanı M. Bidault dün gazetelere demeci ki: "Fransız Rühr ve Sar hazvalarının Almanyadan ayrılarak milletlerarası bir idareye tahsis olmasını istiyor. Fransız Sar hazvalarının kömürüne muhtaçtır. Essan Versay muahedesinde bu hususta müdde vardı.

Hindicini ve Fransızın Pasifikteki diğer sömürgeleri vesayet altına alınmamalıdır. Buna mukabıl Fransa, Birleşik ulular emniyet teşkilatı için Dakar'da bir ön kurulmasını kabul eder.

Gl. Serafis

Ellis kumandanı hakkında tevkif müzekkeresi keşildi

Atina 3 (A.A.) - Poloponnes savası, Ellis orduya başkanlık eden general Serafis ile bu orduyun diğer bir çok subayları hakkında, ayanların arasında yapılan cinayet ve soygun suçlarına münafiklik itirazı tevkif müzekkeresi keşilmiştir.

Fransız kabinesinde değişiklik

Paris 3 (A.A.) - Seçimler ne-ticesinde kabineyi bir değişiklik yapılabilecek hâzindeki haldeye teyyid eder gibi görülmektedir.

İsviçre, İtalya hududunu kapadı

Berne 3 (A.A.) - İsviçre fe-deral hükümeti, İsviçre - İtalya hududunu özerklerdeki bütün geçit noktalarının yeni bir emre kadar kapatılmasını emretmiştir.

Mussolininin cesedi gömüldü

Roma 3 (A.A.) - Mussolini ile metres Claretta Petacci ve sahbik Duce'nin eski muavini Achille Starace'nin cesetleri pazartesi akşamı ginele, Milano'da gömülmüştür. Cesetlerin toprakları çıkarmasını mâni olmak üzere mezarların yerleri bit edilmiştir. Cinsiyet ilerinde mütehass doktorlar Mussolini'nin beyin tzerinde tekliflerde bulunmuşlardır.

Dünya yivecek durumu fena

Londra 3 (A.A.) - Amerikan umumî kâğıtlarından bildirildiğine göre, yivecek noksanının bütün dünyada değil bir mesale hâline gelmiş üzerine hafif his-metlerde çıkan Amerikan askerlerine verilen tavullar yüzde on nispetinde azaltılacaktır. Bununla beraber tavulların bu azaltılması halle yine yeter de-vede otulacak ilare edilmektedir.

DIKKATLER:

Vitamin yokuşu

Bir kaç zamandır eczanelerde vitamin komplemine veya ampulleri bulunmamaktadır. Buna muhtaç olan hastalar, ilaçtan mahrum kalıyor.

Halkın günümüzde uzun müddet ihtiyacı karşılacak miktarda vitamin var.

Var amma çıkarılmıyor, Sebebi, Tabii Mucemel Kullasıyı Havaleler kenallı bul-gün da, Formülite yerine ge-der. Dürün etredin, ne aceler var?

Diğer taraftan vitaminli v-cular belkişip durmaktadır.

Danimarka'daki Alman kuvvetleri teslim olmağa başladılar

Almanlar 4 şehirde belediye reislerine teslim oldular

İtalyada ve Batı Avusturyada bir milyon Alman askeri teslim oluyor

Dün üç Alman Mareşalı daha esir edildi, Müttefikler her tarafa ilerliyorlar

New-York 3 (R) - Danimarka'daki Alman kuvvetleri teslim olmağa başlamışlardır. Dört şehirdeki Alman kuvvetlerinin komutanları Danimarka Belediye reislerine teslim olmuşlardır. Danimarka'da 110 bin kadar Alman askeri bulunmaktadı. Bunların arasında 10 bin kadar Ma-car, Avusturyalı ve Viyana'nın Ukrayna kılalar vardır.

Danimarka'nın Almanyaya ile başlı kullunlar Alman kullunların İngiltere teslim olmak için İngilizlere Da-nimarka hududuna gelmelerini bek-lemektedirler.

Londra 3 (R) - Bu sabaki gake-ter iki milyon kişiden büyük baş-lıkları bahsediyorlar. Bunlar Berlin-in saptı ve İtalya'daki Alman kuv-vetlerinin teslim olmaktadır. Daily Express diyor ki: Amiral Dönitz so-nuna kadar muharebeden bahsedil-miştir. Bu iki hâdis amirale cevap-tır.

Daily Telegraph diyor ki: Artık harbin son günümüşdür. Almanlar daha uzun müddet mukavemet ede-meyecekler. 19 ay zarfında 5 milyon asker kayıtlarıdır. Bütün İtalya ve şuat sahalar ellerinde kalmıştır.

İtalya seferi bitti

Londra 3 (B.B.C.) - İtalyada ve Batı Avusturyada harb dün saat on dörtte bitmiştir. Buradaki Alman kuvvetleri kayıtları artıca teslim olmuş kabul edilmiştir. Teslim protokolleri geçen günki Napoli civarında Caserta getirdi. Müstakif Aldeve kuv-vetleri kumandanı mareşal Alessan-dro'nun kurmay başkanı İle Alman savunmaları kışkırtılmadığı general Wittinhorst kurmay başkanı sırasın-da İtalya emellerinde teslim hâriye ol-mak üzere bütün İtalya, Avus-turyada Salzburg, Innsbrck, Tirol, Carinthia, Sıvya vilyetleri ve kuzey-laradaki kuvvetler teslim olmaktadır. Teslim olan Alman kuvvetlerinin 10 milyon bulmaktadır. Bunların der-hal silâhları alınacaktır.

İtalya Avusturya kamerasında muharebe-ler örken M. Churchill, söz alması ve sözcükleri arasında bu haberi vermiştir. Buveçil mareşal Alexan-deri ve kumandanları askerleri öv-müş, esasen geçen yıl İtalyada bir ordu olan Batı cephesinde nakledildiği-ni, geçen aylarda da bir kum kuv-vetleri alındığını söylemiştir.

Mareşal Alexander bu münasabette Müttefik kuvvetlere hitaben neğret-mişti. İki hafta önce İtalya harbinde bitmiştir. Bir milyon askeri silâh ve teçhizatla teslim olmuş kabul etti-ğini, bu suretle en büyük mareşal ka-rarından değil, fakat aynı zaman-da bütün Müttefiklere mukavemet eden Alman kuvvetlerine kumandan olan bütün general'lerin tarafında y-şinmiştir.

2 - Alman komutanları, içinde bu-lundukları İtalya bölgelerinde Mütte-fik kuvvetlerine teslim olacaklardır.

3 - Alman komutanları, kumanda ettikleri bölgede sonuna kadar nihâ-yet mukavemet olmayacağı hususunda müspet garantiler vermişlerdir. Bunun için emre için, Alman kom-utanları, Müttefiklere mukavemet eden bütün şefleri hapsetmişler ve bu bilgilerle kontrolün her taraf edilecek kılalarla teslim edecekler ve ay-nı zamanda bütün şifli tekliflerini ortadan kaldırmak için tedbir alacaklardır.

4 - Alman komutanları, kendi böl-gelerini tahliye etmiş bütün Alman harb suçlularını Müttefiklere teslim edeceklerdir. Bu suçlular, en-biyice suçlarını ilahiyi oldukları memleketlerin hükümetlerine teslim edeceklerdir.

5 - Bu plan, Almanlar tarafından son dakikada değiştirilmiştir. Bu hâzile her bir köyü tahliye etmek için bir çok teklifler İtalya emelleri. Bu askerler bu hâzile, seferinden başlan-mış kurtarmak ve Müttefik kuvvetle-re zarar vermek gayeliyle davran-mışlardır.

Hamburg askerî ilan edildi

Londra 3 (B.B.C.) - Almanlar Hamburg'u açtıkları ilan etmişlerdir.

Almanya'nın teslim planı

San Francisco 3 (A.A.) - Burada ilanları kapılmakla öğrenildiği-giye, Sovyet makamları tarafından desteklenen Almanyanın teslim planı Müttefik başkomutanlığı tarafından incelemektedir. Plan şu noktalar-ı ihtiva etmektedir:

1 - Teslim olacak, sadece amiral Doenitz gibi, Alman devlet başkanı tarafından değil, fakat aynı zaman-da bütün Müttefiklere mukavemet eden bütün kuvvetlerine kumandan olan bütün general'lerin tarafında y-şinmiştir.

2 - Alman komutanları, içinde bu-lundukları İtalya bölgelerinde Mütte-fik kuvvetlerine teslim olacaklardır.

3 - Alman komutanları, kumanda ettikleri bölgede sonuna kadar nihâ-yet mukavemet olmayacağı hususunda müspet garantiler vermişlerdir. Bunun için emre için, Alman kom-utanları, Müttefiklere mukavemet eden bütün şefleri hapsetmişler ve bu bilgilerle kontrolün her taraf edilecek kılalarla teslim edecekler ve ay-nı zamanda bütün şifli tekliflerini ortadan kaldırmak için tedbir alacaklardır.

4 - Alman komutanları, kendi böl-gelerini tahliye etmiş bütün Alman harb suçlularını Müttefiklere teslim edeceklerdir. Bu suçlular, en-biyice suçlarını ilahiyi oldukları memleketlerin hükümetlerine teslim edeceklerdir.

5 - Bu plan, Almanlar tarafından son dakikada değiştirilmiştir. Bu hâzile her bir köyü tahliye etmek için bir çok teklifler İtalya emelleri. Bu askerler bu hâzile, seferinden başlan-mış kurtarmak ve Müttefik kuvvetle-re zarar vermek gayeliyle davran-mışlardır.

Almanya'da cereyanlar

Londra 2 (A.A.) - Berlinde Alman askerî muhbirleri yayıyor.

Almanyaya iki ve batı üç ayrı hükümet kurulmasını yani Dresden ve Prag'un müstakif von Schaefer ile Doenitz ve Himmler'in kontrolü altında bulunarak ayrı ayrı hükümet-ler tarafından idare edilmeğe, baş-lanması görüşüne göre bir ön teklif-lerdir.

günü ile edilen inlanımda diğer bir habere göre, Himmler, Alman ordusunun müstakif komutanları kenil-lerini kayıtları ve partide teslim husu-suna İtalya için müzakereye bulun-muştur. Kitle, şerhlerimize ördük-bunu kabul etmiş Amide İtalya muahil seviler ve kamuoyunda İtalya-taman kontrol kütlerinden mahrum bulduyorkur.

Doenitz bu gününle göre albine olarak teslim teklifine göddük mü-jahalef ekmiştir. Ve geçen haride İtalya Alman danışmanının teslim olmağın-da, bu hususta bir döş öldür İleri sürmüştür. Herbu yarımına olan bir Alman cephesinde kumanda eden Schaeffer'in de teslim hususunda mu-halef etmiş, İtalyanlar da her bir haberden anlaşılmaktadır. Mukave-metle devam hususunda bir ön teklif eden yarımların Norveçteki Alman kuvvetleri başkomutanı general Bo-ehne de ayrı fikirde bulunmaktadırlar.

Bütün mesele muahil olarak Norveç kontrolü altında olma-lacaktır. Doenitzla emrecede Norveç amiral Kravenskin kumandasında bulunma 50 bin deniz askeridir. Ordu-nun ve hava kuvvetlerinin sadece daha güçsüzdür. Norveç için bu mükadilinin sulu yolu ile halledilme-i mümkün değildir. Ve Himmler ka-rarlarının muahiları arasında bu yüzden pek ziyade göddük İtalyanlar hususunda muahilidir. Arve, Doenitz in içinde son bir kez olarak bulun-maktadır. Diğer son kumandaları son vaktine dertli kordur.

Eder onu öldür talimatı, Doenitz için gönderilmiştir.

ALMAN DIŞ BAKANI DEĞİŞTİ

Yeni Bakan San Francisco konferans-ın çalışmalarından takdirle bahsediyor

Diğer taraftan Doenitz Norveç'te son bir gayret sarfetmek istiyor

Londra 3 (A.A.) - Yeni Alman Fuhreri amiral Dönitz, Dış Bakanlık-ın eski Makle Nazırı Konst von Krosigge'yi kıyıcı etmiştir. Ribben-trop'un ne olduğu malum değildir. Krosigge, dün akşam radyoda bir ta-hlik söyleyerek dünya sahna ve emni-yeti için San Francisco konferansında sarfedilen gayreti övmüş ve: "Alman halkı da diğer milletler gibi insanlık-ın kurt ve refah temin edecek bir şey istiyor. Almanyaya boğuzvazne kar-sın habere devam edebileceklerdir. İhtiyacı kadar, harp devam ederken bütün Alman hükümeti adamı böyle bir şey söyleyememiştir."

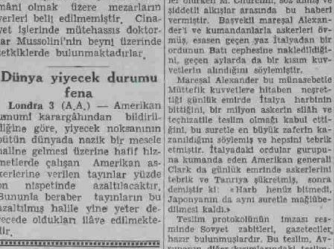
Konst von Krosigge, Almanyanın İtalya bir askeri albine mensupdur. Hükümet memurlarından yetmişiki-leri. Pagen ve Schöcher kabinesinde de ve 1922'den 1923 zeminine kadar Hitler zamanında İtalya Bakanlığın-da bulunmuştur. Politika ile pek az ilgisi olmuştur. Alınan malumatları keş partisinin sağ cenahını temsil et-mişlerdir.

Norveçteki son gayret

Londra 3 (A.A.) - Times diyor ki: Amiral Dönitz Norveç'te son kez ola-bilecek bulunmak istiyor. Burada öldür-ölme büyük bir kuvvet toplayabili. De-mokratlar büyük bir kumun burdaki-tileridir. Almanyadan Norveç 190 bin askeri ve birkaç yüz araçta bulun-maktadır. Dönitz'in burada mukave-met edemedi malumatları, bu, netice-yi bir emirle tebliğleri, fakat değiştiril-miştir.

Amiral Dönitz evvelce akıl hastanesine girmiş

Londra 2 (A.A.) - 1943 yıl başın-danberi Alman danışmanının başko-mutanı Doenitz, yeni Fuhrer amiral Dönitz, Alman centrali Risosman baş-kanıdır. Dönitz'in, danışmanları ile beraber vaktini, İngiltereye karşı bir takım filmi bir benzetmiştir. Berlinde, Goebbelsin refakatinde İtalya-

Yeni Alman Dış Bakanı Konst Von Krosigge

tanbala ağzında, orada bu kuvvetle-de teslim olarak vaktile görmelekti. İtalya denizaltıları için edilmis İhtiyaç, 1943 yıl öden ayında İtalya çıkardığına bir gemi kalbine İhtiyaç-rus etmiş, fakat denizaltılar İhtiyaç de-kar karı karınca hedef olmuştur. Gemilerin katırarak oranda kalan Doenitz esir düşmüştür. Sonradan de-matik alimlerini gücözen müstakif amiral, harp edeceği kışkırtıdan Manchester akıl hastanesine nakle-dilmiştir. 1919'da memleketine dön-görsü vakti, İtalya ile tebliği ediyorcu.

Almanlara doğrudan, naratları bir-len Doenitz, İngiltereye karşı yapıla-cak yeni bir taarruz gücünü de-bi-lendürarak denizaltı araçları ile deniz-dinletmelerine devam etmekte-dir.

Kafle halinde teslim olan Alman askerleri

Rostok İlimanı zaftından Sovyet kıy-larından 60 kilometre uzakta bul-duyorkur.

Hamburg askerî ilan edildi

Londra 3 (B.B.C.) - Almanlar Hamburg'u açtıkları ilan etmişlerdir.

Almanya'nın teslim planı

San Francisco 3 (A.A.) - Burada ilanları kapılmakla öğrenildiği-giye, Sovyet makamları tarafından desteklenen Almanyanın teslim planı Müttefik başkomutanlığı tarafından incelemektedir. Plan şu noktalar-ı ihtiva etmektedir:

1 - Teslim olacak, sadece amiral Doenitz gibi, Alman devlet başkanı tarafından değil, fakat aynı zaman-da bütün Müttefiklere mukavemet eden bütün kuvvetlerine kumandan olan bütün general'lerin tarafında y-şinmiştir.

2 - Alman komutanları, içinde bu-lundukları İtalya bölgelerinde Mütte-fik kuvvetlerine teslim olacaklardır.

3 - Alman komutanları, kumanda ettikleri bölgede sonuna kadar nihâ-yet mukavemet olmayacağı hususunda müspet garantiler vermişlerdir. Bunun için emre için, Alman kom-utanları, Müttefiklere mukavemet eden bütün şefleri hapsetmişler ve bu bilgilerle kontrolün her taraf edilecek kılalarla teslim edecekler ve ay-nı zamanda bütün şifli tekliflerini ortadan kaldırmak için tedbir alacaklardır.

4 - Alman komutanları, kendi böl-gelerini tahliye etmiş bütün Alman harb suçlularını Müttefiklere teslim edeceklerdir. Bu suçlular, en-biyice suçlarını ilahiyi oldukları memleketlerin hükümetlerine teslim edeceklerdir.

5 - Bu plan, Almanlar tarafından son dakikada değiştirilmiştir. Bu hâzile her bir köyü tahliye etmek için bir çok teklifler İtalya emelleri. Bu askerler bu hâzile, seferinden başlan-mış kurtarmak ve Müttefik kuvvetle-re zarar vermek gayeliyle davran-mışlardır.

Yeni ileri hareketleri

Londra 3 (R.C.) - Avusturyada Müttefik orduların İtalya ve Batı Avusturya hududuna 40 kilo-metre mesafeye gelmişlerdir. İtalya kuvvetleri Batık hususunda Lubek İ-limannın sağılmıştır. Bu kuvvetler

DİKKAT ! MÜHİM DİR !
ANKARA
YAYLA
Makarna
Fabrikasının, Türkiye'nin her tarafında fevkalade rağbet bulan sâit ve terasığlı makarnaların ambalajı taktik edilmiştir. **Yayla Makarna** çok dikkat ediniz.

Cumhuriyet

İSTANBUL — CAGALOĞLU
Salı 9 Nisan 1940

Prof. Dr. W. Barthold
İslam medeniyeti tarihi
Dr. M. Fuad Köprülü
T.C. BASLANGIÇ İZAH İLHAK VE DÜZELTİMLER kitabı ilâve edilmiştir. Esas mabta bir surette ciltlenmiştir. Fiyatı 2 Lirasıdır.
KANAAT KİTAVEBİ

Norveç Karasuları Ablukada

Şimalde korku İskandinavıyaya, askerî taarruzdan endişe ediliyor

İsveç müdafaa tedbiri alıyor, Almanya şimal sahillerinde geniş tahşidat yapıyor

Siddet tedbirlerinin genişlemesinden korkan Belçikada sahil hatlarındaki askerler.

Abluka, tekbaşına Almanya'yı Yapratacaktır

Her şey daha canlı, daha hareketli bir sahneye çevrilmiş görünüşte. Paris ve Londra'nın faaliyetleri devam ediyor, ancak abluka tedbirlerinin sıkılaşması ve İngiltere'nin bir türlü askerî hareketi yapmaması Almanya'nın demokrasileri, böylece Almanya'ya karşı ileride ne kadar yararlı bir sonuçta azami surette istifade etmek mümkün demektir. Son günlerde İngiltere'nin Fransa tarafından girilen tepelerden çekilmesini alarak, iki devlet, bir kaç ay boyunca nazaran çok daha cesur ve çirkin bir politika takibine başladıklarını tahmin etmek mümkün olmaz. Şimdiye kadar, devletler hukukuna tecrübeyle bakılmıyorsa, kimseye bir zarar gelmez gibi düşünülerek elleri kolları başlıklarına uzatılan demokrasiler, bugün İngiltere karasularına mayın dikiyor, İngiliz hükümetini Almanya'ya demir salımların men-i cayış ve Ukrayna'daki gemilerin bile kontrolü altına tutuyor.

Çünküden güne aklaştıkları bu tedbirler, demokrasiler başına temin edecekleri faydaları ıskala etmezler. Her şey kadim usullerle nazari (sazi) propagandacıların tedbirlerine ayarak) Almanya'nın iktisadi mahalliyetini ileri sürüyorlarsa da, hükümetin objektif mütalaca abluka yitirildikten Berlin hükümetinin büyük nüfuslarla mücadele mecburiyetinde kaldığını bize açıkça gösteriyor. Her şeyi göre abluka tamamen nazardır; çünkü burada, garb cephesi mütasesa, Almanya'nın her tarafı dış müdahalelere açık bir sınırdır. Halkın bu memleketin dışlarından elini ayırmıyacağına şüphelenilmez. Almanya'nın, dış ticaretinin büyük bir kısmı deniz vasıtasıyla yapılır. Her devlet için ne denizdir, kalmak, önemden hemen nefesiz kalmaya müsavidir. Şimdi buradan kara yollarına yapılacak tahşidatlar, bir hastaya, okuyucu son'u hastaya vermiş benzer. Bu şekilde yayılan bir Almanya, gündün güne erimeye, müdahale kuvvetini kaybetmeye mahkumdur. Düşünün: Ablukaya maruz kalan Almanya, her sine evvelki, hatta üç sene evvelki Almanya değildir; nazi hükümeti, zafer diye ilan ettiği bir takım ilhakları.

(Yazısı 3. sifhada)

Müttefikler 3 mıntakaya dün torpil döktüler

Oslo hükümeti bu hareketi şiddetle protesto etti

İngiliz harp gemileri aynı mıntakaları kontrol ediyorlar. 100 gemiden mürekkep bir Alman donanmasının Şimal denizine çıktığı haber veriliyor

İngilizlerin mayın turlarını yapması için hazırladığı mayınlar deniz altına gömülüyor. Aslında, torpil deniz altına...

Ribbentrop
Almanya Hariciye Nezaretinden çekiliyor

Ribbentrop'un son zamanlarda almış fotoğraflarından.

Londrada sefirler kongresi dün toplandı

Stokholm 8 (s.a.) — İsveç hükümeti ve Fransızların Norveç sahillerine mayın döşemesi meselesinin ilave ilave için yapılacak tedbirleri teklif etmek üzere, bir meclis toplandı.

Yatırımlarından bildirildiğine göre, İsveç hükümeti, bu konuda herhangi bir resmi tebligat yapmayacağına dair karar almıştır. Maastricht, resmi ilave mahalliler, müdahaleleri bu son hareketine, birleşik bir temin bir ümitsizlik ve emniyet bir surette takibine ilave olduğunu söylemektedir.

İsveç müdafaa hazırlıkları
Stokholm 8 (s.a.) — İki bir mütahad hükümetine göre şimdiki abluka ve esas dolayısıyla müdafaa müdahaleleri, bazı değişikliklerle artırılmıştır.

(Yazısı 3. sifhada)

Edirnedeki seylab

Nehirler dünden itibaren gene yükselmeğe başladı

Karaağaçla Edirne arasındaki münakalat iktisadi uğradığından postalar trene verilemedi

Edirne'de sular altında kalan mahallelerden biri... (Yazısı 3. sifhada)

Milli Şefimiz

Dün yeni Mısır sefirini kabul ettiler

Ankara 8 (s.a.) — Yeni Mısır elçisi Abdurrahman Fakihi Bey bugün Reisicumhur İsmet İnönü tarafından Çankaya kökünde müstakemmen kabul edilerek şimdiki mesaisi takdim etmiştir.

Bu bahılda Hariciye Vekâlet-i Umumiyesi Kâmilî Numan Menemenciği nazır bulunmuştur.

Bu gün 7nci sahifemiz Çocuklar için

Londrada muazzam bir miting

Sir Hugesen "Merd ve cesur Türklerin dostluğile itihhar duyuyoruz.. dedi"

Londra 8 (s.a.) — İngilterenin Ankara Büyükelçisi Sir Hugesen, İngiltere Türk komitesinin Mansion House'de tertip ettiği muazzam bir mitingde demistir ki:

— Türkiye birinci ardiman selcelere, fevzenazlara uğramıştır. Bu felaketleri öyle bir cesaretle karşılamıştır ki, bunun içinde bir cesaret göstermek her zaman mümkün değildir.

Türkiye sızıp sahalarında da çok müthiş kararlar vermiştir. Bu kararlar hususunda Türkiye'nin yanındadır.

Bu milliyetçi ki, Türkler ve bir dostluk, birlik derizdir. Bu derece merd ve cesur dostlara malik olmaktır itihhar duyuyoruz.

"Türkiye istikballerine kavuşmak isteyen milletlere yol göstermektedir"

Londra 8 (s.a.) — Türk - İngiliz komitesi tarafından Mansion House'de tertip edilmiştir. (Yazısı 3. sifhada)

Ek-7: Cumhuriyet gazetesinin "Türk-Alman Paktı Mecliste" ve "Alman-Rus harbi" manşetli haberleri

Redyemanda ve milli ünvanında bulunan seni deyin bir vokal içinde dinleyen seslerdir **MÜZEYyen SENAR'ın** hatlı sesli Takas KURTALE. Büyük bir sesle dinleyin. Yarınlar evvelden tenin odun. Tel: 6099

Cumhuriyet

ŞAKA
İnsan ruhunun çok muhtaç olduğu bir şeydir. Bu ve zevkiyle. Bugün çıkar. **ŞAKA** gazetelerinde bulacak. **ŞAKA** gazetelerinde bulacak. **ŞAKA** gazetelerinde bulacak. **ŞAKA** gazetelerinde bulacak.

18 inci yıl sayı: 6064 **İSTANBUL — CAĞALOĞLU** Telgraf ve mektup adresi: Cumhuriyet, İstanbul - Posta kutusu İstanbul No 248 Telsiz: Başmühürler: 22366. Tabii sayı: 24396. İlahe ve Hatıra kumu: 24390 - 24390 **Perşembe 26 Haziran 1941**

Türk-Alman Paktı Mecliste

Güzel bir sulh eseri olarak karşılanan pakt, hararetli nutuklar ve tezahürat içinde ittifakla tasdik edildi

Soyvetlere karşı yapılan muahedelerde görsel mikyasta benekli iktidar eden Alman birliklerinden tayyareci

Alman - Rus harbi
Çok şiddetli çarpışmalar oluyor
Rus tebliğine göre Almanlar Baltık memleketlerinde ve orta Polonyada birçok yerler aldılar

Soyvet hava kuvvetleri dün Finlandiyaya karşı da taarruza geçtiler
Köstencede büyük yangınlar çıkarıldı
Führer'in umumî kavgası 25 (s.1.) - Alman birlikleri beklenmedik bir şekilde...

MECLISTE HEYECANLI BİR GELSE

"Muvaffakiyetlerimizin bütün sırrı Millî Şefin etrafında toplanmamızdır,"

Hatibler muahedenin Türk-Alman dostluğunu takyive ve insanlığa büyük bir hizmet ifa ettigini tebariz ettirdiler

Dışk. Mecliste söz söyleyen hatiblerden: Müstaklil grup reisi Ali Rıza Tarhan, Genel Cemal Mersinli ve Hariciye Encümeni reisi Mustafa Güler

Hariciye Vekilinin parlak nutku
"Hitler bilhassa Büyük Atatım için güzel ve doğru mütealemlerle Türk milletinin kalbini harekete getirdi"
"Türk-Alman dostluğunun abidesi olan muahedenin geniş tasvibine mazhar olmuştuk."

Soyvetler politikasının sakat tarafları
Soyvet Rusya, emperyalist devletleri birbirleriyle çarpıştırma işi kadreden uzak kalmak istediğini her zaman telrar ettiği halde bugün Sovyetler Birliği'nin bu politikasının, hunda, Moskova hükümeti tarafından kabul edilmiş bir politika bahçesine emildir, diyebiliriz.

Askeri vaziyet
Dört günlük Alman taarruzunun neticesi
Almanlar daha şimdiden şimalde Wilnoya ve Pinske, Cenubi Polonyada da Brody'ye kadar ilerlemiş bulunuyorlar
Yazan: Emekli General H. Emir Erkel

Soyvet Rusya'nın dış politikası... (Detailed analysis of Soviet foreign policy and its impact on the region.)

Rusyaya Amerikan yardımı başlıyor
Amerika gemileri Vladivostoka resmen harb malzemesi taşıyacaklar

Bütün Alman - Rus cephesi boyunca hareketli güdümlü iktidarları olan harbi

İspanyada Rus aleyhtarları mitingler
Hariciye Nazırı, halka "hazır olunuz, Avrupanın tarihi, Sovyetler birliğinin imhasını emrediyor!" diye bağırıyor

Dün Rusya'nın yurtdışı temsilcileri
Yayıncı 25 (s.1.) - Rus - Alman harbi hakkında Mısır'daki kamuoyunun tahribatı ile ilgili olarak...

Birkaç söz
Yenilik - eskilik
İk halde birbirine ne gibi görünüşünün... (Discussion on the relationship between new and old ideas.)

NADIR NADIR
Nadir Nadir... (A short piece or note.)

Pazartesi
20
MAYIS
1940

TAN
GÜNLÜK SİYASİ HALK GAZETESİ

IDEAL BÜRO
Yazan : Doktor Doktor GASSON
Diyor ki: "Az masrafıyla iyi iş yapacak, para kazanmak istiyorsanız, 'IDEAL BÜRO'yu okuyunuz."
Satış yeri : TAN - İstanbul
Fiyat 50 Kr

Almanlar Şimali Fransada ilerliyorlar

Paristen 135 Kilometredeki İki Mevki Dün İşgal Edildi

Başkomutan GAMELIN Değiştirildi
Yerine Weygand Tayin Edildi

Majino Istikametinde, Montmedy'den Gelen Taarruz Durduruldu

19 Mayıs GENÇLİK Bayramı Her Yerde Merasimle Kutlandı

Başvekil, Hedef Bir Safhayı Değil, Bütün Harbi Kazanmak, Diyor

En Son Dakika
Fransızlar Alman Taarruzunu Durdurdu

İngilizler Yalnız Sonuncu Harbi Kazanırlar
Yazan: M. Zekeriya SERTEL

ASKERİ VAZİYETİN HULASASI

Kont Ciano, Vazifemize Hazırız, Dedi

Hitler, Belçikada Eski Alman Arazisini Dün İlhak Etti

En Son Dakika
Fransızlar Alman Taarruzunu Durdurdu

Başvekil, Hedef Bir Safhayı Değil, Bütün Harbi Kazanmak, Diyor

En Son Dakika
Fransızlar Alman Taarruzunu Durdurdu

Ek-11: Ulus gazetesinin "Harp Başladı" ve "Almanlar Polonyaya taarruz etti" manşetli haberleri

Cumartesi
2
EYLÜL
1939
5 KURUŞ

Ulus Basımevi
Çankırı Caddesi, Ankara
Telgraf: Ulus - Ankara

ULUS

ADIMIZ ANDIMIZDIR

Bugün
Vaziyet
3 üncü sayfada

HARP BAŞLADI

Almanlar Polonyaya taarruz etti

İngiltere ve Fransa bunu harp ilanı telâkki ediyorlar

İngiltere Kralı S. M. altıncı Corc'un Cümhurreisimize mesajı

Ankara, 1 a.s. — Bugün saat 16 da Reicicumhar, İngiltere Büyük Elçisi Sir Haçha Knatchbull Haçessen'i kabul buyurmuşlar ve Hariciye Vekilinin huzurlarıyla 50 dakika nezdlerinde alkoymuşlardır. Kabul esnasında İngiltere Büyük Elçisi Kral Altıncı Corj Hazretlerinin Reicicumhura bir hususî mesajını tevdi etmiştir. Mesajın meali şudur:

"Zatı devletlerine hararetlî selâmlarımı ibrâğın vesile olan bu füsattan çok memnûm. Memleketerimizin bu endişeli anlarda dostluk vabotalarıyla birbirlerine haviyen bağlı olduklarını görmekten derin mahzuzaîyet hissettiğimi temin ile bahşıyorum."

Reicicumhar İnönü Kral Hazretlerinin dostane mesajlarından çok mütehasisî olduklarını ve bilmukabele hararetlî selâmlarının Kral Hazretlerine ibrâğın ve bütün dünya için vıtırâplı olan şu zamanlarda Türkiye ve İngiltere'nin birbirlerine dostluk rebotalarıyla kuvvetle bağlı olmalarından kendilerinin de çok memnûn olduklarını ilâveten arzını Büyük Elçiden rica etmişlerdir.

Almanlar kıtaları derhal geri çekmezse İngiltere ve Fransa derhal taahhütlerini yerine getirecek!

Çemberleyn Hitleri, yalnız Hitleri bu facianın mesulü tutmaktadır!

İngiltere, Fransada umumî seferberlik ilân edildi

Vekiller heyeti Mareşal'in iştirakile dün toplandı Resmî tebliğ

İcra Vekilleri Heyeti, Genel Kurmay Başkanı Feriz Çakmak'ın da iştirakile bugün saat 17 de Başvekil Dr. Refik Saydam'ın riyasetinde toplanarak Hariciye Vekili Şükrü Saracoğlu'nun verdiği izahatı dinlemiş ve enternasyonal vaziyeti müla-les etmiştir. a.s.

Avam Kamarasında

London, 1 a.s. — Avam kamarası, bugün fevkalâde bir toplantı yapmış ve başvekil B. Çemberleyn kuz bir nutuk söylemiştir.

İngiliz başvekilî sözlerine şu cümle ile başlamıştır:

"Başlamakta olan harbin mesuliyeti, bir tek adama, ihtiras için dünyayı sefalet boğan alman Sansölie'ine racidir."

Başvekil, bundan sonra, 18 den 41 e kadar bütün erkeklerin seferber edilceğini bildirmiş ve bilâhare demiştir ki:

"Dünkü görüşme esnasında, B. Von Ribbentrop, alman tekliflerini Polonya büyük alçığını bildirmekten ve K. Hand-van-n'a bu tekliflerin kopmesini ver-mekten imtiyaz etmiştir. İngiliz hükümeti, bu tekliflere ancak radyo ile itikâ kesbetmiştir.

B. Henderson o zaman, eğer her türlü tevâüz hareketinin nihayete emnesini ve Polonyadaki alman kıtalarının geri çekilmesini garanti eden taahhüt edici te-minat verilmeye, İngiliz hükümetinin tereddütsüz teahhütlerini yerine getireceğinden, Berlin'i (Sana 3. üncü sayfada)

Harp

F. R. ATAY

— Gündüz saat 17 —

Nihayet büyük facia başlamıştır. Anulus ve Südtelr meslelinde olduğu gibi, Danzig ve koridor davasını da münaaharan kendi diktaası altında halletmek istiyen Almanya, Leh mukavemeti karşısında, yirminci asrın ikinci ağır mesuliyetini derukta ettiği din sabah safakla beraber gamali hac orduları leh topaklarına girmiştir.

Bir haftadanberi Hitler'in taktiği Polonya'yı tescir etmek, Varşova hükümetini, yalnızlık ve çaresizlik içinde, kendi emirlerini dinlemeye mecbur etmekti. Fakat ne müttetikleri Polonya'yı terkettiler; ne de Varşova, alman devlet resainin ayağına yeni bir Haha göndermek zilletini kabul etti.

Hitler'in dün Rayistag'da söylediği nutuktan anlaşılacağı üzere, Almanya'nın yeni taktiği, mümkün olursa muharebeyi mevzileştirmek, tevâüz harbine iki devlet arasında silâhlî bir hesaplaşma mahiyetini vermektir. Hitler, eğer bu harbe başka memleketer müdahale etmiecek olurlarsa, alman ordularının da Polonya'dan gayri hiç bir yere taarruz etmieceğini söylemiştir. İtalya'ya şimdiye kadar yardımlarında dolsay teşekkür eden Führer, alman milletinin bu hayat memat mücadelesinde hiç bir yabancı yardama muhtaç olmadığını beyan etmiştir. Bu son fikrının acaba mânâsı nedir? İtalya, alman tecavüzüne sonuna kadar aleyhtarlık mı etti? Yoksa, iki müttetik, muharebeyi mevzileştirmek ümidini, İtalyanın bir müddet bitaraf kalmasını mı tercih ettiler?

Şimdi bütün dikkatler Paris ve Londra üstündedir. Fransa (Sana 1. sayfa)

Yeni mebus namzetleri

Trabzon mebusu Süleyman Sırrı Gedik, Edirne mebusu Seyf Aykut, ve İsparta mebusu İbrahim Demiralay'ın isimleriyle boşalan Trabzon mebusluğuna Edirne C. H. P. idare heyeti ve bülodiyesi reisî Serif Bilgen, İsparta mebusluğuna İsparta C. H. P. ve Halkevi reisi Remzi Ünlü, Edirne mebusluğuna Trabzon bülodiyesi reisî Temel Gökseki Parti Genel Başkanlık divanına Parti namzedi olarak kararlaştırılmışlardır.

Sayın ikinci müntehiplere bildirir ve ilân ederim.

C. H. Genel Başkan Vekili
E. H. H. H.
DR. REFİK SAYDAM

16 Alman tayyaresi düşürüldü

Tayyareler müdafaasız şehirlerde sivil halkı bombardıman ettiler

Alman tecavüzüne dair haberlerimiz 3 üncü sayfamızdadır.

Mareşal'in teşekkürü

Genel Kurmay Başkanı Mareşal Feriz Çakmak, büyük zaferin on yedinci yıldönümü olan 30 ağustos zafer bayramı münasebetiyle her tarafın aldığı tebriklerle teşekküllerinin ibrâğına Anadolı Ajansının tavuz buyurmuşlardır. (a.s.)

Polonya'ya yapılan alman taarruzuna gösteri hariti

İTALYA BİTARAF

Hitler Musoliniye şimdiye kadar yapılan yardım için teşekkür

İtalyan bitarallığına dair haberlerimiz 3 üncü sayfamızdadır.

Yeni mebus namzetleri

Trabzon mebusu Süleyman Sırrı Gedik, Edirne mebusu Seyf Aykut, ve İsparta mebusu İbrahim Demiralay'ın isimleriyle boşalan Trabzon mebusluğuna Edirne C. H. P. idare heyeti ve bülodiyesi reisî Serif Bilgen, İsparta mebusluğuna İsparta C. H. P. ve Halkevi reisi Remzi Ünlü, Edirne mebusluğuna Trabzon bülodiyesi reisî Temel Gökseki Parti Genel Başkanlık divanına Parti namzedi olarak kararlaştırılmışlardır.

Sayın ikinci müntehiplere bildirir ve ilân ederim.

C. H. Genel Başkan Vekili
E. H. H. H.
DR. REFİK SAYDAM

Ek-12: Ulus gazetesinin "Fransız ilerleyişi devam ediyor" ve "Polonyalılar kahramanca karşı koyuyor!" manşetli haberleri

Cumartesi
16
EYLÜL
1939
5 KURUS

Ulus Basımevi
Çankırı Caddesi, Ankara
Telgrafı: Ulus - Ankara
TELEFON
Müesses Müdürü 1344
Başmühüratçisi 1371
Yaz İşleri Müdürü 1061
Yaz İşleri 1068
D.Ş.Ş. 1064

ULUS
ADIMIZ ANDIMIZDIR

Sabık Çekoslovakya'da mühim miktarda tevkifler yapılmaktadır. Bohemya ve Moravya'da 32 bin çekim tevkif edildiği bildirilmektedir. Bu hususta gelen telgraflar üçüncü sayfamızdadır.

Fransız ilerleyişi devam ediyor

Fransızlar iki kasabayı aldılar

Fransız kıtaları üç koldan Sarbrük üzerine ilerliyorlar Şehrin çok yakında düşeceği söyleniyor

Garp hududundaki Fransız askerlerinden bir grup

Paris, 15 a.s. — 15 Eylül akşam tarihli Fransız tebliği: Geçen günler zarfında zaferimiz mevzuları tahkiye ettik ve diğana zayıt verdirek mukabil saarua pişkürtük. Cephenin bir kısmı üzerinde düşman topçusunun ve hava kuvvetlerinin şiddetli bir faaliyeti kaydedildi. Avesi hava kuvvetlerimiz, ilk hatlarımız üzerine alçaktan uçarak hücumu kalkışın diğisan tayyarelerini pişkürttük.

Sarbrük muhasarası tamamlanmak üzere Paris, 15 a.s. — Royter muhabiri bildiriyor: Garp cephesinde son 24 saat zarfında, topçu diğilna durmadan devam etmiş ve ara sıra tankların arkasında (Sona 3. inci sayfa)

Yeni inkişaf alâmetleri?

Fatih Rifk ATAY.

Polonya hükümeti, resmi devlet makamları ile ecnebi sefaret heyetlerini Romanya hududu üzerine de bir kasabaya nakletmiştir. Leh ordusu böyle kahramanca dövülmüş. Fakat acaba saarua geçirmek veya durdurmak, yahut, kâfi bir kuvvetle evrede bir müddetle hatına çekilmek mümkün olacak mıdır, bilmiyoruz. Herhangi bir hükme yardım edecek vesikalarımız, sadece tebliğler ve anlaşılan tebliğlerinden ibarettir. Bu tebliğ ve tebliğler, bir takım işaretlerle hatta üzerine tabiiik edildiği zaman vaziyetin pek de hay olmadığı görülmüş. Dünyaya gelen Paris gazetelerinden birinin askeri muhabirine göre, Almanya Lehistan topraklarına iki milyon asker sevk etmiştir ve Hitler burada kati ve tam bir netice almaya azmetmiştir. Bu netice alınmaya kadar, garp cephesi ile meşgul olmak niyetinde değildir.

Polonya hükümeti merkezinin Romanya hududu üstüne naklettiğini bildiren ajans bildirimlerinde macar ajanının bir tebliği okuyor. Bu tebliğ göre macar hariciye nazarı sunuları söylemiştir: 1 — Romanya hükümetine bir ekalliyet muahedesinin akli için verilmiş olan müsbet teklife cevap gelmekte gecikerek olursa, bu teklifi yakın zamanda telkar etmek bizim için pek müşkül olur. 2 — Romanya'nın bize ademetecüzü paktı ak etmek teklifinde bulunması, bir taktiki manevrasa addediyoruz. 3 — Kendi hesabına da bir ekalliyet muahedesini aktinin muvafık olur olmadığın takdir etmiş Polonyaya hükümetine burakıyoruz. 4 — Yeni macar sefirini kabul eden bulgar kralının harareti sözlere Macaristan'da derin bir müddet bulmuştur. 5 — Sulu siyaseti ile bütün dünyamızı etmiş kalmama mani olan Musolini ile, Hitler'e sonuz sükranlarımız sunuyor. Bu beş manna ehemmiyetini görmek için ki meşhurlu hal etmek lâzım. Meçhullerden biri, Romanya'dan istenen teklif cevabının mahiyetidir. İkinisi, Romanya'ya bu teklif ve Yugoslavya'ya bu ilaz, vaziyetin yatırılması için müddet (Sona 3. inci sayfa)

Macaristan ekalliyetler meselesini ortaya atıyor

Kont Çaki "Romanya'ya yapılan teklife cevap gelmezse bu teklifin yenilenmesi müşkül olur!.. diyor

Kont Çaki diyor ki:

Macarlar hayatı menfaatlerini korumak için gerekirse son nefere kadar harbedecek

Kont, Musolini ve Hitler'e teşekkür ediyor

Budapeşte, 15 a.s. — Hariciye encümeninde beyanatta bulunan Kont Çaki şimdiki harbin 1919 da sulu imzalanırken yapılan hitatların bir neticesi olduğunu söylemiş ve Macaristan'la Yugoslavya arasındaki muahedesinin samimi olduğu noktasında ısrar etmiştir. Diğer cihetten Kont Çaki demiştir ki:

"Macaristan hiç bir tehdit altında bulunmuyor. Bunun için hükümet bitaraflığını ilân etmekte ilaz görmemştir. Esasen Macaristan'ın bitaraflığını ilân etse idik urun sürmesi muhtemel olan bu harp esnasında müddetimiz tahlikeye dönmüş olacaktır.

Macaristan hududunda cereyan eden şimdiki ihlallat Macar hükümeti 20 sendebori takip edilen siyasete uygun bir vaziyet almaya ve doğarlara karşı anaveti sadakatini muhafaza etmiştir. Devlet reisinin hükümler arzi ve ahali kuvvetlerin arkasında kuvvetli bir disiplinle malik bir şeye hazır ve her an daha ziyade kuvvetlenen macar ordusu bulunmaktadırlar.

Macar - Roman muahedesleri Macar hükümeti rumen hükümetine bir ekalliyet muahedesinin akli için müsbet teklifte bulunmuştur. Eğer cevap gelmekte gecikirse Macar hükümetinin bu teklifi yakın zamanda telkarlaması pek müşkül olur.

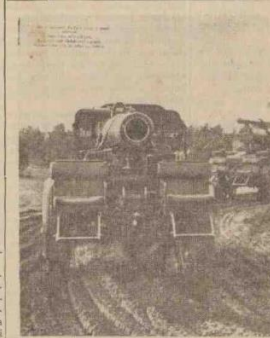
Şimdiki ihlallat mümkün olduğunda merzileştirmek hem Macaristan'ın hem de dostlarının menfaati i cihattından bulunması hasebiyle ve rumen hükümeti Macaristan'ın saarua fikirleri beslenmediğini bildiğinden Macaristana bir ademi tevazü paktı akli için teklif etmiştir. Mevcut olmasına bir teklif ... .. da yapılan bu teklif bir akışığı manevrasadan başka bir şey değildir. Havaya cvelâ bir ekalliyet muahedesiydi (Sona 3. inci sayfa)

Macar Hariciye Nazırı Kont Çaki

İktisat Vekilinin İstanbul'da tetkikleri

İstanbul, 15 (Telefon) — İstanbulda toplanmış olan İktisat Vekili H. Hüsnü Çakar bugün İktisat Vekiletine bağlı müesseselerde tetkikler yapmıştır. Vekil bu arada sabah dokuzda Simerbank İstanbul şubasına giderek iki saat kadar meşgul olmuştur (Sona 3. inci sayfa)

Polonya'nın meşhur olan çamurları arasında ilerleyen Polonya topları

Polonyalılar kahramanca karşı koyuyor!

Almanlar bir çok noktalarda mühim muvaffakiyetler elde ettiklerini bildiriyorlar Hitler teftişte

Polonya hükümet merkezi Romanya hududuna nakledildi

Polonya'da harp eden Polonya askerleri

Londra, 15 a.s. — Polonya umumî karargâhının en son tebliği, Varşova'nın saarua Kaluzin - Laskov hatları üzerinde büyük bir muharebenin başlamış olduğunu bildirmektedir. Viaticin mahlin geçiş olan alman katanı, Opole ve Lublin mustakaliminde polonyalılara hücum etmekte idir.

Varşova'yı müdafaa etmekte olan general, hava komandantlarının pasapuru vekilinin ikamet etmekte olduğu binayı ve Praga hastanesini hasara uğratmış olduğunu bildirmektedir. Almanlar, Varşova vatanlarına şiddetle hücum etmekte idir.

Almanlar Wola'da mitalyon aşte ile pişkürtmüşler ve büyük ziyata uğramışlardır. Ağık şehirlerin bombardımanı Varşova, 15 a.s. — Pat ajanı bildiriyor: Leh ağır şehitlerinin alman tayyareleri tarafından bombardımanları askeri harakatta hiç bir sakınsa olmayan bütün köy ve şehirlerin sistemli bir surette tahribi mahiyetini almıştır. Beynelmile hukuk kaideleriyle katliyen teklif kabul etmez ve Almanya tarafından medeni milletlere (Sona 4. inci sayfa)

Sovyetlerin vaziyeti

Polonyadaki beyaz Ruslar meselesi!

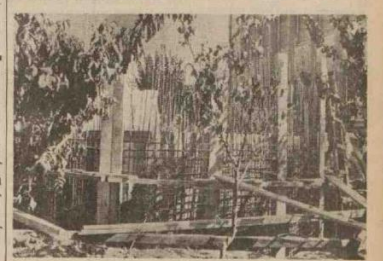
Pravda buradaki beyaz Rusların, Ukranyalıların yüzde kırk nisbetinde

bir ekalliyet olduğunu yazıyor

Moskova'daki Polonya sefirinin pasaportunu istemisi değildir

Moskova, 15 a.s. (Royter) — Polonya sefirinin memurlarına Moskova'yı terk etmeye hazırlanmalarına dair dolgan sayılar buradaki salâhiyyetler Polonya mahfillerinde teklif edilmiştir. Bu mahfillerde Polonya sefirini Gryzbowski'nin pasaportunu istemediği beyan edilmiştir.

Moskovadaki salâhiyyetler Polonya mahfillerinde "Pravda"nın dünkü makalesi hiç bir endişe uyandırmamıştır. Pravda gazetesi bu mahfillerde Polonya'nın üzdüğü seri askeri muhtâbiyeti bahis mevzuu etmiş, birçok milletlerden mürrekkep olan ve ulu-şuvalarına beyaz rusların yüzde 40 nisbetinde bir ekalliyet teşkil ettikleri bu mem (Sona 3. inci sayfa)

Pasif korunma tecrübesi hazırlıkları

Ankara'nın hava hücumlarına karşı pasif korunma tecrübesinin çok vâsıtasıyla yapılmaktadır. Hücum tayyarelerinin atmaları malumat olan bombalar hakkında halis bir fikir vermesi için bu sahada rüben Ankaradan medeni yerlerinde işi boy bombalar sehi edilecektir.

Kızılaya arkaadaki laha icininde diğirlerine örnek olarak üste bir aşmak yapılmaktadır. Yıkardaki restim de şunların ispatını görüyoruz.

Diğer taraftan alkış nakımlar çocuklar için maksim temini tesebbülatine girişmişlerdir. Memleketimizde küçük çocuklar için alkış nakımları maksim temini tesebbülatine girişmişlerdir. Memleketimizde küçük çocuklar için alkış nakımları maksim temini tesebbülatine girişmişlerdir. Memleketimizde küçük çocuklar için alkış nakımları maksim temini tesebbülatine girişmişlerdir.

Amerikalılar Sovyetler birliğinden ayrılacaklar

Mogolistan hudutları meselesi hallediliyor

CARŞAMBA 2 MAYIS 1945 5 kuruş

ULUS ADIMIZ ANDIMIZDIR

Kavaklıdere şarapları Limited Şirketinden: KAVAKLIDERE şarapları menşeyi ve matnası...

Alman radyosu tarafından dün gece yarısına doğru bildirildiğine göre HITLER DÜN BERLİN'DE ÖLDÜ

Yerine Amiral Dönitz geçti Dönitz harbe devam edileceğini söyledi

Faşizm yere serilirken

İtalyan toplamları bütün faşizm, faşizm denilen beladan ortaktır. Mussolini'nin kendi vatandaşları tarafından yakılan...

Hitler'in ölmeden bir gün önce Dönitz'i halef seçtiği bildiriliyor

Alman Radyosu, dün gece yarısına doğru yaptığı bir yayında Hitler'in Berlin'de öldüğünü haber vermiştir. Bu haber, Hitler'in Berlin'de kuşu mahallerinde Alman askerlerinin...

1 Mayıs dolayısıyla Mareşal Stalin bir günlük emir çıkardı

1 Mayıs Bayramı münaseletiyle Mareşal Stalin bir günlük emir yayınlamıştır. Bu gündükeminde, son üç dört ay içinde 900.000 den fazla Alman in esir edildiği ve 1.000.000 Alman askerinin öldürüldüğü bildirilmektedir.

Mareşal Stalin

Dişlişleri Bakanımız M. Stettinius ile bir saat görüştü

B. Hasan Saka söylevini yakında verecek

Türk muhahedatı, konferans gündelik oturumlarına girişimlikleri zaman, ödevlerinden dışarı çıkarmayı, konferansa mülkiyetli komisyonlarla meşgul olmaktadır.

Arjantin'in Konferansa çağrılması kararlaştı

San Francisco'dan gelen haberler, Arjantin'in konferansa çağrılması meselesinde görüşmelerin...

İspanyada vahim olaylardan bahsediliyor

Paris, 1 şubat - İspanya'da vahim olaylardan bahsediliyor. İspanya'da, bilhassa Teruel'de ve Toledo'da çok vahim hadiseler cereyan etmektedir.

Fransa'daki seçimlerde

Paris, 1 şubat - Makametin grupları ve seçiciler ve bilhassa emekli askerler, dinli seçicilerde, Paris belediye meclisinde 99 üyeli bir meclis seçimiyle ilgili bir meclis kararı...

M. Churchill'in demeci İngiliz Başbakanı bu hafta önemli haberler beklendiğini bildirdi

Bernadotte, Almanlardan Müttefiklere hiç bir teklif getirmedikçe...

İş haberleri geliştirilmeyecek Londra, 1 şubat - Amer. Şirketleri toplantı halinde bulunmadığı zaman iş haberleri yayımlanmayacaktır.

Zaferin İlan İhtiyacı Londra, 1 şubat - Avrupa savaş münaseletinde işleri haberleri...

Son Dakika Hitler'in ölüm haberi ile Alman teklifine dair dikkate değer bir konuşma

Hitler'in ölüm haberi ile Alman teklifine dair dikkate değer bir konuşma. Hitler'in ölümü, Almanların...

Fransa'daki seçimlerde

Paris, 1 şubat - Makametin grupları ve seçiciler ve bilhassa emekli askerler, dinli seçicilerde, Paris belediye meclisinde 99 üyeli bir meclis seçimiyle ilgili bir meclis kararı...

Fransa'daki seçimlerde

